Begroting 2022

Versie PS 08-10-2021

Inhoudsopgave

Leeswijzer ... 1
Bestuurlijke inleiding ... 5
Financieel beeld ... 7
Duurzame ontwikkeling ... 31

Ambities ... 33
Ambitie 1 Samen werken aan Zuid-Holland ... 35
Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland ... 45
Ambitie 3 Schone energie voor iedereen ... 63
Ambitie 4 Een concurrerend Zuid-Holland ... 75
Ambitie 5 Versterken natuur in Zuid-Holland ... 95
Ambitie 6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland ... 109
Ambitie 7 Gezond en veilig Zuid-Holland ... 123
Overzicht Algemene middelen en Organisatie ... 139
Indicatoren ... 147

Paragrafen ... 155
Paragraaf Arbeidskosten (loonkosten en inhuur) ... 157
Paragraaf Bedrijfsvoering ... 159
Paragraaf EU-subsidies ... 163
Paragraaf Financiering ... 169
Paragraaf Grondbeleid ... 175
Paragraaf Lokale heffingen ... 187
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen ... 191
Paragraaf Subsidies ... 199
Paragraaf Verbonden Partijen ... 237
Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing ... 245

Financiële begroting ... 275
1. Overzicht baten en lasten ... 277
2. Toelichting baten en lasten ... 280
3. Uiteenzetting financiële positie I ... 293
4. Uiteenzetting financiële positie II ... 298

Samenvatting

Leeswijzer

Algemeen

Voor u ligt de Begroting 2022, deze geeft inzicht in de Zuid-Hollandse opgaven die de provincie aanpakt, hoe zij dat gaat doen en hoeveel financiële middelen daarbij in de periode 2022-2025 ingezet gaan worden. De indeling van de begroting is wettelijk bepaald in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

De Begroting 2022 is opgebouwd uit zes onderdelen:
1. Bestuurlijke inleiding
2. Financieel beeld
3. Beleidsbegroting: Ambitieplan
4. Beleidsbegroting: Paragrafen
5. Financiële begroting
6. Bijlageboek

1) In de bestuurlijke inleiding worden de belangrijkste doelstellingen voor de komende periode weergegeven. Daarnaast wordt op hoofdlijnen ingegaan op een aantal belangrijke ontwikkelingen voor de provincie en wijzigingen in de begroting.

2) In het financieel beeld geeft de provincie inzicht in hoeveel middelen er worden ingezet en de mutaties op het begrotingssaldo en het effect hiervan op de algemene reserve. Bovendien wordt aandacht gegeven aan de lange termijn doorkijk en inzicht in hoe de begroting financieel is opgebouwd.

3/4) De beleidsbegroting, bestaat uit het ambitieplan en de paragrafen.
Een ambitieplan is een samenhangend geheel van beleidsdoelen en beleidsprestaties en bevat per ambitie;
- De doelstelling, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, tenminste toegelicht aan de hand van de bij ministeriële regeling vast te stellen beleidsindicatoren.
- De wijze waarop ernaar gestreefd zal worden die effecten te bereiken, en de betrokkenheid hierbij van verbonden partijen.
- De raming van baten en lasten.

Paragrafen
In de begroting worden in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen.

Opzet van de begroting

De begroting is qua indeling in lijn gebracht met het coalitieakkoord en het omgevingsbeleid. En bestaat uit 7 ambities:
1. Samen werken aan Zuid-Holland
2. Bereikbaar Zuid-Holland
3. Schone energie voor iedereen
4. Concurrerend Zuid-Holland
5. Versterken natuur in Zuid-Holland
6. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland
7. Gezond en veilig Zuid-Holland.

Hoofdstuk 8 - Financiën en Organisatie - van het Coalitieakkoord 2019-2023 is opgenomen binnen Overzicht Algemene middelen en Organisatie en de paragraaf Bedrijfsvoering.

Opbouw van een Ambitie

- De Ambitie wordt verder uitgewerkt in
  - beleidsdoelen - Wat willen we bereiken?
  - beleidsprestaties - Wat gaan we daarvoor doen?
- Provinciale Staten stelt de uitwerking van de ambities en beleidsdoelen vast, Gedeputeerde Staten stelt de uitwerking van de beleidsprestaties vast.
- Wettelijke Indicatoren worden in de beleidsbegroting in 1 overzicht gepresenteerd.

In de inleiding van elke ambitie staat wat de centrale maatschappelijke opgaven voor de leefomgeving van Zuid-Holland is. De in de ambitie opgenomen beleidsdoelen zijn uitgewerkt naar wat de provincie wil bereiken en met welke partijen wordt samengewerkt. De beleidsdoelen zijn verder uitgewerkt in beleidsprestaties, hier geeft Gedeputeerde Staten informatie aan Provinciale Staten wat er gedaan gaat worden om de beleidsdoelen te realiseren. De inhoud van het Coalitieakkoord 2019-2023 “Elke dag beter, Zuid-Holland” is daarbij leidend.

Omgevingsbeleid en de P&C producten

De begroting is nauw verbonden met het omgevingsbeleid. Er wordt toegegroeid naar een situatie waarin de ambities en de beleidsprestaties van zowel de begroting en het omgevingsbeleid identiek zijn aan elkaar.

Doelmatigheid en doeltreffendheid zijn voor ons belangrijke thema’s. Wij maken inzichtelijker hoe de inzet van onze middelen bijdraagt aan onze beleidskeuzes. We geven dit vorm via de doorontwikkeling van het Omgevingsbeleid. In de Begroting 2020 hebben wij aangekondigd dat Omgevingsbeleid en begroting qua structuur naar elkaar toegroeien. We hebben hierin een forse stap gezet. Beleidsprestaties (begroting) en beleidskeuzes (ontwerp-Omgevingsvisie) zijn grotendeels gelijkgeschakeld.

Verder ontwikkelen wij ook een nieuwe monitor voor de leefomgeving. Hierin wordt op hoofdlijnen duidelijk ‘hoe het er buiten aan toe gaat. De informatie in de monitor kan betrokken worden bij afwegingen om beleidskeuzes of inzet van middelen aan te passen.In de begroting zijn wel indicatoren opgenomen die wettelijk verplicht zijn en die in de financiële verordening zijn opgenomen.

Daarnaast blijven we u uiteraard informeren over doelmatigheid en effectiviteit via bestaande instrumenten. Via de reguliere planning & control cyclus rapporteren wij in voorjaarsnota, najaarsnota en jaarrekening over de voortgang van doelen en inzet van middelen daarbij. En ook het tweejaarlijkse onderzoek naar doeltreffendheid van subsidies is hierbij belangrijk. Een groot deel van onze middelen geven wij immers uit via dit instrument.

Producten binnen de planning & control cyclus

De planning & control cyclus bestaat naast de begroting, kadernota, de voor- en najaarsnota en de jaarrekening uit een 3-tal programma’s die eenmaal per jaar als bijlage bij de begroting aan Provinciale Staten worden aangeboden te weten;

- Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI)
- Programma Zuid-Hollandse Economie (PZE)
- Programma Zuid-Holland Groen (PZG)

De begroting is altijd leidend, hier worden de beleidsdoelen en inzet van middelen in geaccordeerd door Provinciale Staten. Deze wordt tweemaal per jaar bijgesteld door middel van de voor- en najaarsnota. Bij de jaarrekening volgt de beleidsmatige en financiële verantwoording.
De 3 programma's geven hierop een nadere detailuitwerking van beleid naar projecten en de bijbehorende middelen. Daarnaast worden ze ook ingezet voor communicatie naar buiten toe.

In de kadernota wordt een meerjarig financieel beeld gegeven van de financiële positie van de provincie, rekening houdend met (externe) ontwikkelingen en strategische afwegingen.

Tegelijk met de kadernota wordt jaarlijks in het voorjaar een Kaderbesluit Infrastructuur opgesteld. Het Kaderbesluit bevat strategische keuzes rond aanpassing en verdeling van financiële ruimte binnen de ambitie Bereikbaar Zuid-Holland en het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI) voor zowel instandhouding van infrastructuur als de aanleg van nieuwe infrastructuur. De effecten hiervan, bijvoorbeeld het verschuiven van kapitaallasten, worden opgenomen in de kadernota.

In onderstaand voorbeeld staan welke producten wanneer worden gemaakt voor begrotingsjaar 2022.

P&C cyclus	Juli 2021	November 2021	Juli 2022	Oktober 2022	Juni 2023
Begroting 2022	Kadernota	Begroting	Voorjaarsnota	Najaarsnota	Jaarrekening
PZI	Kaderbesluit PZI	PZI begroting			Voortgangsrapportage Infrastructuurprojecten
PZE		PZE begroting			PZE jaarrekening
PZG		PZG begroting			PZG Voortgangsrapportage

Bestuurlijke inleiding

Bestuurlijke inleiding begroting 2022
Na de coronapandemie zijn de economische vooruitzichten voor 2022 goed, dat is hoopgevend, maar tegelijkertijd is waakzaamheid nodig. Het Sociaal Cultureel Planbureau constateert dat de mentale weerbaarheid van veel mensen danig op de proef wordt gesteld. En hoe we werken, recreëren en voor elkaar zorgen is diepgaand veranderd.

De ambities van de provincie zijn tijdens de pandemie uiterst relevant gebleken. Onze inzet helpt om Zuid-Holland sterker en gezonder uit deze crisis te krijgen. De koers is goed, maar er moet nog veel gebeuren. De klimaatcrisis, afnemende biodiversiteit en de stijgende grondstofprijzen – om enkele hete hangijzers te noemen – vereisen scherpe keuzes van de provincie. Met een fors budget in 2022 gaan we de problemen te lijf maar voor de lange termijn kan dit nog niet doorgetrokken worden.

Zuid-Holland blijft investeren in het toekomstbestendig maken van de economie. We jagen innovatie aan, onder andere in de landbouw, de Rotterdamse haven, het MKB en de Space Campus in Noordwijk. Door te werken aan een CO_2-arme en circulaire economie versterken we onze concurrentiepositie. We versnellen de woningbouw binnen steden en dorpen, met een groot aandeel betaalbare woningbouw. Onze 'Vliegende Brigade' helpt gemeenten om sneller woningbouwplannen te ontwikkelen en uit te voeren. Verder verstrekken we subsidies die onrendabele projecten voor sociale huur en middenhuur vlot trekken. In onze natuur- en recreatiegebieden zijn de uitdagingen groot. Via beheer en onderhoud houden we de kwaliteit zo veel mogelijk in stand We werken hard aan de bescherming van weidevogels. En in Natura 2000-gebieden versterken we de natuur, vooral waar stikstof de natuurdoelen aantast. Ondanks al onze maatregelen zal natuurherstel nog een jarenlange inspanning vergen. We blijven investeren in het verbeteren van ons mobiliteitssysteem. 'Smart mobility' moet leiden tot een betere benutting. Beheer en onderhoud van bestaande infrastructuur (weg, water, fiets en spoor) staan in het teken van vergroten van de veiligheid. We bouwen verder aan nieuwe wegen, zoals de RijnlandRoute. We bevorderen de aanleg van laadinfrastructuur, voor elektrisch rijden én voor de binnenvaart. Het OV wordt steeds meer CO2 -arm en we houden het zo aantrekkelijk mogelijk, ondanks minder reizigers vanwege de coronapandemie. We verbeteren het fietsnetwerk en er komen meer deelfietsen. Het vervult ons met trots dat de Neder-Germaanse Limes tot Werelderfgoed is verheven. Zuid-Holland zet zich samen met de partners ervoor in tegemoet te komen aan de eisen die UNESCO stelt. In ruimere zin blijven we geld steken in het behoud en beleefbaar maken van erfgoed.

Het college maakt in deze begroting ook keuzes voor de midden lange termijn. De noodzaak daartoe blijkt uit de laatste Kadernota. Zonder ingrijpen lopen budgetten voor natuur, cultuur, economie, gezondheid, steden en dorpen, klimaatadaptatie en energie terug, vaak vanaf 2024. In het verleden is dit veelal gefinancierd uit incidentele middelen. Een flink deel van de financiering voor deze ambities is na die tijd niet geregeld, terwijl vaak de beleidsuitvoering en bijvoorbeeld onderhoud wel structureel doorlopen. Verdere uitbreiding van onze infrastructuur brengt investeringen mee, maar ook extra kosten voor beheer en onderhoud. Ook drukken de stijgende kosten voor bouwmaterialen en arbeid op onze begroting. Gezien deze vraagstukken zullen wij de inflatiecorrectie op de Motorrijtuigenbelasting na 2021 niet langer bevriezen. De extra baten komen ten goede aan de hele begroting. Hierdoor kan dit college tot 2028 belangrijke ambities van middelen voorzien en daarmee het dalende effect iets dempen. Het gaat om opgaves die vaak een jarenlange inspanning vergen om tot resultaat te komen, waaronder natuur, energie, mobiliteit en wonen. Zuid-Holland is daarom gebaat bij de zekerheid dat hier voor langere tijd budgetten beschikbaar zijn. Uiteraard blijven er keuzes te maken, zeker vanaf 2028 als de budgetten van keuzes voor de midden lange termijn wederom aflopen. Daarom vergroten wij - conform afspraak met de Staten – het inzicht in die keuzes, bijvoorbeeld via het traject 'Begroting In Evenwicht'. Eerste inzichten zullen bij de begroting 2023 verwerkt worden. En de definitieve uitkomsten moeten duidelijk zijn aan het einde van deze collegeperiode zodat voor een nieuwe periode met deze inzichten weer keuzes kunnen worden gemaakt.

Dit college blijft in de volle breedte investeren in de Zuid-Hollandse ambities, komend jaar én verder in de toekomst. Elke dag werken we aan een beter Zuid-Holland waar het goed leven, wonen, verplaatsen en recreëren is.

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Het college van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland
oktober 2021

.

Financieel beeld

Samenvatting

In de kadernota zijn in de bestuurlijke inleiding de prioritaire onderwerpen voor de uitwerking van de begroting 2022 genoemd. De centrale vraag hierbij was:

Hoe de beschikbare middelen zo effectief mogelijk ingezet kunnen worden voor de uitdagingen die onze provincie kent, onze ambities zijn namelijk hoog, maar de structurele financiële ruimte is beperkt. Op korte termijn is er incidenteel ruimte maar structureel niet.

Er zijn drie ordenende vragen die het college heeft gebruikt om tot keuzes te komen:
1. Wat is er komende twee jaar nodig, mede gegeven de urgentie van post-corona? (2 jaar vooruit kijken)
2. Welke middelen zijn nodig om voor een aantal (transitie)thema's een voldoende basisniveau te borgen in de volgende Statenperiode (6 jaar vooruit kijken)?
3. Welke lange termijn issues die een structurele doorwerking hebben vragen nu om keuzes? (15 jaar vooruit kijken)

In het hoofdstuk financieel beeld wordt in detail ingegaan op de financiële effecten van de gemaakte keuzes. In deze samenvatting is de kern daarvan opgenomen.

Alle 3 de ordende vragen hebben een plek gekregen

Komende 2 en 6 jaar
Voor de komende 6 jaren is een fors pakket aan middelen opgenomen in de ambities voor Beleid & Beheer en onderhoud. Dit loopt op van € 23,1 mln in 2022 naar gemiddeld € 60 mln in de periode 2024-2027. Hiermee is er ook een basis gecreëerd voor deze onderwerpen in de volgende collegeperiode. Deze basis kan gezien worden als een structurele basis. Dit effect is ook te zien bij de lange termijn doorkijk in het onderdeel lasten. De begroting is voor de komende 6 jaar gemiddeld € 800 mln per jaar na 2027 valt dit terug naar gemiddeld € 670 mln per jaar.

In dit pakket aan middelen is ook meegenomen dat de lasten door inflatie stijgen, op dit moment hebben we bijvoorbeeld te maken met een sterke prijsstijging van grondstoffen. Er is daarom ook indexatie toegepast op nagenoeg alle budgetten, zowel de exploitatie als de investeringskredieten. Voor bijvoorbeeld beheer & onderhoud aan onze infrastructuur, natuur en recreatie maar ook het openbaar vervoer etc. Zie het onderdeel grondslagen in hoofdstuk 2.2 van de financiële begroting voor meer informatie. We hanteren hier een termijn van T+5 jaar (2021-2026) voor. De dekking voor de verwachte indexatie is uit het begrotingssaldo gehaald en staat op een stelpost, zie hiervoor het onderdeel stelposten. Alleen de benodigde indexatie lasten voor het dan lopende begrotingsjaar worden overgeheveld naar de ambitie, op basis van een onderbouwde motivering.

Om deze lasten in de toekomst te kunnen blijven dekken is structurele dekking noodzakelijk. Omdat het begrotingssaldo zonder deze structurele dekking meerjarig negatief zou worden is het noodzakelijk om indexatie op de opcenten toe te passen voor de periode 2022 tot en met 2026*. Hier hanteren we de CPI-index voor.

Een andere bron voor dekking van de lasten is het provinciefonds, deze kunnen wij als provincie niet beïnvloeden.
Vlak voor het afronden van de begroting is de september circulaire beschikbaar gekomen. Deze is verwerkt in de Najaarsnota 2021 en heeft een structurele positieve doorwerking. Voor de jaren 2022 en verder is er sprake van een structurele opwaartse bijstelling omdat het accres vanaf 2022 niet langer bevroren is. We lopen de zogenaamde trap weer op met de rijksbegroting. De stijging van het accres komt voort uit zowel een hogere loon-

en prijsontwikkeling als een hogere volume ontwikkeling van de rijksuitgaven. In 2022 neemt het kabinet waarschijnlijk een beslissing over een nieuwe verdeel systematiek, in te gaan per 2023, waarbij onder andere de huidige maatstaven aangepast zullen worden. Daardoor zal de onzekerheid over de hoogte van de algemene uitkering voor de jaren 2023 en verder groter zijn dan in 2022. Het risico van de trap weer af gaan is dus nog steeds aanwezig.

Door bovenstaande maatregelen en ontwikkelingen is voor de ambities voor de komende 6 jaar zowel aan de baten als aan de lasten kant een solide basis ontstaan. Het begrotingssaldo is nu voor de komende 6 jaar licht positief.

lange termijn issues 15 jaar vooruit kijken
Echter met name voor vraag 3, de lange termijn issues zijn nu niet alle keuzes gemaakt. Zoals in het onderdeel begrotingssaldo is te zien loopt het begrotingssaldo na 2027 daarom weer sterk omhoog. De oorzaak hiervan is dat er na 2027 nog geen keuzes gemaakt zijn met betrekking tot welke beleidsuitvoering doorloopt en met hoeveel middelen deze in de begroting worden opgenomen. Onderhoud is onvermijdbaar en zal altijd om structurele dekking blijven vragen
Dat na 2027 veel van de beleidsonderwerpen en onderhoud doorlopen die nu opgenomen zijn in de periode 2024 - 2027 lijkt onvermijdelijk, met hoeveel middelen dat is nog de vraag. Met een stippellijn is aangegeven hoe het begrotingssaldo eruit zou zien als de gemaakte keuzes voor de komende 6 jaar doorlopen na 2027. Het begrotingssaldo zou dan meerjarig op een tekort van € 15 mln uitkomen. In het mutatie overzicht begrotingssaldo is met een - aangeven welke reeksen hiervoor zijn meegenomen.

Met name door de vrijval van de € 69,4 mln bestemmingsreserve begrotingssaldo 2024-2030 bij de kadernota is er nog steeds op de korte termijn incidenteel ruimte maar structureel zijn er onvoldoende middelen beschikbaar en moeten politieke keuzes worden gemaakt.

*Hiermee sluiten we aan bij de t+5 systematiek die we voor zowel de circulaires als de indexatie aan de lasten hanteren. Omdat voor een lopend jaar 2021 het opcenten tarief niet aangepast kan worden is er voor de indexatie opcenten uitgegaan van de +5 (2022-2026)

Financieel totaalbeeld

In het financieel totaalbeeld wordt voor de exploitatie als eerste de totale stand van de Begroting 2022 getoond. In dezelfde opzet worden vervolgens de mutaties in de Begroting 2022 ten opzichte van de kadernota en de Najaarsnota 2021, inclusief structurele doorwerking, getoond. Dit geeft een totaalbeeld van de lasten en baten en de inzet van alle reserves.

Exploitatie

In de begroting is een totaal van € 801,6 mln aan lasten opgenomen, de baten die hier tegenover staan bedragen € 712,9 mln. Het verschil van € 88,7 mln wordt gedekt door het inzetten van de bestemmingsreserves en de algemene reserve. Het saldo van de mutaties reserves van € -88,7 mln bestaat uit;

-155,5 mln	Onttrekking uit de bestemmingsreserves
+ 66,8 mln	Toevoeging aan de algemene reserve
- € 88,7 mln	**Mutaties reserves**

(bedragen x € 1 mln)	Lasten	Baten	Saldo lasten en baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Mutaties reserves	Resultaat
1 Samen werken aan Zuid-Holland	28,4	0,1	28,3	0,0	0,0	0,0	28,3
2 Bereikbaar Zuid-Holland	284,4	9,1	275,3	16,5	27,4	-10,9	264,4
3 Schone energie voor iedereen	28,1	2,4	25,7	0,0	10,0	-10,0	15,7
4 Een concurrerend Zuid-Holland	86,7	8,8	77,8	12,6	25,7	-13,2	64,7
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	132,2	38,3	93,9	9,0	50,7	-41,7	52,2
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	30,7	3,0	27,7	0,0	0,0	0,0	27,7
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	89,5	3,9	85,6	4,0	14,1	-10,1	75,5
- Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	105,6	2,5	103,0	0,0	0,0	0,0	103,0
- Overzicht Algemene middelen	16,0	644,6	-628,6	154,5	157,3	-2,8	-631,4
Totaal	801,6	712,9	88,7	196,5	285,2	-88,7	0,0

Totaal reserves per beleidsdoel

Onderstaand overzicht geeft per reserve de totale inzet op de doelen weer.

Reservenaam (bedragen x € 1 mln)	Toevoeging	Onttrekking	Saldo mutaties
Algemene reserve			
9-1 Algemene middelen	154,5	88,0	66,6
Begrotingssaldo 2024-2031			
9-1 Algemene middelen	0,0	69,4	-69,4
Beheerplannen Natura 2000 en PAS			
5-1 Gezonde natuur	0,0	0,9	-0,9
Bereikbaarheid			
2-1 Snel van A naar B	7,7	14,0	-6,3
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	0,0	2,0	-2,0
Egalisatiereserve beheer & onderhoud			
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	7,7	1,7	5,9
Erfgoedlijnen			
4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme	0,0	0,1	-0,1
Groene ambities			
5-1 Gezonde natuur	0,0	4,8	-4,8
5-2 Toekomstbestendige landbouw	0,0	3,4	-3,4
5-3 Leven met water	0,0	0,1	-0,1
7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	4,0	8,8	-4,8

Reservenaam (bedragen x € 1 mln)	Toevoeging	Onttrekking	Saldo mutaties
Interreg-cofinanciering EFRO			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	2,0	1,7	0,3
Life Science & Health			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	1,2	0,2	1,0
MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	4,5	5,1	-0,6
Meerjarenplan Bodem, ondergrond en grondwater			
7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid	0,0	5,0	-5,0
Mobiliteit			
2-1 Snel van A naar B	1,1	9,1	-8,0
2-3 Veilig en duurzaam	0,1	0,7	-0,6
NatuurNetwerk Nederland			
5-1 Gezonde natuur	1,4	25,7	-24,3
Regionale gebiedsgerichte projecten			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	0,0	1,4	-1,4
Regionale netwerken in Zuid-Holland (RNIZ)			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	1,5	1,1	0,4
Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder			
5-1 Gezonde natuur	0,0	0,0	0,0
5-3 Leven met water	0,0	0,6	-0,6
Reserve Ontwikkelopgave natuur			
5-1 Gezonde natuur	7,6	14,2	-6,6
Reserve UPG 40			
5-2 Toekomstbestendige landbouw	0,0	0,9	-0,9
7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	0,0	0,2	-0,2
Restauratie & herbestemming monumenten			
4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme	0,5	2,5	-2,1
Versterking economie			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	1,6	10,5	-8,9
4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat	1,3	3,2	-1,9
Warmteleiding Warmtelinq			
3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving	0,0	10,0	-10,0
Zandmotor			
5-3 Leven met water	0,0	0,1	-0,1
Eindtotaal	196,5	285,2	-88,7

Mutaties in de Begroting 2022 ten opzichte van de kadernota en najaarsnota

In de Begroting 2022 zijn onderstaande mutaties verwerkt ten opzichte van de Kadernota 2022 en de meerjarige effecten van de Najaarsnota 2021. Het verschil tussen de lasten en baten van € -15,1 mln wordt gedekt door het inzetten van de bestemmingsreserves en de algemene reserve. Het saldo van de mutaties reserves van € 15,1 mln bestaat uit;

€ 31,4 mln	Toevoeging aan de bestemmingsreserves
€ -16,3 mln	Onttrekking uit de algemene reserve
€ 15,1 mln	**Mutaties reserves**

(bedragen x € 1 mln)	Lasten	Baten	Saldo lasten en baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Mutaties reserves	Resultaat
1 Samen werken aan Zuid-Holland	7,2	0,0	7,2	0,0	0,0	0,0	7,2
2 Bereikbaar Zuid-Holland	-28,4	-1,0	-27,4	6,2	-27,0	33,1	5,8
4 Een concurrerend Zuid-Holland	3,7	2,0	1,7	-0,7	0,0	-0,7	1,0
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	1,8	0,3	1,5	0,0	-3,3	3,3	4,7
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	3,4	0,0	3,4	0,0	0,0	0,0	3,4
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	5,3	0,1	5,2	0,0	4,4	-4,4	0,8
- Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2
- Overzicht Algemene middelen	-2,0	5,9	-7,8	-16,3	0,0	-16,3	-24,1
Totaal	-7,7	7,3	-15,1	-10,8	-25,9	15,1	0,0

Totaal reserves per beleidsdoel

Onderstaand overzicht geeft per reserve de mutaties op de doelen weer ten opzichte van de kadernota.

Reservenaam (bedragen x € 1 mln)	Toevoeging	Onttrekking	Saldo mutaties
Algemene reserve			
9-1 Algemene middelen	-16,3	0,0	-16,3
Beheerplannen Natura 2000 en PAS			
5-1 Gezonde natuur	0,0	-0,9	0,9
Bereikbaarheid			
2-1 Snel van A naar B	0,0	-2,2	2,2
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	0,0	-6,9	6,9
Egalisatiereserve beheer & onderhoud			
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	6,2	-17,9	24,1
Groene ambities			
5-1 Gezonde natuur	0,0	0,6	-0,6
7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	0,0	4,4	-4,4
IODS			

Reservenaam (bedragen x € 1 mln)	Toevoeging	Onttrekking	Saldo mutaties
5-1 Gezonde natuur	0,0	-3,0	3,0
MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	-0,7	0,0	-0,7
Eindtotaal	-10,8	-25,9	15,1

Investeringen 2022

De financiële omvang van de uitgaven op de investeringen bedraagt in 2022 € 260 mln.

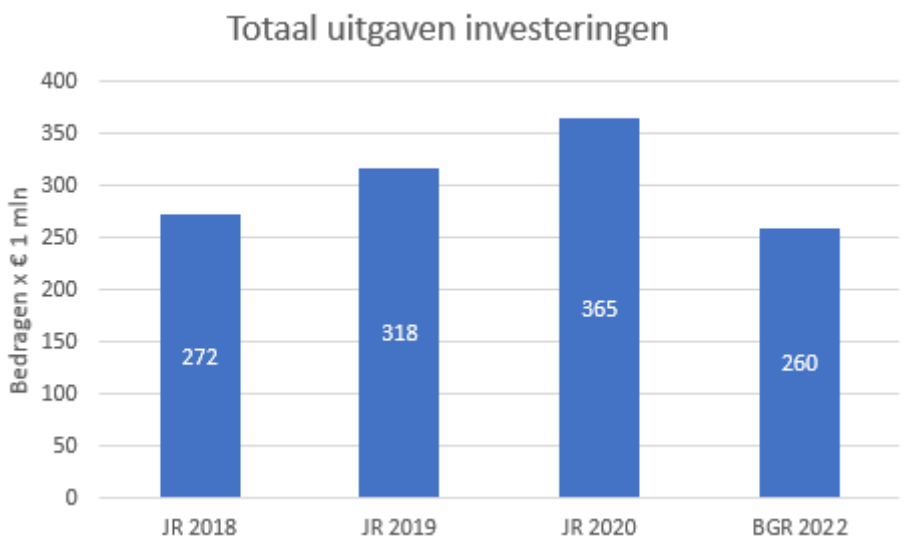

Mutaties begrotingssaldo

Onderstaand overzicht geeft de mutaties in het begrotingssaldo weer ten opzichte van de Kadernota 2022 en de structurele doorwerking van de Najaarsnota 2021. Per saldo is op basis van deze mutaties sprake van een daling van het begrotingssaldo in 2022 met € 16,3 mln. Het begrotingssaldo voor jaarschijf 2022 komt daarmee op € 66,6 mln.

In het mutatie begrotingssaldo overzicht staan op hoofdlijnen de volgende soorten mutaties;

1. *Het doorschuiven van middelen over jaargrenzen heen**
2. *Nieuwe middelen die uit het begrotingssaldo worden ingezet of daarin opgenomen worden*
3. *Middelen die een bestemming hadden maar niet meer nodig zijn voor die bestemming*

**In een P&C product kunnen middelen die vanuit een bestemmingsreserve ingezet zijn weer terugvloeien naar de bestemmingsreserve om in een later jaar weer ingezet te worden. Dit valt binnen het budgetrecht van Provinciale Staten, maar is dus niet inzichtelijk in dit overzicht.*

(bedragen x € 1 mln)			Huidige collegeperiode			Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode				
			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
A	Mutaties eerdere P&C producten																	
1	Mutaties in begrotingssaldo in eerdere P&C producten		-4,9	82,9	16,3	47,7	45,2	40,8	37,8	32,3	31,8	28,9	28,6	27,7	28,5	31,3	33,4	45,8
	Totaal (A) Mutaties eerdere P&C producten		-4,9	82,9	16,3	47,7	45,2	40,8	37,8	32,3	31,8	28,9	28,6	27,7	28,5	31,3	33,4	45,8
B	**Ambitie 1 Samen werken aan Zuid-Holland**																	
1	Diversen Stikstof BGR	B		-7,2	-4,6	-1,3												
2	Griffie Extra budget Randstedelijke rekenkamer	B		-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,05	-0,05
	Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland																	
3	Doorgeschoven prestaties Bereikbaar Zuid-Holland BGR	B		-2,2		2,2												
4	Beheer & Onderhoud Bereikbaar Zuid-Holland	B			-18,8	-18,8	-18,8	-18,8	-18,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Diversen Bereikbaar Zuid-Holland	B		-3,2	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2	-6,3									
	Ambitie 3 Schone energie voor iedereen																	
6	Extra impuls Schone energie voor iedereen	B				-4,4	-4,4	-4,4	-4,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ambitie 4 Een concurrerend Zuid-Holland																	
7	Doorgeschoven prestaties BGR	B		1,0	-0,8	-0,3												
8	Diversen Een concurrerend Zuid-Holland BGR	B		-1,9	-2,0	-9,3	-9,3	-9,3	-9,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Extra impuls Een concurrerend Zuid-Holland Economie	B				-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Extra impuls Een concurrerend Zuid-Holland Breed MKB	B				-1,0	-1,0											
	Ambitie 5 Versterken natuur in Zuid-Holland																	
11	Doorgeschoven prestaties BGR	B		0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0										
12	Beheer & Onderhoud	B		-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(bedragen x € 1 mln)			Huidige collegeperiode			Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode				
			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
13	Diversen Versterken natuur in Zuid-Holland BGR	B		-1,4	-4,7	-6,2	-6,2	-6,2	-6,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Extra impuls Versterken natuur in Zuid-Holland	B		-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ambitie 6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland																	
15	Diversen Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland BGR	B		-0,5	-0,5	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	Extra impuls Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	B		-3,0		-8,0	-8,0	-8,0	-5,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ambitie 7 Gezond en veilig Zuid-Holland																	
17	Doorgeschoven prestaties BGR	B		0,1	-0,1													
18	Beheer & Onderhoud	B		-1,5	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Diversen Gezond en veilig Zuid-Holland BGR	B		0,4	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ambitie 8 Bedrijfsvoering - Financiën en Organisatie																	
20	Doorontwikkeling risicomanagement	B		-0,4	-0,4	-0,4												
21	Stukken beter bewaard	B		-0,4	-0,4	-0,4												
22	Digitaal Zuid-Holland	B		-0,8	-0,8	-0,8												
	Totaal B: Ontwikkelingen binnen de ambitie		0,0	-23,1	-40,9	-61,3	-60,4	-59,3	-59,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
C	**Algemene middelen**																	
	Autonome ontwikkelingen																	
1	Indexatie motorrijtuigenbelasting	B		5,2	11,1	17,1	23,2	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5
2	Dividend	B		0,6														
3	Werkgeverslasten 2022	B		-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
	Resterende ontwikkelingen																	
	Stelposten																	
4	Aanpassen stelpost looncompensatie	B		-0,3	-1,0	-2,1	-2,9	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3	-6,3
5	Kapitaallasten (afschrijving)	B		1,7	3,6	12,9	0,6	1,1	-3,2	-3,4	-4,8	-3,4	-3,7	-4,7	-6,4	-6,4	-6,7	-6,7
6	Kapitaallasten (rente)	B		1,7	2,0	2,0	1,7	0,2	-1,6	-1,3	0,1	1,9	2,4	2,2	2,2	2,0	1,8	2,1
	Totaal C: Ontwikkelingen binnen algemene middelen		0,0	6,8	13,6	27,9	20,6	22,5	16,4	16,5	16,5	19,6	19,9	18,7	17,0	16,8	16,3	16,6
	Totaal (B+C) mutatie op begrotingssaldo		0,0	-16,3	-27,2	-33,4	-39,8	-36,8	-43,0	16,4	16,4	19,6	19,8	18,7	17,0	16,7	16,2	16,6
	Begrotingssaldo Totaal (A+B+C)		**-4,9**	**66,6**	**-11,0**	**14,3**	**5,5**	**4,0**	**-5,2**	**48,7**	**48,2**	**48,5**	**48,4**	**46,4**	**45,5**	**48,0**	**49,7**	**62,4**

B= Begroting 2022

Toelichting A: Mutaties eerdere P&C producten

A1 Het begrotingssaldo is het tekort of het overschot in de begroting in een bepaald jaar. Bijvoorbeeld in de afgelopen jaren is er gemuteerd in de jaarschijf 2021 met als resultaat dat er na de Najaarsnota 2021 een negatief begrotingssaldo in 2021 van € -4,9 mln is.

Het begrotingssaldo is het overschot of het tekort op de begroting in een bepaald jaar. Deze overschotten of tekorten worden verrekend met de algemene reserve. Het meerjarig begrotingssaldo geeft aan of er op de lange

termijn sprake is van een reëel en structureel begrotingsevenwicht. Het begrotingssaldo mag tijdelijk negatief staan, dit tekort op het begrotingssaldo wordt dan gedekt uit de vrije ruimte van algemene reserve. Dit kan zolang er vrije ruimte is.

Toelichting B: Ontwikkelingen binnen de ambities

Voor meer informatie over de mutaties zie het onderdeel wat mag dat kosten? in de betreffende ambitie.

Ambitie 1 Samenwerken aan Zuid-Holland
B1 Diversen Stikstof BGR
Extra inzet op stikstof dossier.

B2 Griffie Extra budget Randstedelijke rekenkamer
Betreft extra budget voor de Randstedelijke rekenkamer.
Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland
B3 Doorgeschoven prestaties Bereikbaar Zuid-Holland BGR
Snelfietsroute Rotterdam - Gouda.

B4 Beheer & Onderhoud Bereikbaar Zuid-Holland
Dekking voor de beheer en onderhoud.

B5 Diversen Bereikbaar Zuid-Holland
Professionalisering beheer & onderhoud in de periode 2022 t/m 2026 en exploitatie van OV in 2027.

Ambitie 3 Schone energie voor iedereen
B6 Extra impuls Schone energie voor iedereen
Dekking voor de continuïteit van de ambitie in de volgende collegeperiode.

Ambitie 4 Een concurrerend Zuid-Holland
B7 Doorgeschoven prestaties BGR
Betreft het anders inzetten en verschuiven van middelen binnen de ambitie;

- Greenports € -0,75 mln
- Materiële inzet voor transities € -0,5 mln
- Werklocatie € -0,25 mln
- Human capital € -0,5 mln
- Circulair € 1 mln
- Verduurzaming bedrijven terreinen € 1 mln

B8 Diversen Een concurrerend Zuid-Holland BGR
Betreft extra inzet op Digitalisering, Circulair, Groeiagenda, Innovatie, Toerisme en Restauratie Rijksmonumenten.

B9 Extra impuls Een concurrerend Zuid-Holland Economie
Dekking voor een extra impuls van de ambitie in de volgende collegeperiode

B10 Extra impuls Een concurrerend Zuid-Holland Breed MKB
Dekking voor een extra impuls van de ambitie in de volgende collegeperiode

Ambitie 5 Versterken natuur in Zuid-Holland

B11 Doorgeschoven prestaties BGR
Beleidsonderzoek water

B12 Beheer & Onderhoud
Dekking voor de beheer en onderhoud.

B13 Diversen Versterken natuur in Zuid-Holland BGR
Betreft extra inzet op klimaatakkoord/NSP, Groene cirkels, Bos en bomenbeleid, landbouw (kavelruil) et cetera.

B14 Extra impuls Versterken natuur in Zuid-Holland
Dekking voor een extra impuls van de ambitie tot en met de volgende collegeperiode.

Ambitie 6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland
B15 Diversen Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland BGR
Betreft extra inzet binnen de ambitie.
B16 Extra impuls Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland
Dekking voor een extra impuls van de ambitie in de volgende collegeperiode.

Ambitie 7 Gezond en veilig Zuid-Holland
B17 Doorgeschoven prestaties BGR
Betreft Landschapstafel IJsselmonde.

B18 Beheer & Onderhoud
Dekking voor de beheer en onderhoud.

B19 Diversen Gezond en veilig Zuid-Holland BGR
Betreft extra inzet op Klimaatadaptatie, Sport, Recreatie, Zeer zorgwekkende stoffen etc.

Ambitie 8 Bedrijfsvoering - Financiën en Organisatie
B20 Doorontwikkeling risicomanagement
Betreft de versterking en doorontwikkeling van risicomanagement voor de komende jaren waarvoor extra inzet nodig is.

B21 Stukken beter bewaard
Betreft extra middelen voor het versterken/ investeren om de informatiehuishouden op orde te brengen en toekomst vast te maken.

B22 Digitaal Zuid-Holland
Betreft extra middelen in transitie naar het datagedreven werken en ambitie-overstijgende aspecten van de digitale transformatie.

Toelichting C: Algemene middelen

Autonome ontwikkelingen
C4 Indexatie motorrijtuigenbelasting
In deze meerjarenbegroting wordt het tarief van de opcenten voor 5 jaar geïndexeerd ten opzichte van de huidige 90,4 opcenten. Het tarief stijgt van 91,8 opcenten in 2022 tot 98,2 opcenten in 2026. Voor de berekening van de totale opbrengst wordt de aanname gedaan dat de extra maatregelen om elektrisch rijden te stimuleren ertoe leiden dat het aandeel elektrische auto’s in het wagenpark in Zuid-Holland zal gaan stijgen in de komende jaren. Hierdoor zal het huidige wagenpark (1,6 miljoen personenauto’s en 0,1 miljoen motoren) waarover opcenten

geheven kan worden langzaam afnemen. De stijging van het tarief zorgt voor een structurele opbrengststijging tot € 29,5 mln in 2026.

C5 Dividend
Op basis van de halfjaarcijfers van de BNG-bank wordt de begrote dividendopbrengst voor het jaar 2022 incidenteel verhoogd met € 0,6 mln.
C6 Werkgeverslasten 2022
Het percentage voor de stijging van de werkgeverslasten in 2022 zoals die van het ABP zijn nog niet definitief bekend. Op basis van de verwachte groei is nu een bedrag apart gezet. Bij de Voorjaarsnota 2022 zal op basis van de gepubliceerde percentage het daadwerkelijk benodigde bedrag worden verrekend met deze € 2 mln.

Resterende ontwikkelingen
C11 Aanpassen stelpost looncompensatie
Aanpassen van de stelpost looncompensatie op basis van de laatste CPB raming, zie ook de stelposten en grondslagen indexering.
C15/16 Kapitaallasten
Kapitaallasten: Afschrijvingslasten
Bij investeringsprojecten zoals Infra en OV wordt bij de start een geplande opleverdatum opgenomen. Deze opleverdatum is de basis voor het jaar waar het investeringskrediet wordt opgenomen. De geplande afschrijving start dan een jaar later. Deze geplande opleverdata kunnen, zeker bij lang lopende projecten, schuiven in de tijd. Door verschuiving van de investeringen (kredieten) in de tijd schuiven ook de afschrijvingen. Er wordt immers gestart met afschrijven het jaar nadat het betreffende project is opgeleverd. Dit heeft een effect op de begrotingssaldo's van individuele jaren maar het totaal van de afschrijvingen zal bij het opnieuw plannen van de opleverdatum niet wijzigen.

Op korte termijn dalen dus de afschrijvingslasten maar vanaf 2027 nemen deze weer toe ten opzichte van de voorjaarsnota. Als het gaat om verschuivingen heeft dit per saldo geen effect op de totale afschrijvingslasten Een van de redenen dat er in deze begroting een substantieel effect op de afschrijvingslasten is, is dat er een traject is opgestart om meer realistische prognoses en opleveringsjaren op te nemen in het PZI. Verdere informatie over de aanpassingen van de opleverdata van projecten en daarmee de start van afschrijvingen kan gevonden worden in het PZI.

Kapitaallasten: Rente
De begrote rentelasten vallen lager uit ten opzichte van de stand van de kadernota. Dit voordeel wordt veroorzaakt door verschuivingen van investeringen en veranderingen van de reservepositie..
In deze meerjarenbegroting is rekening gehouden met een gemiddeld rentepercentage voor nieuwe leningen in het jaar 2022 van 0,8% en in de jaren daarna stijgt het verwachte rentepercentage met 0,2% per jaar. Dit neemt niet weg dat de provincie een renterisico loopt als de werkelijke rentetarieven tegen de verwachting in sterker stijgen dan de tarieven in deze begroting. Een verandering ten opzichte van eerdere begrotingen is de aanname dat nieuw aangetrokken leningen gemiddeld pas in het laatste kwartaal worden aangetrokken in plaats van halverwege het jaar. De impact op de begrote rentelasten van nieuwe leningen wordt hiermee verminderd in het eerste jaar.

Begrotingssaldo en Algemene reserve

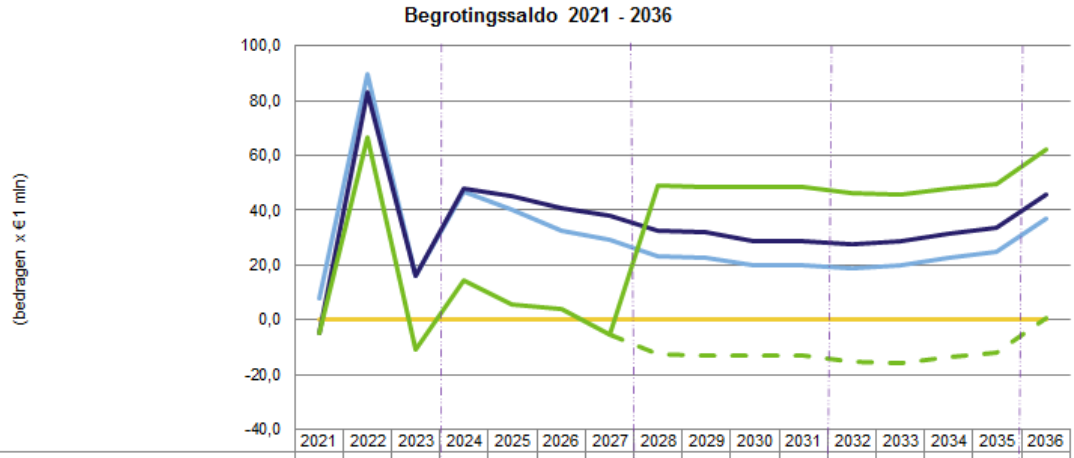

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
0 grens	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kademota 2022	8,0	89,7	16,1	46,6	40,1	32,2	29,0	23,4	22,9	20,1	19,7	18,9	19,7	22,4	24,6	36,9
Najaarsnota 2021	-4,9	82,9	16,3	47,7	45,2	40,8	37,8	32,3	31,8	28,9	28,6	27,7	28,5	31,3	33,4	45,8
Begroting 2022	-4,9	66,6	-11,0	14,3	5,5	4,0	-5,2	48,7	48,2	48,5	48,4	46,4	45,5	48,0	49,7	62,4
Na 2027 reeksen structureel doorgetrokken							-5,2	-12,8	-13,3	-13,0	-13,1	-15,1	-16,0	-13,5	-11,8	0,9

*De piek in 2022 is ontstaan door het laten vrijvallen van € 69,4 mln uit de bestemmingsreserve Begrotingssaldo 2024-2031 ten gunste van het begrotingssaldo in 2022 bij de kadernota 2022. Dit zijn middelen die incidenteel ingezet kunnen worden

Begrotingssaldo en Algemene reserve jaarschijf 2022

Het begrotingssaldo was voor de jaarschijf 2022 € 82,9 mln na verwerking van de meerjarige effecten van de najaarsnota 2021. Door de mutaties in de Begroting 2022 daalt het begrotingssaldo met € -16,3 mln. Per saldo is in de jaarschijf 2022 dan sprake van een incidenteel voordelig begrotingssaldo (overschot) van € 66,6 mln. In overeenstemming met het huidig beleid wordt het nog niet ingezette begrotingssaldo verrekend wordt met de algemene reserve, deze stijgt in 2022 dan ook met € 66,6 mln naar € 156.9 mln. Zonder de buffer weerstandvermogen van € 30 mln is dit € 126,9 mln.

Begrotingssaldo en Algemene reserve in de periode 2022-2036

2022-2026

Er zijn op de korte termijn incidentele middelen beschikbaar, onder andere veroorzaakt door overschotten in het verleden en de vrijval van de bestemmingsreserve Begrotingssaldo 2024-2030. Maar structureel is er weinig ruimte. Dit is terug te zien in het begrotingssaldo deze daalt fors in de periode tot en met 2027. Dit komt door de keuze om tot en met 2027 een basis budget op te nemen voor de in de kadernota 2022 geconstateerde krimpende budgetten. Tegelijkertijd wordt er ruimte gelaten aan volgend colleges om keuzes te maken.

Na 2027

Na 2027 loopt het begrotingssaldo weer sterk omhoog. De oorzaak hiervan is dat er na 2027 nog geen keuzes gemaakt zijn met betrekking tot welke beleidsuitvoering doorloopt en met hoeveel middelen deze in de begroting worden opgenomen. Onderhoud is onvermijdbaar en zal altijd om structurele dekking blijven vragen.
Dat na 2027 veel van de beleidsonderwerpen en beheer & onderhoud doorlopen die nu opgenomen zijn in de periode 2024 - 2027 lijkt onvermijdelijk, met hoeveel middelen dat is nog de vraag. Met een stippellijn is aangegeven hoe het begrotingssaldo eruit zou zien als de gemaakte keuzes voor de komende 6 jaar doorlopen na 2027. Het begrotingssaldo zou dan meerjarig op een tekort van € 15 mln uitkomen. In het mutatie overzicht begrotingssaldo is met een - aangeven welke reeksen hiervoor zijn meegenomen.

Het begrotingssaldo is het verschil tussen de geraamde baten en lasten in een bepaald jaar. Deze overschotten of tekorten worden verrekend met de algemene reserve. Het begrotingssaldo geeft aan of er op de lange termijn sprake is van een reëel en structureel begrotingsevenwicht. Het begrotingssaldo mag tijdelijk negatief zijn, dit tekort op het begrotingssaldo wordt dan gedekt uit de vrije ruimte van algemene reserve. Dit kan alleen zolang er vrije ruimte is in de algemene reserve is. Het begrotingssaldo is te beïnvloeden door te sturen op de baten en/of de lasten. Zie ook hoofdstuk lange termijn, lasten en baten.

In de manier waarop de provincie met de begroting omgaat worden begrotingsoverschotten en –tekorten verrekend met de Algemene reserve (dit geldt overigens niet voor de 'gesloten' begrotingsprogramma's groen en mobiliteit, waarbij overschotten en tekorten worden verrekend met betreffende bestemmingsreserves).
Hierdoor neemt de Algemene reserve toe bij een voordelige ontwikkeling van de begroting en af bij een nadelige ontwikkeling. In de (door PS vastgestelde) financiele verordening wordt voorgeschreven dat de Algemene reserve minimaal € 30 mln moet bedragen, als buffer voor onvoorziene gebeurtenissen. Alles boven die € 30 mln in de Algemene reserve wordt aangeduid als "vrije ruimte".
Omdat in de Algemene reserve de begrotingsoverschotten worden gespaard, ook die van het verleden, kan het zijn dat de vrije ruimte in een bepaald jaar hoger is dan het begrotingssaldo van dat jaar.

Stelposten

Stelpost prijscompensatie

De stelpost prijscompensatie wordt gevoed vanuit het begrotingssaldo op basis van de grondslag indexatie, zie de grondslagen onder de financiële begroting, toelichting op de baten en de lasten voor nadere toelichting. De stelpost is bedoeld ter dekking van de indexatielasten van de lasten in de exploitatie. Een toegepaste indexatie in een bepaald jaar is altijd structureel van aard.

De stelpost volgt het (t+5 / 2021+5jaar) meerjarig verloop van de algemene uitkering van het provinciefonds. Deze algemene uitkering is voor de jaren die genoemd worden in de betreffende circulaire overgenomen. Het laatstgenoemde jaar wordt voor de resterende jaren doorgetrokken, dit is de reden dat het bedrag vanaf 2026 hetzelfde blijft. Voor de periode na 2026 is er dus nog geen bedrag opgenomen op de stelpost.

(bedragen x € 1 mln)		Huidige collegeperiode			Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode			
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
A	Stand na Begroting 2022															
1	Beschikbaar op stelpost	0,0	11,3	18,6	25,6	32,8	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
	Totaal beschikbaar	0,0	11,3	18,6	25,6	32,8	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
B	Ontwikkelingen															
1	Aanpassen indexatie Omgevingsdiensten		0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
2	Beheer & Onderhoud Ambite 5 NNN		-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
3	Beheer & Onderhoud Ambite 7 Recreatie		-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
4	Indexatie Ambtie 2 Cultuur en Erfgoedhuis		-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
5	Beheer & Onderhoud Ambitie 2		-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3
	Subtotaal B: Totaal inzet prijscompensatie	0,0	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2
	Resterend voor de prijscompensatie	**0,0**	**7,1**	**14,3**	**21,4**	**28,6**	**35,8**	**35,8**	**35,8**	**35,8**	**35,8**	**35,8**	**35,8**	**35,8**	**35,8**	**35,8**

Toelichting:
Structurele aanpassingen van indexatie op de exploitatie voor begrotingsjaar 2022.

Stelpost indexatie loonontwikkeling

De stelpost loonontwikkeling wordt gevoed vanuit het begrotingssaldo op basis van de grondslag indexatie, zie de paragraaf grondslagen voor nadere toelichting. De stelpost is bedoeld ter dekking van de loonontwikkeling. Een toegepaste indexatie in een bepaald jaar is altijd structureel van aard.

(bedragen x € 1 mln)		Huidige collegeperiode			Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode				Nieuwe collegeperiode			
		2021	**2022**	**2023**	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
A	Stand na Begroting 2022															
1	Beschikbaar op stelpost	0,0	1,7	3,7	5,6	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
	Totaal beschikbaar	0,0	1,7	3,7	5,6	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
B	Ontwikkelingen 2021															
1	Aanpassen stelpost looncompensatie	0,0	0,3	1,0	2,1	2,9	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3
2	Werkgeverslasten 2022		2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
	Subtotaal B: Totaal inzet loonontwikkeling	0,0	2,3	3,0	4,1	4,9	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3
	Resterend voor de loonontwikkeling	**0,0**	**4,0**	**6,7**	**9,7**	**12,9**	**16,3**	**16,3**	**16,3**	**16,3**	**16,3**	**16,3**	**16,3**	**16,3**	**16,3**	**16,3**

Toelichting:
Aanpassen van de stelpost loonontwikkeling op basis van de nieuwe indexen. Werkgeverslasten zijn alleen voor 2022 opgenomen.

Hoe is de Begroting 2022 opgebouwd?

Lasten

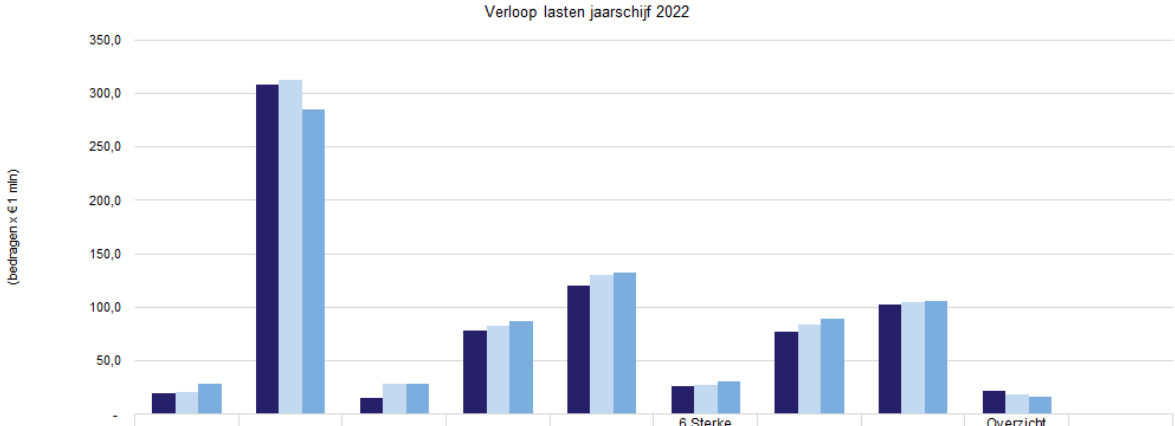

	1 Samen werken aan Zuid-Holland	2 Bereikbaar Zuid-Holland	3 Schone energie voor iedereen	4 Een concurrerend Zuid-Holland	5 Versterken natuur in Zuid-Holland	6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	7 Gezond en veilig Zuid-Holland	Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	Overzicht Algemene middelen en Organisatie	Totaal
Kadernota 2022	19,3	308,6	15,1	77,7	120,1	25,8	76,9	102,7	21,6	767,8
Najaarsnota	21,2	312,8	28,1	82,9	130,4	27,3	84,2	104,4	18,0	809,3
Begroting 2022	28,4	284,4	28,1	86,7	132,2	30,7	89,5	105,6	16,0	801,6

Toelichting:
Ten opzichte van de Kadernota 2022 en Najaarsnota 2021 nemen de lasten in de 2022 af tot een totaal van € 801,6 mln. Het grootste effect vindt plaats binnen ambitie 2.

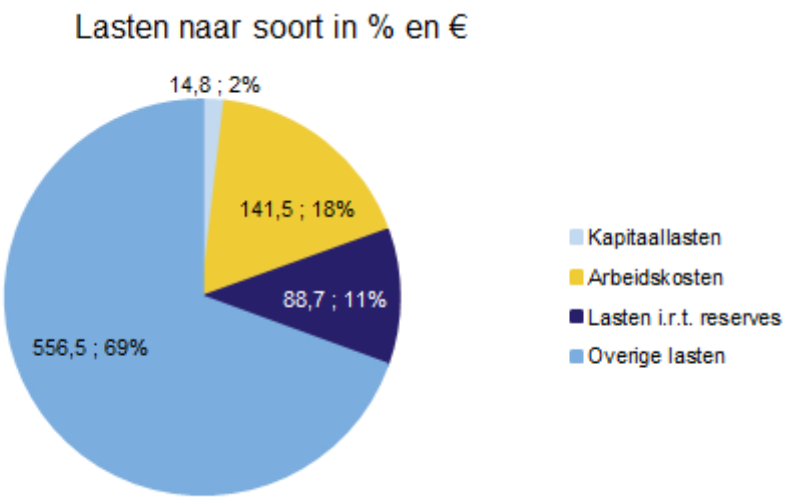

Toelichting:
Bovenstaande taartgrafieken geven weer hoe de lasten zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van investeringen
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

Baten

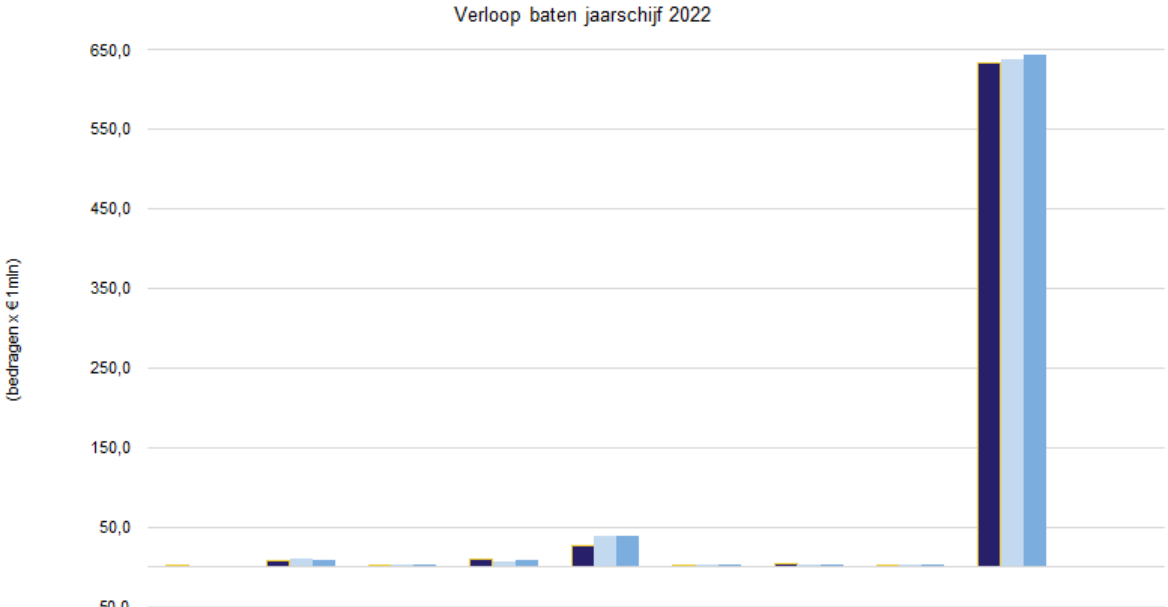

	1 Samen werken aan Zuid-Holland	2 Bereikbaar Zuid-Holland	3 Schone energie voor iedereen	4 Een concurrerend Zuid-Holland	5 Versterken natuur in Zuid-Holland	6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	7 Gezond en veilig Zuid-Holland	Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	Overzicht Algemene middelen en Organisatie	Totaal
Kademota 2022	0,1	8,5	2,3	8,9	26,7	2,9	3,8	2,5	634,1	689,7
Najaarsnota	0,1	10,1	2,4	6,8	38,0	3,0	3,8	2,5	638,7	705,6
Begroting	0,1	9,1	2,4	8,8	38,3	3,0	3,9	2,5	644,6	712,9

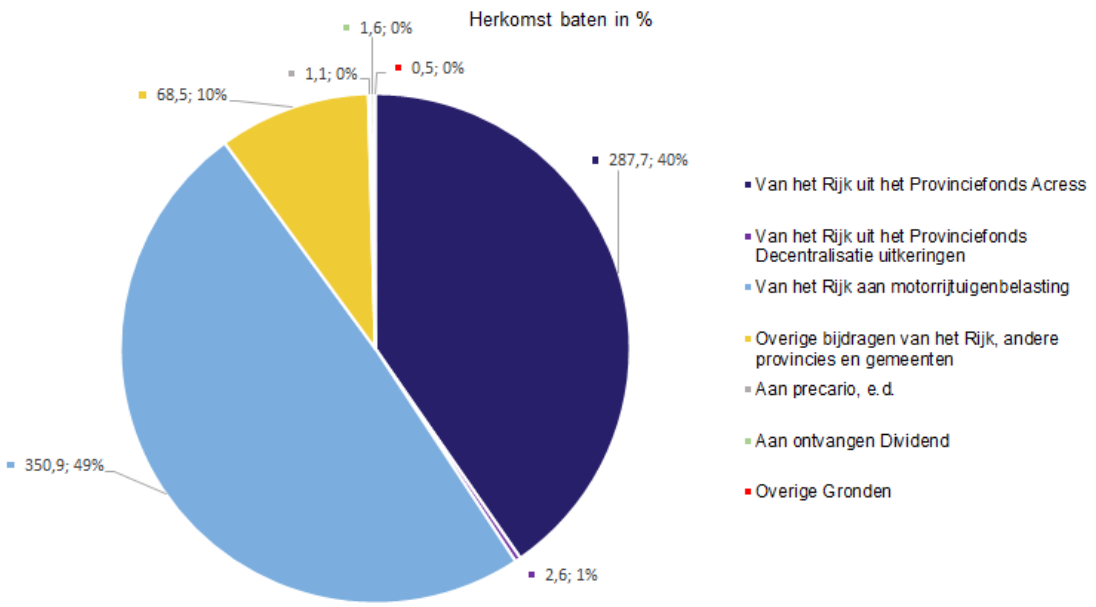

Toelichting:

Ten opzichte van de Kadernota 2022 en Najaarsnota 2021 nemen de baten in 2022 toe tot een totaal van € 712,9 mln. Vanuit de Najaarsnota 2021 werkt de september circulaire positief door. In de begroting zelf komt de stijging met name door de indexatie van het opcenten tarief en een incidentele dividend verhoging van € 0,6 mln.

Bestemmingsreserves

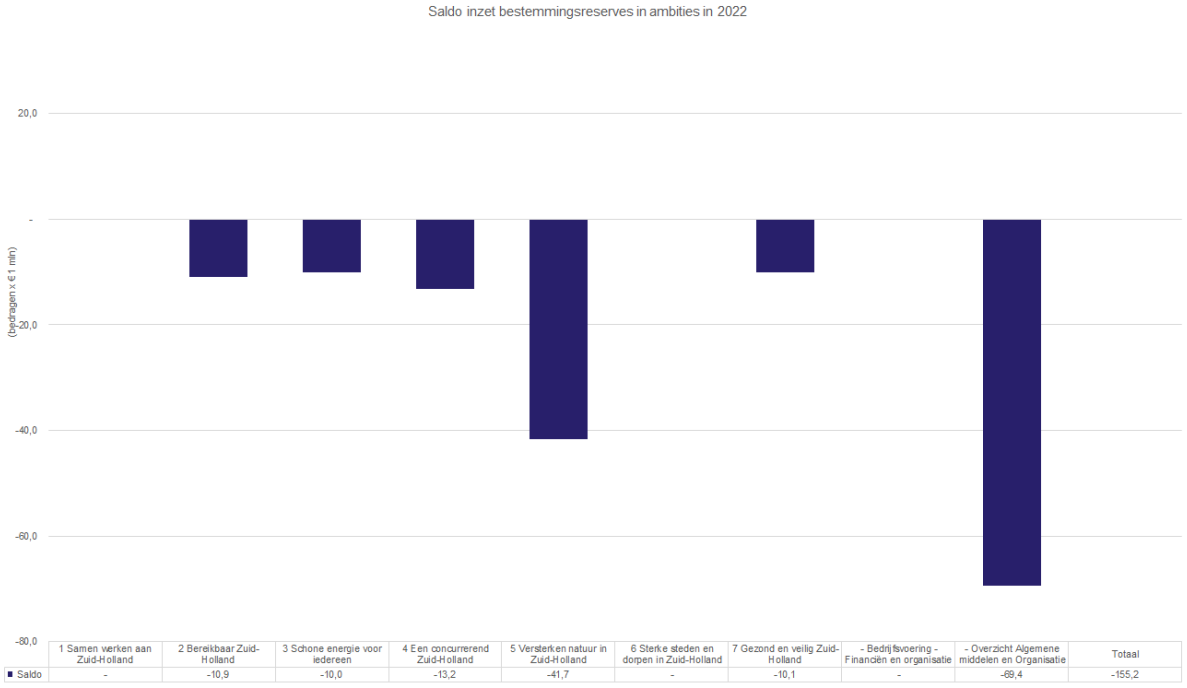

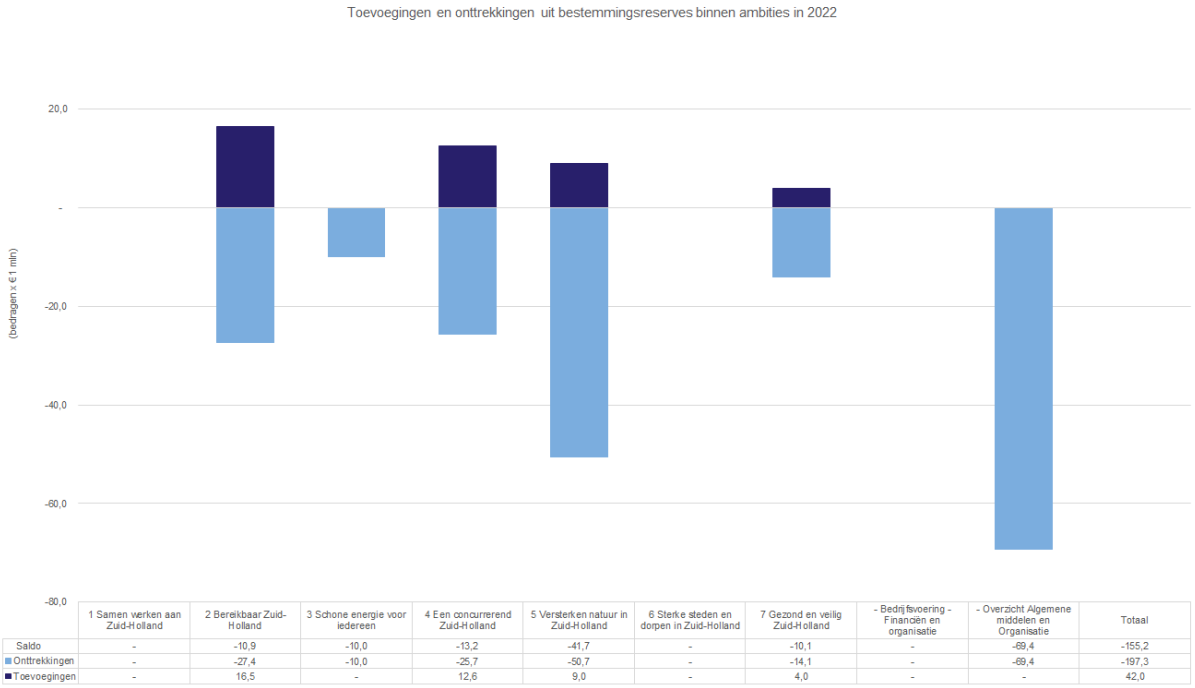

Toelichting:

De inzet van de bestemmingsreserves in 2022 is € -155,2 mln. Deze inzet zorgt voor een ophoging van met name de lasten. Er worden dus meer lasten begroot dan er baten binnenkomen, het verschil wordt gecompenseerd door de inzet van de reserves. Omdat de € 69,4 mln van de bestemmingsreserve begrotingssaldo 2024-2030

vrijvalt ten gunst van de algemene reserve komt deze terug bij Overzicht Algemene middelen en Organisatie. De algemene reserve is niet meegnomen omdat het hier alleen gaat om de inzet van de bestemingsreserves.

Lange termijn doorkijk

Ontwikkeling van de lasten

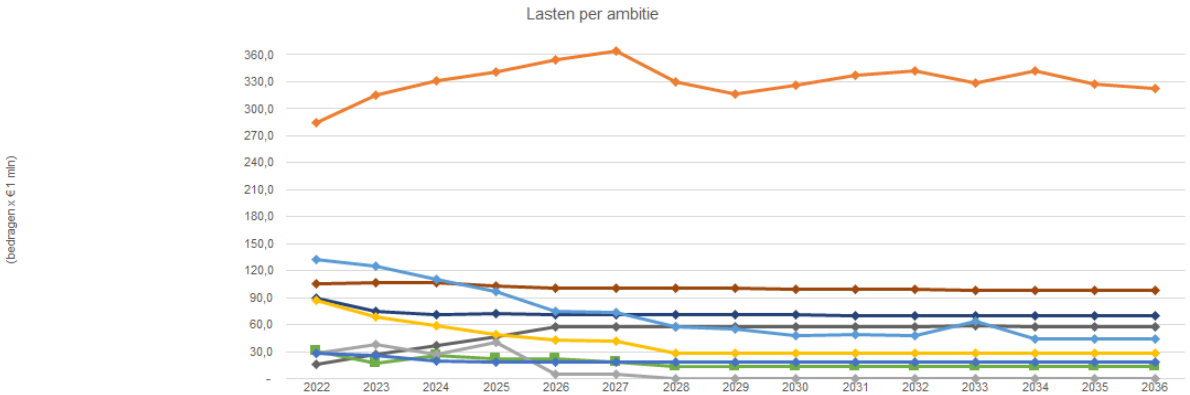

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Overzicht Algemene middelen en Organisatie	16,0	26,9	36,9	47,3	58,0	58,0	58,0	58,0	58,0	57,9	58,3	59,3	57,9	57,8	57,8
Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	105,6	106,8	107,2	103,0	101,2	101,2	101,0	100,2	100,0	99,3	99,3	98,7	98,3	98,0	97,7
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	89,5	75,5	71,7	72,3	71,2	71,1	70,9	70,9	70,7	70,6	69,8	69,8	69,8	69,8	70,4
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	30,7	16,8	26,3	22,2	22,0	19,0	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,8
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	132,2	125,4	110,8	97,4	75,3	73,4	57,2	54,8	48,2	48,9	47,7	63,3	44,1	44,1	44,1
4 Een concurrerend Zuid-Holland	86,7	68,9	59,3	49,7	43,0	42,1	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4
3 Schone energie voor iedereen	28,1	38,5	27,6	40,1	5,1	5,1	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
2 Bereikbaar Zuid-Holland	284,4	314,9	330,6	341,3	354,2	363,6	329,8	316,6	325,8	337,0	341,5	328,9	342,5	327,8	322,8
1 Samen werken aan Zuid-Holland	28,4	25,8	19,8	18,5	18,5	18,2	18,3	18,2	18,3	18,2	18,3	18,3	18,3	18,3	18,3
Totaal	801,6	799,5	790,2	791,8	748,6	751,8	677,5	661,0	663,3	674,2	677,3	680,6	673,2	658,2	654,1
Verschil tov Kadetnota en Najaarsnota	-7,72	30,31	38,77	55,64	75,40	77,60	28,60	7,23	17,76	27,73	26,91	21,10	35,60	17,14	16,79

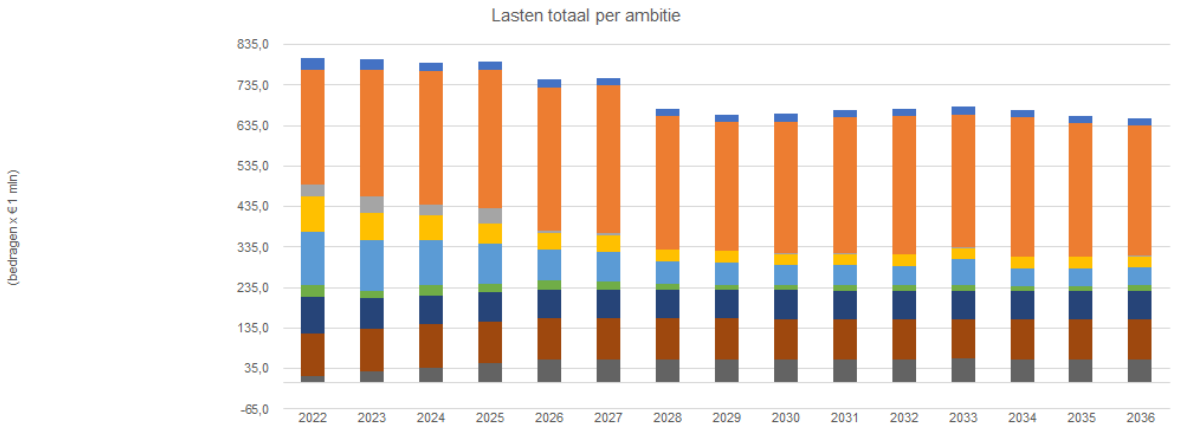

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Totaal	801,6	799,5	790,2	791,8	748,6	751,8	677,5	661,0	663,3	674,2	677,3	680,6	673,2	658,2	654,1
Verschil tov Kadetnota en Najaarsnota	-7,72	30,31	38,77	55,64	75,40	77,60	28,60	7,23	17,76	27,73	26,91	21,10	35,60	17,14	16,79
1 Samen werken aan Zuid-Holland	28,4	25,8	19,8	18,5	18,5	18,2	18,3	18,2	18,3	18,2	18,3	18,3	18,3	18,3	18,3
2 Bereikbaar Zuid-Holland	284,4	314,9	330,6	341,3	354,2	363,6	329,8	316,6	325,8	337,0	341,5	328,9	342,5	327,8	322,8
3 Schone energie voor iedereen	28,1	38,5	27,6	40,1	5,1	5,1	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
4 Een concurrerend Zuid-Holland	86,7	68,9	59,3	49,7	43,0	42,1	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4	28,4
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	132,2	125,4	110,8	97,4	75,3	73,4	57,2	54,8	48,2	48,9	47,7	63,3	44,1	44,1	44,1
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	30,7	16,8	26,3	22,2	22,0	19,0	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3	13,8
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	89,5	75,5	71,7	72,3	71,2	71,1	70,9	70,9	70,7	70,6	69,8	69,8	69,8	69,8	70,4
Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	105,6	106,8	107,2	103,0	101,2	101,2	101,0	100,2	100,0	99,3	99,3	98,7	98,3	98,0	97,7
Overzicht Algemene middelen en Organisatie	16,0	26,9	36,9	47,3	58,0	58,0	58,0	58,0	58,0	57,9	58,3	59,3	57,9	57,8	57,8

Toelichting:
De lasten blijven de komende jaren nu rond de € 800 mln. Vanaf 2026 dalen ze iets en na 2027 zet de daling verder door. De oorzaak hiervan is dat er voor die periode nog geen keuzes zijn gemaakt. Wat de lange termijn

keuzes zijn en welke middelen hiervoor nodig zijn zal nog moeten worden bepaald. Maar de reeksen van bijvoorbeeld beheer & onderhoud en OV zullen altijd doorlopen.

Ontwikkeling van de baten

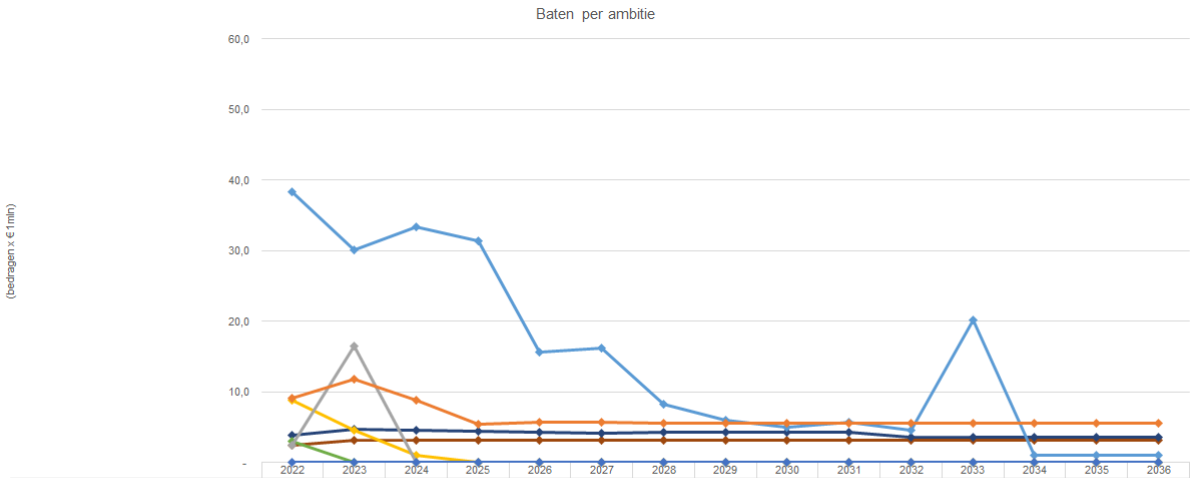

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Overzicht Algemene middelen en Organisatie	644,6	652,4	663,3	679,1	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5
Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	2,5	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	3,9	4,7	4,6	4,5	4,3	4,2	4,3	4,3	4,4	4,3	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	3,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	38,3	30,2	33,4	31,4	15,7	16,2	8,3	6,1	5,1	5,7	4,6	20,2	1,0	1,0	1,0
4 Een concurrerend Zuid-Holland	8,8	4,6	1,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3 Schone energie voor iedereen	2,4	16,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2 Bereikbaar Zuid-Holland	9,1	11,8	8,8	5,5	5,7	5,7	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,5	5,5	5,6
1 Samen werken aan Zuid-Holland	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	712,9	723,5	714,5	723,8	724,5	724,9	717,0	714,8	713,9	714,4	712,5	728,1	708,9	708,9	709,0

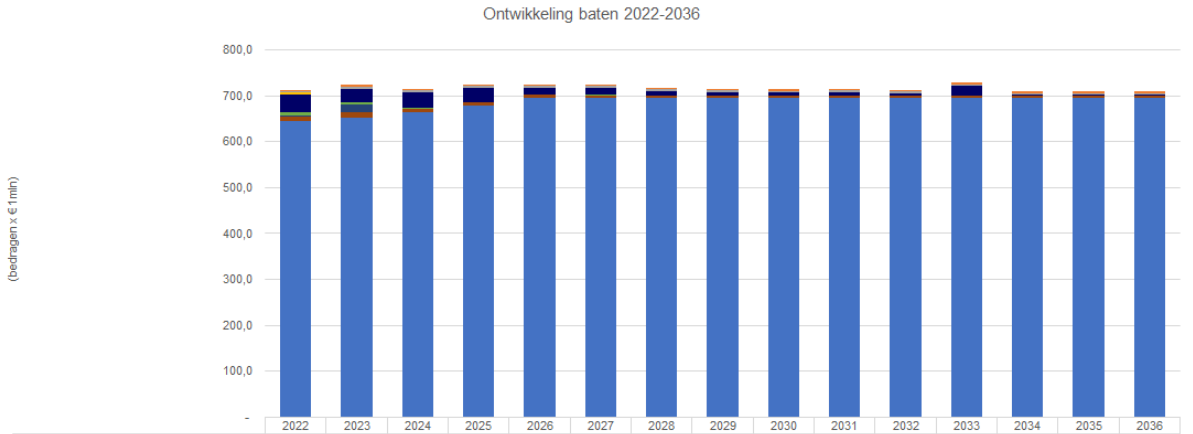

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Totaal	712,9	723,5	714,5	723,8	724,5	724,9	717,0	714,8	713,9	714,4	712,5	728,1	708,9	708,9	709,0
Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	2,5	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	3,9	4,7	4,6	4,5	4,3	4,2	4,3	4,3	4,4	4,3	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	3,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	38,3	30,2	33,4	31,4	15,7	16,2	8,3	6,1	5,1	5,7	4,6	20,2	1,0	1,0	1,0
4 Een concurrerend Zuid-Holland	8,8	4,6	1,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3 Schone energie voor iedereen	2,4	16,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2 Bereikbaar Zuid-Holland	9,1	11,8	8,8	5,5	5,7	5,7	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,5	5,5	5,6
1 Samen werken aan Zuid-Holland	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Overzicht Algemene middelen en Organisatie	644,6	652,4	663,3	679,1	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5	695,5

Toelichting:

Naast de baten die de provincie ontvangt vanuit het provinciefonds en de opcenten motorrijtuigenbelasting, die binnen het overzicht algemene middelen en organisatie staan, ontvangen we ook baten direct in de ambities. Met name ambtie 5 is afhankelijk van specifieke baten. In de najaarsnota is nu een bijdrage van ruim € 28 mln verspreid over 3 jaar verwerkt, daarmee zijn ook de lasten opgehoogd. Vanaf 2025 nemen nu de baten in ambite 5 af en daarmee ook de bijbehorende lasten. Echter er worden nog meer specifieke baten verwacht, deze zullen

worden opgenomen zodra die beschikkingen binnen zijn. De baat in 2033 binnen Ambitie 5 wordt veroorzaakt door PMR IJsselmonde.

Ontwikkeling van de saldo's bestemmingsreserves

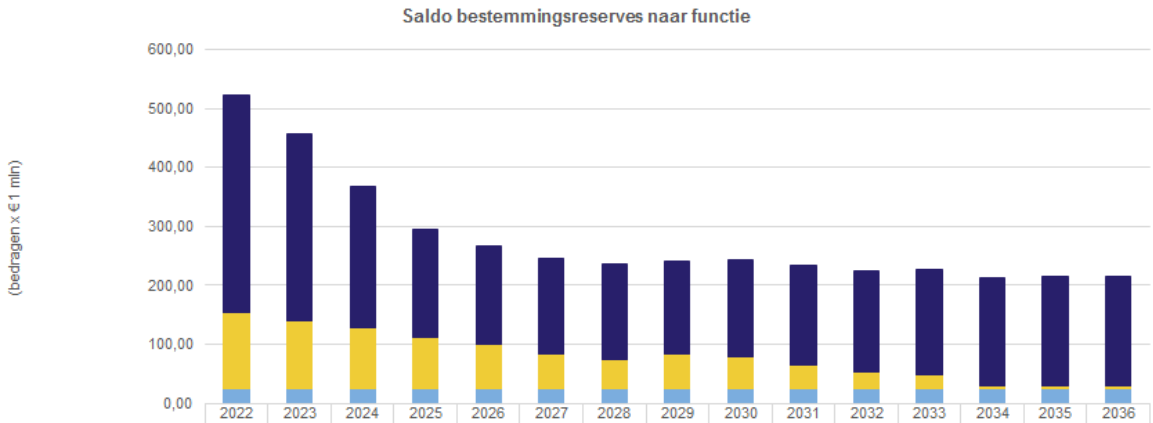

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Totaal	522	457,52	367,46	294,01	266,03	244,35	235,21	240,81	242,88	234,74	223,65	225,73	213,49	214,52	215,53
Spaar	369,45	317,16	240,37	181,49	166,19	160,08	162,06	157,64	163,68	169,70	170,80	177,57	184,27	185,31	186,31
Egalisatie	128,37	115,72	102,45	87,87	75,20	59,63	48,51	58,53	54,56	40,39	28,20	23,52	4,57	4,57	4,57
Doorgeschoven prestaties	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Buffer	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64	24,64

Toelichting:
In bovenstaande grafiek is zichtbaar dat het totaal aan bestemmingsreserves afneemt tot en met 2028 en daarna op een ongeveer gelijk niveau blijft. Dit wil niet zeggen dat de reserves na 2028 niet meer ingezet zullen worden maar wel dat de onttrekkingen aan de reserves nog niet volledig gepland en/of verwerkt zijn in toekomstige jaren. Daarnaast zijn er reserves die na 2028 nog toenemen en reserves die afnemen. Per functie van de reserves volgt nu een korte toelichting. Uitgebreidere informatie per reserve is opgenomen in bijlage 1 van het bijlageboek.

<u>Spaarreserves</u>
De spaarreserves zijn bedoelt om in de toekomst een bepaalde prestatie te realiseren. De grootste spaarreserves eind 2022 zijn de reserves:

Mobiliteit	€ 93,1 mln
Ontwikkelopgave natuur	€ 63,9 mln
MJP bodem, ondergrond en grondwater	€ 22,5 mln
Bereikbaarheid	€ 37,2 mln
Warmteleiding Warmtelinq	€ 68,2 mln

De enige reserve die vanaf 2029 toeneemt door structurele stortingen is de reserve mobiliteit. Alle overige spaarreserves blijven vanaf 2029 stabiel.

<u>Egalisatiereserves</u>
De egalisatiereserves zijn bedoelt om pieken en dalen in de exploitatie op te vangen. De grootste egalisatiereserves eind 2022 zijn:

Egalisatiereserve beheer&onderhoud	€ 76,9 mln

Natuurnetwerk Nederland	€ 45,8 mln
Reserve nazorg stortplaatsen	€ 4,4 mln

De afname in egalisatiereserves heeft met name te maken met de reserve Natuurnetwerken Nederland die tot 2028 volledig ingezet wordt voor het realiseren van het Natuurnetwerk conform het decentralisatieakkoord Natuur. Daarnaast wordt de egalisatiereserve beheer en onderhoud volledig ingezet tot 2033.

Bufferreserves

Naast de algemene reserve met een bufferfunctie kennen we nog een aantal specifieke reserves met als functie risico's op te vangen. Eind 2022 zijn de grootste bufferreserves:

Energiefonds	€ 5,3 mln
Grevelingen	€ 5 mln
Revolverend Verenfonds	€ 5 mln
InnovationQuarter	€ 3 mln

Naast informatie over reserves in bijlage 1 van het bijlageboek worden van een aantal bufferreserves de risico's nader toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.

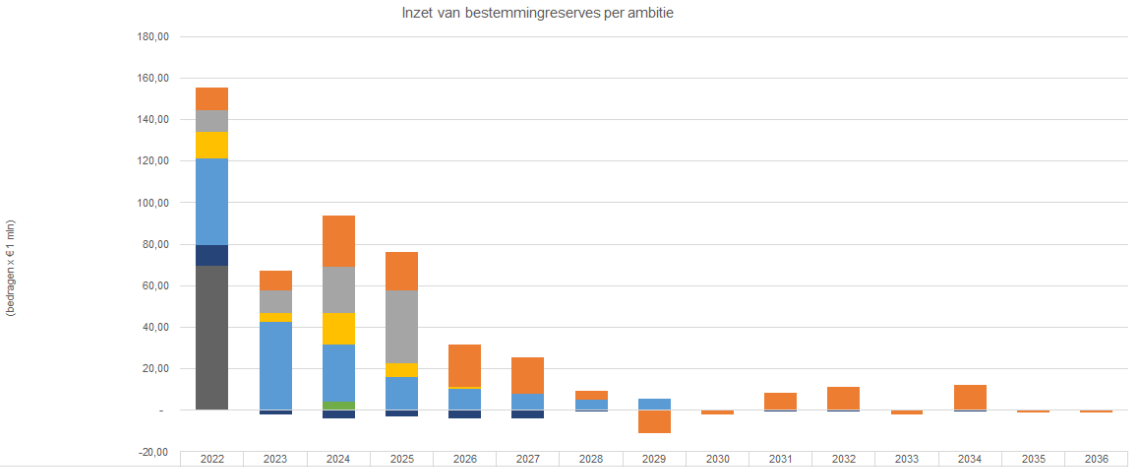

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
1 Samen werken aan Zuid-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2 Bereikbaar Zuid-Holland	10,92	9,40	24,79	18,73	20,33	17,35	4,15	-11,11	-2,03	8,16	11,11	-2,07	12,26	-1,02	-1,02
3 Schone energie voor iedereen	10,00	10,70	22,50	35,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4 Een concurrerend Zuid-Holland	13,16	4,41	14,97	6,68	1,28	0,35	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	41,72	42,61	27,59	15,89	10,19	7,80	5,04	5,54	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	-	-	4,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	10,09	-2,17	-3,83	-2,84	-3,83	-3,82	-0,04	-0,04	-0,04	-0,03	-0,03	-0,02	-0,02	-0,02	-
Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overzicht Algemene middelen en Organisatie	69,35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	155,25	64,95	90,05	73,46	27,98	21,68	9,14	-5,60	-2,06	8,14	11,10	-2,09	12,24	-1,03	-1,01

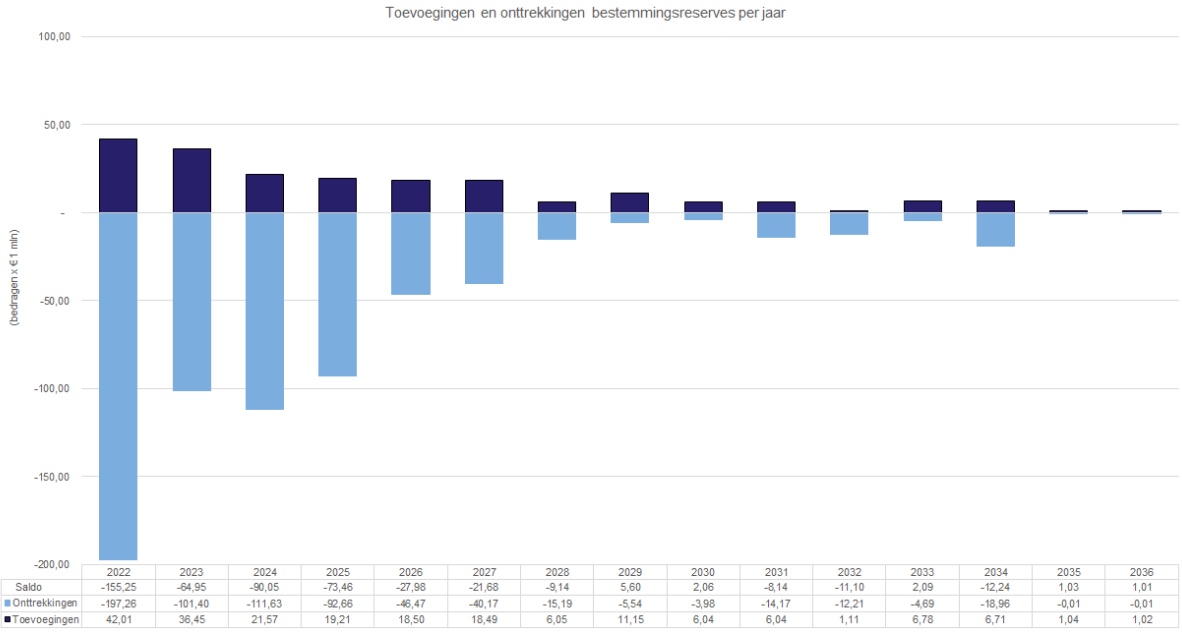

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Saldo	-155,25	-64,95	-90,05	-73,46	-27,98	-21,68	-9,14	5,60	2,06	-8,14	-11,10	2,09	-12,24	1,03	1,01
Onttrekkingen	-197,26	-101,40	-111,63	-92,66	-46,47	-40,17	-15,19	-5,54	-3,98	-14,17	-12,21	-4,69	-18,96	-0,01	-0,01
Toevoegingen	42,01	36,45	21,57	19,21	18,50	18,49	6,05	11,15	6,04	6,04	1,11	6,78	6,71	1,04	1,02

Toelichting:
Als er uit een bestemmingsreserve meer onttrokken wordt dan toegevoegd dan nemen de lasten en of baten toe. Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen is hetgeen wat als inzet op de ambitie terug te zien is. Op de langere termijn is er een duidelijke daling van bestemmingsreserves te zien.

De bestemmingsreserves zijn reserves die met een bepaald doel zijn ingesteld. Deze bestemmingsreserves zijn bij het instellen van de reserves (uiteindelijk) gevoed vanuit/via het begrotingssaldo. De inzet van de huidige bestemmingsreserves via de ambities heeft daarom ook geen effect op het begrotingssaldo. De algemene reserve is geen onderdeel van de bestemmingsreserves en is daarom dan ook niet meegenomen in deze overzichten.

Verloop kapitaallasten en % kapitaallasten versus de baten

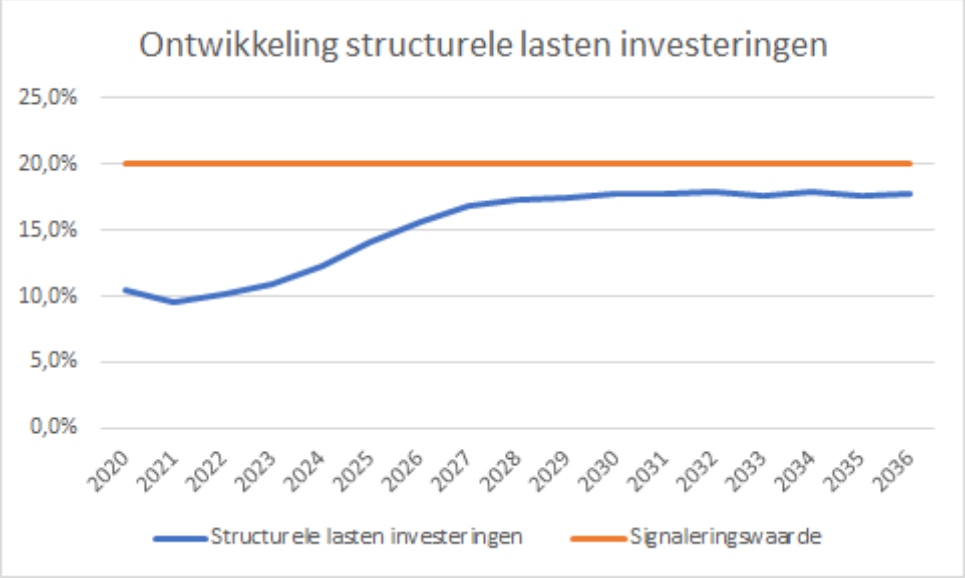

Toelichting:
De kapitaallasten bestaan uit afschrijvingen en rente. De kapitaallasten zijn een gevolg van investeringen en kennen afhankelijk van het type investering een bepaalde looptijd, dit kan tot 30 jaar lang zijn. De kapitaallasten

leggen een beslag op baten die de provincie binnen krijgt. Er is gekozen om het als percentage van de baten in beeld te brengen omdat daarmee beter inzichtelijk wordt welk deel van de inkomsten besteed worden aan de kapitaallasten. Het resterende deel kan voor andere doeleinden worden ingezet. Om een sluitende begroting te houden kunnen de kapitaallasten en het resterende deel niet hoger dan 100% worden.

Ontwikkeling netto schuldquote

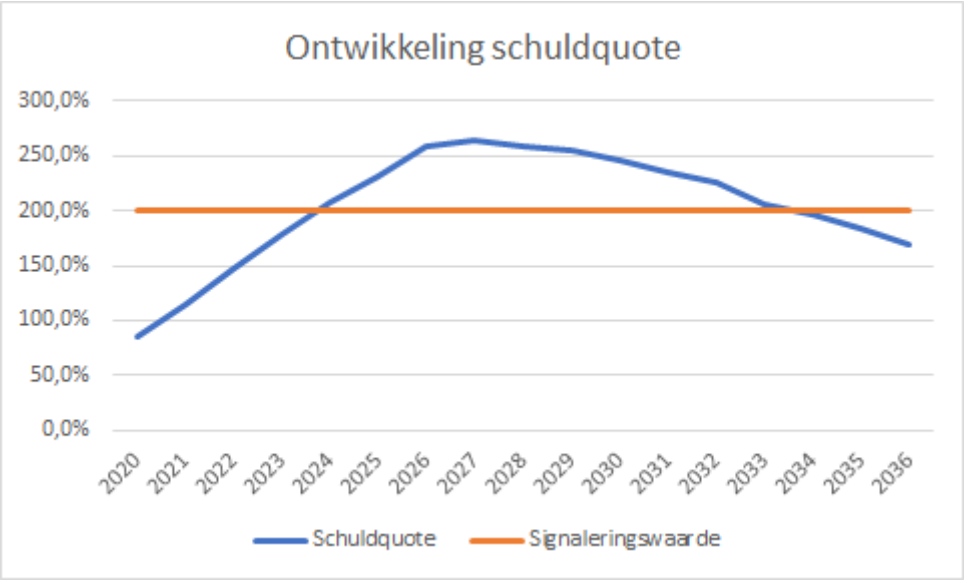

Toelichting:
De netto schuldquote stijgt op basis van de begroting en meerjarenraming (T+3) in de periode 2022 tot en met 2025 van 147% naar 232 %. De belangrijkste post in de netto schuld zijn de aan te trekken langlopende geldleningen (zie paragraaf Financiering). Grote onzekerheid bij deze cijfers is de mate waarin de komende jaren sprake is van onderuitputting bij de uitgaven (exploitatie en investeringen) en de mate waarin de komende jaren extra gebruik wordt gemaakt van de beschikbare reserves. De mogelijke onderuitputting zal een dempend effect hebben op de schuldquote, extra onttrekkingen uit de reserves een opwaarts effect.

Duurzame ontwikkeling

In ons Coalitieakkoord “Elke dag beter: Zuid-Holland” komen bij de verschillende ambities de thema’s klimaat, circulair en biodiversiteit terug in doelen en aanpak.
In de uitvoering van ons coalitieakkoord zijn programma’s ontwikkeld die centrale regie op de planvorming en uitvoering in onze taken waarborgt en tot een integraal onderdeel van ons handelen maken. In alle ambities in deze begroting vindt u aan deze thema’s verbonden activiteiten terug.
Onderstaand is beschreven wat de stand van zaken op de planvorming en rond deze thema’s is.

Klimaat

Klimaatmitigatie

De inzet van het college is vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma Schone energie voor iedereen 2020-2023 en wordt jaarlijks verantwoord via de Meterstand, zie Energie - Provincie Zuid-Holland.
De plannen en inzet zijn in lijn met het nationaal Klimaatakkoord, dat door PS is omarmd in november 2019 en met (huidige) Europese afspraken. De provinciale inzet betreft zowel de inzet in Ambitie 3 Schone energie voor iedereen voor de verduurzaming van gebouwen, elektriciteit en industrie, als legt actief verbinding met de inzet op schone mobiliteit (ambitie 2), duurzame landbouw en landgebruik (Ambitie 5) en opgaven als biodiversiteit, circulariteit, luchtkwaliteit en klimaatadaptief bouwen, die in diverse andere ambities zijn opgenomen.

Klimaatadaptatie

De huidige inzet per ambitie voor deze collegeperiode op het thema klimaatadaptatie is vastgelegd in de door GS vastgestelde Provinciale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie 2021 – 2023. Deze uitvoeringsagenda is gebaseerd op de in 2018 vastgestelde klimaatadaptatiestrategie “Weerkrachtig Zuid-Holland.” Op basis van deze uitvoeringsagenda wordt binnen de verschillende ambities activiteiten uitgevoerd binnen de bestaande begroting.
Er is een concernbreed programmateam ingesteld, dat de verbinding legt met de verschillende ambities/beleidsthema’s en helpt bij het versnellen van klimaatadaptief handelen. Hier is project- en procesgeld voor gereserveerd onder Ambitie 7 Gezond en Veilig Zuid-Holland.
Het Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie is in nauwe samenspraak met alle werkvelden opgesteld.

Circulair

In 2020 is de strategie “Circulair Zuid-Holland: Samen versnellen” vastgesteld. Hierin is de provinciale ambitie ten aanzien een circulaire maatschappij opgeschreven en vertaald naar verschillende inhoudelijke thema’s en actielijnen. Dit vormt het vertrekpunt voor de uitvoering door de provinciale organisatie.
Om de transitie naar een Circulair Zuid-Holland te realiseren, zijn steeds meer opgaves en ambities aan de slag met circulair. Een concernbreed opgaveteam jaagt circulaire ontwikkelingen aan en organiseert enkele zaken centraal omwille van de efficiëntie. Hier is project- en procesgeld voor gereserveerd onder Ambitie 4 Een concurrerend Zuid-Holland.
Om de circulaire doelstelling te behalen, zal circulair gaandeweg een regulier onderdeel van het werk en de middelen in de ambities worden. Er wordt hierbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande middelen en activiteiten om de circulaire doelstelling te realiseren. Zo wordt circulariteit een integraal onderdeel van de totale provinciale portfolio. Daartoe wordt voor elke ambitie in 2022 een agenda opgeleverd met de bijdrage die zij levert aan de transitie naar een circulaire economie, inclusief de middelen. Deze agenda sluit aan op de fase waar de transitie zich binnen deze ambitie bevindt. Het gaat hierbij om het Integreren van circulair in bestaand beleid en instrumenten, het versnellen van lopende circulaire activiteiten en projecten en het verder opschalen/uitbreiden van circulair in activiteiten en/of projecten

Biodiversiteit

Het thema is onderdeel van Ambitie 5 Versterken natuur in Zuid-Holland. Het thema biodiversiteit is tot op heden vanuit deze ambitie in samenwerking met andere ambities aangepakt op basis van kansen die zich voordeden,

zoals bijvoorbeeld trajectaanpak van provinciale wegen, natuur-inclusief bouwen en Groene Circel groene gezonde stad. Verdere versterking van samenhang, sturing en planvorming staat voor de komende periode op de planning met onder meer de Zuid-Hollandse Agenda Natuurinclusief en het provinciale Toekomstonderzoek biodiversiteit en natuurinclusieve samenleving. Deze stappen zetten we in samenspraak met onze groenblauwe partners en zijn ook gekoppeld aan het landelijke traject voor uitwerking van de agenda Natuurinclusief van Programma Natuur.

Ambities

Ambitie 1 Samen werken aan Zuid-Holland

De provincie verbindt

De provincie vervult diverse rollen en taken als middenbestuurslaag tussen Europa, Rijk en gemeenten. De provincie is de bestuurslaag bij uitstek om bovenregionale vraagstukken op te pakken. Bijvoorbeeld op het gebied van milieu, recreatie en vervoer en voor alles wat de verbinding brengt tussen dorp en stad. De provincie is ook bij uitstek in staat om afstemming en verbinding tussen gemeenten te stimuleren. De provincie heeft vanuit haar bovenregionale rol zicht op maatschappelijke vraagstukken en de onderlinge verbanden, trends en best practices.

Complexe opgaven voor openbaar bestuur

De opgaven waar het openbaar bestuur voor gesteld staat, zijn de afgelopen jaren onmiskenbaar complexer geworden. Vooral de transitieopgaven, zoals sociaal domein, energietransitie en klimaatadaptatie, vragen om meer integraliteit en samenwerking tussen overheden en met de samenleving. Er wordt om oplossingen gevraagd, terwijl tegelijkertijd het probleem zich nog ontvouwt. Achteraf kunnen we pas vaststellen wat heeft gewerkt. Met de decentralisatie van taken (decentralisaties sociaal domein, straks Omgevingswet) zijn opgaven en bevoegdheden bovendien naar het lokaal niveau gebracht. De (financiële) verantwoordelijkheid van gemeenten is hierdoor fors toegenomen. Dit vraagt ook op lokaal niveau om meer kennis, expertise, betrokkenheid van de samenleving en een solide financiële huishouding om een bijdrage te kunnen leveren aan de maatschappelijke opgaven. Zonder een goed functionerende democratie en bestuur en sterke gemeenten die hun taken goed kunnen uitvoeren gaat het niet lukken om de grote maatschappelijke opgaven te realiseren.

We streven naar een effectief bestuur

Wij investeren in behoud en verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur en onze democratie. Voor een goed werkende democratie zijn lokale en regionale media belangrijk. We streven ernaar dat het vertrouwen van inwoners in het openbaar bestuur groeit of op zijn minst gelijk blijft. Een goed openbaar bestuur begint bij onszelf. We staan voor effectief eigen bestuur, waarbij effectieve samenwerking op alle niveaus (met collega-overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, inwoners, PS-GS, regionaal, landelijk en Europees) het uitgangspunt is. Samen geven we vorm aan de identiteit van Zuid-Holland: veelzijdig, inclusief en vernieuwend. We vinden het belangrijk om zaken sneller uit te voeren. De opgaven zijn vaak complex. We betrekken daarom onze inwoners, organisaties en bedrijfsleven vroegtijdig bij besluitvorming. We stellen ons open en met vertrouwen op voor initiatieven vanuit de samenleving. We maken ruimte voor verschil, experimenten en maatwerk. Participatie verschilt per onderwerp en rol die we als provincie hebben. De volksvertegenwoordiging blijft het laatste woord houden. Wij zijn constructief, maar zijn ook duidelijk als iets niet kan.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel 1-1 Beter Bestuur

Samen met de Zuid-Hollandse gemeenten werken we aan behoud en versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Overheden hebben een hoge kwaliteit van bestuur als deze:

- Visie en ambitie hebben en over voldoende slagkracht beschikken om opgaven te realiseren (*effectief en presterend*);
- In verbinding staan met en in staat zijn om te luisteren naar elkaar, hun inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld (*responsief en verbonden*);
- Betrouwbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer handelen (*robuust & integer*);
- Met elkaar en anderen leren, innoveren en durven te experimenteren om oplossingen te vinden voor complexe transitieopgaven (*lerend en innoverend*).

Deze vier lijnen staan centraal in het programma 'Beter Bestuur' dat we samen met onze bestuurlijke partners (gemeenten, Rijk, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen) ontwikkelden. Het programma draagt bij aan kwaliteitsverbetering van het openbaar bestuur in Zuid-Holland, een kerntaak van de provincie. Het programma bevat de accenten die we binnen deze opgave leggen, inclusief de uitvoering van onze wettelijke taken (zoals bijvoorbeeld financieel en interbestuurlijk toezicht).
Dit programma is in het voorjaar van 2020 vastgesteld. Eenmaal per jaar rapporteren wij de voortgang aan Provinciale Staten.
Ook voor onze provinciale organisatie werken we langs de vier genoemde lijnen aan versterking van het provinciale bestuur. We nemen hierbij de leerpunten uit de terugblik over de vorige collegeperiode als uitgangspunt. Resultaat en voortgang toetsen wij regelmatig met het klanttevredenheidsonderzoek en het reputatieonderzoek.

Beleidsdoel 1-2 Sterke Samenleving

Maatschappelijke ontwikkelingen zijn in toenemende mate verweven, complex en ambigu. Een aanpak met standaardoplossingen en vaste procedures werkt niet. Vanuit de eigen bovenregionale rol heeft de provincie zicht op verwevenheid in vraagstukken, trends en best practices. Vanuit die rol ontwikkelen we kennis en verbinden we partners.

In een sterke samenleving zijn overheden en bestuur in staat om zich aan te passen aan de eisen van deze tijd. Als zij dat niet doen, voelen verschillende groepen mensen zich niet meer betrokken bij onze samenleving en democratie. We vinden het daarom belangrijk dat inwoners zich vertegenwoordigd weten en ruimte hebben voor participatie (zowel digitaal als fysiek). Dat vraagt van de hele provinciale organisatie om een alerte en lerende houding, die de energie en het oplossend vermogen uit de samenleving weet te benutten. We maken daarbij tijdig en transparant keuzes in het participatieproces en hanteren daarbij het 'participatiekompas'.
We willen de kracht van de samenleving versterken door:

- Onze inwoners, organisaties en bedrijfsleven vroegtijdig te betrekken bij besluitvorming en open te staan voor initiatieven vanuit de samenleving;
- Inzicht en kennis over maatschappelijke vraagstukken en 'best practices' te ontwikkelen en te delen.

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsdoel 1-1 Beter Bestuur

Beleidsprestatie 1-1-1 Sterke gemeenten
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
Zomer 2021 hebben we een evaluatie uitgevoerd van het programma Beter Bestuur. In 2022 zal de nadruk in het programma op de volgende onderwerpen liggen:

- Effectief en presterend: we zien dat een aantal gemeenten forse moeite heeft om vacatures ingevuld te krijgen. Gebrek aan capaciteit bij gemeenten brengt hun slagkracht mogelijk in gevaar. We gaan verkennen hoe groot het probleem daadwerkelijk is en of we hierbij een rol kunnen spelen. Verder doen we samen met gemeente Delft onderzoek naar hun financieel-economische situatie.
- Responsief en verbonden: maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. We zullen verschillende activiteiten ondernemen, waaronder net als vier jaar geleden een roadshow 'Zuid-Holland Ontmoet' om de relatie met onze gemeenten sterk te houden. Verder gaan we samen met het ministerie van I&W onderzoek doen naar de schaduwkanten van participatie.

- Robuust en integer: we blijven ons inzetten voor goede interbestuurlijke verhoudingen, inclusief de financiële aspecten daarvan: ‘geen taken zonder knaken’. 1 januari 2022 zijn de nieuwe bestuursovereenkomsten voor het interbestuurlijk toezicht van kracht, waarmee dit toezicht meer op basis van data en actueel wordt uitgevoerd. We blijven begrotingsscans aanbieden aan gemeenten.
- Lerend en innoverend: we blijven ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten organiseren om gezamenlijk leren te bevorderen en kiezen hierbij bewust of we deze fysiek of online houden. Onder de titel ‘Zuid-Holland Academie’ bouwen we aan een online platform om kennis te delen.

Beleidsprestatie 1-1-2 Vitaal provinciaal bestuur

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- Het college van Gedeputeerde Staten bestaat deze collegeperiode, naast de Commissaris van de Koning, uit zes gedeputeerden. Gedeputeerde Staten geven uitvoering aan het Coalitieakkoord 2019-2023 ‘Elke dag beter. Zuid-Holland’. Dit akkoord is verwerkt in de provinciale begroting. In het declaratieregister van Gedeputeerde Staten, dat eens per kwartaal verschijnt, worden de bestuurskosten van Gedeputeerde Staten vermeld.
- De provinciale organisatie wil, juist ook in deze onzekere tijden, betrouwbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer handelen. Daarom gaan we ondermijning tegen en voeren we de Wet Bibob (Bevordering integriteits-beoordelingen door het openbaar bestuur) uit. De komende tijd integreren we de Wet Bibob in onze primaire werkprocessen. Ook blijven we aandacht houden voor de capaciteit voor de behandeling van verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).De trend van de verzoeken in het kader van deze wet van de afgelopen jaren zet door. Steeds meer verzoeken betreffen complexe en/of politiek-bestuurlijk gevoelige onderwerpen en ook zijn de verzoeken meestal omvangrijker. De nieuwe trend vraagt om voortdurende bijsturing van ons (digitale) Wob-proces, zodat we de verzoeken efficiënt kunnen behandelen. We blijven ook aandacht houden voor de capaciteit voor de behandeling van de verzoeken.
- Door samenwerking als onderdeel van Interprovinciaal Overleg (IPO) gaat Zuid-Holland strategische allianties aan om onder meer relevante wet- en regelgeving te beïnvloeden. Voor onze lobby- en beïnvloedingstrajecten op nationaal niveau versterken we de komende periode onze functie Public Affairs. Onderdeel hiervan is een op te stellen strategische lobbyagenda. Zo brengen we de Zuid-Hollandse belangen tijdig op de juiste plekken over het voetlicht. Waar mogelijk bundelen we onze lobbykracht met partners uit de regio zoals het geval is bij de Groeiagenda.
  Ondermijnende criminaliteit is een maatschappelijk probleem waar de provincie Zuid-Holland oog voor heeft. Openbare orde en veiligheidstaken zijn echter (boven)lokaal belegd. We willen als provincie samen met anderen als één overheid optreden. Dat doen we door de weerbaarheid van ons eigen bestuur en organisatie te vergroten en bij te dragen aan de (boven)lokale aanpak vanuit onze eigen rol en taken als midden bestuur. Daarbij zien we bijvoorbeeld raakvlakken als het gaat om milieudelicten, de aanpak van ondermijning op bedrijventerreinen, vakantieparken en jachthavens, het buitengebied (land- en glastuinbouw) en weerbaar bestuur. De aanbevelingen uit de weerbaarheidsscan Provincie Zuid-Holland en onderzoek door Verwey Jonker instituut naar de provinciale weerbaarheid, bieden handvatten om de provinciale rol in de aanpak de komende jaren verder vorm te geven. In 2022 ligt de focus op het vergroten van de informatiepositie van de provincie door actief te participeren in netwerken, aan te sluiten bij fenomeen onderzoeken en het faciliteren van kennisdeling.
- De maatschappelijke opgaven van onze regio stoppen niet bij de provinciegrens, en worden mede beïnvloed door internationale ontwikkelingen. Wij werken dan ook grensoverschrijdend samen. Internationale activiteiten -zoals lobby op wet- en regelgeving uit Brussel, kennisdelen met andere regio’s in netwerken, participeren in Europese projecten- dragen allemaal bij aan het behalen van onze provinciale doelen. We werken ambtelijk en bestuurlijk samen met verschillende partners, zowel uit Nederland (bijvoorbeeld in het Economic Board Zuid-Holland, met de Randstad provincies of in het Huis van de Nederlandse Provincies), als uit Europa (bijvoorbeeld met de regio’s Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen) en internationaal (China).

Programma Stikstof

Provincies zijn verantwoordelijk voor de bescherming van de Natura 2000-gebieden binnen hun grenzen. Door te grote stikstofdepositie op verschillende Natura 2000-gebieden in Nederland is het echter niet mogelijk om die gebieden op een goede manier in stand te houden. In de provincie Zuid-Holland gaat het om twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Met de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van 29 mei 2019 is de vergunningverlening voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken grotendeels stil komen te liggen. Op 10 december 2019 hebben Gedeputeerde Staten het plan van aanpak voor het programma stikstof vastgesteld ('Naar een gebiedsgerichte aanpak Natura 2000/stikstof') voor uitvoering in 2020 en verder. In maart 2021 hebben Gedeputeerde Staten de Eerste Uitvoeringsagenda Stikstof vastgesteld ('Eerste Uitvoeringsagenda Stikstof'). In deze uitvoeringsagenda stikstof beschrijven wij de verdere aanpak en uitvoering van het stikstofdossier. De uitvoering van het stikstofdossier in 2022 gaat via:

- Drie pijlers: natuur herstellen, stikstofbronnen verminderen en maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk maken.
- Vier actielijnen om een zo goed mogelijke koppeling te maken met andere provinciale opgaven en om in andere provinciale beleidsopgaven te zorgen voor stikstofreductie, waardoor ontwikkelingen mogelijk worden. Het betreft de actielijnen natuurherstel, verduurzaming stedelijk netwerk en mobiliteit, landbouw en haven industrieel complex.
- Deze aanpak en uitvoering doen we gebiedsgericht rondom de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, op provinciaal niveau en op landelijk niveau samen met andere provincies en het Rijk.

De laatste natuurdoel analyses worden in 2022 afgerond. Maatregelen voor het gezamenlijke Programma Natuur worden opgesteld en waar dat kan uitgevoerd. Ook is het nodig in 2022, net als in 2021, nadere afspraken te maken tussen Rijk en provincies over uitvoering van bronmaatregelen, vergunningverlening en vermindering van stikstofemissies en -deposities, zodat maatschappelijke en economische ontwikkelingen mogelijk blijven.

Waar kansen liggen om bronmaatregelen uit te voeren, zullen we Provinciale Staten voorstellen doen. Bij de Voorjaarsnota van 2021 zijn er voor één jaar middelen gereserveerd die we kunnen inzetten voor innovatie en voor cofinanciering van onder andere de warme sanering varkenshouderij (een rijksregeling die ook deels benut gaat worden om wal stroom te realiseren).

Gebiedsgerichte aanpak

In 2020 zijn Gedeputeerde Staten gestart met vier gebiedsprocessen in het programma stikstof: de Duinen, Duinen-Eilanden, de Delta en de Biesbosch. Voor Veenweide/Nieuwkoop is in 2020 de opgave voor stikstof toegevoegd aan het reeds lopende gebiedsproces. In 2021 hebben we samen met partners stappen gezet in de gebiedsgerichte aanpak: de gebiedskaders zijn in beeld gebracht en de plannen van aanpak per gebied vastgesteld. De vier deelgebiedsplannen zullen begin 2022 worden vastgesteld en daarna in een uitvoeringsprogramma per gebied uitgewerkt. De vier deelgebiedsplannen vormen ook de basis voor het provinciaal gebiedsplan dat wij in 2022 gaan opstellen, zoals in de Wet stikstofreductie en natuurherstel is opgenomen. Dit wettelijke gebiedsplan willen we uiterlijk in zomer 2023 vaststellen, afhankelijk van de afspraken tussen Rijk en provincies en provincies onderling die we nog gaan maken.

Generieke afspraken en maatregelen

Net als in 2020 en 2021 moeten Rijk en provincies ook in 2022 afspraken maken over generieke en specifieke (bron)maatregelen om de doelstellingen uit de Wet stikstofreductie en natuurherstel te behalen. Ook het Regeerakkoord zal aanleiding geven tot afspraken. Waar nodig zullen wij het Rijk aanspreken op specifieke maatregelen die voor Zuid-Holland nodig zijn om naast natuurherstel ook voldoende stikstofruimte beschikbaar te hebben voor economische ontwikkeling en maatschappelijke opgaven. De omgevingsdienst Haaglanden zal bij vergunningverlening de beleidsregels rond extern salderen en verleasen uitvoeren. Daarvoor kan ook de Stikstofbank benut worden, mits partijen zorgdragen voor vulling. Het Rijk is verantwoordelijk voor legalisering van de meldingen onder het PAS. Het Rijk zal daarvoor met de omgevingsdiensten / provincies samenwerken. In

IPO-verband werken we ook in 2022 verder aan de langetermijnaanpak van de stikstofproblematiek en ontwikkelen wij een visie voor de toestemmingsverlening op de lange termijn. Op basis van die visie gaan provincies en Rijk een toekomstbestendige systematiek uitwerken om vergunningen en toestemmingsbesluiten te verlenen.

Programma inclusief Zuid-Holland
Inclusief Zuid-Holland richt zich op gelijke kansen voor alle inwoners van de provincie. Het thema is daarmee ook integraal onderdeel van iedere ambitie. Om die reden wordt gewerkt aan een digitaal platform voor kennisdeling en ontmoeting. Mede op basis van twee themasessies binnen PS gaan we bekijken hoe we dit thema verder zo goed mogelijk kunnen invullen.

Implementatie Omgevingswet
Landelijk werken we samen aan de voorbereiding op de Omgevingswet en de ambities van het digitale stelsel Omgevingswet. Binnen de eigen organisatie en met (regionale) partners, zoals de omgevingsdiensten, veiligheidsregio's, gemeenten en waterschappen, gaan we dit invoeren.

Programma Omgevingsbeleid
We gaan een actuele en digitale langetermijnagenda, Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en Omgevingsprogramma opstellen. Op dit moment zijn er twee omgevingsverordeningen die onderhouden moeten worden één onder huidig recht en één onder de Omgevingswet. Het Omgevingsbeleid is modulair vormgegeven dit betekent dat er continue aan actualisatie en beleidsrijke modules wordt gewerkt.

Festival van de Toekomst
Elke twee jaar organiseert de provincie het Festival van de Toekomst. Met dit evenement wil de provincie de innovatiekracht van de regio laten zien én bevorderen. Tijdens het festival ontmoeten verschillende spelers op het toekomst-toneel van de provincie elkaar. Ze signaleren samen nieuwe ontwikkelingen, stimuleren kruisbestuiving tussen verschillende sectoren en leggen waardevolle verbindingen tussen verschillende werelden. Daarnaast vergroten we de wendbaarheid en slagvaardigheid van de eigen organisatie door 'binnen en buiten' met elkaar te verbinden.
Door de corona-situatie hebben we tot twee keer toe moeten afzien van de organisatie van een Festival van de Toekomst. We rekenen er op in 2022 wel weer een editie neer te kunnen zetten.

Beleidsdoel 1-2 Sterke Samenleving

Beleidsprestatie 1-2-1 Innovatieve participatie en communicatie
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Innovatieve communicatie
In 2022 organiseren we een nieuw Festival van de Toekomst. Bij de organisatie van dit evenement houden we vanzelfsprekend rekening met de corona pandemie. We houden ons aan RIVM-richtlijnen en we mikken op een hybride evenement; een combinatie van online en fysieke ontmoeting.

Innovatieve participatie
Participatie is een belangrijk principe in het bereiken van een sterke samenleving. Met participatie willen we betere plannen maken en betere besluiten ,nemen en daarmee het draagvlak voor beleid en uitvoering vergroten.

- Effectief & presterend: om participatie naar een hoger plan te tillen, voeren we de in 2018 vastgestelde participatienotitie verder uit.
- Responsief & Verbonden: samen met een aantal Zuid-Hollandse gemeenten gaan we de open source participatiesoftware van 'Open Stad' gebruiken. Dit instrument voor online participatie kan helpen beter aan

te sluiten bij ideeën in de samenleving en verbinding te leggen met onze mede overheden door ervaringen te delen. Als gevolg van corona zijn online tools van grote toegevoegde waarde. Wij gaan ervan uit dat ook na deze pandemie online participatietools zoals Open Stad in een behoefte blijven voorzien.

- Robuust & Integer: we willen verschillende groepen inwoners bereiken met een zo breed mogelijk palet aan perspectieven. Zo willen we voorkomen dat participatie voor bepaalde groepen juist extra drempels opwerpt. We blijven daarom experimenteren met vernieuwende vormen van participatie. Offline, en – mede onder invloed van corona – ook online.
- Lerend & Innoverend: wij richten ons erop diverse participatievormen in concrete beleids- en uitvoeringstrajecten in de praktijk te brengen. Daarbij staat leren van onze ervaringen centraal. We monitoren participatietrajecten en delen de lessen actief binnen de provinciale organisatie.

Beleidsprestatie 1-2-2 Maatschappelijke ontwikkelingen

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- De corona pandemie betekent dat we met nieuwe vraagstukken te maken hebben waar zowel kansen als bedreigingen uit voortkomen. De strategische kennisfunctie helpt de provinciale organisatie en kennispartners om kennis te bundelen, vanuit diverse perspectieven vooruit te kijken en handelingsperspectieven te ontwerpen.
- Effectief en presterend: om de doelmatigheid en doelgerichtheid van beleid te verbeteren, zullen we nieuwe inzichten op basis van strategische kennis ook inzetten voor onze lobbytrajecten, bijvoorbeeld binnen het sociaal domein.
- Responsief en verbonden: we verspreiden deze strategische kennis tijdig en actief binnen ons netwerk, ook zonder dat we al antwoorden hebben geformuleerd op vraagstukken.
- Robuust en Integer: een belangrijk deel van de strategische kennisfunctie wordt gevormd door thema's rond ondermijning, integriteit en weerbaarheid.
- Lerend en innoverend: bij urgente maatschappelijke ontwikkelingen ondernemen wij gericht actie om gezamenlijk leren binnen het netwerk te stimuleren. Daarnaast doen we zelf onderzoek naar sectoroverstijgende maatschappelijke vraagstukken. En we bundelen onze strategische kennis met die van andere partners naar bijvoorbeeld thema of geografie zodat we nieuwe verbanden ontdekken.

Naast provinciale bestuurstaken heeft de commissaris van de Koning ook een aantal rijkstaken. De taken en bevoegdheden van de commissaris van de Koning staan in de Provinciewet en zijn verder vastgelegd in de Ambtsinstructie van de commissaris van de Koning. In de ambtsinstructie staat, op hoofdlijnen, beschreven welke taken de commissaris van de Koning heeft:

- De commissaris bevordert de door hem noodzakelijk geachte samenwerking tussen in zijn provincie werkzame rijksambtenaren en personen deel uitmakend van de krijgsmacht, en tussen deze functionarissen en het provinciaal bestuur, de gemeentebesturen en de waterschapsbesturen.
- De commissaris ziet toe op het bestuurlijk functioneren van de veiligheidsregio's, in de warme en koude fase van een crisis en maakt waar mogelijk gebruik van zijn aanwijzingsbevoegdheid;
- De commissaris ziet toe op een ordelijk verloop van de procedures met betrekking tot de (her-) benoeming en ontslag van een (waarnemend-)burgemeester;
- De commissaris zendt een ingekomen voorstel tot verlening van een onderscheiding met zijn advies en het advies van de burgemeester van de woonplaats van de te decoreren persoon aan het Kapittel voor de civiele orden.

De commissaris van de Koning legt voor de uitvoering van deze eigenstandige taken en bevoegdheden verantwoording af aan de minister van BZK. Om die reden krijgt de commissaris van de Koning voor deze rijkstaken ondersteuning en advies van zijn (eigen) kabinet. De afgelopen jaren heeft het kabinet expliciet verbreding gezocht in de werkzaamheden en legt het vaker dan voorheen de verbinding met provinciale opgaven (regionale samenwerking en ondermijning). Ook voert het kabinet taken uit voor provinciale doelstellingen die de bevoegdheid van de commissaris van de Koning raken, zoals bevordering van integriteit van provinciale bestuurders en uitvoering van de provinciale crisisorganisatie.

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

‘Wat mag het kosten’ is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

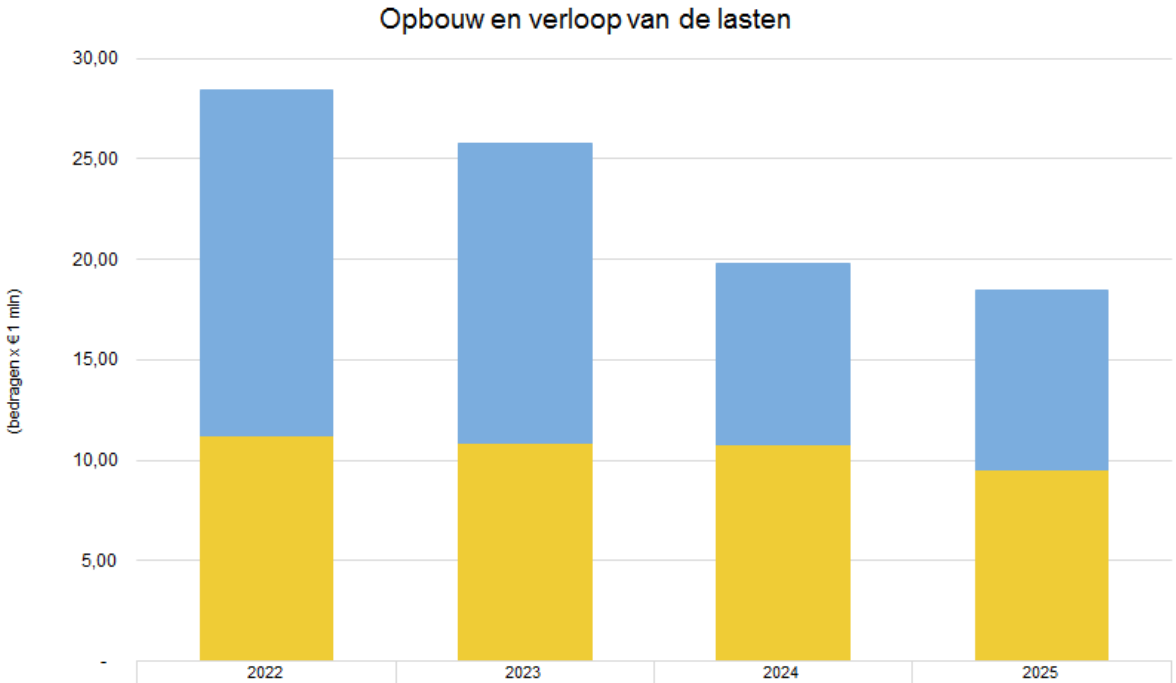

	2022	2023	2024	2025
Totaal	28,41	25,80	19,82	18,49
Overige lasten	17,21	14,90	9,01	8,96
Reserves	-	-	-	-
Arbeidskosten	11,20	10,90	10,81	9,53
Kapitaallasten	-	-	-	-

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Beleidsdoel 1-1 Beter bestuur								
1-1-1 Sterke gemeenten	1.007	1.191	1.028	12	1.040	1.040	1.034	1.033
1-1-2 Vitaal provinciaal bestuur	17.154	20.401	15.961	9.048	25.010	22.452	16.760	15.486
Totaal beleidsdoel 1-1	18.160	21.592	16.989	9.061	26.050	23.492	17.794	16.520
Beleidsdoel 1-2 Sterke samenleving								
1-2-1 Innovatieve participatie en communicatie	734	543	75	1	75	25	75	25
1-2-2 Maatschappelijke ontwikkelingen	759	1.618	2.273	11	2.284	2.283	1.951	1.950
Totaal beleidsdoel 1-2	1.493	2.162	2.347	12	2.359	2.309	2.026	1.975
Totaal	19.654	23.753	19.337	9.072	28.409	25.801	19.820	18.495
Baten								
Beleidsdoel 1-1 Beter bestuur								
1-1-2 Vitaal provinciaal bestuur	253	199	135	0	135	135	135	135
Totaal beleidsdoel 1-1	253	199	135	0	135	135	135	135
Totaal	253	199	135	0	135	135	135	135
Saldo lasten en baten Ambitie 1	**19.400**	**23.554**	**19.201**	**9.072**	**28.274**	**25.666**	**19.685**	**18.360**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsdoel 1.1 Beter Bestuur

Randstedelijke rekenkamer € 0,05 mln (Najaarsnota)
Er wordt structureel vanaf 2021 € 50.000 aan het budget voor de Randstedelijke rekenkamer toegevoegd. De hogere bijdrage aan de rekenkamer bestaat voornamelijk uit personeelskosten. Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Stikstof opgave € 8,8 mln) Doorgeschoven prestatie (Najaarsnota)
De opgave stikstof is een langdurig lopend dossier, waardoor er tenminste voor deze collegeperiode in 2022 en 2023 extra personele en materiële middelen benodigd zijn. Een deel van de geplande activiteiten in 2021 schuift, samen met bijbehorend budget door naar de jaren 2022 en 2023. Deze mutaties loopt via het begrotingssaldo. Daarnaast wordt er in 2022 een bedrag van € 7,5 mln opgenomen in de begroting voor materiële lasten - waaronder procesmiddelen, meerkosten ODH, stimuleringsgelden innovatie en legalisering PAS-melders - en personele lasten. Voor 2023 is dit € 4,6 mln en 2024 is dit € 1,3 mln

Dekking van deze middelen vindt plaats vanuit het begrotingssaldo.

Toelichting baten
Niet van toepassing.

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025
Beleidsdoel 1.1 Beter Bestuur

Wob/Bibob (€ 1 mln) (Begroting 2023 - 2026)
Van het incidenteel beschikbaar gestelde budget (€ 1,5 mln) voor de jaren 2021 en 2022 wordt € 1 mln toegevoegd aan de jaren 2023 t/m 2026 voor € 0,25 mln per jaar. Dekking van deze middelen vindt plaats vanuit het begrotingssaldo.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves
Niet van toepassing.

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

Door samenwerking als onderdeel van Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) & BIJ12, de vier Randstadprovincies (Regio Randstad in Brussel, P4) en het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel gaat Zuid-Holland strategische allianties aan om onder meer relevante wet- en regelgeving te beïnvloeden. Het IPO-bureau is in 2017 gestart met de doorontwikkeling van de organisatie en een verbeterslag in de IPO-samenwerking.

<u>Randstedelijke rekenkamer</u>
Provincies dienen op grond van de Wet dualisering provinciebestuur met ingang van 1 januari 2005 een rekenkamer te hebben ingesteld of regels te hebben vastgesteld inzake een rekenkamerfunctie. De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland hebben zich uitgesproken voor de instelling van een gezamenlijke onafhankelijke
rekenkamer. De Wet gemeenschappelijke regelingen is van toepassing indien een gemeenschappelijke rekenkamer wordt opgericht.

De Randstadprovincies verdelen de kosten voor de rekenkamer conform de IPO-Verdeelsleutel. Dat houdt in, dat de helft van het totaalbedrag gelijkelijk wordt verdeeld over de vier deelnemende provincies en dat de andere helft van he totaalbedrag volgens het “gewicht” van de provincies wordt verdeeld.

Voor de provincie Zuidholland is het aandeel in de kosten de afgelopen jaren toegenomen, waar het voorbestemde budget is achtergebleven. Om die reden is voorgesteld om het budget structureel met € 0,05 mln te verhogen tot € 0,51 mln. De verwachting is dat het budget voldoende is ter dekking van de jaarlijkse kosten in de komende periode.

Subsidies

Zie paragraaf Subsidies, Ambitie 1.

Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland

Best bereikbare provincie

Zuid-Holland is de toegangspoort van Europa en de best bereikbare regio van Europa. We danken een groot deel van onze welvaart aan deze bijzondere positie.
Zowel voor personen- als voor goederenvervoer beschikken we over goede netwerken, waaronder de grootste en modernste haven van Europa. We bieden kansen voor innovatieve vormen van mobiliteit en hebben de hoogste ov-reizigerstevredenheid van Nederland. Daarnaast hebben we een innovatieve aanpak voor beheer en onderhoud van onze infrastructuur. Onze inzet op energie neutrale infrastructuur is uniek voor Nederland. We zorgen met onze aanpak voor een robuuste, toekomstbestendige inrichting van de mobiliteit in Zuid-Holland. Mobiliteit is meer en meer een drager en oplossing voor maatschappelijke opgaven. Bij mobiliteitsoplossingen betrekken we onze klimaatambities, ruimtelijke vraagstukken, verkeersveiligheid, een gezonde en inclusieve samenleving, innovatie en de energietransitie.

Het wordt steeds drukker

Onze sterke bereikbaarheidspositie staat onder druk. Economische groei, een groeiende bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur voor zowel goederen- als personenvervoer. Door deze ontwikkelingen slibben de wegen dicht, loopt het openbaar vervoer vol en zien we de eerste fietsfiles ontstaan. Tegelijkertijd staat de bereikbaarheid van de landelijke gebieden onder druk.
Wij willen dat iedereen in Zuid-Holland op een duurzame, snelle en makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbestemming kan reizen, waarbij voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van de reistijd belangrijk is. Of je nu met de fiets, het openbaar vervoer, de auto, over het water, lopend of een combinatie daarvan naar je bestemming wilt.
De reiziger in Zuid-Holland wil maximale keuzevrijheid om zo een goede en betaalbare reis van deur tot deur te kunnen maken. Daarnaast zijn er tal van technologische ontwikkelingen gaande waarvan de impact nog onzeker is: autonoom rijden, digitalisering van systemen, de opkomst van Smart Mobility. Deze ontwikkelingen hebben grote invloed op de wijze waarop mobiliteit in Zuid-Holland zich ontwikkelt. De energietransitie zorgt voor de opkomst van alternatieve brandstoffen die voor minder of geen CO_2-uitstoot zorgen. De vraag naar schone en slimme distributie neemt toe, ook omdat consumenten steeds vaker inkopen online doen en deze thuis laten bezorgen.
De dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is tot stilstand gekomen en het aantal ernstig gewonden in het verkeer stijgt. Ieder verkeersslachtoffer is er één te veel. *Wij maken een punt van 0 verkeersslachtoffers.*

We streven naar efficiënt, veilig en duurzame mobiliteit

De samenleving vraagt om schone en veilige mobiliteit. Schone mobiliteit draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners en zorgt ervoor dat steden aantrekkelijker worden voor inwoners en bedrijven. De opgave van de provincie is om mobiliteit efficiënt, veilig en duurzaam te laten plaatsvinden, over weg, water en spoor. Daarmee zorgen wij voor een bereikbaar Zuid-Holland.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel 2-1 Snel van A naar B

Wij willen ervoor zorgen dat de provincie Zuid-Holland bereikbaar is en blijft. Bereikbaarheid bevordert de economische ontwikkeling en leefbaarheid van Zuid-Holland. Een goede bereikbaarheid, snel van A naar B, is van cruciaal belang om de ambities zoals verwoord onder Concurrerend Zuid-Holland, Sterke steden en dorpen en Gezond en veilig in Zuid-Holland te bereiken.

Daarom investeert de provincie vanuit haar wettelijke rol en bevoegdheid als vervoersautoriteit en wegbeheerder in diverse vormen van mobiliteit, in beschikbaarheid en betere benutting van de bijbehorende (slimme) netwerken en vervoerssystemen. Daarbij koppelen wij onze bereikbaarheidsopgave aan de economische transities, de grote woningbouwopgave en onderhoudswerkzaamheden (van Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten) in Zuid-Holland. We kijken naar het regionale belang in onze aanpak van de bereikbaarheidsopgave.

We willen het regionale mobiliteitssysteem in Zuid-Holland voor personenvervoer beter benutten en slimmer gebruiken. Waar nodig verbeteren we het infrastructuurnetwerk. Wij voeren onderzoeken uit naar versterking en opwaardering van het mobiliteitssysteem. Vervolgens treffen wij maatregelen om de bereikbaarheid te verbeteren, waarbij de belangrijkste verbindingen in het (boven)regionale wegennet worden versterkt en de aansluiting op het hoofdwegennet verbetert. Ook zullen we de vraag naar mobiliteit meer afstemmen op het aanbod van infrastructuur en vervoermiddelen. Hiervoor verbeteren we de keuzemogelijkheden en de combinatie van vervoermiddelen voor reizigers. Daarmee zorgen we met onze aanpak voor een robuuste, toekomstbestendige inrichting van de mobiliteit in Zuid-Holland.

De provincie wil het vervoer van goederen zo efficiënt mogelijk laten uitvoeren. Efficiënt, dat wil zeggen snel, veilig en duurzaam goederenvervoer is essentieel voor economische groei en het behoud van de concurrentiepositie van Zuid-Holland. Om dit te bereiken is een evenwichtige verdeling tussen vervoer via de weg, spoor, buis en water nodig. Door meer goederen via water, spoor en buisleidingen te vervoeren, gebruiken we het bestaande mobiliteitsnetwerk efficiënter, met minder piekbelasting. Goede infrastructuur is daarbij noodzakelijk, bijvoorbeeld de bereikbaarheid van vaarwegen en watergebonden bedrijventerreinen en spoorterminals. Niet alleen voor grootschalige logistiek, maar meer en meer ook voor stedelijke logistiek, zoals regionale bouwhubs.

Om de doelen te bereiken werkt de provincie, binnen de bestaande en beschikbare programmamiddelen, aan efficiënt goederenvervoer, passend en efficiënt personenvervoer en slimme systemen en netwerken. Deze doelen en de bijbehorende activiteiten worden nader uitgewerkt in het Programma Mobiliteit dat de provincie dit jaar opstelt.

Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

We zorgen voor een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer in Zuid-Holland vanuit de wettelijke plicht ons areaal, provinciale wegen en vaarwegen te beheren en te onderhouden. Goed functionerende en beschikbare infrastructuur is van groot belang voor de bereikbaarheid van de provincie Zuid-Holland. Hiervoor moet de kwaliteit van de infrastructuur technisch en functioneel op orde zijn. Beheer en onderhoud moet zo efficiënt en duurzaam mogelijk plaatsvinden, met zo min mogelijk last voor de weggebruiker en omgeving.

Twee zaken zijn nodig om dit beleidsdoel te behalen:

- Een goed functionerende provinciale infrastructuur
- Een toekomstbestendige infrastructuur.

Als het haalbaar en betaalbaar is, schalen wij succesvolle pilots op met circulair bouwen en CO_2-neutraal beheer en onderhoud. We zorgen er de komende vier jaar voor dat dit standaard wordt bij aanleg, beheer en onderhoud om een toekomstbestendige infrastructuur te maken. Ook kijken we naar innovatieve, digitale oplossingen die kunnen bijdragen aan het goed functioneren van de provinciale infrastructuur. Innovatieve partnerships bij aanbestedingen worden verder verkend. Succesvolle ontwikkelingen uit pilots voor minder voertuigverliesuren en CO_2-reductie schalen we waar mogelijk en betaalbaar op. Daarbij is de betrouwbaarheid van dergelijke innovatieve oplossingen van groot belang.

Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam

Mobiliteit heeft effect op de kwaliteit van de leefomgeving. Op allerlei manieren werkt de provincie daarom al aan duurzame en veilige mobiliteit. Hiermee willen we bereiken dat mobiliteit een bijdrage levert aan maatschappelijk relevante opgaven als klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie en een gezonde en veilige samenleving.

De dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is tot stilstand gekomen en het aantal ernstig gewonden in het verkeer stijgt. Wij vinden dat elk verkeersslachtoffer er één te veel is. De provincie Zuid-Holland omarmt de landelijke en regionale doelstelling om te streven naar nul verkeersslachtoffers. Specifiek op provinciaal niveau is er aandacht nodig voor verkeersveiligheid op N-wegen en andere wegen buiten de bebouwde kom. Wij willen het aantal verkeersslachtoffers drastisch verlagen.

Duurzame mobiliteit kan ook leiden tot schonere mobiliteit (minder uitstoot van stikstof en fijnstof, minder geluidshinder). De opkomst van waterstof biedt kansen om het ov verder te verduurzamen. Regionaal openbaar vervoer met lage of zero emissies draagt bij aan gezondheid en CO_2-reductie.

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsdoel 2-1 Snel van A naar B

Beleidsprestatie 2-1-1 Efficiënt goederenvervoer

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

- Goederen moeten zo efficiënt en schoon mogelijk worden vervoerd.
- Het goederenvervoer moet bijdragen aan en een oplossing bieden voor economische ontwikkeling, leefbaarheid en bereikbaarheidseconomie en maatschappelijke opgaven, zoals de verstedelijkingsopgave.
- Daarbij vindt de provincie Zuid-Holland de keuze tussen de verschillende vervoersvormen via weg, water, spoor en buisleidingen van groot belang. Zuid-Holland wil toekomstbestendige, concurrerende en emissievrije internationale goederencorridors hebben.
- De provincie wil vervoersvormen en goederenstromen duurzaam en in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen organiseren en uitwerken, van stedelijke en regionale distributie tot (inter)nationale corridors.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- We willen infrastructuur versterken en veilig houden in ‘corridors’. Naar verwachting vraagt de Verkenning A15 Papendrecht-Gorinchem (BO MIRT Goederenvervoercorridor GVC) in 2022 besluitvorming voor een ontwerp-structuurvisie. Met de partners van het MIRT GVC worden Truckparkings verder opgeleverd, net als een Handhavingsplan. De provincie werkt mee aan onderzoek naar de potentie van buisleidingen.
- De provincie wil verschillende aansluitende vervoerswijzen en centrale laad- en lospunten, waaronder de trekschuit, scheepshaltes, ‘CityBarge’, greenports. Met NewWays Zuid-Holland streven we naar transport met verschillende vervoersmiddelen (multimodaal) en ‘joint corridors’, waarbij goederenstromen worden gebundeld. Naast de Rotterdam Corridor worden meer corridors ontwikkeld, met een focus op de gehele goederenvervoercorridor.
- Om bereikbaarheid te behouden, verbinden we de benodigde ruimte voor goederenvervoer en logistiek aan de Omgevingsagenda. De provincie wil een verantwoorde introductie van semi-autonome vaar-en voertuigen (Zie ook Beleidsprestatie Slimmere mobiliteit).

- Verduurzaming van transport is een grote opgave. Daarbij zet de provincie nu reeds in op de transitie naar zero-emissie goederenvervoer over weg en water. (Zie ook Beleidsprestatie Duurzame mobiliteit; ZES, RH2INE, CLINSH, Clean Energy Hubs).
- Corridormanagement. De provincie neemt deel aan meerdere corridoractiviteiten op nationaal en internationaal niveau. Daar gaat de provincie mee door. De provincie is deelnemer en sinds halverwege 2021 voorzitter van de EGTC (European Grouping of Territorial Cooperation).
- Komende jaren willen we met de verschillende corridorpartners vooral de plannen uitvoeren (waaronder MIRT goederenvervoercorridors, Working Agenda NL / NordRheinWestfalen, en Trans European Network-Transport Corridor Rhine-Alpine.

Beleidsprestatie 2-1-2 Passend en efficiënt personenvervoer

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

Voor mobiliteit stelt de provincie de behoefte van de gebruiker centraal. Om dit te bereiken:

- Stelt de provincie kaders op en zorgt zij voor vertegenwoordiging in diverse overleggen en projecten om het mobiliteitsnetwerk compleet te maken, de bereikbaarheid en verkeersveiligheid in Zuid-Holland te verbeteren en de keuzemogelijkheden tussen vervoersalternatieven en de combinatie van vervoersmiddelen te vergroten.
- Realiseert de provincie een goed aanbod van openbaar vervoer in Zuid-Holland. Dit doen we door beter aan te sluiten bij de behoeften van reizigers, met een dienstverlening en infrastructuur die op orde zijn. Zo willen we het stedelijk en landelijk gebied leefbaar en vitaal houden en het economisch vestigingsklimaat bevorderen.
- Zijn we verantwoordelijk voor diverse vormen van openbaar vervoer: het stads- en streekvervoer per bus, de contracten voor openbaar vervoer over het water (Waterbus), en twee regionale treindiensten, namelijk Dordrecht-Geldermalsen (MerwedeLingelijn) en Gouda - Alphen aan den Rijn. We zijn niet verantwoordelijk voor het vervoer in de Metropoolregio Rotterdam - Den Haag.
- Zoeken wij met onze partners naar mogelijkheden om het gebruik van de verschillende vervoerswijzen in de gehele mobiliteitsketen goed te verdelen met openbaar vervoer, fiets en ketenmobiliteit.
- Verbeteren wij het aanbod aan hoogwaardig ov (R-net en HOV), het vervoer over water (Waterbus) en het spoor.
- Nemen we maatregelen die het fietsen veilig en aantrekkelijk maken en die bij voorkeur ook bijdragen aan andere beleidsdoelen zoals verstedelijking, gezondheid en leefbaarheid. Daarbij geven we prioriteit aan maatregelen die in aanmerking komen voor Europese subsidies en subsidiebijdragen van het Rijk in het kader van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets. Om deze maatregelen te ontwikkelen zetten we in op kennisontwikkeling, ontwerp, procesbegeleiding en dragen we financieel bij aan de uitvoering.
- Hebben we meerdere provinciale infrastructuurprojecten in voorbereiding en uitvoering om de bereikbaarheid per weg, openbaar vervoer en fiets te verbeteren. Daarnaast dragen we inhoudelijk en financieel bij aan rijksinfrastructuurprojecten.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- Wij stimuleren fietsgebruik met projecten uit het door PS vastgestelde fietsplan ‘Samen verder fietsen’. In 2022 werken we of dragen we bij aan diverse projecten. We verlenen subsidie voor uitbreiding van fietsparkeerplekken bij stations en om delen van snelfietsroutes te maken. Ook passen we verkeersregelinstallaties op provinciale fietspaden aan om de doorstroming voor fietsers te verbeteren en werken we aan meer data over fietsgebruik. Daarnaast geven we in 2022 met partners verder invulling aan het Zuid-Hollandse deel van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets.
- De structurele gevolgen van corona voor gebruik van het openbaar vervoer zijn nog onduidelijk. We spelen in 2022, samen met de vervoerders, in op veranderingen in de vervoervraag. Op basis van het Transitieplan OV nemen we maatregelen om het ov zo aantrekkelijk mogelijk te houden voor de reiziger, hoewel er naar verwachting minder reizigers zullen zijn. Met onderwijsorganisaties overleggen we over afspraken over spreiding in reizen van leerlingen.

- In 2022 werken we aan een programma doorstroming openbaar vervoer. Hierbij brengen we in beeld waar bussen vertraging hebben en treffen we een pakket maatregelen om de belangrijkste knelpunten op te lossen. Dit programma wordt in samenhang met een toekomstbestendig ov-lijnennet ontwikkeld.. In 2022 start het nieuwe contract van de Waterbus Rotterdam-Drechtsteden. De concessie Zuid-Holland Noord moet worden aanbesteed. Door de gevolgen van corona is de marktsituatie voor aanbestedingen van het regionaal openbaar vervoer onzeker. Daarom is een normale aanbesteding momenteel niet zinvol. Op landelijk niveau worden afspraken gemaakt over het normaliseren van deze marktsituatie. Om de continuïteit van het openbaar vervoer in Zuid-Holland Noord te borgen, wordt een noodconcessie voorbereid. Om dezelfde reden starten we de procedure voor verlenging van de lopende concessie Hoeksche Waard / Goeree-Overflakkee.
- In 2022 breiden we een aantal ketenvoorzieningen uit, zoals deelfietssystemen, fietskluizen, Kiss + Ride- en Park + Ride-voorzieningen en deeltaxisystemen. We doen dit via het Programma R-net. Ook vervangen we het dynamisch reizigersinformatiesysteem op de haltes. We investeren in verbetering van sociale veiligheid in het ov en toegankelijkheid van ov-haltes voor reizigers met een beperking.
- We hebben in 2022 meerdere provinciale projecten in voorbereiding zoals:
  - RijnlandRoute (Europaweg);
  - kruising N214/N216;
  - N211 Wippolderlaan;
  - vervanging Concordiabrug;
  - R-net Rotterdam – Oud-Beijerland;
  - verplaatsing loswal/ligplaatsen (ontwikkeling Schieoevers in Delft);
  - verschillende (snel)fietsroutes binnen het uitvoeringsprogramma `Samen verder fietsen`.
- In uitvoering zijn in 2022 onder meer:
  - RijnlandRoute (Tjalmaweg);
  - N59 Energy Highway;
  - fase 3 van de duurzaam veilige herinrichting van de N223;
  - diverse HOV-projecten zoals Leiden – Katwijk – Noordwijk en fase 2 van HOV-maatregelen binnen de concessie Drechtsteden, Molenlanden en Gorinchem;
  - verschillende (snel)fietsroutes binnen het uitvoeringsprogramma `Samen verder fietsen`.
- We dragen inhoudelijk bij aan Rijksinfrastructuurprojecten, zoals de A24 Blankenburgverbinding, A16 Rotterdam, A4 Haaglanden – N14, A4 Burgerveen – N14, A27 Houten – Hooipolder, A15 Suurhoffbrug, A29 Heinenoordtunnel (en Haringvlietbrug) en A16 van Brienenoordbrug.
- We werken verder aan een ‘Gezamenlijke Bereikbaarheidsaanpak Zuidelijke Randstad’ voor de coördinatie over alle weginfrastructuurprojecten (nieuw en beheer en onderhoud van Rijk, provincie en gemeenten) en in het bijzonder voor de A16 van Brienenoordbrug en A29 Heinenoordtunnel (en Haringvlietbrug) om zo de overlast veroorzaakt door werkzaamheden waar mogelijk te beperken.
- Als provincie zijn we ook in 2022 medeopdrachtgever en participant in het gebiedsprogramma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe) Rotterdam - Den Haag in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Met het Rijk, de MRDH, gemeenten en ov-partners werken we samen en dragen we bij aan verschillende verkenningen, gebiedsuitwerkingen en projecten, waarin bereikbaarheid en verstedelijking in samenhang worden ontwikkeld. Zo wordt gewerkt aan het vervolg van de MIRT-Pre-verkenning Schaalsprong MOVV dat zich onder meer richt op infrastructuur van en knooppunten aan Oude Lijn en op de verschillende hieraan verbonden regionale HOV-verbindingen, zoals HOV Leiden-Zoetermeer. Een belangrijk onderdeel is de aangepaste propositie MOVV voor het Nationaal Groeifonds rond Viersporigheid Delft-Schiedam en Samenloopdeel Randstadrail die begin 2022 ingediend moet worden. Daarnaast werken we met de betrokken partijen samen aan maatregelen voor bereikbaarheidsverbeteringen op de Algeracorridor, de A16 bij de Brienenoordbrug, een nieuwe oeververbinding tussen Feijenoord en Kralingen en een nieuw station Stadionpark in de MIRT-verkenning Oeververbindingen regio Rotterdam. Voorde gebiedsontwikkeling in CID-Binckhorst in Den Haag werken we in een MIRT-verkenning samen aan duurzame mobiliteitsoplossingen. Binnen het gebiedsprogramma MoVe werken we aan

bereikbaarheidsmaatregelen voor Voorne Putten / Haven Rotterdam en het Westland, logistieke ‘hubs’ en een adaptieve ontwikkelstrategie voor het wegennet.

- In 2022 dragen we als provincie inhoudelijk bij aan het landelijke Toekomstbeeld OV 2040 met de landelijke corridorstudie Goederenroutering Noordoost Europa en de voortgang van de landelijke Actieagenda Ketens en Knopen.
- Volgens planning wordt in 2022 de spoorverlenging Hoekse Lijn (Metro aan Zee) afgerond door de gemeente Rotterdam, met het nieuwe metrostation Strand. Aan de spoorverlenging draagt de provincie financieel bij.
- In 2022 ronden we de pilot af van de autonoom rijdende shuttles op het terrein van ESA-ESTEC. Op basis van de uitkomsten van de pilot bezien we of en hoe we aan deze innovatieve techniek vervolg kunnen geven.
- Tot slot dragen we met kennis en expertise bij aan de verschillende verstedelijkingsopgaven voorbereikbaarheid. Versnelling van de verstedelijkingsopgave of een toenemende omvang en complexiteit van deze opgave, zetten druk op de beschikbare arbeidscapaciteit en maken prioritering en/of inzet van extra specialistische capaciteit noodzakelijk.

Beleidsprestatie 2-1-3 Slimme systemen en netwerken

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestaties halen?

De provincie wil de capaciteit van het regionale mobiliteitssysteem beter benutten en slimmer gebruiken. Om dit te bereiken kijken we onder andere naar de mogelijkheden van nieuwe, digitale en innovatieve (data)-oplossingen Verder waarderen we onze verkeersregelinstallaties zoveel mogelijk op naar intelligente installaties, om zo de doorstroming verder te verbeteren.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- Voor Smart Mobility organiseren we ons, samen met Rijkswaterstaat en gemeenten, op landelijk niveau (krachtenbundeling). We werken daarbij gericht aan opschaalbare en continueerbare oplossingen.
- We ronden het kader kruispuntprioriteit af en regelen verkeersregelinstallaties daar op in.
- We werken aan de digitalisering van onze mobilteitsdata en verbeteren de inwinning van data en de ontsluiting ervan voor de Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW). Hiermee kunnen nieuwe mobiliteitsdiensten worden gemaakt en beleidsbeslissingen op basis van data worden genomen.
- We zorgen dat nieuw verworven databronnen structureel geborgd blijven en testen applicaties als ondersteuning in de operationele processen van DBI.
- We investeren gericht en weloverwogen in de uitrol en opwaardering van (telecom)netwerken om onze eigen infrastructuur (glasvezel) te versterken.
- We gaan door met de ontwikkeling van het Cyber Security Management Systeem. Bij nieuwe systeemontwikkelingen voeren we zo nodig een effectbeoordeling van de gegevensbescherming uit (Privacy Impact Assessment).

Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Beleidsprestatie 2-2-1 Goed functionerende provinciale infrastructuur

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

- Zorgen voor een vlotte en veilige afwikkeling van verkeer in Zuid-Holland.
- Zorgen voor beheer en onderhoud van onze provinciale wegen, vaarwegen, (beweegbare) kunstwerken (wettelijke plicht).
  Onderhoudsprojecten voorbereiden en uitvoeren. Met name bij het wegonderhoud treffen we waar haalbaar en betaalbaar flankerende maatregelen om hinder zoveel mogelijk te beperken.
  Verder invulling geven aan de forse onderhoudsopgave voor beweegbare kunstwerken. Omdat ook andere wegbeheerders een grote opgave rond beweegbare kunstwerken hebben, zoeken wij met hen hierin samenwerking.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Assetmanagement (beheer infrastructuur)

- In 2022 wordt de aanbesteding van de contractgebieden Noord en West voor het beheer en onderhoud van wegen en bermen gegund.
- In 2022 wordt het steunpunt Coenecoop herbouwd en het terrein opnieuw ingericht. Voor aanvang van het gladheidsseizoen 2022-2023 moet dit zijn opgeleverd. Na oplevering kunnen de tijdelijke maatregelen om te voldoen aan de wet- en regelgeving, waaronder arbo- en milieu, worden beëindigd.
- Met de aanbesteding van regiocontracten Noord en West zal het beheer en onderhoud aan de wegen, bermen en vaarwegen in langlopende, 10 jaar, contracten zijn aanbesteed. Hiermee wordt de transitie van technische naar functionele contracten afgerond. Deze andere vorm van contracten stelt ook andere eisen aan de contractorganisatie en benodigde huisvesting in de steunpunten. In 2022 wordt verder gewerkt aan het afstoten van huisvesting die niet meer nodig is voor het uitvoeren van de beheerwerkzaamheden;
- In 2022 laat de provincie planmatig onderhoud uitvoeren aan diverse (vaar)wegen en (beweegbare) kunstwerken. Het betreft onder andere werk aan de:
  - Wegen: N215, N231, N489, N468;
  - Oevers: traject 1 - Delftse Schie, traject 2 – Rijn-Schiekanaal, traject 6 - Aarkanaal, traject 8 – Oude Rijn, traject 9 - Gouwe en traject 10 – Merwedekanaal;
  - Beweegbare kunstwerken: Kanaalbrug, Wilhelminabrug;
  - Vaste kunstwerken: vervanging Peursumsebrug.

  Daarnaast worden bij de openbare verlichting SOX-lampen vervangen door LED-verlichting. Als het financieel en ruimtelijk mogelijk is, worden de onderhoudswerkzaamheden gecombineerd met functionele verbeteringen van veiligheid, doorstroming en omgevingskwaliteit. In 2022 voeren we ook studies uit en werken we aan de voorbereiding van projecten die in 2022 en verder worden uitgevoerd.
- Ook in 2022 zetten we vol in op optimaal gastheerschap en incidentmanagement op weg en vaarweg. We zijn op het provinciale netwerk aanwezig als het ertoe doet. De aansturing vindt plaats vanuit de Incident-Coördinatie-desk (IC-desk).
- In 2022 werken we verder aan het Versterkingsprogramma voor beweegbare kunstwerken waarmee in 2020 is gestart. Hierbij kijken we naar (technisch-)inhoudelijke zaken, (werk)processen, professioneel handelen en borging van de geleerde lessen. In dit kader laten we ook onderzoek doen naar vervanging van kunstwerken om functionele of constructieve redenen.
- In 2022 wordt in aanvulling op de nota Kansen voor beter bermbeleid (2016) een nota opgesteld over het boom- en beplantingsbeleid. Deze nota beschrijft de beheerstrategie van bomen en beplanting. Daarmee wordt onder andere bijgedragen aan een veilig, vitaal en klimaatbestendig bomenbestand, de vergroting van de biodiversiteit en een betere weerbaarheid tegen ziekten en plagen.
- In 2022 gaan we door met omgevingsmanagement bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden (tijdig in overleg met onder meer andere overheden, bedrijven en omwonenden) en beperking van de hinder voor de (vaar)weggebruiker via flankerende maatregelen.
- In 2021 zijn de eerste resultaten over de toegepaste maatregelen van energietransitie langs de vaarwegen gerapporteerd. De prototypes, die in opdracht van de provincie met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) zijn gemaakt (Small Business Innovation Research (SBIR)) werken. Met de opdrachtnemers is afgesproken om de prototypes nog een jaar actief te laten zodat de effecten over alle seizoenen van het jaar kunnen worden gerapporteerd. In 2022 zijn deze resultaten bekend.
- In 2021 is een kleinschalige proef uitgevoerd als voorbereiding voor de start van een experiment in 2022 om een natuurvriendelijke oever langs de Oude Rijn te renoveren. Hierbij wordt gekeken of duurzame technieken en afbreekbare materialen beton en plastics (geotextiel) kunnen vervangen. In 2023 verwachten we de resultaten van dit experiment.
- Langs de Gouwe zijn in 2021 als experiment plantenbakken op de kale, stalen damwanden van enkele vaarwegen aangebracht om zo de biodiversiteit te vergroten. De waterplanten trekken insectenlarven,

waterslakken en andere waterdiertjes aan. Dat trekt weer vissen aan, die tussen de planten kunnen schuilen en zich voortplanten. De eerste bakken zijn geplaatst in de Gouwe en de Otwegwetering in Boskoop. In 2022 komen de eerste resultaten van dit experiment beschikbaar en bezien we hoe we de verkregen kennis in toekomstige onderhoudsprojecten kunnen toepassen.

Verkeersmanagement (brugbediening, incidentmanagement)

- In 2022 wordt de bouw van een nieuwe bediencentrale aan de Schie-oevers in Delft aanbesteed. De nieuwe bediencentrale vervangt de bediencentrales De Waard en Leidschendam voor beweegbare kunstwerken. Ook wordt hier de Incident-Coördinatiedesk (IC-desk) en de opleidings-, trainings- en oefeningslocatie gehuisvest.
- In 2022 worden diverse onderhoudscontracten voor verkeersmanagementmiddelen, zoals verkeersregelinstallaties en het cameramanagementsysteem opnieuw aanbesteed.
- Met de gemeenten Den Haag en Rotterdam wordt het bestaande netwerkmanagementsysteem (software) verder ontwikkeld. Dit systeem wordt gebruikt voor de aansturing van de verkeersgeleidingssystemen zoals de Dynamische Reizigers Informatiepanelen, camera's en verkeersregelinstallaties (hardware).

Juridisch beheer

- Het juridisch beheer gebeurt uit een integrale benadering waarbij vergunningverlening (kabels en leidingen, ligplaatsen, aanbrengen werken, bijzondere transporten en evenementen) en handhaving (voornamelijk gericht op veiligheid) centraal staan.
- . In 2021 is onderzocht of buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) behalve op de vaarwegen, ook ingezet kunnen worden voor de handhaving op de provinciale wegen. In 2021 zijn daartoe de overleggen met het Openbaar Ministerie en het ministerie van Justitie gevoerd. De formele besluitvorming zal in 2021 worden afgerond, zodat in 2022 strafrechtelijke handhaving op wegen kan worden ingezet.
- De Omgevingswet treedt naar verwachting in juli 2022 in werking, tegelijk met de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV) en de Verordening nautisch beheer. Met de inwerkingtreding van de ZHOV ontstaat een meldingsplicht in plaats van een vergunningsplicht voor bepaalde werkzaamheden aan kabels en leidingen. De Omgevingswet wordt aangesloten op het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) voor vergunningverlening en meldingsplicht.
- In 2022 voeren we overleg met medeoverheden om afspraken te maken over de voorwaarden waaronder zij bereid zijn het eigendom, beheer en onderhoud van bepaalde provinciale wegen over te nemen. Door ruimtelijke ontwikkelingen, waaronder de aanleg van nieuw areaal, kan de functie van provinciale wegen in het netwerk veranderen.

Beleidsprestatie 2-2-2 Toekomstbestendige infrastructuur

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestaties halen?

De provincie wil bij uitvoering van planmatig onderhoud zo veel mogelijk CO2-uitstoot besparen en provinciale (vaar)wegen energiezuinig maken tijdens het reguliere gebruik. Daarom:

- Stellen wij locaties beschikbaar voor pilots en schalen wij succesvolle pilots op.
- Kijken we naar mogelijkheden om onderhoudstrajecten duurzaam aan te pakken en maken we hierin afwegingen op basis van levenscycluskosten en maatschappelijke kosten en baten.
- Benutten we mogelijkheden om energie te besparen en op te wekken als dit rendabel is.
- Leveren we met ecologisch bermbeheer een bijdrage aan instandhouding en verbetering van de biodiversiteit.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

In 2022 gaan we verder met projecten duurzaam uit te voeren. We nemen duurzaamheid mee bij de formulering van projectdoelen, het ontwerp en de aanbesteding. Op basis van Life Cycle Costs en Total Cost of Ownership bepalen we welke maatregelen haalbaar en betaalbaar zijn binnen het beschikbare beheer- en onderhoudsbudget.

Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam

Beleidsprestatie 2-3-1 Duurzame mobiliteit

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

De provincie wil een transitie naar een energie-efficiënte samenleving, waarbij op termijn grotendeels duurzaam en CO_2-neutraal in de energiebehoefte wordt voorzien. Om dit te bereiken:

- Rijdt in 2030 al het regionaal openbaar vervoer, waarvoor de provincie concessiehouder is, volledig emissievrij.
- Is in 2050 van elke provinciale weg en vaarweg de CO_2-balans neutraal.
- Zetten we in op:
  - Tank- en laadinfrastructuur voor de transitie naar zero-emissie vervoer;
  - Transitie naar zero-emissie personenvervoer over weg en water;
  - Transitie naar zero- emissie goederenvervoer over weg en water;
  - Circulaire en klimaat neutrale provinciale infrastructuur;
  - Ondersteuning bij regionale mobiliteitsprogramma's of -plannen (RMP's).
- beperken we de hinder voor omwonenden van luchtvaart in Zuid-Holland en willen we het aantal nachtvluchten terugdringen. . Voor ons is de huidige geluidsruimte van Rotterdam The Hague Airport ook de maximale.
- gaan wij terughoudend om met nieuwe locaties voor commerciële en bedrijfsgebonden luchtvaart, helikopterhavens, luchthavens voor onbemande luchtvaartuigen en luchthavens voor gemotoriseerde recreatieve luchtvaart. Luchthavens met een duidelijk maatschappelijk belang (zoals heliplatforms bij ziekenhuizen) ondersteunen we wel.
- blijven wij via verkenningen en netwerken op de hoogte van (internationale) ontwikkelingen die lokale en regionale mobiliteit kunnen beïnvloeden en nieuwe luchtvaarttoepassingen kunnen opleveren.. Deze kennis leidt op termijn mogelijk tot nieuwe beleidskeuzes. We evalueren het beleid voor kleine en recreatieve luchtvaart. Dit leidt mogelijk tot nieuwe beleidsvoorstellen.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- In 2022 zetten we samen met gemeenten de uitvoering van activiteiten uit de Regionale Aanpak Laadinfrastructuur Zuidwest (RAL ZW) voort, waarmee we gemeenten ondersteunen bij de uitrol van laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer.
- . Door aanbesteding van het personenvervoer over water Rotterdam – Drechtsteden wordt vanaf januari 2022 een deel van de waterbusvloot zero-emissie.
- Begin 2022 verwacht de provincie meer duidelijkheid over de financiering van 12 schepen binnen het programma RH2INE. Hierna kan de transitie van de benodigde waterstofinfrastructuur verder onderzocht worden.
- In 2022 gaan we aan de slag met de(beleids)aanbevelingen die voortkomen uit het project Clean Inland Shipping (CLINSH) en verspreiden we deze actief in binnen- en buitenland.
- De provincie zet ook in 2022 in op schone schepen en de tranisitie naar zero-emissie. De provincie stimuleert elektrificatie van de binnenvaart en helpt mee om twee laadpunten in Zuid-Holland te realiseren.
- In 2022 is de aanbesteding en uitvoering van het project Zon op infra (fietspaden) gepland. In dit project wordt samen met de provincies Noord-Holland en Noord-Brabant onderzocht of het opwekken van zonne-energie op fietspaden in de toekomst voldoende kan bijdragen aan de klimaatdoelstellingen.
- We voeren onze wettelijke taak uit met betrekking tot Luchtvaart.
- We blijven onze verkeersregio's ondersteunen bij de verdere ontwikkeling en uitvoering van Regionale Mobiliteitsplannen, om zo de CO_2-doelen voor mobiliteit te behalen.

Beleidsprestatie 2-3-2 Veilige mobiliteit

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

De provincie wil de infrastructuur veiliger maken en verkeersveilig gedrag en adequate verkeershandhaving bevorderen. Hierdoor moet de verkeersveiligheid verbeteren en het aantal verkeersslachtoffers verminderen. Verkeersveiligheid is een harde voorwaarde bij werkzaamheden aan infrastructuur voor bijvoorbeeld doorstroming van fietsers, openbaar vervoer en auto's. Omdat verkeersveiligheid zo is ingebed in infrastructurele projecten, hanteert de provincie steeds minder aparte budgetten/projecten voor veiliger verkeer. Verbeteringen aan bestaande, maar ook nieuwbouw infrastructuurprojecten worden zoveel mogelijk volgens de richtlijnen Duurzaam Veilig ontworpen en aangelegd. Voorbeelden zijn de verbreding van fietspaden en de aanleg van ongelijkvloerse kruisingen van wegen (met een tunnel of viaduct): dan worden dat fietspad en die weg automatisch veiliger.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- We werken met andere wegbeheerders samen om verkeersonveilige infrastructuur aan te pakken.
- We voeren de benodigde voorbereidingen uitvoor infrastructuurprojecten in de komende jaren:
  - N218 / N496 turborotonde Oostvoorne (naar verwachting 2023/2024);
  - N447 (2023);
  - N443 (2023;
  - Parallelweg N214b (2027)
- We starten de uitvoering van infrastructuurprojecten en ronden reeds gestarte projecten af:
  - N216B rotonde Goudriaan;
  - N231C verkeersveiligheidsmaatregelen;
  - N223 duurzaam veilig fase 3;
  - Herinrichting N228 – Veiliger, afronding.
  - Maatregelen bermveiligheid.
- We monitoren de voortgang van de regionale uitvoeringsprogramma's gedragsbeïnvloeding 2022-2024.
- We Beïnvloeden het (veilig) gedrag van de verkeersdeelnemer via het Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (ROV Zuid-Holland). Dit gebeurt via diverse campagnes en programma's, zoals, SCHOOL op SEEF (basisonderwijs), TotallyTraffic (voortgezet onderwijs) en Doortrappen (fietsveiligheid senioren). De gezamenlijke noemer is 'Maak een punt van nul'.
- We intensiveren de samenwerking met Metropoolregio Rotterdam Den Haag, politie en het Openbaar Ministerie voor handhaving van verkeersveilig gedrag.
- We spreken met de Zuid-Hollandse regio's over extra inspanningen voor veiliger verkeer op het gebied van infrastructuur, gedrag en handhaving.
- We maken j een PVVB-special over verkeersveiligheid en betrekken hierbij maatschappelijke partijen zoals ANWB, Fietsersbond, VVN, politie en Openbaar Ministerie.
- We verkennen hoe wij de uitkomsten van de pilot naar effectieve verkeershandhaving kunnen benutten.
- We ontwikkelen gezamenlijk met de fietsersbond een plan van aanpak voor minder fietsdoden en -gewonden.

Monitoren en beleidsevaluatie

- We evalueren het provinciaal Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid 2021-2030 op hoofdlijnen (verkeersslachtoffers en indicatoren hoofdstuk 6 UPV).
- We stellen een monitoringsmethodiek vast om de ambitie '0 slachtoffers in 2050' te monitoren..

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

'Wat mag het kosten' is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

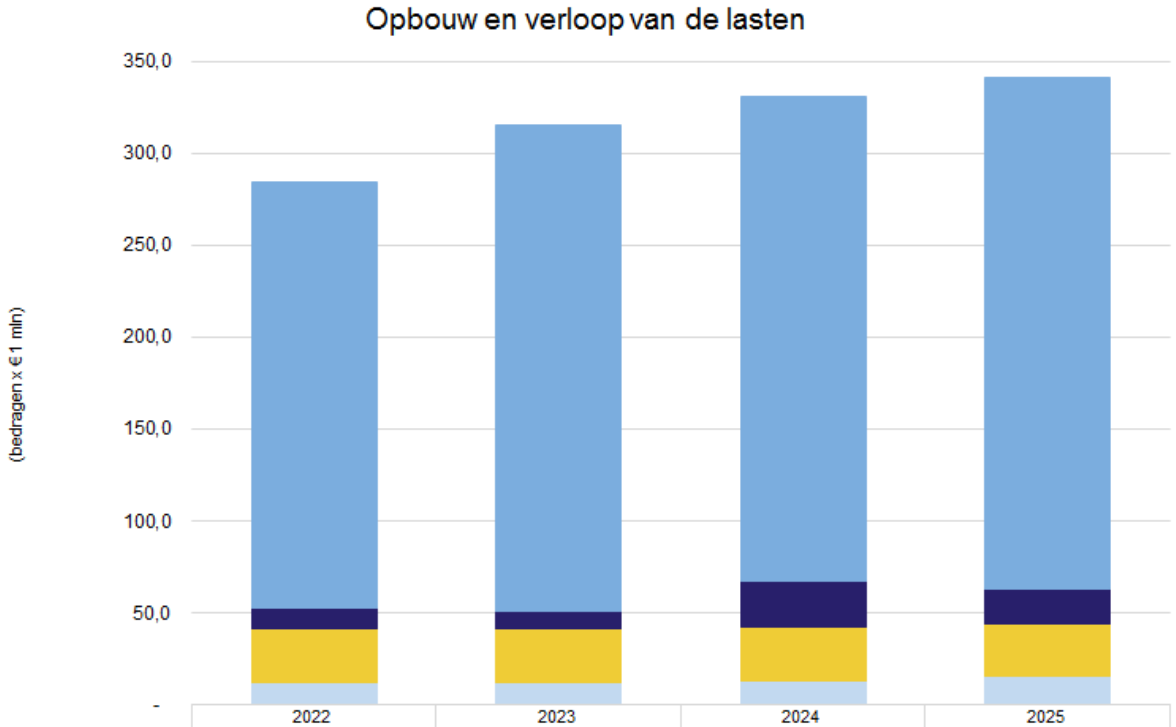

	2022	2023	2024	2025
Totaal	284,4	314,9	330,6	341,3
Overige lasten	232,0	264,0	263,5	278,2
Lasten i.r.t. reserves	10,9	9,4	24,8	18,7
Arbeidskosten	29,0	28,9	28,9	28,8
Kapitaallasten	12,6	12,6	13,5	15,5

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Beleidsdoel 2-1 Snel van A naar B								
2-1-1 Efficiënt goederenvervoer	5.137	2.330	1.653	65	1.718	1.563	1.502	1.506
2-1-2 Passend en efficiënt personenvervoer	190.131	197.984	160.507	-1.160	159.347	153.395	162.244	177.448
2-1-3 Slimme systemen en netwerken	815	1.248	1.365	-6	1.360	1.306	1.175	1.177
Totaal beleidsdoel 2-1	196.082	201.561	163.525	-1.100	162.425	156.263	164.920	180.130
Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam								
2-2-1 Goed functionerende provinciale infrastructuur	89.922	112.665	140.172	-23.584	116.588	147.420	161.453	156.886
2-2-2 Toekomstbestendige infrastructuur	162	681	571	137	708	1.502	620	625
Totaal beleidsdoel 2-2	90.084	113.345	140.743	-23.447	117.296	148.922	162.073	157.511
Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam								
2-3-1 Duurzame mobiliteit	3.996	15.495	1.172	308	1.480	832	431	469
2-3-2 Veilige mobiliteit	2.884	7.599	3.147	75	3.222	8.891	3.220	3.175
Totaal beleidsdoel 2-3	6.881	23.094	4.319	383	4.702	9.723	3.650	3.644
Totaal	293.047	338.001	308.586	-24.164	284.422	314.909	330.644	341.285
Baten								
Beleidsdoel 2-1 Snel van A naar B								
2-1-1 Efficiënt goederenvervoer	483	280	160	0	160	0	0	0
2-1-2 Passend en efficiënt personenvervoer	29.593	42.722	949	0	949	754	720	1.679
Totaal beleidsdoel 2-1	30.076	43.002	1.109	0	1.109	754	720	1.679
Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam								
2-2-1 Goed functionerende provinciale infrastructuur	7.345	6.694	5.694	500	6.194	9.194	6.694	2.504
Totaal beleidsdoel 2-2	7.345	6.694	5.694	500	6.194	9.194	6.694	2.504
Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam								
2-3-1 Duurzame mobiliteit	751	1.211	400	66	466	466	66	66
2-3-2 Veilige mobiliteit	1.036	1.361	1.255	106	1.361	1.361	1.361	1.255
Totaal beleidsdoel 2-3	1.787	2.572	1.655	173	1.828	1.828	1.428	1.321
Totaal	39.208	52.268	8.457	673	9.130	11.775	8.841	5.504
Saldo lasten en baten Ambitie 2	**253.839**	**285.733**	**300.129**	**-24.837**	**275.292**	**303.133**	**321.802**	**335.781**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsdoel 2-1 Snel van A naar B

MEC verduurzaming binnenvaart € 1 mln
Voor de verduurzaming van de binnenvaart wordt in totaal € 3 mln ingezet. Het kasritme voor de uitvoering van het project is als volgt: € 0,6 mln in 2021, € 1 mln in 2022 en € 1,4 mln in 2023. Dekking uit de reserve Bereikbaarheid.

OV-concessie DMG € 0,1 mln
Qbuzz ontvangt een vergoeding tegen finale kwijting op basis van Amendement 578 over de periode december 2018 tot en met december 2026. De bijdragen 2021-2026 worden nu in de begroting opgenomen voor in totaal € 0,7 mln. Dekking uit de reserve Mobiliteit.

Snelfietsroute A20 NKG € -0,1 mln
Bij Kaderbesluit Bereikbaarheid 2022 is voor de SFR in 2022 € 0,1 mln beschikbaar gesteld uit de reserve Bereikbaarheid. De activiteiten kunnen eerder worden uitgevoerd, waarvoor de middelen worden overgezet naar 2021. De bijdrage 2022 uit de reserve Bereikbaarheid komt te vervallen.

Kapitaallasten € -2,3 mln
Door verschuiving van de investeringen in de tijd wijzigen ook de afschrijvingen, de begrote rentelasten vallen lager uit door onder andere verschuivingen van investeringen en veranderingen van de reservepositie. Dekking ten gunste begrotingssaldo en daarmee van de Algemene reserve.

Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Arbeidscapaciteit professionalisering DBI € 3,2 mln
Binnen DBI is op basis van de beheer- en onderhoudsstrategie, de programmering en doorontwikkeling van de organisatie (van uitvoering naar regie) structureel extra arbeidscapaciteit, zowel kwaliteit als kwantiteit, noodzakelijk (€ 2,8 mln formatie en € 0,4 mln inhuur). Begin 2018 zijn Provinciale Staten per brief hierover geïnformeerd. De extra arbeidscapaciteit in de periode 2022 tot en met 2026 wordt onder andere ingezet op gastheerschap, objectbediening, omgevingsmanagement, contractmanagement, advisering op de diverse assetgroepen, projectmanagement, cybersecurity en informatiemanagement.

Arbeidscapaciteit versterkingsaanpak € 1,2 mln
Naar aanleiding van het door de EAA uitgevoerde onderzoek naar het incident bij de Hefbrug Boskoop is in 2020 een Versterkingsaanpak beweegbare kunstwerken vastgesteld. Voor de uitvoering van dit programma zijn in de jaren 2022 tot en met 2025 extra middelen nodig voor arbeidscapaciteit en opleiding (€ 0,7 mln formatie en € 0,5 mln inhuur). In dit programma zijn ook thema's opgenomen die overeenkomen met professionalisering van DBI; (informatiemanagement, contract- en projectmanagement etc.). Deze uitgaven worden gedekt door de storting in de egalisatiereserve Beheer en onderhoud te verlagen.

N468 € -7,4 mln
Het onderhoud aan de N468 wordt uitgevoerd in nauwe samenspraak met het Hoogheemraadschap Delfland, verantwoordelijk voor de waterkerende dijkconstructie, en de gemeente Midden-Delfland, de toekomstige beheerder van de weg. Onderdeel van het project is het verhogen van de draaglast van de weg van 20 naar 40 ton. Deze verbetering wordt voor een deel gedekt uit de reserve Bereikbaarheid. De uitgaven aan dit project in

jaarschijf 2022 zijn lager dan de begrote onttrekking uit de reserve. De volledige onttrekking aan de reserve is om deze reden doorgeschoven naar 2024, het jaar waarin het werk naar verwachting wordt opgeleverd.

Overdracht wegen € 0,5 mln

Bij de overdracht van wegen ontvangt de nieuwe beheerder een afkoopsom ter dekking van het toekomstig onderhoud. In 2022 worden het Fietspad 5 (€ 0,4 mln) en Meeslouwerwegbrug (€ 01, mln) aan respectievelijk de gemeente Kaag en Braassem en de gemeente Leidschendam-Voorburg overgedragen.

Onderhoudsprogramma € -24,8 mln

Het onderhoudsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd. De bijstelling wordt veroorzaakt door vertraging in lopende projecten. Het onderhoud wordt later uitgevoerd door een langer dan geplande voorbereidingstijd door onder andere wensen/eisen vanuit de omgeving (omgevingsmanagement), kabels en leidingen, ruimtelijke procedures en grondverwerving. Daarnaast worden projecten later opgestart doordat gezien de technische staat van het asfalt planmatig onderhoud in de tijd kan worden uitgesteld. Dit uitstel is nimmer afstel! Tot slot worden in 2022 extra werkzaamheden voor derden verricht. Tegenover deze extra lasten staan extra baten.

Indexering prijsontwikkeling 2020-2021 € 3,7 mln

Het budget voor beheer en onderhoud is vanaf het jaar 2022 structureel verhoogd met € 3,7 mln als gevolg van de prijsontwikkeling 2020-2021. Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Energietransitie infrastructuur € 0,1 mln

Betreft € 0,1 mln als onderdeel van een subsidie van € 0,2 mln aan gemeente Gouda voor een pilot met de aanleg van een deel PlasticRoad op het Aschpotpad. De gemeente Gouda kan gaan meten of de PlasticRoad een oplossing biedt die vaker gebruikt kan gaan worden. Dit geldt niet alleen voor de gemeente Gouda, maar ook voor andere gemeenten en provincies.
De uitgaven zijn gedekt in het PZI maar worden niet geactiveerd omdat het een pilot betreft. De vrijvallende afschrijvingslasten door het niet activeren vloeien terug naar de algemene middelen.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Kapitaallasten € -0,5 mln

Door verschuiving van de investeringen in de tijd wijzigen ook de afschrijvingen, de begrote rentelasten vallen lager uit door onder andere verschuivingen van investeringen en veranderingen van de reservepositie.
Dekking ten gunste begrotingssaldo en daarmee van de Algemene reserve.

Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam

Waterstofbussen € 0,3 mln

Vanwege een gewijzigd kasritme voor de subsidie aan de concessiehouder voor het in exploitatie nemen van de 20 waterstofbussen is € 0,3 mln verschoven van 2021 naar 2022.
Dekking uit de reserve Mobiliteit.

Toelichting baten

Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Onderhoudsprogramma € 1,5 mln

Binnen het onderhoudsprogramma worden werken voor derden verricht. In 2022 wordt naar verwachting 1,5 mln aan extra baten ontvangen. Hier staan overeenkomstige extra lasten tegenover.

Legesinkomsten € -1 mln
Met ingang van 1 januari 2021 is de Legesverordening Infrastructuur ingevoerd waarbij voor de vergunningverlening door de Dienst Beheer Infrastructuur (DBI) leges wordt geheven. Bij de berekening van de legesinkomsten is uitgegaan van alle vergunningaanvragen. De vergunningaanvragen voor werkzaamheden in opdracht van de provincie zijn echter vrijgesteld van leges. Daarnaast vallen in de praktijk relatief veel vergunningsaanvragen in een restcategorie welke een laag legestarief kent. De verwachte legesinkomsten per jaar zijn hierdoor € 1 mln lager dan het oorspronkelijk begrote bedrag van € 1,4 mln. Bij de Begroting 2021-2024 zijn de legesinkomsten toegevoegd aan de reserve Beheer en onderhoud. Deze storting wordt nu met € 1 mln verlaagd.

Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam

ROV € 0,1 mln
Voor het ROV is met ingang van 2021 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst gesloten, waarin is afgesproken dat de gezamenlijke kosten tussen PZH en MRDH worden verdeeld in de verhouding 50/50. Daarnaast is afgesproken dat ook de personeelskosten en overheadkosten in die verhouding worden verrekend. De bijdragen worden in de reserve Mobiliteit gestort.

Huuropbrengst waterstoftankstation € 0,1 mln
In 2021 is een huurovereenkomst gesloten met de exploitant van het waterstof tankstation in de Hoeksche Waard. De jaarlijkse huurinkomsten worden structureel in de begroting verwerkt. De opbrengst wordt in de reserve Mobiliteit gestort.

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025

Beleidsdoel 2-1 Snel van A naar B

Regionale/provinciale spoorinfrastructuur
In 2023 wordt € 5,7 mln van de middelen voor regionale /provinciale spoorinfrastructuur ingezet voor gedragsbeïnvloeding (Beleidsdoel 2-3). Dit gebeurt elke drie jaar. Als gevolg van een herschikking van de beschikbare middelen voor exploitatie OV en regionale/provinciale spoorinfrastructuur is vanaf 2025 structureel € 1 mln extra beschikbaar.

Exploitatie ov
Voor de exploitatie van de openbaar vervoersdiensten is in 2022 € 86,8 mln, in 2023 € 86,5 mln, in 2024 € 87,9 mln en in 2025 € 89,6 mln beschikbaar.

Verkeer en vervoerbeleid/beleidsondersteuning
In de periode 2020-2023 wordt jaarlijks € 0,2 mln overgedragen voor het programma Groene cirkels.

Projecten initiatieffase
• Voor de korte termijn aanpak Voorne-Putten/Haven in 2022 € 0,3 mln beschikbaar. • Bij de Najaarsnota 2020 zijn de beschikbare middelen voor de Smart mobility/connected transport opnieuw verdeeld. Voor 2022 is € 0,4 mln en voor 2023 € 0,2 mln beschikbaar. • Voor de korte termijn aanpak Algeracorridor is bij de 1e Begrotingswijziging 2020 € 0,3 mln beschikbaar gesteld voor elk van de jaren 2020-2022. • Voor de Innovatieve aanpak/Korte termijn maatregelen A15 is in 2022 € 1,6 mln beschikbaar. • In 2023 is € 1,6 mln beschikbaar voor de Afkoop van beheer en onderhoud aan de brug in HOV corridor Noordwijk-Schiphol. • In 2024 wordt € 2,8 mln ingezet voor de afkoop van de uitvoeringsovereenkomst Wassenaar in het kader van de Rijnlandroute (beheer snelfietsroute.

- Bij Kaderbesluit Bereikbaarheid 2022 is voor de Korte Termijn aanpak Mobiliteit en Verstedelijking in 2022 en 2023 € 2,5 mln beschikbaar gesteld.
- Bij Kaderbesluit Bereikbaarheid 2022 is de bijdrage aan de proceskosten MIRT verkenning Oeververbinding Rotterdam met € 1 mln verhoogd.
- Bij Kaderbesluit Bereikbaarheid 2022 is € 0,5 mln uitgetrokken voor regionale- en stadsdistributie via het water (CityBarge).
- Voor de A20 NKG is in 2022 incidenteel € 0,3 mln beschikbaar.

Truckparking Leadpartnership

Voor truckparking is in 2022 en 2023 incidenteel € 0,1 mln beschikbaar.

Onderzoeken omgevingsbeleid

Voor de ontwikkeling van het Digitaal systeem omgevingsbeleid is in 2022 incidenteel € 0,3 mln beschikbaar.

Kapitaallasten

Door het gereedkomen van infrastructurele projecten stijgen de kapitaallasten van € 35,9 mln in 2022 naar € 38,3 mln in 2023, € 42,7 mln in 2024 en € 58,1 mln in 2025.
De belangrijkste projecten die de komende jaren gereed worden gemeld zijn:

In 2022
- N207-Corridor: Vredenburghlaan
- HWN/OWN aansluiting A16/N3 (Bijdrage)
- Vervanging St. Sebastiaansbrug Delft

In 2023
- HWN/OWN aansluiting A15/N3 (Bijdrage)
- Vervangingsopgave DRIS-displays
- Bijdrage verlenging Hoekse lijn
- Inframaatregelen Leiden Centraal - Leiden Lammeschans
- HOV Hoeksche Waard-Goeree Overflakkee
- HOV DMG (waaronder MerwedeLingelijn)

In 2024
- Rijnlandroute trajecten N434/A44/A4 en N206 Tjalmaweg
- Gelijkvloerse kruising N214/N216
- Algeracorridor bijdrage Grote kruising
- N223 Duurzaam Veilig fase 3

Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Onderhoudsprogramma

De lasten en baten voor het beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur zijn toegelicht in het PZI 2022-2036. De geraamde kasritmes kennen jaarlijkse fluctuaties afhankelijk van de staat van het areaal. De lasten worden geëgaliseerd via de Egalisatiereserve beheer en onderhoud. Zie ook paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen, deel infrastructuur.

Onderhoudsprogramma € 18,8 mln

In de Kadernota 2022 is vastgesteld dat er structureel meerjarig onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering van het beheer en onderhoudsprogramma. Met de begroting 2022 worden de middelen in Beleidsdoel 2-

2 in de periode 2023 – 2027 incidenteel met € 18,8 mln verhoogd vanuit de algemene middelen. Dit bedrag bestaat uit twee delen. In de Nota onderhoud kapitaalgoederen is vastgesteld dat het structurele tekort voor de uitvoering van het onderhoudsprogramma 2021-2035 € 16 mln bedraagt. Daarnaast is in de Kadernota 2022 gemeld dat de beheerlasten voor de Rijnlandroute € 2,8 mln hoger uitvallen dan eerder geraamd.

Kapitaallasten

De kapitaallasten binnen Beleidsdoel 2-2, Beheer en onderhoud op orde en duurzaam, stijgen van € 21,2 mln in 2022 naar € 22,3 mln in 2023, € 24,7 mln in 2024 en € 26,9 mln in 2025 doordat een aantal financieel omvangrijke projecten worden geactiveerd. Het betreft onder andere het onderhoud van oevers in de Gouwe en de Oude Rijn, de bijdrage vanuit beheer en onderhoud voor werkzaamheden bij de realisatie van de Europaweg, Lammebrug en Trekvlietbrug, Rijnlandroute, en het onderhoud en verbetering van de N222, N231 en N489.

Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam

Gedragsbeïnvloeding

In 2023 is € 5,7 mln in de begroting opgenomen voor gedragsbeïnvloeding. Dit gebeurt om de drie jaar.

Waterstofbussen

Vanwege een gewijzigd kasritme is in 2022 € 0,7 mln voor de waterstofbussen beschikbaar.

Regionale aanpak laadinfrastructuur

Voor de uitvoering aan de Nationale Agenda Laadinfrastructuur in de vorm van de vastgestelde Regionale Aanpak Laadinfrastructuur Zuidwest (RAL ZW) is in de periode 2021-2023 jaarlijks € 0,4 mln beschikbaar.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025

Beleidsdoel 2-1 Snel van A naar B

Exploitatie OV

Als gevolg van een herschikking van de beschikbare middelen voor exploitatie OV en regionale/provinciale spoorinfrastructuur is vanaf 2025 structureel € 1 mln extra beschikbaar.

Projecten initiatieffase

De gemeente Drechtsteden draagt € 1 mln bij voor de Korte termijn maatregelen (KTM) A15. Dit gebeurt in vijf gelijke tranches van € 0,2 mln in de periode 2018-2022.

Truckparking Leadpartnership

In 2022 wordt € 0,2 mln ontvangen voor truckparking.

Beleidsdoel 2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Onderhoudsprogramma

De provincie beheert en onderhoudt areaal van derden. Hiervoor ontvangt zij een vergoeding. De inkomsten zijn afhankelijk van de voor derden uitgevoerde werkzaamheden. De voor derden uitgevoerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de staat van het areaal. Hierdoor fluctueren de baten in de tijd.

Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam

Regionale aanpak laadinfrastructuur

Voor de uitvoering aan de Nationale Agenda Laadinfrastructuur wordt een jaarlijkse bijdrage ontvangen van € 0,4 mln in de periode 2021-2023.

Instrumentarium

Reserves

In het onderstaande overzicht wordt aangegeven welke de totale inzet van reserves is binnen de ambitie.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Beleidsdoel	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo mutaties 2022	Saldo mutaties 2023	Saldo mutaties 2024	Saldo mutaties 2025
Bereikbaarheid	2-1	7.700	14.015	-6.315	-6.223	-5.503	-520
Mobiliteit	2-1	1.081	9.056	-7.974	-7.609	-9.026	-10.809
Bereikbaarheid	2-2	0	1.969	-1.969	-100	-7.420	-200
Mobiliteit	2-2	0	5	-5	-5	-6	-6
Egalisatiereserve beheer & onderhoud	2-2	7.650	1.713	5.937	4.473	-2.903	-7.257
Mobiliteit	2-3	66	660	-594	66	66	66
Eindtotaal		16.498	27.418	-10.920	-9.398	-24.791	-18.725

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

Wegschap Tunnel Dordtse Kil

De provincie participeert in het Wegschap Dordtse Kil, gezamenlijk met andere partijen is de provincie eigenaar van de Kiltunnel die de N217 met de N3 verbindt. De Kiltunnel maakt onderdeel uit van het gezamenlijke infrastructurele netwerk van provincie en andere wegbeheerders.

Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A.

Het Coöperatieve Samenwerkingsverband Decentrale Openbaar Vervoer Autoriteiten (DOVA) U.A. is opgericht in 2018. In deze coöperatieve vereniging werken twaalf provincies en twee vervoersregio's samen op het gebied exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers over het openbaar vervoer.

Subsidies

Zie Paragraaf Subsidies, Ambitie 2.

Ambitie 3 Schone energie voor iedereen

Zuid-Holland draait op energie

Energie is voor Zuid-Holland belangrijk. Met veel industrie, de glastuinbouw en onze dichtbevolkte provincie behoren we tot één van de meest energie-intensieve regio's van Europa. We hebben altijd op innovatieve manieren in onze energiebehoefte voorzien. Of dat nu de wereldberoemde windmolens zijn of het petrochemische cluster in de Rotterdamse haven.

Transitie naar schone energie

De verbranding van olie, gas en steenkool brengt CO_2 in de atmosfeer, wat mede zorgt voor de opwarming van de aarde. Om in de toekomst onze welvaart te behouden, moeten we blijven beschikken over voldoende energie. Met het Klimaatakkoord van Parijs en het nationale Klimaatakkoord werken we toe naar een samenleving en economie gebaseerd op een duurzaam en circulair energie- en grondstoffensysteem (onder andere voor stoom, warmte, elektriciteit, CO_2 en waterstof). De opgave voor Zuid-Holland is in het Klimaatakkoord verdeeld in de thema's schone energie voor alle gebouwen, elektriciteit, industriële processen, mobiliteit en landbouw en landgebruik. Dat raakt alle inwoners en bedrijven van Zuid-Holland.

Wij streven naar schone energie voor iedereen

Zuid-Holland heeft veel wind en zon, maar ook andere energiebronnen, zoals aardwarmte. Belangrijk is te zorgen dat bedrijven en inwoners die energie kunnen gebruiken waar en wanneer dat nodig is. En dat de schone energie haalbaar en betaalbaar is. Hieraan werken we de komende jaren samen met onze partners in de provincie, zoals mede-overheden, bedrijven en lokale initiatieven. Daarbij hebben we ook oog voor de behoefte aan voldoende, goed opgeleide vakmensen. Ons doel: een stabiel en slim energienetwerk dat betaalbare schone elektriciteit en warmte levert voor iedereen. Als het gaat om energie besparen, geven wij als provincie graag het goede voorbeeld. Iets dat ook geldt voor kansen benutten om energie op te wekken of mogelijkheden om CO_2-uitstoot te verminderen. Daarom worden onze eigen projecten, gebouwen en wegen zoveel mogelijk energieneutraal gerealiseerd en onderhouden. Gemeenten die ernaar streven om energieneutraal te worden, willen we graag ondersteunen. Omdat iedere regio haar eigen behoeften, kansen en kenmerken heeft, vraagt dit van ons om maatwerk.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening

Wij dragen bij aan de vergroening van de elektriciteitsvoorziening door met inwoners, gemeenten en andere stakeholders samen te werken aan een omslag naar een CO_2-vrij elektriciteitssysteem

Schone energie voor iedereen is een van de pijlers van ons coalitieakkoord en is onderdeel van ons omgevingsbeleid. Met het Klimaatakkoord van Parijs en het voorgestelde nationale Klimaatakkoord werken we toe naar een samenleving en economie gebaseerd op duurzame energie. We leveren bijdragen aan de doelstelling van het nationale Klimaatakkoord door energie te besparen en warmte slim te benutten. Om duurzame elektriciteit op te wekken stimuleren wij allereerst zonnepanelen op daken, bedrijventerreinen en bedrijfspanden. We stimuleren plaatsing van zonnepanelen door bedrijven en coöperaties conform onze zonneladder, waarbij wij inzetten op meervoudig ruimtegebruik. We realiseren ons dat veel van onze gemeenten ernaar streven om energieneutraal te worden. We ondersteunen dat streven.

De energietransitie in de regio krijgt vorm in zeven Regionale Energie Strategieën (RES'en), waaraan gemeenten, provincie, waterschappen en andere stakeholders samenwerken aan concretisering van elektriciteitsopwekking en benutting van warmtebronnen. We ondersteunen de ontwikkeling van RES'en met

kennis, door partijen bij elkaar te brengen en warmtetransitie-adviseurs in te zetten. Wij vinden het van groot belang dat maatregelen vanuit de samenleving ontstaan en waar draagvlak voor is. Wij betrekken de inwoners en Statenleden zoveel mogelijk bij deze grote maatschappelijke aanpassingen. We geven participatie vorm met andere overheden in de RES'en.

De invulling van de maatregelen beoordelen we aan de hand van de mogelijkheden binnen Zuid-Holland. De betaalbaarheid en de haalbaarheid voor inwoners zijn hierbij belangrijk. De provincie houdt daarbij de bovenregionale optimalisatie en de samenhang van de maatregelen in het oog.

Onze bestaande afspraken met het Rijk en gemeenten over wind op land voeren we uit en betrekken we bij de ontwikkelingen in de RES'en.

Beleidsdoel 3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Wij leveren een bijdrage aan de verduurzaming van de gebouwde omgeving door besparing van energiegebruik te bevorderen en over te schakelen op schone energiebronnen.

Wij stimuleren in de eerste plaats besparingen op de elektriciteits- en warmtevraag van gebouwen. Bij de verduurzaming van bestaande bouw zetten we in op versnelling van besparen, isoleren en zoveel mogelijk eigen opwekking van elektriciteit en warmte. Het ligt voor de hand om voor aanvullende warmte waar mogelijk te kijken naar warmtenetten. Nieuwbouw wordt energieneutraal gebouwd, zolang het de hoeveelheid en het tempo van woningbouw niet belemmert.

Wij werken aan een publiek beheerd warmtetransportnet voor het stedelijk deel van Zuid-Holland. Restwarmte en geothermie zijn hiervoor de voornaamste bronnen, de mogelijkheden voor zonthermie en aquathermie worden verkend. Wij stimuleren de industrie te vergroenen, zodat ook restwarmte een duurzame herkomst heeft.

Samen met gemeenten brengen wij de warmtebehoefte van inwoners en tuinbouw in kaart en wij ondersteunen gemeenten bij het opstellen van de warmtetransitievisies.

Wij zetten ons in voor afbouw van de aardgaswinning in Zuid-Holland.

Beleidsdoel 3-3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie

- Wij leveren een bijdrage aan de energie- en grondstoffentransitie die nodig is voor de omschakeling naar een CO_2-emissiearme en circulaire industrie.
- Een belangrijk deel van de opgave uit het Klimaatakkoord om de CO_2-uitstoot te reduceren ligt bij de industrie en dan met name bij grote energie-intensieve bedrijven. Vanuit het Klimaatakkoord ligt de focus hierbij niet alleen op reductie van de CO_2-uitstoot, maar ook op benutting van de economische kansen die dit met zich meebrengt.
- Het Klimaatakkoord ziet deze opgave primair als verantwoordelijkheid van de industrie zelf. Overheden pakken vooral een faciliterende rol, bijvoorbeeld door belemmeringen (in wet- en regelgeving) weg te nemen of financieel bij te dragen, aanvullend op wat de markt zelf aan middelen inzet.
- In Nederland zijn de grote energie-intensieve bedrijven geclusterd in vijf regio's. Het Klimaatakkoord ziet deze regio's als proeftuin en versnellingskamer voor doorbraken in technologie, schaalsprongen, kostenreducties, forse CO_2-reducties en benutting van exportkansen. In Zuid-Holland vormt het Haven Industrieel Complex (HIC) in Rotterdam, tezamen met Moerdijk in Noord-Brabant, één van deze vijf regio's.
- In lijn met het Coalitieakkoord wil de provincie bijdragen aan de ontwikkeling naar een CO_2-emissiearme en circulaire industrie. Wij zien onze inzet als additioneel, dat wil zeggen: als deze aanvullend en van toegevoegde waarde is op wat anderen (nog moeten gaan) doen. Wij nemen geen verantwoordelijkheden

over. Wij leggen de focus op het HIC, maar staan ook open voor initiatieven uit andere regio's / sectoren. Wij streven naar een optimaal resultaat voor de regio.

- Wij volgen de, voor het landelijk Klimaatakkoord ontwikkelde, stapsgewijze aanpak voor verduurzaming van de industrie. Deze stappen komen terug in de onderstaande twee beleidsprestaties.
  Wij leveren onder andere een bijdrage door inzet van ons wettelijk VTH-instrumentarium, ruimtelijke inpassing van nieuwe energie-infrastructuur en door samen met anderen financieel bij te dragen aan fysieke projecten zoals de aanleg van energie-infrastructuur en innovaties. Maar het zal ook gaan om rand voorwaardelijke zaken, zoals samenwerking op gang brengen en regionale belangen agenderen, zowel landelijk als binnen EU-programma's. Bijvoorbeeld in de lobby om belemmeringen in regelgeving weg te nemen en meehelpen toegang tot middelen te organiseren.
- Speciale aandacht is er ook voor thema's die niet alleen de industrie raken maar ook andere sectoren en regio's. Hierbij horen in ieder geval de ontwikkeling van een regionale aanpak voor groene waterstof en voor een toekomstbestendige energie-infrastructuur en energie-innovatie.

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsdoel 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening

Beleidsprestatie 3-1-1 Duurzaam en ruimtelijk passende elektriciteitsvoorziening

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Conform de collegeafspraken zijn de inspanningen erop gericht een actieve bijdrage te leveren om opwekking van elektriciteit mogelijk te maken, met een goede ruimtelijke inpassing binnen de provinciale ruimtelijke kaders en de vast te leggen afspraken in de regio's.

- Onze inzet om door zon op daken opgewekte energie te vergroten, is uitgewerkt in het Aanvalsplan Zon op Dak. Onderdeel hiervan zijn onder andere actieve communicatie, ondersteuning bij de subsidieprocessen en de subsidieregeling 'Zonnig Zuid-Holland'. De regeling is voor grote daken waarvoor de business case niet rond te krijgen is omdat het dak niet zomaar geschikt is voor zonnepanelen.
- Onze bestaande afspraken met het Rijk en gemeenten over wind op land voeren we uit en betrekken we bij de ontwikkelingen in de Regionale Energiestrategieën (RES).
- Onze bijdrage aan opwekking van duurzame elektriciteit wordt waar nodig aangevuld met windenergie en innovatieve oplossingen passend binnen de afgesproken ruimtelijke kaders. De mogelijkheden voor duurzame elektriciteit worden verankerd in het provinciale omgevingsbeleid.
- Onze sturing op besparing van elektriciteitsgebruik vindt plaats in de aanpak van de onderdelen gebouwde omgeving, industrie, landbouw en mobiliteit.
- Wij dragen bij aan de goede inpassing van geaccordeerde initiatieven voor zon en wind, passend in ons beleid. Wij dragen bij aan verkenningen en onderzoek naar onder meer de relatie tussen biodiversiteit en energietransitie en de ruimtelijke mogelijkheden gericht op de lange termijn voor energietransitie.
- Wij vinden urgentie, ambitie, haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak voor energietransitie van groot belang. Wij zetten in op een fors aandeel lokaal eigenaarschap en ondersteunen de participatieprocessen voor de RES'en.
- Wij actualiseren het omgevingsbeleid op onze keuze om aan te sluiten bij de doelen van het Klimaatakkoord. Nu de RES'en zijn vastgesteld in Staten, Raden en Algemene Besturen van Waterschappen is de gestart met de herziening van de module energietransitie van het Omgevingsbeleid.
- Rondom deze thema's werken wij aan leren en ontwikkelen in deze opgave, gericht op blijvende vergroting van de professionaliteit. Hiervoor verbinden wij partijen, door bijvoorbeeld kennisdelers te organiseren.

Beleidsprestatie 3-1-2 Samenwerken en bevorderen draagvlak in de energietransitie

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
Wij zetten ons in voor meerjarige goede samenwerking tussen lokale initiatieven, gemeenten en bedrijven op lokaal en regionaal niveau.

- Wij werken samen met gemeenten, netbeheerders en andere stakeholders om zeven Regionale Energiestrategieën (RES'en) uit te voeren. In de RES bepalen partners samen op welke locaties wind- en zonne-energie wordt opgewekt, rekening houdend met de impact op het netwerk, en wordt ook het aanbod van warmtebronnen en warmtebehoefte aan elkaar gekoppeld. In 2021 is RES 1.0 afgerond in het bestuurlijke besluitvormingsproces, waarna de start is gemaakt met de herziening van het omgevingsbeleid (visie, programma en verordening).
- Wij ondersteunen het RES-proces met kennisontwikkeling en actieve kennisdeling. Wij zetten ons in voor een langjarige samenwerking tussen de partners in het RES-proces en het participatieproces voor gedragen RES'en.
- Wij ondersteunen gemeenten door actief kennis beschikbaar te stellen en kennisuitwisseling met elkaar en andere lokale stakeholders te organiseren. Wij ondersteunen gemeenten en lokale initiatieven bij het opstellen van lokale beleidskaders, zodat zij de 50% lokaal eigendom kunnen realiseren.
- Wij stimuleren en bevorderen procesparticipatie en financiële participatie. Wij organiseren vanuit onze bovenregionale verantwoordelijkheid kennisontwikkeling en uitwisseling over participatie, om dit in een goede vorm in te kunnen zetten.
- Wij ondersteunen actieve burgers en bewonersinitiatieven in de energietransitie. Wij bevorderen mede-eigenaarschap bij besparing en opwekking van energie. Dat doen we via een provinciale subsidieregeling, bijdragen aan regionale opschaling van coöperaties en via inzet van onze kennis bij relevante partijen en netwerken. Daarnaast faciliteren we het 'Netwerk Lokale Duurzame Energiecoöperaties Zuid Holland'.

Ten slot zetten wij ons in voor een inclusieve energietransitie, door samen met gemeenten, energiecoöperaties en andere belanghebbenden 'best practices' te ontwikkelen en toe te passen. De schone energie is voor iedereen.

Beleidsdoel 3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Beleidsprestatie 3-2-1 Faciliteren van gemeenten bij besparen en overschakelen op schone energie
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
De inzet is erop gericht bij te dragen aan de besparingsopgave en verduurzaming van de gebouwde omgeving: woningen zowel als utiliteitsbouw als bedrijfspanden en -terreinen.
Haalbaar en betaalbaar maken van oplossingen vormen hierbij het uitgangspunt.

- We ondersteunen de gemeenten en regio's bij het opstellen van de regionale structuurvisies warmte (RSW) voor de RES 2.0 voor de opbouw van een robuust energiesysteem met aanvaardbare maatschappelijke kosten.
- We ondersteunen gemeenten bij het proces om collectieve oplossingen te vinden, zoals warmtenetten. De ondersteuning is gericht op adviseren, verbinden en aanjagen, zodat plannen voor warmtenetten verder komen en gerealiseerd worden.
- We adviseren gemeenten over uitvragen voor externe advisering op het gebied van energiebesparing en warmteoplossingen en over de ontvangen adviezen.
- We adviseren gemeenten bij business cases voor energiebesparing en warmteoplossingen, waaronder die van energiebedrijven en van lokale initiatieven en over externe financiering aantrekken voor deze business cases/initiatieven. We ontwikkelen samen met gemeenten instrumenten voor proces- en financiële participatie, in het bijzonder ook voor de doelgroep VVE's.
- We bouwen aan een heldere verhaallijn over de verduurzaming van de gebouwde omgeving, waarin besparing en ontwikkeling van duurzame bronnen een belangrijke rol vervullen.
- We ondersteunen gemeenten om financieringsmodellen op te bouwen, offertes te maken, aanbestedingen doen en het inrichten van een programma-organisatie in te richten.

- We organiseren Communities of Practice voor actieve kennisdeling (warmtenetten, proeftuinen, wijkuitvoeringsplannen, bedrijfsterreinen, maatschappelijk vastgoed, financiering).
- We werken samen met het Erfgoedhuis aan verduurzaming van monumenten.
- We onderzoeken met partners de verdere inzet van nationale en Europese subsidiemogelijkheden (Nationaal Groeifonds, Recovery & Resilience Fund, Kansen Voor West 3).
- We overleggen met andere provincies en het Rijk over de ondersteuning van gemeenten door provincies en Rijk.
- We dragen bij aan beleidsvorming en instrumenten voor energiebesparing en energiedelen op bedrijfsterreinen en starten daarvoor een aantal projecten. We betrekken hierbij de gemeenten en omgevingsdiensten en de kennis bij hen over aankomende wijzigende wet- en regelgeving op het gebied van energiebesparing.

Beleidsprestatie 3-2-2 Bevorderen duurzame verwarmingsvoorziening

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

De inspanningen zijn erop gericht duurzame warmteoplossingen haalbaar te maken voor de gebouwde omgeving/wijken, een hoofdwarmtetransportnet te bouwen en bij te dragen aan duurzame warmteoplossingen voor de glastuinbouw.

- We stimuleren het aanbod van vier warmtebronnen (geothermie, zonthermie, aquathermie en beschikbare restwarmte) door ontsluiting van uitgevoerde (potentie/systeem)studies, ontwikkeling van instrumenten, onderzoek naar mogelijkheden, ondersteuning van kennisontwikkeling (zoals bij het Rijswijk Centre for Sustainable Geo-energy en via een bijdrage aan de Leerstoel Geothermie aan de TU Delft), bijdragen en lobby voor geschikte wet- en regelgeving en innovatieve projecten.
- Voor zonthermie bekijken we de uitvoeringsmogelijkheden aan de hand van een onderzoek dat medio 2021 werd opgeleverd.
- We voeren samen met gemeenten het Elena-programma (planvorming van 10 warmteprojecten in 9 gemeenten) uit.
- We ondersteunen door innovatieve oplossingen te ontwikkelen voor seizoensopslag.
- We ondersteunen de regio's inhoudelijk bij de uitwerking van het onderdeel warmte (RSW).
- We werken samen met de regio's aan een afwegingskader voor een verantwoorde keuze warmtevoorziening.
- We ondersteunen beleidsmakers inhoudelijk om keuzes te maken voor warmteoplossingen in wijk of gebied.
- We ondersteunen (collectieve) lokale warmteprojecten door energiecoöperaties en woningcorporaties.
- We werken samen met de glastuinbouw aan de uitvoering van het Energieakkoord Greenport West-Holland om de klimaatdoelstellingen te halen.
- We delen actief de verzamelde kennis, ontwikkelde tools en instrumenten.
- We onderzoeken mogelijkheden van systeemoptimalisatie van warmtenetten.

Voor veel stedelijke gebieden in Zuid-Holland is collectieve duurzame warmte een haalbare, oplossing als alternatief voor verwarming met aardgas. Om de warmtenetten van warmte te voorzien werken we aan een robuust, publiek beheerd open (regionaal) warmtetransportsysteem waarop (toekomstige) lokale warmtenetten kunnen aansluiten. Dat gebeurt onder regie van het Rijk en met partners zoals de Gasunie en andere energieleveranciers. De warmte in de Nederlandse huishoudens is nu bijna geheel afkomstig uit fossiele bronnen. Voor veel stedelijke gebieden in Zuid-Holland is collectieve duurzame warmte een haalbare oplossing, we werken aan een, publiek beheerd, open (regionaal) warmtetransportsysteem.

Beleidsdoel 3-3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie

Beleidsprestatie 3-3-1 Verhogen energie efficiëntie en mede ontwikkelen energie infrastructuur

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

De inspanningen zijn erop gericht bij te dragen aan de ontwikkeling binnen de industrie om energie te besparen, CO_2 af te vangen en te hergebruiken en bij te dragen aan de realisatie van een toekomstbestendige energie-infrastructuur voor de industrie (en aanpalende sectoren). Daarnaast bevat deze beleidsprestatie activiteiten die bijdragen aan verlaging van energiegebruik door de industrie. Belangrijke randvoorwaarde hierbij is de beschikbaarheid van voldoende energie infrastructuur (waar mogelijk op basis van 'open access') voor bijvoorbeeld warmte / stoom, (groene) waterstof, duurzaam opgewekte elektriciteit en CO_2. In Beleidsdoel 4.1 is ingegaan op de inzet van de provincie op verwerving van innovatieve, schone, circulaire bedrijven.

In 2022 draagt de provincie op de volgende wijze bij:

- Door inzet van het wettelijk VTH-instrumentarium (voor ambtshalve actualisatie van vergunningen en intensivering van het toezicht op energiebesparing bij niet-ETS bedrijven (Transmission Trading System)).
- Door bedrijven (via de Omgevingsdiensten) proactief te informeren over mogelijkheden rond energiebesparing en CO_2 emissie reductie die verder gaan dan de bestaande regelgeving.
- Door samen met Deltalinqs te werken aan systeemgerichte energiebesparing bij de industrie, via energie-innovatie-studies. We ondersteunen het Deltalinqs Climate Program waarin we naast energiebesparing ook samenwerken aan energie- en grondstoftransitie trajecten.
- Via de programmatische aanpak energie infrastructuur. In 2021 zijn de Cluster Energie Strategieën opgesteld; deze vormen de verdere opmaat voor de landelijke aanpak en landelijke investeringsstrategie in 2022. Vanuit de programmatische aanpak wordt ook het beheer op de regionale energie infrastructuur verder verkend en ingericht. Daarnaast wordt onderzocht op welke manier een aantal innovaties van slimme energiesystemen gestimuleerd kan worden (dekking vanuit lopende budgetten).
- Via de subsidieregeling energie infrastructuur op industrieterreinen een bijdrage te leveren om knelpunten op te lossen. De verwachting is dat op basis van het beschikbare budget en het subsidieplafond in 2022-2023 5 á 8 beschikkingen kunnen worden afgegeven).
- Via een begrotingssubsidie draagt de provincie bij aan een walstroom project in Vlaardingen met een walstroomaansluitpunt voor de scheepvaart. Het project beoogt een bijdrage te leveren aan vermindering van de CO_2 en stikstof uitstoot en kan mogelijk ook leiden tot een afname van geluid, fijnstof en Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), wat een positief effect heeft op de leefbaarheid rondom de haven.
- Via een begrotingssubsidie draagt de provincie bij aan de aanleg van het Stoomnetwerk Botlek. Het budget hiervoor (€ 2 mln) is in de Kadernota 2019 beschikbaar gesteld door PS, in de Najaarsnota 2021 wordt voorgesteld deze middelen over te hevelen naar 2022. Omdat de uitvoering van het project plaatsvindt in 2022 moeten de middelen worden overgeheveld. Mocht beschikking uiterlijk in het eerste kwartaal van 2022 niet lukken, dan valt de € 2 mln vrij. Het project Stoomnetwerk Botlek levert naar verwachting een directe emissiereductie (CO_2) op van 140 kton (en na verdere uitbreiding op termijn en bij volledige benutting van 225 kton per jaar).
- Via subsidies draagt de provincie (uit eigen middelen) bij aan verduurzaming van de industrie in het HIC samen met het Kansen voor West 3 programma en het Just Transition Fund (JTF). Inzet vanuit deze programma's / fondsen draagt bij aan verduurzaming van de bestaande industrie (bijvoorbeeld door efficiëntere en schonere productieprocessen te stimuleren) en aan nieuwe, duurzame waardeketens (zoals voor waterstof en groene chemie). In samenwerking met de regionale partners zal de provincie er in 2022 en 2023 één of meerdere openstellingen voorbereiden en uitvoeren. Belangrijk bestanddeel van de samenwerking is de (pilot) aanpak, die samen met regionale partners is ontwikkeld.

Beleidsprestatie 3-3-2 Vernieuwen en innoveren van het energie- en grondstoffen (eco-)systeem

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Onze inspanningen zijn gericht op de ontwikkeling van duurzaam opgewekte elektriciteit en CO_2 -vrije energiebronnen en -dragers, zoals het gebruik van groene waterstof en stoom. Wij dragen bij aan besparing en vermindering van het gebruik van fossiele grondstoffen door recycling en de ontwikkeling naar een circulaire industrie te stimuleren. Deze beleidsprestatie richt zich op activiteiten die bijdragen aan de groei van het gebruik van duurzaam opgewekte energie en circulair gebruik van grondstoffen door de industrie. Hierbij hebben we aandacht voor technische en institutionele innovaties en bijeenbrengen van het energie-ecosysteem, met

betrokkenheid van niet alleen de industrie, maar bijvoorbeeld ook van het mkb (midden- en kleinbedrijf), startups, kennisinstellingen en mede overheden.

In 2022 draagt de provincie als volgt bij:

- Via het regionale innovatieprogramma energie en klimaat (E&K) worden ondernemers ondersteund bij testen en demonstratie van nieuwe technologieën en marktrijp maken van innovaties door gebruik te maken van de regionale field lab structuur. Het programma focust op vier thema's: verduurzaming van de gebouwde omgeving, grootschalige opwekking en opslag van energie, industriële elektrificatie en circulaire grondstoffen in de industrie. Uitvoering van dit programma wordt in 2022 en 2023 verder voortgezet;
- Op het gebied van energie innovatie wil de provincie diverse (cross sectorale) actielijnen realiseren, zoals het energie innovatie ecosysteem faciliteren. Dit gebeurt door te werken aan sociale randvoorwaarden via de Human Capital Agenda (EnergySwitch) en institutionele innovatie. En ook ons 'launching customership' in te zetten en door een CO_2 beprijzingsmarkt nader te onderzoeken en waar mogelijk te steunen. Ook zal de provincie de cross-over tussen energie en digitalisering nader verkennen.
- In het kader van de interregionale samenwerking voor een 'Europese Hydrogen Hub' (HIC Rotterdam – Zuid-Holland) wil de provincie een markt voor waterstof verder ontwikkelen. De provincie draagt bij aan verkennende studies voor de productie van waterstof en benutting daarvan als grondstof. Verder stimuleert de provincie innovaties op het gebied van groene waterstof door bij te dragen aan het H2GO programma op Goeree- Overflakkee en door ook in andere regio's bij te dragen aan regionale initiatieven.

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

'Wat mag het kosten' is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

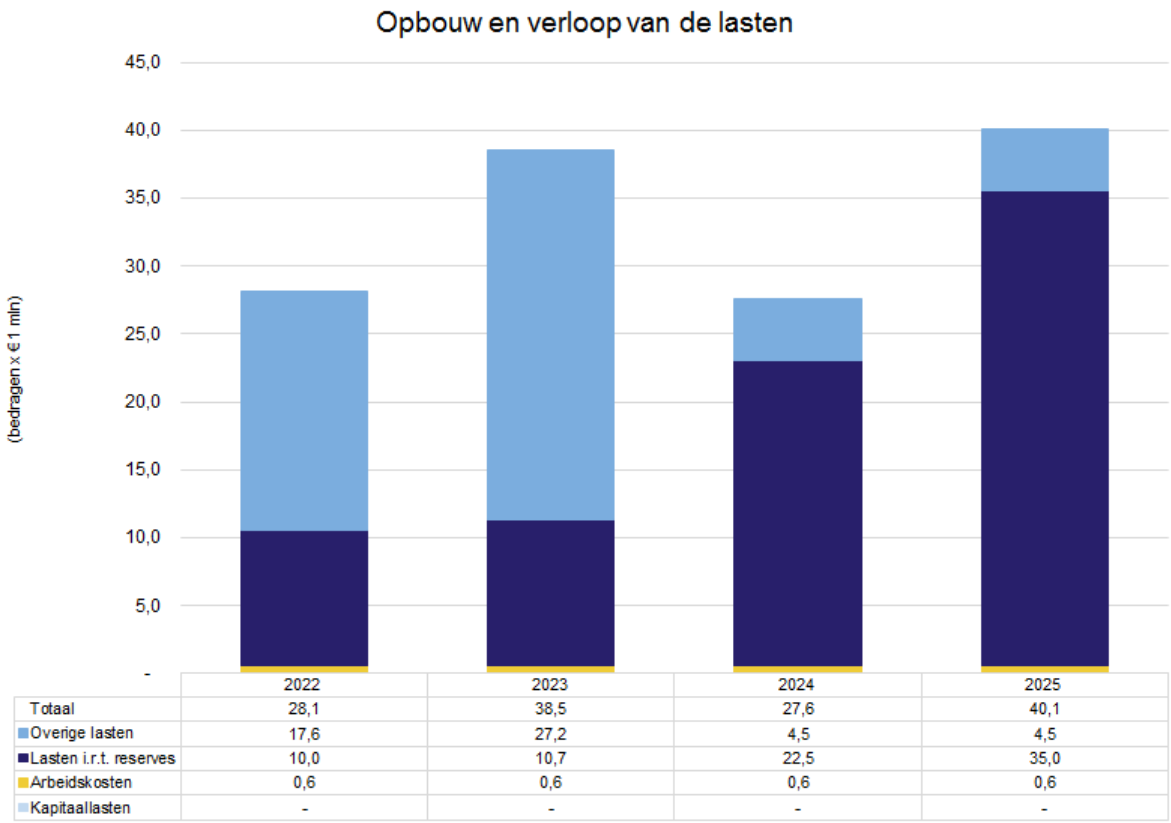

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Beleidsdoel 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening								
3-1-1 Duurzame en ruimtelijk passende elektriciteitsvoorziening	8.454	6.805	5.630	8	5.637	4.037	3.980	3.979
3-1-2 Samenwerken en bevorderen draagvlak in de energietransitie	3.486	2.865	1.428	2	1.430	1.430	290	290
Totaal beleidsdoel 3-1	11.940	9.671	7.058	10	7.068	5.467	4.270	4.269
Beleidsdoel 3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving								
3-2-1 Facil.van gemeent.bij besparen&overschak.op schone energie	698	1.383	1.422	170	1.592	1.391	100	100
3-2-2 Bevorderen duurzame verwarmingsvoorziening	1.275	12.203	3.601	10.001	13.602	27.502	22.757	35.257
Totaal beleidsdoel 3-2	1.974	13.586	5.023	10.171	15.194	28.893	22.857	35.357
Beleidsdoel 3-3 Duurzaam energie-en grondstoffensysteem in de industrie								
3-3-1 Verhogen energie effieciëntie&mede-ontwikkelen energie infra	883	935	1.675	2.510	4.185	2.760	100	100

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
3-3-2 Vernieuwen & innoveren v.h. energie-&grondstoffen(eco-)syst.	864	1.663	1.388	302	1.690	1.390	351	351
Totaal beleidsdoel 3-3	1.747	2.598	3.063	2.812	5.875	4.150	451	451
Totaal	15.661	25.854	15.145	12.993	28.137	38.511	27.579	40.077
Baten								
Beleidsdoel 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening								
3-1-1 Duurzame en ruimtelijk passende elektriciteitsvoorziening	646	65	0	0	0	0	0	0
Totaal beleidsdoel 3-1	646	65	0	0	0	0	0	0
Beleidsdoel 3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving								
3-2-1 Facil.van gemeent.bij besparen&overschak.op schone energie	58	279	762	170	932	731	0	0
3-2-2 Bevorderen duurzame verwarmingsvoorziening	49	1.000	1.500	0	1.500	15.800	0	0
Totaal beleidsdoel 3-2	107	1.279	2.262	170	2.432	16.531	0	0
Beleidsdoel 3-3 Duurzaam energie-en grondstoffensysteem in de industrie								
3-3-1 Verhogen energie effieciëntie&mede-ontwikkelen energie infra	0	20	0	0	0	0	0	0
Totaal beleidsdoel 3-3	0	20	0	0	0	0	0	0
Totaal	752	1.364	2.262	170	2.432	16.531	0	0
Saldo lasten en baten Ambitie 3	**14.909**	**24.490**	**12.883**	**12.823**	**25.705**	**21.980**	**27.579**	**40.077**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsdoel 3.2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Warmteleiding WarmtelinQ+ € 10 mln
Voor de voorgenomen subsidie aan WarmtelinQ+ worden middelen beschikbaar gesteld vanuit de bestemmingsreserve. Voor de jaren 2023 t/m 2026 worden daarnaast de volgende bedragen ter exploitatie gebracht: 2023: € 10,7 mln, 2024: 22,5 mln en in 2026: € 35 mln. Dekking ten laste van reserve Warmteleiding WarmtelinQ+. Dekking ten laste van de reserve Warmteleiding WarmtelinQ+. In 2023 volgt daarnaast een bijdrage vanuit de gemeente Rotterdam ad € 15,3 mln.

Maatschappelijk Vastgoed € 0,17 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 2022)
De inzet van de beschikbaar gestelde rijksmiddelen voor planvorming van de verduurzaming van klein maatschappelijk vastgoed zijn in 2021 iets vertraagd, mede door Corona perikelen. De middelen worden daarom

doorgeschoven naar 2022.
Dekking via begrotingssaldo

Beleidsdoel 3.3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie

Botlek Stoomnetwerk € 2 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 2022)

Het investeringsbesluit van partijen voor het Botlek stoomnetwerk is in 2021 vertraagd. Omdat de uitvoering van het project plaatsvindt in 2022 dienen de middelen te worden overgeheveld. De middelen worden daarom doorgeschoven naar 2022.
Dekking via begrotingssaldo

Walstroom € 0,26 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 2022)

Via een begrotingssubsidie wordt bijgedragen aan een walstroom project in Vlaardingen. Dit project zal naar verwachting in 2022 zijn subsidie aanvragen. De middelen worden daarom doorgeschoven naar 2022.
Dekking via begrotingssaldo

Subsidieregeling Energie infra bedrijventerreinen € 0,25 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 2022)

Besluitvorming bij partijen over investeringen om een aanvraag te kunnen indienen voor de subsidieregeling energie infrastructuur op industrieterreinen vergt in 2021 meer tijd dan verwacht. De verwachting is dat op basis van het beschikbare budget en het subsidieplafond in 2022-2023 5 à 8 beschikkingen kunnen worden afgegeven. De middelen worden daarom doorgeschoven naar 2022.
Dekking via begrotingssaldo.

Haven Industrieel Complex pilot € 0,3 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 2022)

Onze bijdrage aan de inzet voor verduurzaming van de industrie in het HIC wordt samen met het Kansen voor West 3 programma en het Just Transition Fund (JTF) ingezet. Deze programma's / fondsen worden in gezamenlijkheid met andere partijen voorbereid. Inzet zal vanaf 2022 plaatsvinden. De middelen worden daarom doorgeschoven naar 2022.
Dekking via begrotingssaldo

Toelichting baten

Beleidsdoel 3.2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Maatschappelijk Vastgoed € 0,17 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 2022)

De inzet van de beschikbaar gestelde rijksmiddelen voor planvorming van de verduurzaming van klein maatschappelijk vastgoed zijn iets vertraagd, mede door Corona perikelen. De middelen worden daarom doorgeschoven naar 2022.

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025

Beleidsdoel 3.1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening

Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening € 0,5 mln per jaar (2024 t/m 2027)

Dit betreft een intensivering van € 0,5 mln per jaar voor de jaren 2024 t/m 2027 in totaal € 2 mln. Deze middelen worden ingezet voor opdrachten op het vlak van de opwek van duurzame elektriciteit, de RES'en, lokale initiatieven en participatie.
Dekking ten laste van begrotingssaldo.

Personele inzet voor de gehele ambitie € 3,3 mln per jaar (2024 t/m 2027)
Dit betreft een intensivering van € 3,24 mln per jaar voor de gehele ambitie 3 voor de jaren 2024 t/m 2027 in totaal € 12,96 mln. Dekking ten laste van begrotingssaldo.

Beleidsdoel 3.2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Verduurzaming gebouwde omgeving € 0,3 mln per jaar (2024 t/m 2027)
Dit betreft een intensivering van € 0,3 mln per jaar voor de jaren 2024 t/m 2027 in totaal € 1,2 mln Deze middelen worden ingezet voor opdrachten op het vlak van energiebesparing en warmteprojecten in de gebouwde omgeving en glastuinbouw. Dekking ten laste van begrotingssaldo.

Beleidsdoel 3.3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie

Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie € 0,4 mln per jaar (2024 t/m 2027)
Dit betreft een intensivering van € 0,36 mln per jaar voor de jaren 2024 t/m 2027 in totaal € 1,44 mln. Deze middelen worden ingezet voor opdrachten op het vlak van de verduurzaming van de industrie, fieldlabs en energie-innovatie. Dekking ten laste van begrotingssaldo.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves

In het onderstaande overzicht wordt aangegeven welke de totale inzet van reserves is binnen de ambitie.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Beleidsdoel	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo mutaties 2022	Saldo mutaties 2023	Saldo mutaties 2024	Saldo mutaties 2025
Warmteleiding Warmtelinq	3-2	0	10.000	-10.000	-10.700	-22.500	-35.000
Eindtotaal		0	10.000	-10.000	-10.700	-22.500	-35.000

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

Warmtebedrijf Holding B.V.
Door deelname aan het Warmtebedrijf Holding levert de provincie Zuid-Holland een bijdrage aan de nationale klimaatdoelstellingen door reductie van de broeikasgassen. Eind 2017 is het warmtebedrijf opnieuw ingericht als Holding met daaronder WBR-infra en WBR-explo. Het warmtebedrijf zal in de eindsituatie industriewarmte leveren voor circa 50.000 woningequivalenten in Rotterdam. Dit leidt tot een emissiebeperking van 70-80 ton CO_2 per jaar en een betere lokale luchtkwaliteit.

PZEM N.V.
PZEM N.V. is de rechtsopvolger van DELTA N.V. en richt zich op productie, handel en levering van energieproducten en diensten aan de zakelijke markt.

Omgevingsdiensten

Zie de toelichting bij Ambitie 7.

EnergiiQ

EnergiIQ is een fonds binnen de Houdstermaatschappij Zuid-Holland, dat revolverend investeert in de zogenaamde scale-up fase van energie-innoverende bedrijven.

Warmteparticipatiefonds

WPF is een fonds binnen de Houdstermaatschappij Zuid-Holland, dat revolverend investeert in projecten voor verduurzaming van de warmtevraag, warmtebronnen en warmte-infrastructuur.

Subsidies

Zie paragraaf Subsidies, Ambitie 3.

Ambitie 4 Een concurrerend Zuid-Holland

Zuid-Holland is een economische speler van belang

Zuid-Holland herbergt het grootste Haven Industrieel Complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld: een belangrijke speler in de wereldwijde voedingsketen.
Alle negen nationale economische topsectoren zijn in Zuid-Holland aanwezig. Verder herbergt onze provincie talrijke excellente kennis- en onderzoeksinstellingen die tot de top in hun vakgebied behoren. De campussen van nationaal belang, zoals het Bioscience Park te Leiden, TU Delft Science Park en Space Campus Noordwijk, herbergen talrijke startups en innovatieve bedrijven. De economische kracht van de provincie Zuid-Holland ligt in deze diversiteit.

Economie is in transitie

De Zuid-Hollandse economie bevindt zich in een omvangrijk vernieuwingsproces. Er zijn drie thema's die de verandering van onze economie aanjagen: energietransitie, circulair en digitalisering.
De op fossiele grondstoffen gebaseerde industriële sectoren staan voor een grote transitie. Verduurzaming van de Zuid-Hollandse economie is nodig om minder afhankelijk te zijn van fossiele grondstoffen. Ook de uitstoot van de industrie en milieudruk als gevolg van transportbewegingen is in Zuid-Holland bovengemiddeld. Ontwrichtende technologische ontwikkelingen, zoals digitalisering, robotisering en 3D-printing veranderen de productieprocessen, verdienmodellen en ons werk, maar kunnen ook veelbelovend zijn. Het vermogen om snel op deze ontwikkelingen in te spelen is bepalend voor onze concurrentiekracht. Dit vraagt om een versnelde transitie van de Zuid-Hollandse economie en om een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis.

Wij streven naar een duurzame, innovatieve economie

Wij willen de meest innovatieve regio van Nederland zijn, waarbij we inzetten op de kruisbestuiving tussen de verschillende sectoren. We zetten in op diensten en producten die veel waarde toevoegen richting duurzaam en digitaal. Wij streven naar passend werk voor iedereen. Wij denken daarbij aan alle niveaus. Van ongeschoold, mbo tot en met universitair. Daarnaast blijft de provincie met haar partners bouwen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat door te zorgen voor voldoende en kwalitatief goede werklocaties (kantoren, bedrijventerreinen, woon/werklocaties), woonruimte, woon-werkverbindingen, een goede beroepsbevolking, een gezonde leefomgeving, recreatieve voorzieningen en cultureel erfgoed.

De culturele rijkdom van Zuid-Holland

Zuid-Holland heeft een rijke geschiedenis. Investeren in het aanwezige erfgoed, archeologie en cultuur en het gericht betrekken van toeristen daarbij biedt een positieve stimulans aan ons vestigingsklimaat.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel 4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal

Alle negen economische top sectoren zijn in Zuid-Holland aanwezig. In Rotterdam bevindt zich het grootste Haven Industrieel Complex van Europa. Zuid-Holland is met het zeer prominente glastuinbouwcluster een wereldspeler in de voedselketen. Als spelers van essentieel belang voor de economie van Nederland en van de regio moeten zij zich vernieuwen en aanpassen als gevolg van energietransitie en digitalisering. Het vermogen om snel op deze ontwikkelingen in te spelen is bepalend voor onze concurrentiekracht. Innovatie, in het algemeen maar met name op deze gebieden, is essentieel. Zeker ook voor het mkb.

Wij stimuleren deze innovatie via subsidieregelingen, actieve rollen in regionale samenwerkingsverbanden en bijvoorbeeld het Startup in Residence programma. Efficiënt goederenvervoer en een optimaal functionerend

logistiek systeem, zoals opgenomen in onze ambitie 'Bereikbaar Zuid-Holland', is daarbij essentieel voor zowel de tuinbouw in de greenports als het Haven Industrieel Complex.

Beleidsdoel 4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

Vestigingsklimaat
Voldoende ruimte voor bedrijvigheid zorgt voor nieuwe investeringen en bedrijfsvestigingen en voorkomt dat de bestaande ondernemers verhuizen naar elders. Een derde van de Zuid-Hollandse economie speelt zich af op bedrijventerreinen. De beschikbaarheid daarvan is goed op peil maar er is nog veel vraag naar bedrijventerreinen in de hogere milieucategorie en terreinen aan het water. Bij kantoren kampt Zuid-Holland met een overschot aan vierkante meters op de verkeerde locaties en een tekort aan toplocaties in Rotterdam en Den Haag. Internationaal onderzoek toont aan dat het voor een regio niet langer volstaat om voldoende bereikbare werklocaties aan te bieden. Ook factoren als reputatie, prettig wonen en leven of arbeidspotentieel bepalen in toenemende mate investeringsbeslissingen in een regio. De provincie wil daarom meer woon-/werkakkoorden met gemeenten sluiten.

Human Capital
Binnen Zuid-Holland is de cultuur van een leven lang leren nog onvoldoende ontwikkeld. De arbeidsmarkt is niet goed genoeg georganiseerd en is onvoldoende veerkrachtig en adaptief. Arbeidspotentieel wordt onvoldoende benut. Daardoor is Zuid-Holland momenteel slecht toegerust voor transities en economische schokken. Met een groot aantal partners werkt Zuid-Holland daarom aan het Human Capital Akkoord om dit probleem aan te pakken.

Samen met de Economic Board Zuid-Holland investeert de provincie in een programmateam. Er is cofinanciering van concrete projecten, ondergebracht in deelakkoorden die aansluiten op het bredere Human Capital Akkoord Zuid-Holland. Deelakkoorden zijn gerealiseerd of voorzien in onder andere de greenports, op gebied van IT, in de Drechtsteden, in Life Sciences, in de bouwsector, bij Internationaal Talent, rond de campus Gouda en binnen de energietransitie.

Beleidsdoel 4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme

Op de wereld zijn er weinig plekken waar je in een kwartiertje fietsen twintig eeuwen geschiedenis tegenkomt, zoals hier in Zuid-Holland. Resten van Romeinse forten, een eeuwenoud polderlandschap, trekvaarten, kunstig aangelegde landgoederen, historische steden, vestingen, bunkers, molens, pakhuizen en kerken. De weerslag van eeuwen van menselijke bedrijvigheid; het verhaal van Zuid-Holland. De provincie Zuid-Holland is een rijk archeologisch gebied. Het is mooi als Zuid-Hollanders kennis kunnen maken met de historische vondsten in hun bodem. De provincie wil bodemvondsten zorgvuldig opslaan en deze voor het publiek bereikbaar maken.
Al dat erfgoed vormt een immens kapitaal: voor bewoners, bedrijfsleven en toeristen. De provincie Zuid-Holland werkt samen met vele vrijwilligers, mede-overheden, maatschappelijk middenveld en ondernemers om ons erfgoed te behouden en te laten beleven. Zo worden identiteit van dorpen en streken bewaard en wordt onze provincie voor inwoners en voor toeristen steeds aantrekkelijker. Toerisme is daarbij geen doel, maar een middel dat bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven. Door spreiding van toerismestromen gaan we een te grote impact op de leefomgeving tegen. En door culturele erfgoedcollecties digitaal te ontsluiten en toegankelijk te maken voor het grote publiek blijft ons erfgoed voor de toekomst behouden.
Actief of passief aan cultuur meedoen zorgt voor persoonlijke ontwikkeling en draagt in belangrijke mate bij aan ons welbevinden. In Zuid-Holland is de deelname aan culturele voorzieningen relatief laag. Wij willen die deelname stimuleren

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsdoel 4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal

Beleidsprestatie 4-1-1 Innovatie stimuleren
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Innovatie zorgt ervoor dat er nieuwe duurzame en digitale oplossingen worden gevonden voor de maatschappelijke opgaven, en dat er een innovatief vestigingsklimaat ontstaat waardoor bedrijven zich hier willen vestigen. De transitie naar een digitale en duurzame economie vraagt om meer en snellere innovaties. Veel van de in dit hoofdstuk genoemde programma's en initiatieven dragen bij aan provinciebrede transities als digitalisering, klimaatadaptatie, duurzaamheid en circulariteit. Daarnaast is innovatie cruciaal voor het behoud van de huidige welvaart en de economische positie van de Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen zij concurrentievoordelen behalen waarmee ze meer toegevoegde waarde genereren. Daarbij vervult het innovatieve mkb een sleutelrol als kraamkamer van vernieuwende ideeën, producten en processen, met name binnen de topsectoren van Zuid-Holland. Toepassing van deze innovaties binnen het brede mkb is een belangrijke vervolgstap om de duurzame en digitale economie daadwerkelijk te realiseren. Met transities en innovaties zorgen wij ervoor dat Zuid-Holland klaar en weerbaar is voor de toekomst. Deze begrotingsronde is bestuurlijk gebruikt om prioriteiten nog scherper te positioneren. Er is gekozen voor een afbouw bij enkele bestaande economie-onderwerpen ten gunste van de transities. Het betreft specifiek de transitie-onderwerpen Circulair en Duurzaamheid op bedrijventerreinen. In totaal is in de begroting van 2022 en 2023 € 2 mln ingezet en verplaatst naar de transities (waarvan bij deze beleidsprestatie € 0,5 mln).

Om de doelen op gebied van innovatie te bereiken worden de volgende succesvolle subsidieregelingen in 2022 opnieuw opgegesteld:

- MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) om regionale innovatie binnen de topsectoren te stimuleren (€ 13 mln);
- Campussen Zuid-Holland, voor kansrijke initiatieven binnen de campussen van de Technische Universiteit Delft, de Universiteit Leiden en de Space Campus Noordwijk (€ 1,5 mln);
- Regionale netwerken voor innovatie in Zuid-Holland, om het organiserend vermogen van innovatieve economische clusters en hun onderlinge verbondenheid te versterken (€ 1,5 mln).

Daarnaast zijn middelen vrijgemaakt om bij te dragen in de volgende onderwerpen:

- Vormgeven en uitwerken van prioriteiten uit de nationale en regionale Groeiagenda (€ 0,5 mln plus 2 nieuwe formatieplekken);
- Vaste financiering van de InnovationQuarter-organisatie, de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Zuid-Holland (€ 2 mln);
- De verdere opbouw van het Innovatieprogramma in de Zorgtechnologie (€ 0,6 mln) zoals dat voor nieuwe technologie in de maakindustrie (Smitzh) en voor klimaat en energie al eerder is gestart;
- Fieldlabs (praktijkomgevingen waarin bedrijven en kennisinstellingen doelgericht innovatieve producten, processen en diensten uit-ontwikkelen, testen en implementeren), € 0,3 mln uit eigen provinciale middelen; daarnaast inzet om middelen uit de Europese EFRO-regeling via het Kansen voor West programma te verkrijgen;
- Inrichting en uitwerking van de Spacecampus in het kader van de regiodeal Noordwijk (€ 3 mln);
- Het Startup in Residence programma en andere activiteiten die het Innovatieteam uitvoert (€ 0,5 mln);

- Biobased Economy (€ 0,4 mln), waaronder de ontwikkeling van de Biotech Campus bij het DSM-terrein in Delft;
- Het project ACCEZ (€ 1,4 mln) voor ontwikkeling van hergebruik van basismaterialen inde bouwwereld, op de locaties Binckhorst in Den Haag en Het Groene Hart;
- Versterking Life Science and Health cluster (LSH; € 0,2 mln) voor ontwikkelingen van het cluster rond Leiden en Rotterdam en de opzet van een Taskforce LSH binnen de Economic Board Zuid Holland;
- Breed mkb (€ 0,2 mln) met een 'robuust ecosysteem' voor ondernemerschap om het brede midden- en kleinbedrijf in Zuid-Holland te versterken en te ondersteunen;
- Leerpark Drechtsteden (€ 1,2 mln), bedoeld om het innovatieklimaat in de maritieme maakindustrie te versterken door startups en scale-ups de kans te geven zich te vestigen. Daartoe wordt de centrale campus Leerpark verder ontwikkeld met onder andere de 'Maakfabriek', een productiehal voor start-ups. Dit is onderdeel van het plan om het Leerpark in Dordrecht te ontwikkelen tot Fieldlab Smart Industry Campus. De Maakfabriek beoogt een nauwe samenwerking tussen start-ups, de maakindustrie, R&D-teams van gevestigde innovatieve bedrijven, onderwijsinstellingen en investeerders.

Voor cofinanciering van de Europese subsidies in het kader van het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en Europese territoriale samenwerking (Interreg) is gewacht op de nieuwe Europese zevenjaarsperiode, die ingaat in 2021. De provincie stelt eigen cofinancieringsmiddelen beschikbaar om extra sturing, gebruik en effect van deze EU-middelen te bereiken. De eerste subsidies worden naar verwachting in 2022 verstrekt. Daarnaast komen naar verwachting middelen beschikbaar uit het EFRO programma Kansen voor West 2 en het REACT EU-fonds om economisch herstel van de coronacrisis te ondersteunen. Dit hangt af van onderhandelingen tussen de lidstaten en met Europese Commissie en Parlement.

Beleidsprestatie 4-1-2 Transitie van de Greenports

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

In 2022 is voor greenports € 2,6 mln beschikbaar. Vanuit het programma zijn er zoals afgesproken in het College van GS middelen teruggevloeid naar de algemene middelen. Deze middelen waren bestemd om in de modernisering van het teeltareaal te investeren. Dit betekent dat de provincie aan de gebiedsprocessen nu geen verder vervolg zal geven met investeringen in de fysieke ruimte. Ook zal de provincie niet mee investeren met partners, zoals de Rabobank en gemeenten, in gezamenlijke instrumenten voor modernisering van het teeltareaal, zoals HOT (Herstructurering Ontwikkeling Tuinbouw). Het programma gaat voort op de onderstaande thema's. Dit jaar wordt onder meer uitgevoerd:

- Ruimtelijke modernisering van het teeltareaal door de inzet van procesgelden om gebiedsprocessen te ondersteunen in glastuingebieden, zoals de gebiedsprocessen Broekpolder en Oranjepolder (Greenport West-Holland), Trappenberg-Kloosterschuur (Greenport Duin- en Bollenstreek) en Baan- en Sotaweg (Greenport Aalsmeer). Daarnaast wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van passend (ruimtelijk) instrumentarium, de opzet van een dynamische glasmonitor en verdere verkenning van moderniseringsmogelijkheden. De provincie stimuleert samen met de partners in de Greenport West-Holland de transitie naar duurzame teelt door duurzaam waterbeheer en de 'emissieloze kas' te stimuleren;
- Energietransitie door continuering van het energieakkoord Greenport West-Holland, voortgang van geothermieboringen voor glastuinbouw in de provincie en afspraken over de aansluitingen van de glastuinbouwcomplexen in de Greenport West-Holland op de hoofdtransportleiding voor warmte, de WarmtelinQ.
- Agrologistiek door voortzetting van de bijdrage aan de rail-, binnenvaart en shortseaprojecten in relatie tot 'modalshift' regeling, BO MIRT en groeifonds. Daarnaast onderzoek naar innovatieve concepten zoals automatische remtesten van treinen en hyperloop.
- Innovatie en internationalisering door continuering van het innovatiepact Greenport West-Holland, bijdragen aan innovatieprojecten op het gebied van circulair, duurzaamheid en digitalisering zoals innovatieprogramma Agritech. Daarnaast voortzetting lidmaatschap Europees netwerk ERIAFF en voorbereiding voor provinciale handelsmissies China, deelname aan internationale beurzen;

- Voortzetting van de begrotingssubsidies voor de Zuid-Hollandse greenports voor versterking van het netwerk om op triple helixniveau samen te werken. Hiermee wordt de benodigde transitie in de glastuinbouw naar duurzaam en digitaal versneld.

Beleidsprestatie 4-1-3 Transitie Havencomplex

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

De haven van Rotterdam is van groot belang voor de regionale en nationale economie en werkgelegenheid, en vormt een onmisbare schakel in de transitie naar een nieuwe economie. Hierbij gaat het erom een CO_2-arme, circulaire en slimme haven te helpen realiseren en de economische kansen die hiermee gepaard gaan te benutten.

De provincie richt zich bij de transitie van de Rotterdamse haven op:

- samenwerking en innovatie stimueren;
- havengerelateerde ontwikkelingen en overslaglocaties ruimtelijk mogelijk maken;
- een energie- en grondstoffenefficiënte haven stimuleren en mogelijk maken;
- de greenport- en Mainportrelatie stimuleren door facilitering van het bedrijfsleven.

De inzet van de provincie bij de transitie van de Rotterdamse haven is terug te vinden in Beleidsdoel 3-3: Naar een duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie, en in Ambitie 4 Concurrerend Zuid-Holland.

- In Beleidsdoel 3-3 is de inzet van de provincie gericht op verduurzaming van de industrie, met vanuit de afspraken uit het Klimaatakkoord een sterke focus op het Haven-Industrieel Complex (HIC). Het gaat erom de energie-efficiency te ontwikkelen, de energie-infrastructuur mede te ontwikkelen en het energie- en grondstoffensysteem in de industrie te vernieuwen.
- Vanuit Ambitie 4 ligt de focus op samenwerking in het gebied en innovaties stimuleren. Bedrijven (ook die in het HIC) kunnen hiertoe bijvoorbeeld een beroep doen op provinciale regelingen zoals RINZ en MIT en op het Energie & Klimaat programma. Zo ontvangt ondernemersvereniging Deltalinqs via de RINZ-regeling jaarlijks een bijdrage voor uitvoering van het Deltalinqs Climate Program.
- Ook voor grotere projecten zijn er financiële instrumenten beschikbaar, zoals het energie-innovatiefonds van de provincie (ENERGIIQ) en Europese programma's, zoals Kansen voor West en het Just Transition Fund. Naar verwachting worden deze Europese programma's in 2022 voor het eerst opengesteld. De provincie bereidt deze samen met regionale partners voor.

Bij deze Europese programma's is er ook de mogelijkheid om eigen middelen toe te voegen om meer projecten en een groter maatschappelijk effect te realiseren. Dit gebeurt deels vanuit lopend budget in Beleidsdoel 3-3 en deels vanuit Ambitie 4. Bij Ambitie 4 gaat het om de middelen die PS in de Voorjaarsnota 2017 beschikbaar hebben gesteld voor het project Waste to Chemicals (W2C), om bij te dragen aan de transitie van de (chemische) industrie in het HIC. Het project is door omstandigheden nog niet van start gegaan en inmiddels is ook bekend dat het project een andere invulling gaat krijgen. Om niet meer afhankelijk te zijn van de voortgang van dit specifieke project, worden de middelen (vanuit dezelfde doelstelling) als eigen inzet toegevoegd aan de openstellingen voor Kansen voor West 3 en/of het Just Transition Fund. Dit biedt bijvoorbeeld ruimte om vanuit eigen middelen extra bij te dragen bij zeer goed lopende openstellingen. Streven is om uiterlijk bij de Voorjaarsnota 2022 een concreet beeld te hebben hoe (en wanneer) de middelen ingezet gaan worden: als 'financieel instrument' (dat wil zeggen als lening of storting in een fonds tot een maximum van € 7,5 mln, bij een risicoprofiel van 40%), of als subsidie (tot een maximum van € 3 mln).

Beleidsprestatie 4-1-4 Digitaal Zuid-Holland

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Er is in 2022 voor dit onderwerp € 1 mln materieel budget beschikbaar. Daarnaast beschikt de provincie over een eigen projectorganisatie. De budgettaire formatie hiervan wordt vanaf 2022 met 1 fte uitgebreid. Hiermee wordt ingezet op de vier pijlers:

- Goede digitale infrastructuur zoals 5G en glasvezel;
- Technologische innovaties zoals kunstmatige intelligentie;

- Kennis en vaardigheden in de arbeidsmarkt, met extra aandacht voor het brede mbk;
- ‘Cyberinnovatie’ en ‘cyberbewustzijn’ bij bedrijven.

Omdat met name het mkb en ook kleine en middelgrote gemeenten het lastig hebben bij deze onderwerpen, wil de provincie kennis en bewustzijn onder hen verspreiden. De provincie gebruikt het budget voor activiteiten om partijen met elkaar te verbinden, bijvoorbeeld op het thema Smart City en Cyberveiligheid, waarin zij samenwerkt met The Hague Security Delta.
Daarnaast wordt gekeken naar cofinanciering van een regionale European Digital Information Hub (EDIH). Een EDIH ondersteunt bedrijven in hun digitale transformatie en doet dit zonder winstoogmerk. Deze ondersteuning kan bestaan uit testruimte bieden, netwerkactiviteiten initiëren, (potentiële) medewerkers trainen en opleiden, digitale transformatie ondersteunen en toegang tot financiering mogelijk maken (het betreft € 0,5 mln van de genoemde € 1 mln materieel budget).

Beleidsprestatie 4-1-5 Circulair Zuid-Holland

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

De strategie Circulair Zuid-Holland is in 2020 vastgesteld. Voor dit onderwerp is in 2022 € 1,75 mln aan materieel budget beschikbaar. Tevens is een programmateam aanwezig. De reguliere formatie hiervoor is tot en met 2027 gedekt. De activiteiten in 2022 zijn gericht op:

- De op- en uitbouw van de circulaire vernieuwersnetwerken, hun ambities en agenda’s.
  Het gaat hierbij om de thema’s biobased bouwen, natuurlijke reststromen en circulaire zonne-energie. Tevens start een netwerk op retoursystemen voor plastic verpakkingen;
- Het starten van concrete innovatie en doorbraakprojecten die verschil kunnen maken in de transitie naar een circulaire maatschappij;
- Het opstellen van een stimuleringsregeling gericht op het ondersteunen van circulaire innovaties en doorbraakprojecten;
- Het versterken van de regionale samenwerking rondom het thema circulair.

Deze begrotingsronde is bestuurlijk gebruikt om prioriteiten nog scherper te positioneren. Er is gekozen voor een afbouw bij enkele bestaande Economie-onderwerpen ten gunste van transities. Naar Circulair wordt tot en met 2024 € 1 mln budget verplaatst, waarvan € 0,25 mln in 2022. Hierdoor wordt het budget van € 1,5 mln naar € 1,75 mln verruimd.
Circulair Zuid-Holland is een provincie-breed onderwerp dat meerdere vakgebieden raakt. Elke ambitie stelt in 2022 haar agenda op met de bijdrage die zij levert aan de transitie naar een circulaire economie. Dit is inclusief een op te stellen uitvoeringsprogramma. Zie ook de samenvatting voor alle provincie-brede onderwerpen die centraal in de begroting is opgenomen.

Beleidsdoel 4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

Beleidsprestatie 4-2-1 Voldoende werklocaties op de juiste plek van de juiste kwaliteit

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Om de doelstellingen uit het coalitieakkoord te realiseren zijn de volgende activiteiten en initiatieven geprogrammeerd:

- Openstelling van de subsidieregeling Verduurzaming bedrijventerreinen (€ 3 mln) om maatregelen voor energiebesparing en duurzame opwekking en verduurzaming in groen en biodiversiteit te subsidiëren. Het oorspronkelijke bedrag was € 2,5 mln; aan dit onderwerp is extra prioriteit toegekend en daarom wordt in 2022 en in 2023 elk € 0,5 mln aan het budget toegevoegd. Dit is gedekt door te kiezen voor afbouw van budget voor onderzoek en inkoop van data voor de bedrijventerreinen-, winkelgebieden- en kantorenmarkt en afbouw van budget bij de subsidieregeling voor pas gediplomeerden (Human Capital);

- Verlenging van de subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen (€ 0,5 mln) om samenwerkingsverbanden van bedrijven te stimuleren toe te werken naar toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- Verlenging van de subsidieregeling planvorming detailhandel (€ 0,5 mln) om vitale centra te creëren en leegstand tegen te gaan;
- Onderzoek naar en monitoring van de markt voor bedrijventerreinen, winkelgebieden en kantoren door data te verzamelen en in te kopen en behoefteramingen en pilots uit te voeren (€ 0,75 mln). Oorspronkelijk was dit € 1 mln, er is gekozen voor eenmalige afbouw van € 0,25 mln; zie de tekst bij Verduurzaming bedrijventerreinen;
- Vertaling van de bedrijventerreinenstrategie naar het omgevingsbeleid en beoordeling van de regionale visies bedrijventerreinen;
- De inzet van ambassadeurs bedrijventerreinen en het overleg centrummanagement winkelgebieden vertalen naar maatregelen om bedrijventerreinen en winkelgebieden toekomstbestendig en vitaal te maken en te houden;
- Verdieping in de afstemming met de andere opgaven op ruimtelijk gebied (opgaven ruimte, wonen, bodem, mobiliteit en milieu), om te borgen dat de positie van de provincie in verstedelijkingsdossiers integraal wordt bepaald;
- Verdieping in de afstemming met en bijdragen aan de transitieopgaven zoals circulair, energietransitie, klimaatadaptatie en digitalisering;
- 'Regiodeal / Dolderman' (€ 1,5 mln). In het kader van de regiodeal Drechtsteden zal de provincie bijdragen aan de bedrijfsverplaatsing van het bedrijf Dolderman (onder meer onderhoud van scheepsmotoren). Op de huidige centrumstedelijke locatie kan en mag Dolderman de bedrijfsvoering niet voortzetten in verband met onder meer geluidshinder. Verplaatsing naar de beoogde kavel op een bestaand bedrijventerrein en de erop volgende herontwikkeling kent hoge ontwikkel- en herstructureringskosten en is niet volledig rendabel. Deze verplaatsing is van belang vanuit economisch oogpunt en verstedelijking. De huidige centrumlocatie komt beschikbaar voor woningbouw. De bijdrage van de provincie in het gehele project is beperkt.

Beleidsprestatie 4-2-2 Human Capital, een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
De beoogde acties om de afgesproken doelstellingen te bereiken zijn:
- Instandhouding van het meerjarig programmateam, in samenwerking met InnovationQuarter en de Economic Board Zuid-Holland (€ 1,8 mln voor de periode 2020-2023).
- Een meerjarige subsidieregeling waarin partijen subsidie kunnen aanvragen voor specifieke sectoren binnen de regionale arbeidsmarkt (in totaal € 5 mln t/m 2023).
- Samenwerking met andere provincies in Nederland waar vergelijkbare projecten voor de arbeidsmarkt zijn of worden ontwikkeld.
- Subsidieregeling tegemoetkoming onlangs gediplomeerden, waarbij jongeren met een diploma op mbo-2, mbo-3 of hbo-niveau worden ondersteund bij hun zoektocht naar een eerste baan. Hierbij kunnen werkgevers een tegemoetkoming in de loonkosten aanvragen (budget € 0,5 mln voor 2022). Van het oorspronkelijke bedrag voor 2022, te weten € 1 mln, is € 0,5 mln afgebouwd ten gunste van transities, in dit geval specifiek aan Duurzaamheid op bedrijventerreinen.

Beoogd effect:
- Een goed functionerende, veerkrachtige en adaptieve arbeidsmarkt waarbij de betrokken partijen vanuit hun rol en verantwoordelijkheid eraan bijdragen het aanwezige potentieel te realiseren;
- Een beroepsbevolking die een positieve vestigingsvoorwaarde voor (toekomstbestendige) bedrijven is.

Beleidsdoel 4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme

Beleidsprestatie 4-3-1 Behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed en toerisme in balans met de omgeving

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Tot en met 2023 zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld voor cultuur, toerisme en erfgoed. Met deze middelen worden de doelstellingen uit het coalitieakkoord gerealiseerd. Na 2023 zijn uitsluitend de structurele middelen op het gebied van rijksmonumenten, archeologie en cultuur beschikbaar. Er wordt ten opzichte van 2023 circa € 4 mln afgebouwd, van € 19 mln naar € 15 mln (het huidige jaar 2021 ligt rond € 25 mln). Provinciale Staten hebben gevraagd om voor 2022 en 2023 € 2 mln per jaar toe te voegen aan het budget voor restauraties van rijksmonumenten. In deze begroting wordt gevolg gegeven aan dit verzoek. De extra inzet op rijksmonumenten wordt gefinancierd door bestaande cultuur- en erfgoedonderwerpen af te bouwen. Dit betekent dat voor toerisme, groot onderhoud molens en het provinciaal archeologisch depot minder middelen beschikbaar zijn in 2022 en 2023. Voor Digitalisering Cultureel Erfgoed en Publieksbereik Archeologie worden geen middelen meer beschikbaar gesteld, waardoor deze volledig worden afgebouwd. Op deze wijze proberen we zoveel mogelijk ambitie met de beschikbare middelen te realiseren.

Voor 2022 zijn op basis hiervan de volgende activiteiten en initiatieven geprogrammeerd:

- Restauratie en herbestemming van Rijksmonumenten (€ 3,6 mln). Met de bijbehorende subsidieregeling worden subsidies verleend voor de restauratie van rijksmonumenten. Ook worden er duurzaamheids- en toegankelijkheidsmaatregelen genomen voor herbestemming van religieus, agrarisch en industrieel erfgoed. Door de middelen voor restauratie van rijksmonumenten te verhogen, geeft de provincie een impuls om de restauratieachterstand bij rijksmonumenten in Zuid-Holland in te lopen.
- Opdrachten verlenen voor adviezen op maatvoor herbestemming van rijksmonumenten (€ 0,1 mln).
- Inzet van de aanjager herbestemming rijksmonumenten die eigenaren ondersteunt om een passende bestemming voor hun monument te vinden.
- Ondersteuning bij verduurzaming monumenten, in samenwerking met het Energieteam en Erfgoedhuis Zuid-Holland .
- Boekjaarsubsidie verlenen om het vakmanschap in de restauratiemarkt te bevorderen (€ 0,02mln).
- De restauratieachterstand bij Rijksmonumenten in Zuid-Holland via de Erfgoedmonitor bijhouden (€ 0,04).
- Erfgoedlijnen (€ 3,5 mln). Om ons erfgoed beter beleefbaar te maken worden, samen met zo'n 300 in- en externe partners, de zeven erfgoedlijnen verder ontwikkeld. Met de subsidieregeling voor Erfgoedlijnen worden, op advies van de erfgoedtafels, uitvoeringsprojecten gesubsidieerd. De provincie wil het budget van erfgoedlijnen deels structureel maken. Dit draagt bij aan de continuïteit en het vergroot de bereidheid van onze externe partners om te investeren.
- Openstelling van de subsidieregelingen voor regulier en groot onderhoud molens (€ 1,4 mln). Door groot onderhoud te plegen, kunnen kostbaardere restauraties aan molens worden uitgesteld. Bovendien blijven de monumentale waarden van deze werktuigen behouden en kunnen ze op veilige wijze worden opengesteld voor het publiek. Het budget voor groot onderhoud was de afgelopen twee jaren € 0,5 mln maar is per 2022 met € 0,2 mln naar beneden bijgesteld als gevolg van de herprioritering door PS. Dit bedrag wordt afgestaan aan het budget voor restauratie van rijksmonumenten.
- Boekjaarsubsidie aan het Erfgoedhuis, zodat dit orgaan in staat is volgens de gemaakte afspraken bij te dragen aan de culturele sector in Zuid-Holland (€ 2 mln). Het budget is verhoogd in lijn met het eerdere besluit van Provinciale Staten.
- Toerisme (€ 0,8 mln). Uit de subsidieregeling toerisme worden projecten ondersteund die bijdragen aan toerisme en maatschappelijke opgaven, verduurzaming, en bewoners en jeugd betrekken. Ook ondersteunt de provincie regionale samenwerking, bijvoorbeeld met het Nationale Park Hollandse Duinen, en data-alliantie. Voor 2022 (en 2023) is de begroting met € 0,2 mln teruggebracht voor meer restauraties van rijksmonumenten, waardoor er in 2022 één subsidietranche wordt gerealiseerd.

- Immaterieel erfgoed. Om immaterieel erfgoed zoals streektaal en -geschiedenis te behouden, wordt waar mogelijk aansluiting gezocht bij bestaand beleid. In het jaarplan 2022 van Erfgoedhuis Zuid Holland zijn diverse activiteiten opgenomen.
- Digitalisering erfgoed: het Prins Bernhard Cultuurfonds (PBCF) stelt het Themafonds Digitalisering Erfgoedcollecties Zuid-Holland open. De provincie heeft in verband met prioriteit voor restauratie van rijksmonumenten haar bijdrage van jaarlijks € 0,05 mln moeten afbouwen en er is met ingang van 2022 geen budget meer voor deze taak.
- Voor de Erfgoeddeals was uit de coalitiemiddelen € 0,05 mln oorspronkelijk per jaar beschikbaar. Naar aanleiding van de bestuurlijke gewenste extra inzet voor de restauratie van rijksmonumenten van € 2 mln in 2021 is besloten dit bedrag daarvoor te gebruiken. Voor de jaren 2022 en 2023 blijft € 0,05 mln beschikbaar voor Erfgoeddealprojecten.

Het landelijke Erfgoeddealprogramma loopt af in 2022. In IPO-verband wordt bij het ministerie van OCW gepleit voor een vervolg van dit programma en bij voorkeur met een uitbreiding ervan. Deze uitbreiding is gewenst vanwege de grote landelijke transitieopgaven voor klimaatadaptatie, energietransitie en stedelijke groei en krimp, die leiden tot aanzienlijke ruimtelijke ingrepen waarbij erfgoed goed als inspiratiebron kan dienen.

Beleidsprestatie 4-3-2 Archeologische vondsten zichtbaar maken voor een breed publiek

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Om de doelstellingen van het coalitieakkoord te realiseren zijn de volgende activiteiten en initiatieven geprogrammeerd voor 2022:

- Beheer van het provinciaal depot voor archeologische vondsten (€ 0,3 mln). De middelen zetten we in voor het collectiebeheer waaronder verdere digitalisering van analoge opgravingsdocumentatie en adequate huisvesting. Op verzoek van PS is extra prioriteit gegeven aan restauratie van rijksmonumenten. De hiervoor benodigde middelen worden gedekt door bestaande budgetten af te bouwen. Voor het depot betekent dit dat in 2022 € 0,3 mln in plaats van € 0,5 mln beschikbaar is.
- Subsidieregeling Publieksbereik archeologie. De benodigde extra middelen voor genoemde restauratie van rijksmonumenten worden ook uit dit onderwerp gedekt (€ 0,2 mln). Dat betekent dat er voor 2022 geen middelen meer beschikbaar zijn voor de subsidieregeling en dat naar andere wegen moet worden gezocht om de ambities op het terrein van publieksbereik te realiseren.
- Netwerktafel Ontstaan van Holland (€ 0,2 mln). We bouwen de netwerktafel uit tot een hecht samenwerkingsverband van publieke en private partijen, gericht op publieksactiviteiten en projecten over het ontstaan van het graafschap Holland (900-1300).
- Limes Unesco (€ 0,18 mln). In juli 2021 is de Neder-Germaanse Limes tot Werelderfgoed benoemd. Hiervan liggen vijf plaatsen in Zuid-Holland. We werken samen met Nederlandse en Duitse partners in een regeling om aan de eisen van Unesco te voldoen. Met name op de korte termijn vereist dat een extra inspanning om individuele managementplannen voor iedere plaats op te stellen, net als onderzoeks- en beheersplannen.

Beleidsprestatie 4-3-3 Versterken cultuurparticipatie en bibliotheken

*Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?*Om de afgesproken doelen te behalen draagt de provincie bij in de financiering van de volgende culturele instellingen in Zuid-Holland:

- Probiblio, om de openbare bibliotheken in onze provincie te ondersteunen (€ 5 mln). Probiblio voert daar taken voor uit die zijn opgenomen in het provinciale toetsingskader. Mogelijk wordt dit toetsingskader mede op basis van de evaluatie van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen bijgesteld door GS.
- Kunstgebouw (€ 1,6 mln). Het Kunstgebouw biedt als expert op het terrein van cultuuronderwijs tweedelijns ondersteuning aan gemeenten en onderwijs in Zuid-Holland via de programma's Cultuureducatie met kwaliteit (CmK), kijkkunst en doekunst voor het primair onderwijs. De organisatie is versterkt en de in 2021 ingezette uitbreiding naar het Voortgezet Onderwijs en cultuurparticipatie wordt voortgezet in 2022.
- Jeugdtheaterhuis (€ 0,3 mln). Het Jeugdtheaterhuis biedt binnenschoolse en buitenschoolse theatereducatie- en musicallessen voor jongeren op vijf locaties in de provincie Zuid-Holland. Daarnaast is het werkgebied via een pilot in de Krimpenerwaard uitgebreid.

- Popunie (€ 0,2 mln). De Popunie ondersteunt beginnende popmuzikanten met een helpdesk, cursussen en workshops. Daarnaast bevordert Popunie het optreedklimaat met bij het landelijke programma Kunstbende, een talentenwedstrijd voor jongeren.
- SEOP (circa € 0,036 mln). Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP) wil kinderen laten kennismaken met klassieke muziek, via symfonieorkesten met diverse projecten voor het primair onderwijs, zoals project Gershwin.
- Bevrijdingsfestival (circa € 0,023 mln). De provincie ondersteunt het bevrijdingsfestival Rotterdam met een bijdrage voor een kinderprogramma, debat en scholentour en radio Freedom.

Daarnaast versterkt de provincie de basisvoorziening Cultuurparticipatie (€ 0,3 mln). Door inzet van deze middelen wordt aangesloten op landelijke programma's zoals Cultuureducatie met Kwaliteit, en worden de urgente intensiveringen voor Kunstgebouw en Jeugdtheaterhuis voortgezet.

In 2021 is, in samenwerking met gemeenten opdracht gegeven voor een advies over samenwerking cultuurbeleid Zuid-Hollandse gemeenten, provincie en Rijk. Dit advies leidt tot een samenwerkingsagenda en zal zijn beslag krijgen in 2022.

Tot slot coronasteun. In 2022 bekijken we in overleg met gemeenten hoe we de cultuursector kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld door een gezamenlijke lobby richting Rijk. Ook zullen wij met onze partners in gesprek blijven om de gevolgen van de coronamaatregelen inzichtelijk te monitoren en te overleggen hoe we kunnen helpen, mocht de coronacrisis ook nog in 2022 voortduren.

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

'Wat mag het kosten' is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

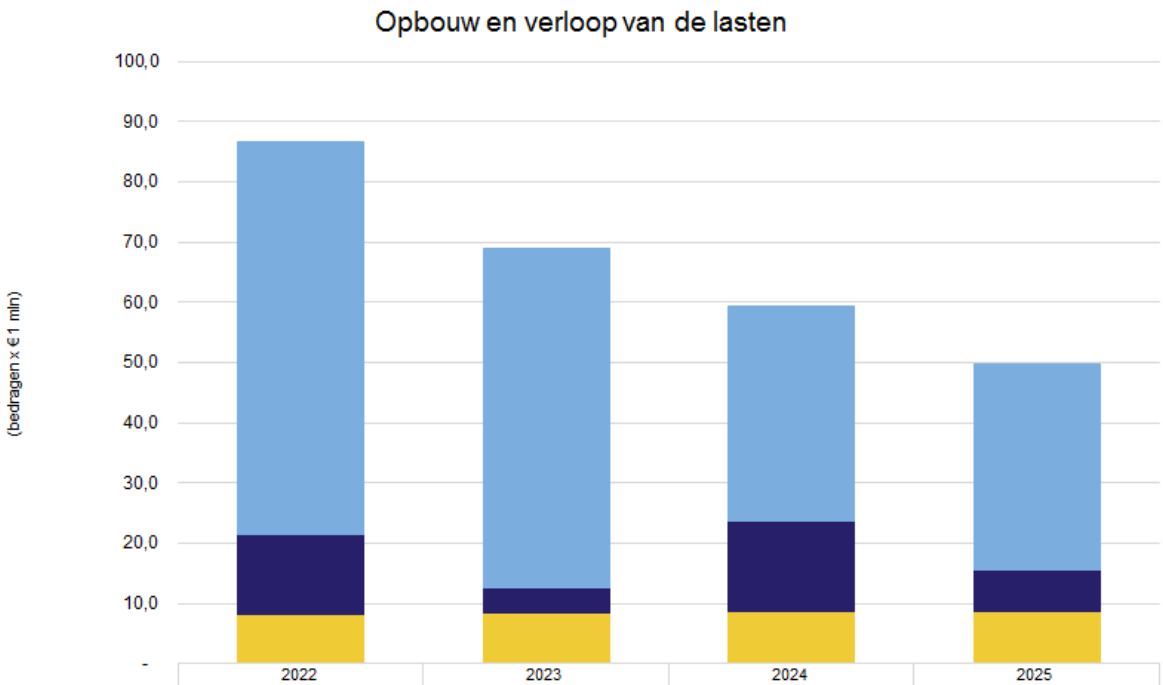

	2022	2023	2024	2025
Totaal	86,7	68,9	59,3	49,7
Overige lasten	65,3	56,2	35,5	34,3
Lasten i.r.t. reserves	13,2	4,4	15,0	6,7
Arbeidskosten	8,1	8,3	8,7	8,7
Kapitaallasten	0,0	0,0	0,0	0,0

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Beleidsdoel 4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal								
4-1-1 Innovatie stimuleren	45.383	43.251	37.014	2.672	39.687	30.484	25.695	17.982
4-1-2 Transitie van de Greenports	2.309	3.715	3.979	-846	3.133	2.533	957	955
4-1-3 Transitie Havencomplex	20	55	0	395	395	0	0	0
4-1-4 Digitaal Zuid-Holland	447	966	685	604	1.290	890	1.256	1.256
4-1-5 Circulair Zuid-Holland	2.166	3.381	2.346	1.343	3.689	4.069	3.817	3.564
Totaal beleidsdoel 4-1	50.325	51.368	44.025	4.169	48.194	37.975	31.725	23.757
Beleidsdoel 4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat								
4-2-1 Voldoende werklocaties op de juiste plek v.d.juiste kwal.	5.685	10.022	9.859	-48	9.811	6.289	8.269	6.793
4-2-2 Human Capital,beroepsbevolking m.d.juiste vaardigh.&kennis	746	2.696	2.828	514	3.342	2.842	1.241	1.241
Totaal beleidsdoel 4-2	6.431	12.718	12.687	466	13.153	9.131	9.511	8.033
Beleidsdoel 4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme								

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
4-3-1 Behoud&ontw.cultureel erfgoed&toerisme in balans m.omgeving	12.508	18.587	12.222	4.716	16.939	13.495	10.509	10.428
4-3-2 Archeologische vondsten zichtbaar maken v.e.breed publiek	797	977	1.112	-391	721	671	471	470
4-3-3 Versterken cultuurparticipatie en bibliotheken	10.718	8.419	7.606	45	7.652	7.651	7.050	7.049
Totaal beleidsdoel 4-3	24.022	27.982	20.940	4.371	25.311	21.817	18.030	17.947
Totaal	80.778	92.068	77.652	9.006	86.658	68.924	59.265	49.737
Baten								
Beleidsdoel 4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal								
4-1-1 Innovatie stimuleren	5.324	8.944	8.823	-48	8.775	4.533	1.050	0
4-1-2 Transitie van de Greenports	10	0	0	0	0	0	0	0
Totaal beleidsdoel 4-1	5.334	8.944	8.823	-48	8.775	4.533	1.050	0
Beleidsdoel 4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat								
4-2-1 Voldoende werklocaties op de juiste plek v.d.juiste kwal.	3	0	0	0	0	0	0	0
Totaal beleidsdoel 4-2	3	0	0	0	0	0	0	0
Beleidsdoel 4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme								
4-3-1 Behoud&ontw.cultureel erfgoed&toerisme in balans m.omgeving	14	14	14	0	14	14	14	9
4-3-3 Versterken cultuurparticipatie en bibliotheken	55	199	57	0	57	57	57	57
Totaal beleidsdoel 4-3	68	212	70	0	70	70	70	66
Totaal	5.405	9.156	8.893	-48	8.845	4.603	1.120	66
Saldo lasten en baten Ambitie 4	**75.374**	**82.912**	**68.759**	**9.054**	**77.813**	**64.321**	**58.145**	**49.671**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsdoel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal

Impuls economie groeiagena € 0,5 mln. in 2022 en in 2024-2027
Voor diverse onderdelen binnen dit beleidsdoel worden, mede gelet op het huidige incidentele karakter, middelen beschikbaar gesteld voor de komende collegeperiode. Voor de groeiagenda al vanaf 2022: € 0,5 mln De overige onderdelen hebben betrekking op 2024-2027 (zie meerjarenraming). Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

MKB/MIT € 0,5 mln; 2023 € 3,5 mln; 2024 € 1 mln; 2025 € -1,4 mln
Door nieuwe wettelijke regelgeving met betrekking tot lastneming subsidies provincies worden verleende subsidies met een dossierwaarde tot € 250.000 vanaf 2021 volledig verantwoord in het eerste jaar van besteding, en niet langer gespreid over de jaren van de subsidie looptijd. Dit leidt tot hogere lasten in 2022. Daarnaast zijn de uitgaven van het rijksdeel MIT geraamd op basis van het plafond 2022. Samen met de desbetreffende actualisatie in de Najaarsnota 2021 leidt dit in 2022 tot een stijging van de lasten met € 0,5 mln. In 2023 en 2024 stijgen de lasten met resp. € 3,5 mln en € 1 mln. In 2025 is sprake van een daling met € 1,4 mln.Tegenover de hogere lasten staan hogere rijksbijdragen (zie de baten) en mutaties in de reserve. In 2022 en 2023 wordt per saldo € 0,9 mln en € 0,6 mln ten laste van de reserve gedekt. In 2024 en 2025 is sprake van lagere onttrekkingen aan deze reserve van resp. € 0,1 mln en € 1,4 mln. Het gaat hierbij om een ander jaar waarop de lasten verantwoord worden de benodigde budgetten blijven hetzelfde

Herschikking van middelen € -0,75 mln. In periode 2022-2024 € 2 mln
Binnen beleidsdoelen 4.1 en 4.2 wordt in de periode 2022-2023 dekking gevonden voor extra middelen in de periode 2022-2024. Het betreft een herschikking van middelen van in totaal € 2 mln. Voor Beleidsdoel 4.1 betreft het een toevoeging aan circulair van € 0,25 mln in 2022, € 0,5 mln in 2023 en € 0,25 mln in 2024.In 2022 en 2023 is binnen Beleidsdoel 4.1 sprake van herschikking van middelen van in totaal € 1,25 mln en € 0,25 mln. De herschikking heeft betrekking op Greenports, procesimpulsen en werklocaties. Dekking binnen Beleidsdoelen 4.1 en 4.2. De fasering over de jaren 2022-2024 verloopt via het begrotingssaldo.

Procesgeld economie € 0,4 mln 2023 € 0,4 mln
Een deel van het procesgeld 2021 wordt in de Najaarsnota 2021 gefaseerd naar 2022 (€ 0,4 mln) en 2023 (€ 0,4 mln). Verwacht wordt dat de middelen in het tweede deel van de coalitieperiode nodig zijn voor onder meer de nadere uitwerking van de Nationale Groeiagenda. De fasering verloopt via het begrotingssaldo.

EFRO/Interreg 2023 € -0,25 mln
De fasering van de EFRO-lasten wordt in de Najaarsnota 2021 op basis van actuele informatie licht aangepast. Tegenover een verhoging in 2021 staat een verlaging in 2023. Het betreft onder meer de lasten van subsidiedossier 'Polanen' die eerder plaatsvinden. De fasering verloopt via de reserve Interreg- cofinanciering EFRO.

Campusregeling € -0,4 mln; 2023 € -0,1 mln
Als gevolg van een administratieve wijziging worden verleende subsidies met een dossierwaarde tot € 250.000 vanaf 2021 volledig verantwoord in het eerste jaar van besteding, en niet langer gespreid over de jaren van de subsidielooptijd. Voor de campus-regeling leidt dit in de Najaarsnota 2021 tot een stijging van de lasten met € 0,8

mln. En een daling van de lasten in 2022 en 2023 met resp. € 0,4 mln en € 0,1 mln.
Dekking 2021 uit de reserve versterking Economie.

Gebiedsgerichte projecten € 0,4 mln

Enkele subsidieontvangers van de regeling voor regionale gebiedsgerichte projecten hebben looptijd verlenging aangevraagd. Als gevolg daarvan worden de uitgaven in de Najaarsnota 2021 grotendeels gefaseerd naar 2022. De fasering verloop via de reserve gebiedsgericht werken.

Breed MKB € -0,2 mln

Bij Voorjaarsnota is € 1 mln extra ter beschikking gesteld voor breed MKB. De middelen zullen, afgaand op de grote behoefte bij gemeenten, volledig worden besteed in 2021. Het budget 2021 wordt daarom in de najaarsnota op orde gebracht. Er wordt € 0,2 mln vervroegd van 2022 naar 2021. De fasering verloopt via het begrotingssaldo.

Accez € 0,2 mln

Voor ACCEZ zijn de uren 2021 van de betrokken universiteiten licht bijgesteld. Er wordt daarom in de Najaarsnota 2021 € 0,2 mln. voorzien in 2022 in plaats van in 2021. De fasering verloopt via de reserve versterking economie.

Fieldlabs € 0,6 mln

De ondersteuning aan Fieldlabs- partijen is in verband met de corona-crisis in de loop van 2021 verstrekt. Anders dan ingeschat bij voorjaarsnota, wordt de besteding van het budget in de Najaarsnota 2021 voor € 0,3 mln voorzien in 2022 in plaats van 2021.
Voor Fieldlabs wordt daarnaast ingezet op financiering via middelen uit het Kansen voor West programma, naar verwachting vanaf 2023. Voor de overgangsperiode is € 0,3 mln beschikbaar. in de Najaarsnota 2021 wordt dit gefaseerd naar 2022. De fasering verloopt via het begrotingssaldo (€ 0,3 mln) en via de reserve versterking economie (€ 0,3 mln).

Aerospace € 0,3 mln

De plannen voor de bouw van het campusgebouw zijn momenteel nog in ontwikkeling. Daarom wordt in de Najaarsnota 2021 € 0,3 mln naar 2022 verplaatst. De fasering verloopt via de reserve versterking economie (€ 0,3 mln).

Leerpark Drechtsteden € 0,1 mln

Voor het project Leerpark Drechtsteden wordt subsidieverlening verwacht in de laatste maanden van 2021. Gezien het tijdstip van deze verlening zal de besteding 2021 nog beperkt zijn. Er wordt in de Najaarsnota 2021 daarom € 0,1 mln verplaatst naar 2023. De fasering verloopt via het begrotingssaldo.

Zorgtechnologie € 0,6 mln

Het Innovatieprogramma voor Zorgtechnologie is in de loop van 2021 uitgewerkt en de subsidie is verleend. Uit de actuele planning blijkt dat het grootste gedeelte van de activiteiten in 2022 plaats vindt. Er wordt in de Najaarsnota 2021 daarom € 0,6 mln verplaatst van 2021 naar 2022. De fasering verloopt via de reserve versterking economie.

Greenports € -0,125 mln 2023 € 0,375 mln

Van het budget voor Greenports (€ 3 mln) wordt in de Najaarsnota 2021 een gering deel (€ 0,375 mln) verplaatst naar 2023 als gevolg van de latere start van het externe innovatieprogramma Agritech. € 0,25 mln van het budget 2021 en € 0,125 mln van het budget 2022. De fasering verloopt via de reserve versterking economie.

Haven HIC € 0,4 mln

Voor de HIC-lijst (het Haven-industrieel complex in Rotterdam) waren voor 2021 de eerste projecten voorzien. Uit de bijgestelde planningen van de partners blijkt dat de start in 2022 plaatsvindt. Daarom wordt het lastenbudget ad € 0,4 mln in de Najaarsnota 2021 verplaatst naar 2022. De fasering verloopt via het begrotingssaldo.

EDIH € 0,5 mln

Voor European Digital Innovation Hubs (EDIH) is op basis van eerdere planning € 0,5 mln geraamd voor 2021. Uit de actuele planning blijkt dat in 2022 wordt gestart. De lasten worden in de Najaarsnota 2021 daarom naar 2022 gefaseerd. De fasering verloopt via de reserve versterking economie.

Beleidsdoel 4.2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

Human Capital € 1 mln;

Voor Human Capital wordt de fasering van de subsidieregeling voor werkgevers (voor tegemoetkoming in loonkosten bij indienstneming van pas gediplomeerden) in de najaarsnota 2021 bijgesteld. De regeling kent in 2021 nog niet zo veel inschrijving als vooraf verwacht werd. Van het toegekende budget wordt in de najaarsnota € 1 mln verplaatst naar 2022. In de begroting 2022 wordt hiervan in het kader van Oud voor Nieuw € 0,5 mln ingezet ten behoeve van Energie op bedrijventerreinen.
De fasering verloopt via de reserve versterking economie.

Herschikking van middelen € - mln In periode 2022-2024

Binnen Beleidsdoelen 4.1 en 4.2 wordt in de periode 2022-2023 dekking gevonden voor extra middelen in de periode 2022-2024. Het betreft een herschikking van middelen van in totaal € 2 mln.
Voor Beleidsdoel 4.2 betreft het een toevoeging aan Energie op bedrijventerreinen van € 0,5 mln in 2022 en 2023.
In 2022 is binnen Beleidsdoel 4.2 sprake van een afbouw van in € 0,5 mln op Human Capital.
Dekking binnen Beleidsdoelen 4.1 en 4.2. De fasering over de jaren 2022-2024 verloopt via het begrotingssaldo.

Bedrijventerreinen € -0,35 mln 2023 € -0,35 mln

Als gevolg van een administratieve wijziging worden vanaf 2021 de lasten van verleende subsidies met een dossierwaarde tot € 250.000 volledig verantwoord in het eerste jaar van besteding en niet langer gespreid over de jaren van de subsidielooptijd. Voor verduurzaming bedrijventerreinen leidt dit in de Najaarsnota 2021 tot een stijging van de lasten met € 0,7 mln in 2021 en verlaging in 2022 en 2023 jaarlijks € 0,35 mln). De fasering verloopt via de reserve versterking economie.
Daarnaast is uit de eindafrekening van enkele oude dossiers voor herstructurering van bedrijventerreinen gebleken dat niet alle toegekende subsidie ook daadwerkelijk is besteed. De vrijval ad € 0,5 mln vloeit terug naar het begrotingssaldo (algemene middelen).

Beleidsdoel 4.3 Erfgoed Cultuur en toerisme

Restauratie rijksmonumenten structureel 2022 € 2 mln ; 2022 € -0,9 mln; 2023 € -2,8 mln

Vanaf 2022 wordt jaarlijks € 2 mln aan het budget voor restauratie van rijksmonumenten toegevoegd.
In de jaren 2021, 2022 en 2023 worden daarom diverse posten verlaagd met resp. € 0,3 mln, € 0,9 mln en € 2,8 mln (totaal € 4 mln). Dit betreft onder meer verlaging van de budgetten voor toerisme, erfgoedlijnen, publieksbereik archeologie, archeologisch depot en groot onderhoud molens.
Dekking in 2022 en 2023 vanuit bestaand budget binnen Beleidsdoel 4.3; vanaf 2024 dekking ten laste van de begrotingsruimte.

Bijstelling budgetten erfgoedlijnen en restauratie en herbestemming € 2,1 mln; 2023 € 0,4 mln; 2024 € -0,9 mln; 2025 € -1 mln
Op basis van actuele informatie over de uitvoering van de activiteiten wordt de fasering van de budgetten van erfgoedlijnen en restauraties & herbestemming in Najaarsnota 2021 aangepast. Daarnaast leidt de administratieve wijziging voor verleende subsidies met een dossierwaarde tot € 250.000 ook hier tot een andere fasering van de lasten. Hierbij worden ook de actuele faseringen van zowel de amendementsmiddelen voor restauratie monumenten (€ 2,8 mln) als voor de Kanjerprojecten betrokken. Een en ander leidt tot een daling van de lasten in 2021 met circa € 0,6 mln. In 2022 en 2023 stijgen de lasten met resp. € 2,1 mln en € 0,4 mln. In 2024 en 2025 is sprake van een daling met € 0,9 mln en € 1 mln. De fasering verloopt via de reserves restauraties en herbestemming en erfgoedlijnen.

Toerisme/ groot onderhoud molens € 0,9 mln
Omdat de subsidieverlening voor Toerisme en voor Groot onderhoud molens pas aan het eind van het jaar 2021 zal plaatsvinden, vindt de uitvoering door subsidieontvangers grotendeels plaats in 2022. Het budget wordt in de Najaarsnota 2021 daarom verplaatst naar 2022, het gaat om respectievelijk € 0,4 mln en € 0,5 mln. De fasering verloopt via het begrotingssaldo.

Maatregelenpakket erfgoedlijnen € 0,1 mln
In het Besluit tot wijziging van het Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2021 van 13 juli 2021 is de restauratie van Hollandia in Vlaardingen opgenomen. Voor deze restauratie is eerder een bedrag van € 63.154 vrijgevallen. Deze middelen worden in 2021 opnieuw ingezet voor dit project via het Maatregelenpakket erfgoedlijnen 2021 om zo dit project alsnog te realiseren. Dekking 2021 ten laste van de begrotingsruimte.

Restauratie rijksmonumenten € -0,3 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 2022
Vanaf 2022 wordt jaarlijks € 2 mln aan het budget voor restauratie van rijksmonumenten toegevoegd. Dekking voor de toevoegingen in 2022 en 2023 (totaal € 4 mln) vindt plaats vanuit bestaand budget binnen Beleidsdoel 4.3. In de jaren 2021, 2022 en 2023 worden daarom diverse posten verlaagd. In 2021 wordt € 0,3 mln gedekt, voornamelijk vanuit het budget voor het archeologisch depot. In 2022 (€ 0,9 mln) en 2023 (€ 2,8 mln) komt de dekking voornamelijk uit budgetten voor archeologisch depot, erfgoedlijnen, toerisme, publieksbereik archeologie en groot onderhoud molens. Vanaf 2024 dekking ten laste van de begrotingsruimte.

Toelichting baten

Beleidsdoel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal

MKB/MIT € 0 mln; incidenteel 2023 € 2,8 mln
De fasering van de MIT uitgaven wijzigt in de begroting 2022 als gevolg van een administratieve wijziging. Daarnaast zijn de uitgaven van het rijksdeel MIT geraamd op basis van het plafond 2022. Dit leidt tot hogere rijksbijdragen in de jaren 2022 (€ 2 mln), 2023 (€ 3,5 mln) en 2024 (€ 1,1 mln) Voor 2021 wordt deze actualisering van de fasering van de MIT-regeling in de najaarsnota verwerkt. Dit leidt in 2021 tot een stijging van de baten (rijksdeel) met € 2 mln. En een daling van deze baten in 2022 van € 2 mln en in 2023 van € 0,6 mln (zie toelichting lasten).

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025

Beleidsdoel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal

EFRO incidenteel 2023 € -0,9 mln; 2026 € -0,9 mln
Vanuit de tweede Europese periode voor de subsidieregeling EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) is recent de laatste verlening goedgekeurd. De lasten van de cofinanciering door PZH worden nu ter

begroting gebracht. Dit leidt tot een budgetverhoging in 2023 met € 0,9 mln en een gelijke verlaging in 2026. Het betreft de subsidie voor 'Polanen' in het Westland.
De fasering verloopt via de reserve Interreg- cofinanciering EFRO.

Extra impuls Economie breed € 4 mln incidenteel in 2024-2027

Voor Breed Economie is jaarlijks een bedrag opgenomen van € 4 mln voor de jaren 2024 t/m 2027in totaal € 16 mln. Nadere invulling van projecten volgt.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

extra Impuls MKB € 1 mln incidenteel in 2024-2025

Voor Breed MKB is een stelpost opgenomen van € 1 mln per jaar voor de jaren 2024 en 2025 in totaal € 2mln. Nadere invulling van projecten volgt.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Diverse impulsen economie € 4,8 mln. Betreft diverse impulsen periode 2024-2027

Voor diverse onderdelen binnen dit beleidsdoel worden, mede gelet op het huidige incidentele karakter, middelen beschikbaar gesteld voor de komende collegeperiode. Voor de groeiagenda al vanaf 2022. Het betreft:

- Innovatieteam € 0,4 mln
- RNIZ: € 1 mln
- Digitalisering: € 1,1 mln
- Circulair: € 2,4 mln

Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Beleidsdoel 4.2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

Human Capital € 1,4 mln per jaar in periode 2024-2027

Voor Human Capital worden, mede gelet op het huidige incidentele karakter, middelen beschikbaar gesteld voor de komende collegeperiode. Voor Human Capital € 1,4 mln. vanaf 2024.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Beleidsdoel 4.3 Erfgoed Cultuur en toerisme

Restauratie Rijksmonumenten (€ 2,0 mln) 2024-2027

In de GS brief Aanbieding rapportage Erfgoedmonitor Zuid-Holland 2020 is aangegeven dat structureel € 2 mln. extra per jaar nodig is om de restauratieachterstand niet te laten oplopen en in (een groot deel van) de restauratiebehoefte te voorzien. Voor de jaren 2024 tot en met 2027 is jaarlijks € 2 mln toegezegd voor restauratie rijksmonumenten in totaal € 8 mln. Voor 2022 en 2023 is dekking uit eigen middelen.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Toerisme en Restauratie Rijksmonumenten (€ 0,2 mln) 2024-2027

Voor de ondersteuning in de uitvoering van het beleid voor toerisme en restauratie wordt €0,2 mln beschikbaar gesteld per jaar.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves

In het onderstaande overzicht wordt aangegeven welke de totale inzet van reserves is binnen de ambitie.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Beleidsdoel	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo mutaties 2022	Saldo mutaties 2023	Saldo mutaties 2024	Saldo mutaties 2025
Interreg-cofinanciering EFRO	4-1	2.000	1.670	330	347	-2.000	-1.000
Regionale netwerken in Zuid-Holland (RNIZ)	4-1	1.500	1.068	432	340	-1.500	-1.050
Versterking economie	4-1	1.625	10.488	-8.863	-4.387	-1.923	-980
MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren	4-1	4.500	5.125	-625	-73	-7.850	-3.500
Regionale gebiedsgerichte projecten	4-1	0	1.379	-1.379	-38	0	0
Life Science & Health	4-1	1.200	200	1.000	1.000	0	0
Versterking economie	4-2	1.275	3.192	-1.917	-1.150	-1.525	-50
Restauratie & herbestemming monumenten	4-3	463	2.516	-2.052	-433	-170	-100
Erfgoedlijnen	4-3	0	86	-86	-14	0	0
Eindtotaal		12.563	25.724	-13.161	-4.409	-14.968	-6.680

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

<u>InnovationQuarter (IQ)</u>

InnovationQuarter (IQ) draagt bij aan de ambitie van GS om het innovatiepotentieel van Zuid-Holland beter te benutten. InnovationQuarter ontsluit het innovatieve vermogen van Zuid-Holland en versterkt op deze wijze de concurrentiekracht van de regio duurzaam. Dat doet InnovationQuarter door financiering van vernieuwende en snelgroeiende bedrijven mogelijk te maken (vanuit haar kerntaak Capital), bevordering van samenwerking te bevorderen tussen ondernemers, kennisinstellingen en de overheid (vanuit haar kerntaak Business Development) en door innovatieve bedrijven en investeringen naar / in de regio aan te trekken en, die:

- sector-/clusterversterkend zijn;
- leiden tot een toename in private R&D investeringen en/of;
- leiden tot een toename in werkgelegenheid (vanuit haar kerntaak Foreign Investment).

De inhoudelijke focus van InnovationQuarter ligt bij de speerpunten Cleantech, Life Sciences & Health, Safety & Security, Horticulture en Smart Industry. De geografische focus ligt op de gehele provincie Zuid-Holland.

<u>Vanguard Initiative</u>

Het Vanguard Initiative (VI) is een politiek initiatief dat de rol van de regio's wil versterken in het Europees innovatie- en industrieel beleid. De provincie Zuid-Holland is in 2014 lid geworden van het VI. Momenteel is het VI één van de meest toonaangevende Europese platformen om de regionale 'slimme specialisatie strategie (S3)' in Europa vorm te geven en uit te voeren. De inzet van de betrokken regio's is gericht op het aanjagen van bottom-up marktgedreven innovatieve en industriële vernieuwing in Europese prioritaire gebieden door middel van Europese interregionale triple helix samenwerking.

GR Grondbank RZG Zuidplas

De ontwikkeling van enkele transformatiegebieden draagt bij aan de economisch veerkrachtige en duurzame topregio. Eén van die gebieden is de Zuidplaspolder. De gemeenschappelijke regeling 'Grondbank RZG Zuidplas' is eigenaar van aanzienlijke grondposities in dat gebied. Wij nemen deel aan de grondbank, om zo mede sturing te kunnen geven aan de gewenste ontwikkeling.

In het kader van de gebiedsontwikkeling Zuidplaspolder is met de betrokken gemeenten intensief overleg geweest om te komen tot een nieuw ontwikkelperspectief. De gemeente Zuidplas heeft het initiatief genomen door een concept ontwikkelingsvisie op te stellen en voor verrijking vrij te geven.

Rom-D Holding NV en Rom-D Capital BV

De ROM-D is een publiek-privaat samenwerkingsverband van de gemeenten in de Drechtsteden, de Provincie Zuid-Holland en het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam (OBR). Het doel van ROM-D is het herstructureren en ontwikkelen van bedrijventerreinen in de Drechtsteden.
De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden (ROM-D) is de grondontwikkelingsmaatschappij van de regio Drechtsteden. De belangrijkste opgave is de versterking van de regionale economie. De belangrijkste activiteiten om dit doel te bereiken, zijn de uitgifte van kavels, de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen, de revitalisering van bestaande bedrijventerreinen en de promotie van de regio Drechtsteden.

ROM-Drechtsteden

De kerntaak van ROM-Drechtsteden ligt bij de fysieke gebiedsontwikkeling, dat wil zeggen modernisering van en gronduitgifte op bedrijventerreinen, om de economie en werkgelegenheid te bevorderen. De Drechtstedengemeenten en de provincie zijn aandeelhouder en hebben zeggenschap over inzet van de kapitaalbijdragen.

Houdstermaatschappij Zuid-Holland B.V. (HZH)

Voor de uitvoering van het Warmteparticipatiefonds en het innovatiefonds EnergiiQ is de Houdstermaatschappij Zuid-Holland opgericht. Aan deze partij is Zuid-Holland verbonden.

Centrumregeling Limessamenwerking UNESCO Werelderfgoed

De Nederlandse Limes Samenwerking (NLS) is een samenwerkingsverband tussen de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland. Samen met Duitsland bereiden deze partijen de Werelderfgoed nominatie van de Romeinse Limes in 2021 voor. In 2021 is de Romeinse Limes op de werelderfgoedlijst geplaatst.
De centrumregeling wordt getroffen voor het gecoördineerd en gezamenlijk beschermen, beheren en uitdragen van de werelderfgoedwaarde van het Nederlandse deel van de Neder-Germaanse Limes en voor het gezamenlijk vervullen van de verplichtingen die UNESCO daaraan verbindt.

Subsidies

Zie paragraaf Subsidies, Ambitie 4.

Ambitie 5 Versterken natuur in Zuid-Holland

Zuid-Holland heeft unieke natuur

De combinatie van het kenmerkende kust-, veenweide- en rivierdeltalandschap, waarin steden en landschap met elkaar verweven zijn, maakt de provincie Zuid-Holland veelzijdig en uniek. Een typisch Hollands landschap met bossen, sloten, molens en boerderijen en met belangrijke leefgebieden voor plant- en diersoorten.

Landschap en natuur staan onder druk

Tegelijk is de provincie Zuid-Holland een dichtbevolkte provincie en dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van de leefomgeving. Denk alleen al aan de recente discussies over stikstof en over verontreiniging van bodem en water door PFAS. Het is van groot belang dat de inwoners van Zuid-Holland kunnen wonen en werken in een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, met directe toegang tot hoogwaardig groen, erfgoed en water.

We streven naar gezonde natuur

Met het onderdeel 'Versterken Natuur' geven we invulling aan deze ambities. Wij streven naar vitale natuur, versterking van biodiversiteit en fraaie landschappen die beginnen bij de voordeur en zich uitstrekken tot de kernen van natuurgebieden, verbonden met water en erfgoed. Met deze inzet voor natuur en biodiversiteit faciliteert de provincie Zuid-Holland bovendien ook een economisch systeem dat uitgaat van de kwaliteit van ons natuurlijk kapitaal: voldoende schoon drinkwater en zoetwater, oppervlaktewater van goede kwaliteit, gezonde bodems (die CO_2 vastleggen), het water zuiverende vermogen van de natuur, bestuiving en natuurlijke plaagregulatie. De provincie wil voortbouwen op de ervaringen die zijn opgedaan binnen succesvolle samenwerkingsprojecten.

We gaan naar een vitale landbouwsector

De provincie Zuid-Holland wil de transitie naar een vitale landbouw versnellen voor alle landbouwsectoren en regio's. Daarin staan kringlooplandbouw en een natuur inclusieve aanpak centraal. Ook willen we bodemdaling in de veenweidegebieden tegengaan of verminderen en een energie neutrale en klimaat adaptieve aanpak ontwikkelen. De landbouw teelt gezond, duurzaam en betaalbaar voedsel voor iedereen en blijft de belangrijkste beheerder van het typische agrarische cultuurlandschap.

Leven met water

De provincie Zuid-Holland is een waterrijke provincie. Veilig zijn tegen overstromingen en het hebben van voldoende schoon en zoet water is belangrijk in onze leefomgeving, nu en in de toekomst. Samen met andere overheden en stakeholders werkt de provincie hier aan. De doorsnijdende thema's 'circulair, biodiversiteit en klimaat(adaptatie) komen alle drie terug in het waterbeleid. De provincie geeft nadrukkelijk invulling aan klimaatadaptatie in het omgevingsbeleid, de basis is immer om gesteld te staan voor de opgave die op ons afkomen *nu en in de toekomst*. Het beleid rondom waterkwaliteit heeft als doel het bereiken van een goede waterkwaliteit, dit is essentieel voor biodiversiteit. Het thema circulair komt aan bod in het beleid over waterbeschikbaarheid. Zo werkt de provincie bijvoorbeeld mee aan (kennis)onderzoek naar hergebruik van afvalwater.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel 5-1 Gezonde natuur

Zuid-Holland heeft landschappen en natuurwaarden die in heel Europa bijzonder zijn: de duinen, de delta en het veenweidegebied. De provincie is verantwoordelijk voor het behoud en de ontwikkeling van deze landschappen en natuurgebieden.

Samen met onze netwerkpartners werken we aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving waarbij natuur en economie in balans zijn. Ons doel is dat Zuid-Holland uiterlijk in 2050 beschikt over één van de meest gevarieerde en aantrekkelijke leefomgevingen van Europa, waar wonen, werken en recreëren in harmonie zijn met natuur en landschap. In ons delta- en kustgebied zetten we in op grootschalige natuurontwikkeling en mogelijkheden voor kustontwikkeling in relatie met natuur. Met het Rijk is afgesproken dat de provincie het Natuurnetwerk Zuid-Holland uiterlijk in 2027 gerealiseerd heeft. Doordat we het natuurnetwerk compleet maken worden de natuurgebieden in Zuid-Holland met elkaar verbonden, waardoor populaties planten en dieren duurzaam in stand gehouden kunnen worden.

De provinciale zorgplicht voor beschermde plant- en diersoorten geven wij vorm via een actief beleid gericht op het in gunstige staat brengen van het leefgebied van 40 icoonsoorten, waaronder boerenlandvogels. We streven daarbij naar evenwicht in de dieren- en plantenpopulaties en wegen doorlopend belangen van natuur en samenleving af. We zetten in op inhoudelijke en financiële koppelkansen tussen de biodiversiteitsopgave en andere (landelijke) opgaven, zoals klimaat en bodemdaling.

Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw

Landbouw onder druk
De identiteit van het landschap in Zuid-Holland wordt voor een belangrijk deel gevormd door de veelzijdige land- en tuinbouwsector. De boeren zijn daarmee naast voedselproducent ook belangrijk als beheerders van het landschap.
Tegelijk staat de landbouw flink onder druk vanwege klimaatverandering, bodemdaling, uitstoot van stikstof en andere stoffen, de afname van biodiversiteit en de economische vitaliteit van de sector.
Om een vitale en toekomstbestendige sector te behouden lijkt een ingrijpende transitie van de landbouw en het landgebruik noodzakelijk.

Naar een sectorbrede transitie
De afgelopen jaren hebben we vooral geïnvesteerd in innovatie om de verduurzaming van de landbouw vorm te geven. Focus lag daarbij op de ‘koplopers’. De komende periode wil de provincie de opgebouwde innovatiekracht benutten voor verdere opschaling. We willen dat alle agrariërs daarvan profiteren en samenwerken aan concrete oplossingen om de vitaliteit van de landbouwsector te vergroten.

Dat doen we in verschillende rollen: we stimuleren innovaties zoals de teelt van nieuwe producten en blijven betrokken bij het netwerk Voedselfamilies. We investeren in kennisdeling, in nieuwe verdienmodellen en in een circulaire aanpak en ketenoptimalisatie. Waar nodig zullen we kaders stellen of bestaande kaders aanpassen.

Beleidsdoel 5-3 Leven met water

De provincie wil Zuid-Holland beschermen tegen wateroverlast en overstromingen en de gevolgen van eventuele overstromingen zoveel mogelijk beperken. Deze opgave wordt groter door de effecten van klimaatverandering (zeespiegelstijging en toenemende extreme neerslag), bodemdaling en toenemende druk op de beschikbare ruimte. De provincie heeft bij de preventie van overstromingen en wateroverlast een kaderstellende rol (regionale keringen normeren en normen voor wateroverlast vaststellen) en keurt dijkversterkingsplannen van de waterschappen goed. De provincie zet in op een robuuste ruimtelijke inrichting en op een goede voorbereiding van de rampenbestrijding (meerlaagse veiligheid) onder andere door deelname aan de Interregprojecten FRAMES (als leadpartner en deelnemer) en STARS2C’s en door deelname aan het Deltaprogramma. Volgens de Deltabeslissingen en de Nationale Adaptatie Strategie moet Nederland in 2050 ‘waterrobuust’ zijn ingericht, met een basisveiligheid voor iedereen tegen overstromingen.
De beschikbaarheid en de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater vraagt om een gezamenlijke inspanning van overheden en stakeholders in de provincie. In het Deltaprogramma Zoetwater werkt de provincie samen aan

de uitwerking van een strategie voor zoetwater om zo weerbaar te zijn tegen perioden van droogte zoals de zomer van 2018. De provincie is verantwoordelijk voor de (ruimtelijke) bescherming van de drinkwaterbronnen zodat voldoende drinkwatervoorzieningen en drinkwatervoorraden (kwalitatief en kwantitatief) beschikbaar zijn (en blijven). Ook moeten er voldoende veilige en kwalitatief goede zwemwaterlocaties zijn, aangewezen door de provincie.
In 2027 moeten de doelen uit de Kaderrichtlijn Water zijn behaald. De effecten van de genomen maatregelen zijn nog beperkt zichtbaar en verdergaande inspanning is nodig. Samen met de waterschappen en stakeholders maakt de provincie nadere afspraken over de maatregelen.
Alle grondwaterlichamen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) moeten in 2027 in goede toestand zijn (kwantitatief en kwalitatief). Het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West is het platform waar de partners voor dit Stroomgebied de KRW-plannen afstemmen en elkaar stimuleren tot een ambitieuze en tegelijk effectieve aanpak. De provincie onderhoudt grondwatermeetnetten waarmee, in alle grondwaterlichamen, de grondwaterkwaliteit en – kwantiteit worden gemonitord.

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsdoel 5-1 Gezonde natuur

Beleidsprestatie 5-1-1 Natuur
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- We investeren in de realisatie van het Natuurnetwerk Zuid-Holland (NNN), een netwerk van natuurgebieden die onderling met elkaar verbonden zijn: NNN; Krimpenerwaard, Gouwe Wiericke, de verspreid liggende overige gebieden en ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden.
- We willen hoge natuurwaarden behalen in het al gerealiseerde Natuurnetwerk Zuid-Holland. Dat doen we via beheersubsidies en door de samenwerking en kennisuitwisseling tussen kennisinstellingen en natuurbeheerders te faciliteren.
- We investeren in de realisatie van de Natura 2000 doelen; naast huidige natuurwaarden behouden en beschermen, investeren we ook in leefgebieden vergroten en verbeteren.
- We werken aan datagedreven monitoring. Enerzijds om aan onze Rijksverplichtingen te voldoen, anderzijds om de effectiviteit van ons provinciaal beleid te bepalen en verbeteren.
- De komende jaren faciliteren we de Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon, die de komende periode het door ons vastgestelde Streefbeeld Buijtenland van Rhoon (Project Mainport Rotterdam) realiseert.

Realisatie NatuurNetwerk Nederland *(NNN)*
De nog resterende realisatieopgave van het NNN bestaat uit 3.300 ha en 110 km ecologisch verbindingszones (EVZ). Daarvan is reeds 2.750 ha ‘in realisatie’. Dat wil zeggen dat realisatie van het NNN voor deze hectares volgens planning in 2027 afgerond zou moeten zijn (de met het Rijk afgesproken deadline). Voor de realisatie van de overige 800 ha (inclusief ecologische verbindingen) is geanalyseerd welke instrumenten er aanvullend nodig zijn om de deadline te halen. Op basis daarvan is het aangepaste handelingskader voor realisatie van het NNN in Zuid-Holland opgesteld. Dit handelingskader hebben Provinciale Staten in juni 2021 vastgesteld. De aanpassing voorziet in een uitbreiding van de instrumentenkoffer waardoor het mogelijk is in de uitvoering van het NNN meer te sturen. Dit maakt het mogelijk om de komende periode de NNN opgave te realiseren en tegelijkertijd recht doen aan de moeilijke positie van grondeigenaren. De aanpassingen betreffen kort samengevat:

1. Verbreding van het subsidie-instrumentarium voor zelfrealisatie:
    - De subsidie voor natuurbeheer (SNL) wordt verhoogd van 75% naar 84%;
    - De subsidie voor NNN-ontwikkeling op eigen grond (SKNL) wordt ook opengesteld voor overheden;

- Er wordt een regeling toegevoegd aan de huidige Subsidieregeling Groen waarmee het makkelijker wordt voor particulieren om grond aan te kopen ten behoeve van NNN-ontwikkeling.

2. Versnelling van proces van NNN-grenswijzingen doorvoeren.
3. Voeren van een meer actieve verwervingsstrategie (zoals het aankopen van ruilgronden buiten de NNN-begrenzing om grond te ruilen en de mogelijkheid om volledige schadeloosstelling te kunnen bieden en - in het uiterste geval - onteigening in te kunnen zetten).

De aanpassingen aan het handelingskader zijn verwerkt in de Kadernota 2022 en zijn meegenomen bij de herziening van het Omgevingsbeleid 2021. Om bovenstaande instrumenten in de periode 2022-2025 in te kunnen zetten worden de rijksmiddelen uit Programma Natuur ingezet.

Voor realisatie van de NNN-onderdelen Krimpenerwaard en Gouwe Wiericke zijn een aantal jaar geleden gebiedsovereenkomsten gesloten. De stuurgroepen en provincie hebben geïnvesteerd in draagvlak en zich ervoor ingespannen grond te verwerven voor het NNN. Afspraken van de afgelopen periode zijn verwerkt in een addendum op beide gebiedsovereenkomsten. De komende periode wordt door deze stuurgroepen (in overleg met de provincie) gewerkt aan de uitvoering van de afspraken en de afronding van de realisatie van het NNN.

In de Voortgangsrapportage Groen wordt een overzicht van de stand van zaken opgenomen.

Beheer
Zoals eerder benoemd wordt de subsidie voor natuurbeheer verhoogd van 75% naar 84%. De natuur staat onder druk door onder andere een overmatige neerslag van stikstof. Hierdoor dreigen leefgebieden versneld dicht te groeien en kwetsbare plantensoorten overwoekerd te raken. Om dit tegen te gaan is intensiever beter beheer nodig. Een hogere beheerkwaliteit biedt kansen voor natuurontwikkeling en natuurbehoud, met gunstige uitwerking op de stikstofproblematiek. De verhoogde beheervergoeding wordt ingezet om een kwaliteitsimpuls te geven aan het beheer. Daarnaast maakt de hogere beheervergoeding het aantrekkelijker voor zelfrealisatoren om natuur te realiseren op eigen grond.

Natura 2000 (N2000)
De provinciale middelen voor Natura 2000 worden voornamelijk gebruikt om maatregelen voor natuurbeheer- en natuurherstel en handhaving uit te voeren. Daarnaast worden middelen gebruikt om beheerplannen, monitoring, en datamanagement op te stellen voor communicatie.

Voor de stikstofgevoelige N2000-gebieden worden tot begin 2022 natuurdoelanalyses opgesteld. Deze geven duidelijkheid over de mogelijkheden voor instandhouding, uitbreiding en verbetering van (stikstofgevoelige- en niet stikstofgevoelige) natuurdoelen en bijbehorende maatregelen. De hiervoor benodigde middelen komen uit het stikstofdossier. Voor niet-stikstofgevoelige gebieden worden vanaf 2022 natuurdoelanalyses opgesteld als onderdeel van de reguliere 6-jaarlijkse beheerplancyclus. Middelen hiervoor komen uit het Natura 2000 budget.

Simpele beheermaatregelen die uit de natuurdoelanalyses naar voren komen worden zo snel mogelijkuitgevoerd. Doelen/maatregelen met een grotere maatschappelijke impact worden in de periode 2021-2023 in de stikstof-gebiedsprocessen besproken met betrokken partijen. In deze gebiedsprocessen worden natuurherstel- en brongerichte maatregelen op elkaar afgestemd en wordt waar mogelijk aansluiting gezocht bij andere gebiedsopgaven (zoals bodemdaling en klimaat).

GS maken uiteindelijk keuzes over natuurdoelen en maatregelen en leggen deze – naar verwachting vanaf 2023 – vast in nieuwe beheerplannen. Voor de uitvoering van de maatregelen zijn voor de periode 2024-2029 extra middelen (circa € 1,5 mln per jaar) gereserveerd voor zowel stikstofgevoelige als niet stikstofgevoelige natuurdoelen. Of dit voldoende is wordt pas duidelijk zodra de verdeling van de landelijke opgave over de gebieden/voortouwnemers geconcretiseerd is (in het kader van het landelijk Strategisch Plan) en nadat ook voor

de niet stikstofgevoelige N2000 gebieden natuurdoelanalyses zijn uitgevoerd. Daarnaast komen vanuit het Rijk voor stikstofgevoelige natuur ook extra middelen beschikbaar via Programma Natuur.

De verwachting is dat het accent in de loop der tijd verschuift van intensivering en versnelling van reguliere beheermaatregelen gericht op instandhouding en kwaliteitsverbetering (korte termijn), naar inrichtingsmaatregelen gericht op uitbreidingsdoelen (middellange termijn), tot inrichtingsmaatregelen gericht op bufferzones rond N2000 (lange termijn). De invulling en het tempo van maatregelen kan per gebied verschillen.

Programma Natuur / Uitvoeringsprogramma Natuur
Op 24 april 2020 heeft de minister van LNV per brief haar 'structurele aanpak' van de stikstofproblematiek aangekondigd, met als onderdeel daarvan het gezamenlijk Programma Natuur van Rijk en provincies. In dit programma worden maatregelen uitgevoerd voor natuurversterking, in samenspraak met andere overheden, natuurbeheerders en maatschappelijke partners. Het Uitvoeringsprogramma Natuur richt zich op natuurmaatregelen in en rond Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met de focus op stikstofgevoelige en met stikstof overbelaste natuurwaarden.

Aan de hand van de kaders uit het landelijke 'Uitvoeringsprogramma Natuur' hebben provincie Zuid-Holland en betrokken partners samen invulling gegeven aan de eerste fase van het Uitvoeringsprogramma Natuur Zuid-Holland ingevuld. Deze eerste fase behelst maatregelen die in de periode 2021-2023 (met uitloop naar 2025) uitgevoerd kunnen worden en waarvoor het Rijk een specifieke uitkering (SPUK) middelen aan provincies beschikbaar stelt. In de 'SPUK-regeling' is opgenomen dat de specifieke uitkering voor provincie Zuid-Holland ten hoogste € 28,35 mln bedraagt, inclusief BTW en inclusief € 0,17 mln voor boscompensatie.

Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam (IODS)
Het merendeel van de IODS-activiteiten is gereed. Het programma IODS kan pas worden afgerond als de partners het er gezamenlijk over eens zijn dat aan alle IODS-afspraken is voldaan. Daarbij speelt de vraag of mogelijke verbreding van de A4 de IODS-afspraken raakt. Pas nadat het gesprek hierover is gevoerd in de Adviescommissie, is duidelijk voor welke doorlopende activiteiten nog middelen gereserveerd moeten blijven en welk deel vrijvalt. De afspraken moeten vervolgens nog worden uitgewerkt. Daarom is de IODS-reserve verschoven van 2022 naar 2023.

Beleidsprestatie 5-1-2 Bevorderen Biodiversiteit
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
We vergroten de biodiversiteit in de steden, het agrarisch gebied en recreatiegebieden met het Actieplan Boerenlandvogels, de 40 icoonsoorten benadering en Bos- en bomenbeleid:

- De 40 icoonsoorten zijn indicatorsoorten voor de biodiversiteit in Zuid-Holland: ze representeren de diverse typen natuur die we binnen de provincie kennen. De provincie zoekt samen met netwerkpartners actief naar mogelijkheden om het leefgebied van deze soorten te verbeteren, waarbij de icoonsoorten een indicatie zijn voor de vitaliteit van de natuur in totaal.
- Een voorbeeld hiervan is het Actieplan Boerenlandvogels dat PS in 2019 hebben vastgesteld. Dit plan bevat concrete maatregelen die in de periode tot en met 2027 kunnen worden uitgevoerd om meer geschikte leefgebieden voor boerenlandvogels te creëren, bestaande leefgebieden in kwaliteit te verbeteren en daarmee de aantallen vogels weer te laten groeien. Ook maken we deel uit van een aantal landelijke programma's en trajecten, zoals het Aanvalsplan Grutto, het LIFE-programma All4Biodiversity (als leadpartner), het Deltaplan Biodiversiteit en de Agenda Natuurinclusief.
- We werken met de omgevingsdiensten om het proces te stroomlijnen rond ontheffingverlening, in combinatie met een goede bescherming van natuurwaarden. Hierbij is ook een belangrijke rol weggelegd voor de actieve soortenbescherming door inzet voor (icoon)soorten: ontheffingverlening wordt immers gemakkelijker als de populaties beschermde plant- en diersoorten zich in een goede staat bevinden.
- Nadere uitwerking van het beleid inzake soortenbescherming, faunabeheer, exoten en dierenopvang is in ontwikkeling. Besluitvorming hierover vindt plaats na vaststelling van de Begroting 2022. Eventuele financiële

consequenties zijn om die reden nog niet meegenomen in deze begroting. Met het nieuwe soortenbeleid gaat Zuid-Holland koers bepalen ten aanzien van bescherming en versterking van natuur binnen én buiten de natuurgebieden, zowel door actieve soortenbescherming als via de ontheffingverlening. De samenhang met faunabeheer en exoten komt hierin ook nadrukkelijk naar voren.
- We verkennen de mogelijkheden om in Zuid-Holland meer ruimte te maken voor bomen, zonder dat dit ten koste gaat van het open gebied en de boerenlandvogels. We werken hieraan op basis van het door GS vastgestelde met PS afgestemde werkplan Bos en bomen 2021 - 2022.

Beleidsprestatie 5-1-3 Faunabeheer

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

We voeren de Wet Natuurbescherming uit (via de omgevingsdiensten) door:
- Vergunningverlening voor gebieds- en soortenbescherming en houtopstanden.
- Het soortenbeleid waarmee in 2021 is gestart verder uit te werken en vast te leggen in de verordening. Overlast door in het wild levende dieren wordt op de meest diervriendelijke manier bestreden.
- In het provinciale streven naar evenwicht in de dieren- en plantenpopulaties en belangen van natuur en samenleving af te wegen. Waar nodig nemen we maatregelen, als bepaalde soorten het moeilijk hebben of als dieren schade veroorzaken;.
- Verantwoordelijkheid te dragen voor bestrijding van het merendeel van de door de minister aangewezen invasieve soorten (exoten).

Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw

Beleidsprestatie 5-2-1 Vitale landbouw

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
- Gebiedsgerichte aanpak voor vitale landbouw in combinatie met andere gebiedsdoelen opzetten en versterken.
- Innovatie en kennisontwikkeling op de thema's kringlooplandbouw, verdienmodellen en natuurinclusiviteit via proeftuinen, Veenweide Innovatiecentrum , Groene Cirkels en werkplaatsen voortzetten.
- De actielijn landbouw-stikstof uitvoeren als onderdeel van de uitvoeringsagenda stikstof ZH.
- De Veenweidestrategie voor vermindering van bodemdaling en uitstoot CO_2-uitstoot uitoeren
- Aansluiten op de opgaven circulaire economie, stikstof, bodemdaling, klimaat, biodiversiteit, waterkwaliteit en energie.
- Bottom-up initiatieven en kavelruil die bijdragen aan de doelstellingen voor vitale landbouw met subsidie ondersteunen.
- Deelnemen in programma's Rijk / Europa, waaronder vorming van nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid en deelname in regiodeal bodemdaling Groene Hart, Interbestuurlijk Programma en Klimaatakkoord landbouw & landgebruik.
- Opbouwen en versterken van relaties en samenwerking in netwerken en (gebieds)coalities gericht op verduurzaming van het landbouw- en voedselsysteem opbouwen en versterken.

Beleidsprestatie 5-2-2 Aanpak Bodemdaling (landelijk gebied)

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Samen met overheden en maatschappelijke partijen in de veenweidegebieden ontwikkelen van veenweidestrategieën volgens de afspraken uit het Klimaatakkoord, onderdeel landbouw & landgebruik. De provincie heeft daarin een regiefunctie en een stimulerende en faciliterende rol.

Daarnaast faciliteren we kennisontwikkeling en kennisdeling gericht op bodemdaling en bijbehorende handelingsperspectieven door onder andere:
- het Nationaal onderzoek Broeikasgassen uit veen
- projecten uit de Regiodeal bodemdaling Groene Hart
- het Veenweiden Innovatie Centrum
- structurele kennisborging en deling via het Nationaal Kennisprogramma Bodemdaling

Wij zijn penvoerder van en actief in de Interbestuurlijk programma's Hollands-Utrechtse Veenweide en Zuidwestelijke Delta waarbij het gaat om (transitie naar) een volhoudbare agrarische toekomst.
Verder ondersteunen wij nieuwe verdienmodellen en innovatieve oplossingen die kunnen bijdragen aan een andere vorm van landgebruik.

Beleidsdoel 5-3 Leven met water

Beleidsprestatie 5-3-1 Waterveiligheid

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- Goedkeuren projectbesluiten (dijkversterkingsplannen waterschappen);
- Regionale waterkeringen: aanwijzen, normeren en samenwerken, hiervoor werkt de provincie samen met de provincies Utrecht en Noord-Holland en de inliggende waterschappen. In 2022 werken we samen met andere partijen aan de ontwikkeling van nieuwe (overstromings)modellen;
- Wateroverlast beperken door normen vast te stellen voor de bergings- en afvoercapaciteit van het regionale watersysteem en deelname aan de pilot Regenradar Rijnmond;
- De EU-Richtlijn overstromingsrisico's (ROR) invullen door de overstromingsrisicokaarten actueel te houden;
- Meerlaagse veiligheid invullen. In 2021 is een verkennend onderzoek gestart;
- Risico's beheersen bij buitendijks bouwen;
- Regionale voorkeursstrategieën van het Deltaprogramma uitvoeren, samen met andere partners in de regio in het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden, Zuidwestelijke Delta en deltaprogramma Zoetwater;
- Voor het deel Hoek van Holland – Scheveningen, inclusief de Zandmotor een visie ontwikkelend waarin de opgaven integraal worden afgestemd met alle stakeholders in het gebied. We gaan ook deelnemen aan het kennisprogramma Zeespiegelstijging, zodat we de regionale opgaven aan de kust aanpakken in samenhang met de nationale opgaven.

Beleidsprestatie 5-3-2 Waterbeschikbaarheid en kwaliteit

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

- Goede kwaliteit oppervlaktewater kwaliteit tot stand brengen. De provincie werkt samen met andere overheden en stakeholders in het deelstroomgebied Rijn-West aan maatregelen om de KRW-doelen in 2027 te behalen;
- Goede grondwaterkwantiteit en -kwaliteit tot stand brengen en monitoren;
- Bronnen voor drinkwaterproductie en -infrastructuur ruimtelijk beschermen;
- Toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie verkennen;
- Zwemwaterlocaties in oppervlaktewater aanwijzen en controleren op hygiëne en veiligheid;
- Duurzame zoetwatervoorziening: samenwerking in het Deltaprogramma Zoetwater om weerbaar te worden tegen droogte en deelname in onderzoeksprogramma Coastar om de ondergrond te benutten.

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

'Wat mag het kosten' is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

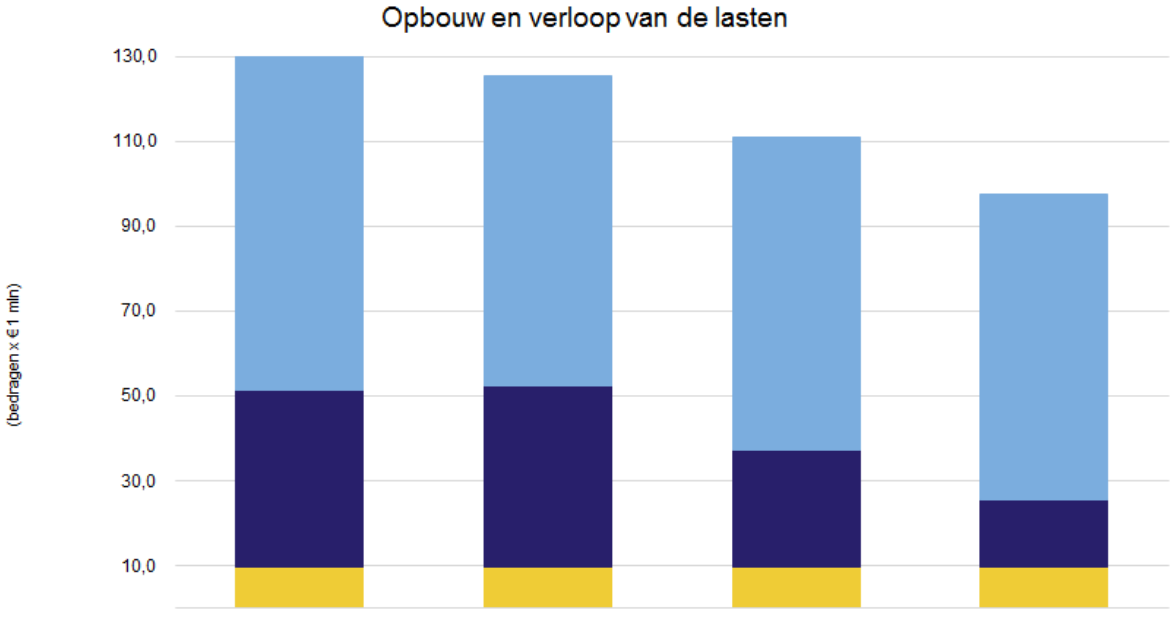

	2022	2023	2024	2025
Totaal	132,2	125,4	110,8	97,4
Overige lasten	80,8	73,0	73,5	71,8
Lasten i.r.t. reserves	41,7	42,6	27,6	15,9
Arbeidskosten	9,7	9,8	9,7	9,7
Kapitaallasten	0,0	0,0	0,0	0,0

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Beleidsdoel 5-1 Gezonde natuur								
5-1-1 Natuur	47.360	55.117	86.884	-2.660	84.224	87.113	80.792	69.283
5-1-2 Bevorderen Biodiversiteit	5.099	6.576	4.374	5.040	9.414	5.169	4.615	4.615
5-1-3 Faunabeheer	6.052	5.498	5.062	695	5.757	6.149	5.166	5.166
Totaal beleidsdoel 5-1	58.512	67.191	96.320	3.076	99.395	98.431	90.574	79.065
Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw								

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
5-2-1 Vitale landbouw	20.333	23.451	8.268	6.177	14.445	10.970	7.182	6.330
5-2-2 Aanpak Bodemdaling (landelijk gebied)	3.574	7.961	9.000	2.701	11.701	9.793	7.524	6.921
Totaal beleidsdoel 5-2	23.907	31.412	17.268	8.878	26.146	20.763	14.706	13.250
Beleidsdoel 5-3 Leven met water								
5-3-1 Waterveiligheid	2.582	3.613	3.550	-189	3.361	2.970	3.067	2.596
5-3-2 Waterbeschikbaarheid en kwaliteit	2.782	3.589	2.915	399	3.314	3.213	2.463	2.460
Totaal beleidsdoel 5-3	5.364	7.202	6.465	210	6.675	6.183	5.531	5.055
Totaal	87.782	105.805	120.053	12.164	132.217	125.377	110.810	97.370
Baten								
Beleidsdoel 5-1 Gezonde natuur								
5-1-1 Natuur	15.771	15.602	18.163	4.592	22.756	20.279	26.241	25.163
5-1-2 Bevorderen Biodiversiteit	151	699	0	0	0	0	0	0
5-1-3 Faunabeheer	453	626	726	0	726	726	313	313
Totaal beleidsdoel 5-1	16.375	16.927	18.889	4.592	23.482	21.005	26.554	25.476
Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw								
5-2-1 Vitale landbouw	10.929	15.830	3.004	4.834	7.838	2.523	732	0
5-2-2 Aanpak Bodemdaling (landelijk gebied)	30	1.278	4.279	1.900	6.179	5.835	5.623	5.500
Totaal beleidsdoel 5-2	10.959	17.108	7.283	6.734	14.017	8.359	6.355	5.500
Beleidsdoel 5-3 Leven met water								
5-3-1 Waterveiligheid	657	353	53	0	53	53	53	0
5-3-2 Waterbeschikbaarheid en kwaliteit	780	772	430	342	772	772	430	430
Totaal beleidsdoel 5-3	1.437	1.125	483	342	825	825	483	430
Totaal	28.771	35.160	26.656	11.668	38.324	30.189	33.392	31.406
Saldo lasten en baten Ambitie 5	**59.012**	**70.645**	**93.397**	**496**	**93.892**	**95.188**	**77.418**	**65.964**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsdoel 5-1 Gezonde natuur

Buijtenland van Rhoon € -1,5 mln (Najaarsnota 2021)
Als gevolg van vertraging verschuiven activiteiten met betrekking tot de Rhoonse stort verschuiven van 2022 naar 2023. Daarmee worden de lasten € 1,5 mln lager. Omdat de lasten worden gedekt uit de OVP PMR 750 ha nemen ook de baten af (zie baten). Dekking ten laste van de OVP PMR 750ha.

NNN Ecologische verbindingszones € 0,1 mln (Najaarsnota 2021)
In de Najaarsnota 2021 is gemeld dat als gevolg van een looptijdverlenging van twee subsidies lasten 2021 verschuiven naar 2022. Daarnaast verschoven ook lasten uit 2022 naar 2021. Per saldo nemen de lasten met € 0,14 mln af. Dekking ten laste van de reserve Natuurnetwerk Nederland.

NNN Grond voor grond € 1,7 mln (Najaarsnota 2021)
De verwachte lasten voor het beheer van Grond voor grond nemen in 2022 met € 1,67 mln toe. Deze toename heeft vooral betrekking op de beheerplicht (monument, asbest) van agrarisch vastgoed. Voor de periode 2023-2026 nemen de lasten totaal € 4,98 mln toe. De hogere beheerslasten nu leiden in de toekomst bij verkoop naar verwachting tot hogere baten. Dekking ten laste van de reserve Ontwikkelopgave natuur.

IODS € -3 mln (Begroting 2022)
De activiteiten in het kader van IODS, met een verwachte lasten van € 3 mln, verschuiven van 2022 naar 2023. Dekking ten laste van de reserve IODS.

NNN Krimpenerwaard € 3.2 mln (Najaarsnota 2021)
In de Najaarsnota 2021 is gemeld dat als gevolg van een uitspraak van de Raad van State in 2021 vertraging wordt opgelopen bij de onteigening van gronden. Deze activiteiten, met verwachte lasten van € 2 mln, verschuiven naar 2022. Dekking ten laste van de reserve Natuurnetwerk Nederland

Natura 2000 € -0,9 mln (Begroting 2022)
De meerjarenplanning voor het beheer van Natura 2000 gebieden is, samen met de terrein beherende organisaties, herijkt en meerjarig verwerkt. Voor 2022 nemen naar verwachting de lasten, als gevolg van bijgestelde activiteitenplannen, af met € 0,88 mln. In de periode 2023-2024 nemen de lasten naar verwachting in totaal € 1,65 mln af. In de periode 2025-2029 nemen de lasten naar verwachting in totaal € 4,87 mln toe. Dekking ten laste van de reserve Beheerplannen Natuur2000 / PAS.

NNN Overige gebieden € -7,6 mln (Najaarsnota 2021)
Activiteiten uit 2022 schuiven door naar volgende jaren. Naar verwachting dalen daardoor de lasten in 2022 met € 7,63 mln. Dekking ten laste van de reserve Ontwikkelopgave natuur en de reserve Natuurnetwerk Nederland.

Programma Natuur € 4 mln (Najaarsnota 2021)
LNV stelt in 2021 middels een subsidiebeschikking middelen beschikbaar voor de uitvoering van de regeling specifieke uitkering Programma Natuur. Over een periode van 3 jaren (2021-2023) ontvangt de provincie € 27,9 mln welke zij naar verwachting gedurende een periode van 5 jaar (2021-2025) zal inzetten voor specifieke maatregelen in het kader van programma Natuur o.a. de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en het beheer van Natura 2000 gebieden. Voor 2022 zullen de lasten naar verwachting € 3,96 mln bedragen. In de periode 2023-2025 zal naar verwachting € 22,62 mln aan lasten worden gerealiseerd. Omdat de lasten worden gedekt uit de OVP Uitvoeringsprogramma Natuur nemen ook de baten toe (zie baten). Dekking ten laste van de OVP Uitvoeringsprogramma Natuur.

Bos-en bomenbeleid € 0,15 mln (Najaarsnota 2021)
In de Najaarsnota 2021 is gemeld dat activiteiten uit 2021 verschuiven naar 2022 waardoor de lasten worden gerealiseerd in latere jaren. Per saldo stijgen de begrote lasten in 2022 met € 0,15 mln. Dekking ten laste van eigen middelen

Indexatie Beheer € 1,2 mln (Najaarsnota 2021)
Voor de indexatie van lasten volgend uit (natuur)beheer wordt structureel € 1,22 mln toegevoegd. Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Biodiversiteit € 0,5 mln (Najaarsnota 2021)
In de najaarsnota 2021 is gemeld dat activiteiten met betrekking tot Deltaplan biodiversiteit en Soorten- en exotenbeleid verschuiven naar 2022 voor een bedrag van € 0,5 mln. Dekking ten laste van eigen middelen.

Verbeterplan boerenlandvogels € 1,2 mln incidenteel (Najaarsnota 2021)
In de najaarsnota 2021 is gemeld dat activiteiten met betrekking tot het Verbeterplan boerenlandvogels verschuiven naar 2022 en latere jaren. Voor 2022 nemen de lasten met € 1,2 mln toe. Dekking ten laste van eigen middelen en de reserve Groene Ambities.

Extra impuls natuur € 2 mln (Begroting 2022)
Voor de extra impuls natuur worden gedurende zes opvolgende jaren (t/m 2027) een budget opgenomen van € 2 mln. Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Wet Natuur en Faunafonds € 0,6 mln (Begroting2022)
In 2022 worden extra middelen uit de reserve Groene Ambitie onttrokken om de lasten voor Wet Natuur (€ 0,4 mln) en het Faunafonds (€ 0,2 mln) te dekken. Vanaf 2023 is dit jaarlijks € 0,9 mln structureel. De aanvullende middelen zijn nodig om de stijgende lasten als, gevolg van meer (vergunnings)aanvragen, te kunnen dekken. Dekking ten laste van de reserve Groene Ambities en eigen middelen.

Diversen € 1,4 mln (Begroting2022)
Onder andere personele inzet, NNN delta natuur, kapitaallasten etc Dekking ten laste van het begrotingssaldo..

Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw

POP3 € 5 mln (Najaarsnota 2021)

De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt (€ 3,93 mln) door een stijging van de watergerelateerde POP3 maatregelen, deze maatregelen worden volledig gedekt uit bijdrage van de EU en derden (zie baten). Voor de overige POP3 maatregel is sprake van een lichte stijging als gevolg van voortschrijdend inzicht in aanvragen en verleningen.
Dekking ten laste van bijdragen van EU en bijdragen van derden, ten laste van de reserve UPG 40 en eigen middelen.

IBP VP Zuidwestelijke Delta € 0,5 mln (Najaarsnota 2021)

Bij de Najaarsnota 2021 is de programmering van het project IBP Vitaal Platteland Zuidwestelijke Delta herijkt aan de hand van een nadere detaillering van het projectplan. Dit heeft er toe geleid dat de verwachte lasten voor 2022 met € 0,48 mln stijgen. In de jaren 2023 en 2024 dalen de lasten.
Omdat de lasten vrijwel geheel gedekt worden uit de OVP IBP VP Zuidwestelijke Delta nemen ook de baten toe (zie baten).
Dekking ten laste van de OVP IBP VP Zuidwestelijke Delta en eigen middelen

Kavelruil € 0,3 mln (Najaarsnota 2021)

In de Najaarsnota 2021 is gemeld dat activiteiten en middelen voor Kavelruil doorschuiven van 2021 naar 2022. De lasten stijgen met € 0,3 mln.
Dekking ten laste van eigen middelen en de reserve Groene Ambities.

Klimaat & bodemdaling veenbodems € 2,2 mln (Najaarsnota 2021)

In de Najaarsnota 2021 is gemeld dat de lasten in 2022 naar verwachting met € 2,16 mln stijgen. Deze stijging heeft vooral betrekking op een aankoop van agrarisch vastgoed aan het einde van 2021 waarvan, voorzichtigheidshalve, wordt uitgegaan dat deze in 2022 wordt afgewikkeld.
Dekking ten laste van de OVP Impuls Veenweide en eigen middelen.

Beleidsdoel 5-3 Leven met water

Rijn-West 2022 en 2023 € 0,3 mln (Begroting 2022)

De provincie Zuid-Holland heeft m.i.v. 2020 voor een periode van 4 jaar het voorzitterschap m.b.t. Rijn-West overgenomen van de provincie Utrecht. Hieronder valt ook de administratie. Voor 2022 en 2023 worden de jaarlijkse kosten geraamd op € 0,3 mln.
Dekking ten laste van eigen middelen.

Egaliseren budget voor beleidsonderzoek water vanaf 2022 -€ 0,2 mln (Begroting 2022)

Het budget voor beleidsonderzoek water is vanaf 2022 geëgaliseerd, zodat er tot en met 2024 een jaarlijks budget van € 0,2 mln beschikbaar is.

Zandmotor € 0,05 mln (Najaarsnota 2021)

Het dagelijks beheer van de Zandmotor valt de laatste jaren lager uit. Het budget wordt daarom bijgesteld van € 0,1 mln naar € 0,05 mln. Het vrijgevallen budget wordt, vooruitlopend op een nieuwe beheerovereenkomst vanaf 2022, ingezet als dekking voor het dagelijks beheer in 2022.
Dekking ten laste van de reserve Zandmotor.

Toelichting baten

Beleidsdoel 5-1 Gezonde natuur

Buijtenland van Rhoon / PMR 750 ha € -1,5 mln (Najaarsnota 2021)
De bijdrage uit de OVP PMR 750 ha is lager omdat de te onttrekken lasten (zie lasten) lager zijn.

Grond voor grond € 2,1mln (Najaarsnota 2021)
Periodieke herijking van de vastgoedportefeuille van grond voor grond heeft geleid tot aanpassing van de verwachtingen met betrekking tot te realiseren verkoop- en pachtopbrengsten. Deze nemen naar verwachting met € 2,13 mln toe. Naar verwachting wordt in de periode 2023-2027 € 27 mln meer baten gerealiseerd. Deze extra baten worden ingezet voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Programma Natuur € 4 mln (Najaarsnota 2021)
De bijdrage uit de OVP Programma Natuur is hoger omdat de te verwachte lasten te dekken uit de OVP (zie lasten) hoger zijn.

Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw

POP 3 € 4,4 mln (Najaarsnota 2021)
De bijdragen van de EU en derden in de POP3 maatregelen nemen toe. De stijging is vooral toe te schrijven aan watergerelateerde POP3 maatregelen (zie lasten).

IBP VP Zuidwestelijke Delta € 0,5 mln incidenteel (Najaarsnota 2021)
De hogere baten worden veroorzaakt door de hogere lasten (zie lasten) waardoor de onttrekking aan de OVP hoger is.

Klimaat & bodemdaling veenbodems € 1,9 mln (Najaarsnota 2021)
De hogere baten worden veroorzaakt door de hogere lasten (zie lasten) waardoor de onttrekking aan de OVP hoger is.

Beleidsdoel 5-3 Leven met water

Rijn-West 2022 en 2023 € 0,3 mln (Begroting 2022)
De provincie Zuid-Holland heeft m.i.v. 2020 voor een periode van 4 jaar het voorzitterschap m.b.t. Rijn-West overgenomen van de provincie Utrecht. Hieronder valt ook de administratie. Voor 2022 en 2023 worden de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende partijen geraamd op € 0,3 mln.

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025

Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw

POP3 / Klimaatakkoord / Veenweide
Voor de cofinanciering voor o.a. de opvolger van het huidige POP3-programma, voor het Klimaatakkoord en Veenweide wordt vanaf 2023 gedurende vijf jaren (t/m 2027) jaarlijks € 3 mln gebudgetteerd.

Provinciaal Landbouwbeleid
Vanuit het begrotingssaldo wordt voor de periode 2024-2027 jaarlijks € 0,75 mln vrijgemaakt voor het Provinciaal Landbouwbeleid. Dit om aflopende budgetten uit het verleden op te vangen.

Kavelruil
Vanuit het begrotingssaldo wordt voor de periode 2023-2027 jaarlijks € 0,2 mln vrijgemaakt voor Kavelruil. Dit om aflopende budgetten uit het verleden op te vangen.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves

In het onderstaande overzicht wordt aangegeven welke de totale inzet van reserves is binnen de ambitie.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Beleidsdoel	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo mutaties 2022	Saldo mutaties 2023	Saldo mutaties 2024	Saldo mutaties 2025
Groene ambities	5-1	0	4.847	-4.847	-6.821	-5.976	-5.501
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	5-1	0	866	-866	-866	-1.500	-1.500
Reserve Ontwikkelopgave natuur	5-1	7.584	14.507	-6.924	-12.594	-6.375	-1.640
NatuurNetwerk Nederland	5-1	1.367	25.379	-24.013	-15.243	-10.192	-7.219
Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	5-1	0	20	-20	-1.056	-2.620	0
IODS	5-1	0	0	0	-3.000	0	0
Groene ambities	5-2	0	3.411	-3.411	-2.352	-576	-30
Reserve UPG 40	5-2	0	876	-876	-74	0	0
Versterking economie	5-2	0	0	0	-207	0	0
Groene ambities	5-3	0	75	-75	-50	0	0
Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	5-3	0	640	-640	-350	-350	0
Zandmotor	5-3	0	50	-50	0	0	0
Eindtotaal		8.951	50.673	-41.722	-42.612	-27.589	-15.889

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

Niet van toepassing.

Subsidies

Zie paragraaf Subsidies, Ambitie 5.

Ambitie 6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

Zuid-Holland is een strategisch gelegen delta die altijd mensen heeft aangetrokken. Langs de waterwegen zijn krachtige handelssteden en dorpen ontstaan met elk een uniek profiel en identiteit. Onze steden zijn ontmoetingsplaatsen voor mensen en ideeën. De regio trekt kenniswerkers, bedrijven, toeristen en studenten van over de hele wereld. Stad en land raken steeds sterker met elkaar verbonden. Ons landelijke gebied met zijn dorpen is meer dan ooit een proeftuin voor nieuwe oplossingen op terreinen als klimaat, energie en voedsel.

Zuid-Holland staat voor de opgave om in het komende decennium een fors aantal betaalbare woningen te bouwen en de bestaande woonvoorraad te verduurzamen. Tegelijkertijd zijn de groeiende steden ook plaatsen waar sociale problematiek zich manifesteert. In het landelijk gebied vormt het behoud van voorzieningen en leefbaarheid een opgave. Onze uitdaging is om een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving te realiseren. Om die vitale samenleving te realiseren is meer nodig dan woningbouw alleen. Het leef- en vestigingsklimaat kan versterkt worden door stad en land goed te verbinden, door ruimte te bieden voor groen en water in de stad, door een evenwichtige woningvoorraad en passende werklocaties. De vitaliteit van de stad is ook gebaat bij cultuur, kenniscentra en aantrekkelijke binnensteden.

Zuid-Holland wil een aantrekkelijke, duurzame, concurrerende toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke groene en gezonde leefomgeving. In Zuid-Holland moet iedereen zich thuis kunnen voelen in sterke steden en dorpen. Daarvoor moeten er voldoende woningen van de juiste kwaliteit op de juiste locatie zijn. De provincie wil de bouw van passende en betaalbare woningen versnellen, met waarborg voor ruimtelijke en sociale kwaliteit en passende mobiliteitsvoorzieningen. De provincie wil het economisch potentieel beter benutten door de steden met hun afzonderlijke kwaliteiten te verbinden. Verder wil de provincie dat het bebouwd gebied klimaatadaptief wordt ingericht. Daarbij wordt primair gekozen voor bouwen in bestaand bebouwd gebied en nabij knooppunten van hoogwaardig openbaar vervoer. Daarnaast wordt een integrale afweging gemaakt tussen landschappelijk belang, ruimte voor woningen en bedrijven. Waardevolle landschappen zoals het Groene Hart (inclusief De Waarden), Midden-Delfland, en de kust worden zoveel mogelijk beschermd.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek

In Zuid-Holland moet het komende decennium 200.000 woningen worden gebouwd. Een toevoeging van ruim 10% op de bestaande woningvoorraad. Op dit moment wordt er al volop gebouwd in Zuid-Holland. Zo'n 17.000 woningen per jaar, maar er is meer nodig. De komende jaren zijn er voldoende plannen en locaties aanwezig voor zo'n 260.000 woningen. Zowel binnen bestaande steden en dorpen als daarbuiten. Om dit te versnellen reserveert de provincie 10% van de provinciaal geraamde woningvoorraad voor kansrijke locaties. Met dit 'potje' kunnen we onvoorziene kansen voor geschikte projecten en locaties snel benutten.

.Zo zorgen we ervoor dat diverse doelgroepen (starters, lage inkomens, studenten, ouderen, arbeidsmigranten) een passende (betaalbare) woning kunnen vinden. Zo'n 52% de Zuid-Hollandse huishoudens zijn aangewezen op een sociale woning en de gemiddelde prijs van een koopwoning is niet betaalbaar met een modaal jaarsalaris. De provincie wil daarom betaalbare en passende woningbouw versnellen en ervoor zorgen dat de woningvoorraad op peil is.

Naast versnelling van de woningbouw zijn goede bereikbaarheid, voldoende werkgelegenheid en goede voorzieningen belangrijk. Dit betekent dat de versnelling van de woningbouwopgave goed moet zijn afgestemd met werklocaties en bereikbaarheid.

De provincie bouwt zelf geen woningen, dit doen marktpartijen en woningbouwcorporaties. Wel heeft de provincie verschillende rollen waarin zij een bijdrage kan leveren aan de versnelling van de bouw van betaalbare woningen:

- Meewerken op locatieniveau om knelpunten weg te nemen door inzet van expertise en middelen.
- Samen met Rijk, gemeenten, marktpartijen en corporaties werken aan een constante bouwstroom door afspraken (zoals de Woondeal Zuidelijke Randstad), kennisuitwisseling (zoals een jaarlijkse conferentie), lobby en agendering van knelpunten.
- Eén loket voor de buitenwereld waar het gaat om tegenstrijdige provinciale belangen op locatieniveau, dan wel provinciaal omgevingsbeleid dat versnelling belemmert. Deze kwesties agenderen en knopen over doorhakken.
- Vanuit provinciaal omgevingsbeleid sturing op kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en voldoende plancapaciteit per woonregio. Overprogrammering mogelijk maken, zodat er voldoende harde plancapaciteit is. RO-instrumentarium zo nodig inzetten.

Beleidsdoel 6-2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving

De provincie wil een regio zijn waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke, groene en gezonde omgeving. De vitaliteit en kwaliteit van de leefomgeving staat echter onder druk door potentieel conflicterende ruimteclaims op terreinen als woningbouw, economie, energie en klimaat. Wegen, woningen, dijken en recreatiegebieden gaan decennialang mee. Daarom is het van belang dat deze ontwikkelingen zorgvuldig gebeuren. Het doel is om een kwaliteitsrijke ruimtelijke inrichting te maken waarbij ruimte is en blijft voor nieuwe initiatieven, met aandacht voor het veranderende klimaat, sociale kwaliteit en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Samen met andere partijen werkt de provincie aan een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving.

De provincie maakt bij de inrichting van de ruimte integrale afwegingen tussen landschappelijke belangen en ruimte voor functies als woningen en bedrijven. Met het beleid voor ruimtelijke kwaliteit stimuleren we dat initiatiefnemers zoveel mogelijk voortbouwen op de bestaande kwaliteiten, en daarmee op de identiteit, van Zuid-Holland. Dus sterker maken wat al sterk is. Daarbij hoort: de juiste ontwikkeling op de juiste plek, en waar mogelijk in combinatie met verschillende functies.

Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied mogelijk zijn en kleinschalige ontwikkelingen kunnen bij uitzondering in het landelijk gebied plaatsvinden in aansluiting op bestaand stads- en dorpsgebied of in bebouwingslinten. Bovenregionale en regionale (centrum)voorzieningen worden zoveel mogelijk geconcentreerd in stedelijke centra en bij multimodale knooppunten voor hoogwaardig openbaar vervoer (HOV). Dit beleid draagt bij aan de vitaliteit en daarmee aan de kwaliteit van stedelijke agglomeraties en centra.

Beleidsdoel 6-3 Afspraken met regio's

De provincie maakt met regio's en gemeenten afspraken over een passend woningaanbod voor alle doelgroepen en voldoende passende ruimte voor werklocaties. Het afgelopen jaar zijn er belangrijke stappen gezet op grote gebiedsontwikkelingen in Zuidplas en Valkenhorst. De komende jaren verwachten we stappen te zetten voor de ontwikkeling van de Binckhorst.
Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving maken met sterke steden en dorpen vereist een integrale ruimtelijke afweging tussen verschillende belangen en een inzet van en samenwerking tussen veel partijen. De provincie wil dat de woningbouwopgave in Zuid-Holland hand in hand gaat met behoud van werkgelegenheid. In de praktijk blijkt dit ingewikkeld. Door de schaarste aan ruimte en de wens niet meer in het groen te bouwen nadert de huidige praktijk van functiescheiding zijn grenzen. Met functiemenging en woon-werkakkoorden brengen we de diverse opgaven bij elkaar en werken we aan toekomstbestendige gebiedsontwikkeling.

In de verstedelijkingsopgave komen woningbouwvraagstukken en de vraag naar werklocaties samen. Kwantitatief omdat de behoefte aan ruimte voor zowel wonen als werken toeneemt. Kwalitatief omdat er een groeiende behoefte en mogelijkheid is voor meer informele woon-werkmilieus waar kennisontwikkeling, kruisbestuiving en functiemenging sleutelbegrippen zijn. Terwijl vanuit verstedelijking dan ook vaak gemengde gebieden als stip op de horizon genoemd worden, komen in de huidige praktijk en verstedelijkingsdruk vooral de conflicterende situaties tussen bedrijventerreinen en wonen (transformatieplannen) naar voren. Het risico op vertraging van woningbouw enerzijds en verdringing van betaalbare werklocaties anderzijds is groot.

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek

Beleidsprestatie 6-1-1 Versnelling Woningbouw

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

Om een versnelling van betaalbare en passende woningbouw en een balans tussen wonen en werken te realiseren, continueren we onze inzet en zetten we extra accenten:

- Realisatie van binnenstedelijke woningbouwlocaties versnellen met een groot aandeel betaalbare woningbouw binnen bestaand stads- en dorpsgebied en nabij hoogwaardig openbaar vervoer gepland tot 2025. Dit doen we onder meer door inzet van de Vliegende Brigade, verschillende subsidies zoals de subsidie woonvormen senioren Zuid-Holland, de knelpuntenpot sociale huur en middenhuur en de subsidieregelingen sociale woningbouw Haagse regio, Holland Rijnland en regio Rotterdam. Ook continueren we onze inzet voor de start van gebiedsontwikkelingen Projectlocatie Valkenburg en Middengebied Zuidplaspolder. Richting Rijk blijven we aandacht vragen voor inzet van middelen voor een vervolg op de Woningbouwimpuls, het Volkshuisvestingsfonds en de financiële positie van woningbouwcorporaties.
- Plancapaciteit van harde plannen vergroten op de juiste plekken door deze op te nemen in de regionale woningbouwprogramma's en procedures versnellen.
- Harde plancapaciteit aan betaalbare woningbouw binnen de geplande gebiedsontwikkelingen vergroten door de inzet van de versnellingsaanpak locaties door te zetten. In deze gebiedsontwikkelingen spelen vaak vraagstukken rond verdichting en transformatie van verouderde bedrijventerreinen, leegstaande kantoren en winkels naar woningen. Waar tegengestelde provinciale belangen spelen zullen we hierover een knoop doorhakken.
- Inzichten uit het traject 'stimuleren van bouwinnovatie' delen (onder meer industrieel bouwen en circulair bouwen).
- Afspraken uit de woon-werkakkoorden uit (laten) voeren.
- In de Bouwkeet worden 'lastige' gesprekken gevoerd, knopen doorgehakt en afspraken met partners gemaakt.
- Het programma Flexwonen helpt woningzoekenden (spoedzoekers) met een tijdelijke oplossing.
- Bouwstroom Haaglanden, collectieve inkoop van industriële woningen.
- #Zetdewoningbouwaan, een woonversnellingsprogramma in samenwerking met De Bouwcampus en Verstedelijkingsalliantie.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Om projecten met een groot aandeel betaalbare woningbouw te versnellen, werken we binnen het programma Wonen met meerdere instrumenten:

1. Vliegende Brigade:
Alle gemeenten in Zuid-Holland kunnen een aanvraag indienen voor een bijdrage uit de Subsidieregeling Vliegende Brigade Zuid-Holland. Het is de bedoeling hiermee de planvorming van woningbouwprojecten te versnellen. De Vliegende Brigade levert snel en gericht menskracht voor concrete knelpunten. Deze menskracht bestaat voornamelijk uit extern ingehuurde expertise, waarbij maatwerk de sleutel is tot succes. Denk hierbij aan een ervaren gebiedsontwikkelaar, planeconoom of procesmanager met vastgoedkennis.
Meer informatie over de subsidieregeling en de projecten waar de Vliegende Brigade actief is, is te vinden op https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/ruimte/wonen/versnelling-woningbouw-vliegende-brigade/

2. Subsidieregelingen:
- Knelpuntenpot: deze is bestemd voor woningbouwprojecten sociale huur en middenhuur met een financieel nog onrendabel deel waarbij de provincie het laatste financiële 'duwtje' kan geven. In 2021 is een nieuwe subsidieregeling in werking getreden. Het beschikbare budget van 10 mln is volledig beschikt, waardoor circa 3.000 sociale en middenhuurwoningen eerder gebouwd kunnen worden. Voor 2022 zijn nog beperkte middelen beschikbaar. Gezien de maatschappelijke urgentie wordt 1 mln. uit de jaarschijf 2027 toegevoegd aan de jaarschijf 2022 zodat er in dat jaar voldoende middelen beschikbaar blijven. De knelpuntenpot kan ook worden gebruikt voor andere maatregelen om woningbouw te versnellen, zoals versnelling van de vergunningsprocedure.
- Woonvormen senioren: om de doorstroming van bestaande woningen en nieuwe woonvormen voor senioren te stimuleren is in 2021 de subsidieregeling Woonvormen senioren in werking getreden. Gemeenten konden een aanvraag doen voor een bijdrage om seniorenwoningen sociale huur, middenhuur te bouwen of betaalbare koop met een centrale ontmoetingsruimte. De verwachting is dat de middelen voor 2022 zijn uitgeput. In 2022 is het plafond voor deze regeling 0.

3. Versnellen van locaties:
Het gaat om grotere gebiedsontwikkelingen waarin verschillende provinciale belangen spelen. Het zijn altijd uitdagende locaties met woningbouw in relatie tot transformatie leegstand, mengen wonen en werken, bereikbaarheid, klimaat of energie. De provincie werkt met een versnellingsaanpak om gericht doorbraken te bereiken: één projectleider is aanspreekpunt voor zowel gemeente als provincie. De provincie werkt gericht naar mijlpalen om een project uit te voeren. Het instrument woon-werkakkoord kan verschillende provinciale belangen borgen. Voorbeelden: Den Haag-Binckhorst (transformatie bedrijventerrein naar gemengd wonen/werken), Delft-Schieoevers (transformatie bedrijventerrein naar gemengd wonen/werken), Barendrecht-Stationstuinen (verdichtingslocatie nabij station voor wonen, werken en leren). We werken verder met onze partners in de Woondeal, de Verstedelijkingssalliantie en de Woningbouwimpuls aan versnelling van woningbouw.

4. Versnellen binnen de bouwketen:
Gericht op faciliteren die verschillende stakeholders in de bouwketen bij elkaar brengt om woningbouwproductie en gebiedsontwikkeling te versnellen. Deze kennis delen we via bijvoorbeeld de Bouwkeet.

5. Woningbouwprogrammering:
In een jaarlijks te actualiseren woningbouwprogramma geven regio's en de provincie aan welke plannen de komende periode worden uitgevoerd om de gewenste woningvoorraadtoename te behalen. De provincie gaat hierbij een integrale quick scan uitvoeren om de procedures verder te versnellen.

Beleidsprestatie 6-1-2 Betaalbare woningvoorraad op peil

*Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?*De provincie voorziet op regionaal niveau, samen met gemeenten, woningbouwcorporaties en marktpartijen in voldoende passende woningen voor verschillende doelgroepen. Daarvoor doet de provincie het volgende:

- Om voldoende sociale woningbouw te realiseren is er kennisuitwisseling met gemeenten en corporaties en gebruiken we het subsidie-instrument. Voor de Rotterdamse regio is voor de periode 2020 t/m 2023 in totaal 5 mln beschikbaar om een meer evenwichtige verdeling van de sociale woningvoorraad over de regiogemeenten te bereiken. De verwachting is dat de middelen in 2023 uitgeput kunnen zijn. Gezien de maatschappelijke urgentie wordt 1 mln uit de jaarschijf 2027 toegevoegd aan de jaarschijf 2022 zodat er in dat jaar voldoende middelen beschikbaar blijven.
- Voor de regio's Haaglanden en Holland-Rijnland zijn in 2021 subsidieregelingen voor realisatie van sociale huurwoningen in werking getreden. De verwachting is dat de middelen in 2022 zijn uitgeput. Gezien de maatschappelijke urgentie wordt ook hier 1 mln uit de jaarschijf 2027 toegevoegd aan de jaarschijf 2022 zodat er in dat jaar voldoende middelen beschikbaar blijven
- In 2021 is de subsidieregeling Woonvormen senioren in werking getreden. De verwachting is dat de middelen voor 2022 zijn uitgeput.
- De provincie neemt deel aan overleg over overname van Vestia-woningbezit door collega woningcorporaties en voert een lobby richting het Rijk voor dit vraagstuk.
- In algemene zin lobbyt de provincie samen met onder meer andere provincies, Aedes en VNG om de financiële positie van woningcorporaties te verbeteren, zodat zij hun opgaven in de provincie kunnen realiseren. Deze lobby richt zich onder meer op afschaffing van de verhuurdersheffing door het Rijk, maar ook op het structureel maken van de Woningbouwimpuls, goede regelgeving rondom stikstof en geluid, versnelling van procedures en de landelijke uitrol van klimaatadaptief bouwen.

Beleidsdoel 6-2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving

Beleidsprestatie 6-2-1 Versterken (ruimtelijke) kwaliteit en vitaliteit

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

In 2022 wordt de herijking van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid vastgesteld en opgenomen in het omgevingsbeleid. De provincie heeft verschillende rollen in behoud en versterking van de (ruimtelijke) kwaliteit en vitaliteit: zowel agenderend en initiërend als kaderstellend en beoordelend. De provincie gaat de volgende maatregelen nemen om de kwaliteit van de ruimte en vitaliteit van de leefomgeving te versterken:

- Integrale aanpak ruimtelijke kwaliteit met thema's als verstedelijking, circulaire economie, mobiliteit, circulaire landbouw, energietransitie, klimaatadaptatie, recreatie, biodiversiteit, gezond en veilig. Waarbij we met ons omgevingsbeleid waardevolle deelgebieden, zoals graslanden, Bollenstreek, cultuurhistorische kroonjuwelen en gebieden met hoge en specifieke natuurwaarden beschermen.
- Op basis van dit beleid adviseert de provincie over ruimtelijke plannen op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau, zo nodig met inzet van de provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit.
- Ontwerpers van de provincie krijgen een rol bij de diverse ruimtelijke opgaven en infrastructurele projecten van de provincie. Infrastructuurbundels vormen vaak barrières tussen stad en land.
- We vragen aan initiatiefnemers en gemeenten om behoefte aan nieuwe buitenstedelijke ontwikkelingen te onderbouwen en regionaal af te stemmen. Voor wat betreft nieuwe buitenstedelijke recreatiewoningen zijn we zeer terughoudend, zeker nu recreatiewoningen steeds vaker omgezet kunnen worden naar permanente woningen.

- We geven richting aan een optimale wisselwerking tussen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en een goede leefomgevingskwaliteit, onder andere met de ‘ladder voor duurzame verstedelijking’ en onze uitgangspunten voor verstedelijking in ons omgevingsbeleid.
- Aanpak gebiedsgerichte opgaven samen met omgeving.
- Er is ruimte voor differentiatie: passend binnen het provinciaal omgevingsbeleid en als per saldo sprake is van voldoende positieve ontwikkeling.
- Waar nodig zetten we onze wettelijke bevoegdheden en instrumenten in. Denk bijvoorbeeld aan zienswijzen en aanwijzingen op bestemmingsplannen.
- Om groenblauwe elementen binnen het bebouwd gebied te behouden en versterken, werken we samen met gemeenten aan ontwerpprincipes voor de kwaliteit en kwantiteit van deze groenblauwe plekken en stimuleren we natuurinclusief bouwen.
- We zetten ons samen met de steden in om een fijnmazig sportief en recreatief netwerk te maken van groenblauwe structuren, groenblauwe schoolpleinen, groenblauwe daken, groenblauwe winkelcentra, groenblauwe bedrijfsterreinen en parken.
- We werken met onze partners aan de uitwerking en uitvoering van een robuuste groenblauwe hoofdstructuur tussen onze steden onder de titel Landschapspark Zuidvleugel.
- Overgangsgebieden van stedelijk gebied naar open landschap vragen om extra aandacht. Soms willen we belangrijke contrastkwaliteit tussen de dynamiek en dichtheid van de stad en de luwte van de aangrenzende groene ruimte behouden, soms streven we naar een goed vormgegeven geleidelijke overgang.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
Voor het ruimtelijk kwaliteitsbeleid en de vitaliteit van de leefomgeving gaat het om de volgende maatregelen:
- Een animatiefilmpje ontwikkelen waarin het ruimtelijk kwaliteitsbeleid kort en helder wordt uitgelegd.
- Een actieve rol voor ontwerp in planadvisering en mede-initiëren van nieuwe ideeën, zoals een prijsvraag uitschrijven.
- Het landschapspark Zuidvleugel verder ontwerpen, zodat de achterliggende gedachte richting uitvoeringsprogramma kan gaan.
- Integrale regionale ontwerpateliers organiseren, onder aanvoering van een provinciaal ontwerper.
- Regionale opgavekaarten maken, met oog voor landschap.
- Ontwerp en handreiking ruimtelijke kwaliteit gebruiken bij ontwikkeling en uitvoering van provinciale infrastructuurprojecten.
- Expertise inzetten om kennis over toekomstbestendige buitenstedelijke recreatieve voorzieningen te ontwikkelen en te verspreiden.
- Onze wettelijke bevoegdheden en instrumenten benutten waarmee we ruimtelijke keuzes kunnen maken, om ontwikkelingen mogelijk te maken en ongewenste ontwikkelingen tegen te houden.
- Met ons omgevingsbeleid het landelijk gebied en een aantal overgangsgebieden tussen stad en land beschermen die zijn aangewezen als groene buffer.
- Biodiversiteit integraal meenemen in ontwerpoplossingen.
- Bestaande gebouwde locaties transformeren, herstructureren en verdichten in plaats van nieuwe bouwlocaties te zoeken.
- 3 ha kaart uitwerken.
- Actief samenwerken met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties aan grote gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan de realisatie van de provinciale ambities. De inzet van de provincie is altijd integraal en gericht op verschillende maatschappelijke opgaven.

Voorbeelden hiervan zijn gebiedsontwikkelingen, zoals de herontwikkeling van het voormalig vliegveld Valkenburg en de Zuidplaspolder. Verschillende samenwerkingen komen terug in andere delen van de begroting.

- We schrijven een prijsvraag uit voor toekomstbestendige duurzame woningbouw.

Beleidsprestatie 6-2-2 Aanpak klimaatbestendig en natuurinclusief bouwen

Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?

Zoals beschreven in de beleidskeuze Toekomstbestendig Bouwen in de vernieuwde omgevingsvisie, wil de provincie een toekomstbestendige leefomgeving (versneld) realiseren. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dienen in toenemende mate energieneutraal, klimaatbestendig, natuurinclusief, circulair en biobased, en gezond en veilig te zijn. We zoeken constant de balans tussen de wenselijke toekomstbestendige leefomgeving aan de ene kant en snelheid/betaalbaarheid van de bouwopgave aan de andere kant.
In onze aanpak van de versnelling van de woningbouw in Zuid-Holland ondernemen we een aantal acties.

Circulair en industrieel bouwen

De provincie is medeondertekenaar van de Citydeal Circulair en conceptueel bouwen. De werksporen biobased bouwen en industrieel bouwen uit de Citydeal sluiten goed aan op de ambities van de provincie. Door deelname aan de Citydeal kunnen we krachten bundelen, samen projecten ontwikkelen en kennis uitwisselen. Al in 2020 hebben de provincie Zuid-Holland, Cirkelstad en BlueCity een start gemaakt met een vernieuwersnetwerk met koplopers op het gebied van biobased bouwen. Aan de hand van een gedeeld toekomstbeeld zijn transitiepaden geschetst, en worden projecten gecreëerd die hieraan bijdragen. Zo ontwikkelen we concrete handvatten om opdrachtgevers in de bouw te ondersteunen, met bijvoorbeeld prestatiecriteria voor aanbestedingen en financieringsmogelijkheden om biobased gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. We sluiten hierbij aan bij Het Nieuwe Normaal voor circulair bouwen, wat in de markt steeds meer een standaard begint te worden. De begeleiding van het vernieuwersnetwerk biobased bouwen is in 2021 uitgebreid met de transitie-experts van Drift.
Industriële woningbouw betekent dat de woning als compleet seriematig product wordt gezien in plaats van een traditioneel projectgebonden op de bouwplaats samengesteld bouwwerk. Vergaande industrialisatie draagt niet alleen bij aan de primaire doelstelling van sneller woningen bouwen, maar heeft ook andere bijkomende voordelen: minder (stikstof) uitstoot op de bouwlocatie, minder arbeidsinzet per woning, efficiënter gebruik van materialen, circulair bouwen, kwaliteitsverbetering door procesbeheersing, stimulering innovaties in de bouw en processen en verlaging van overlast op de bouwplaats. Door dit vermogen beter te benutten, draagt industriële woningbouw ook bij aan een continue bouwstroom.
Onze inzet is erop gericht opschaling van industriële bouwprojecten en bouwstromen (financieel) te stimuleren. Dit doen we in samenwerking met negen gemeenten (Barendrecht, Delft, Sliedrecht, Rotterdam, Zoetermeer, Alphen aan den Rijn, Leiden, Dordrecht en Den Haag) die ambities hebben rond de inzet van industriële en circulaire woningbouw en samen met negen corporaties in de Haagse regio door de organisatie van een bouwstroom in 2021 en 2022 voor 2.000 woningen. We werken samen met de Bouwcampus, die beschikbaar is om gemeenten te adviseren over de concrete toepassing van industriële bouwprojecten.

Natuurinclusief bouwen

Binnen het domein bouw van het landelijke natuurbeleid participeert de provincie om natuurinclusiviteit in en rond de woning al in een vroeg stadium in het proces te integreren. De Agenda natuur in de stad is in ontwikkeling en zal in samenhang met de maatregelen van klimaatadaptatie en bestendigheid worden uitgevoerd.
Om tot een breed extern netwerk te maken is een Groene Cirkel groene gezonde stad in voorbereiding. Groene Cirkels zijn aanjaagcoalities van marktpartijen, kennisinstellingen en overheid, waarbij vanuit een gemeenschappelijke droom met grote ambities eigen uitvoeringsprogramma's worden opgezet en andere programma's gevoed om die ambities dichterbij te brengen. Deze Groene Cirkel wordt gestart vanuit de Groene Cirkelfamilie. Het is onze ambitie dat deze coalitie als buitenboordmotor gaat werken voor natuurinclusieve en toekomstbestendige nieuw- en verbouw, met veel bestuurlijk draagvlak, nieuwe netwerkpartners en extra geldstromen.

Klimaatadapatief bouwen
In 2018 startte in Zuid-Holland een brede publiek-private samenwerking onder de noemer Convenant Klimaatadaptief Bouwen. In het kader van dit convenant zijn verschillende principes uitgewerkt. Om gemeenten te ondersteunen om deze principes in de praktijk toe te passen is sinds juni 2021 een klimaatambassadeur aan de slag, die gemeenten adviseert over de toepassing van klimaatmaatregelen. Het instrumentarium dat we voor het convenant hebben ontwikkeld, is erop gericht om dit zo vroeg mogelijk in het bouwproces mee te nemen en ook financieel in te passen, zodat er later in het proces geen aanpassingen nodig zijn. In vijf pilots bij integrale gebiedsontwikkelingen zal in dit 2021 en 2022 plaatsvinden. Ook zoeken we vanuit het convenant de verbinding met vergelijkbare trajecten in Metropoolregio Amsterdam, regio's Utrecht en Gelderland.

Bouwen aan een aantrekkelijk stedelijk landschap
De provincie wil de kwaliteit van de stedelijk leefomgeving verhogen voor inwoners, werknemers en bezoekers. Daarom voegen we aan de steeds drukkere steden in Zuid-Holland bijvoorbeeld groen met uitnodigende routes toe. Daarmee maken we een robuuste groenblauwe structuur en dragen we bij aan de biodiversiteit. Ook gaan we rond steden en in het rustige, open landschap de 'verrommeling' tegen. Vraagstukken en verbeteringen kunnen klein en groot zijn. De provincie werkt daarom samen met de partners van het stedelijk gebied in verschillende regioprojecten aan realisatie van een aantrekkelijk stedelijk landschap. Dit gebeurt in de geest van de visie van het Landschapspark Zuidvleugel zoals die in 2017 met de toenmalige provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit is ontwikkeld.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
- We zijn trekker en ambassadeur van de publiek-private samenwerking Convenant Klimaatadaptief bouwen en actief in verspreiding van de ontwikkelde kennis, producten en pilots in deze samenwerking.
- We verkennen hoe we de publiek-private samenwerking verder kunnen uitbouwen, met thema's als natuurinclusief en circulair bouwen.
- We vragen gemeenten vanuit onze provinciale omgevingsverordening om de risico's van klimaatverandering mee te nemen als zij een bestemmings-/omgevingsplan opstellen.
- We doen mee aan de Duurzame Huizenroute zodat inwoners in hun eigen wijk inspirerende voorbeelden kunnen bekijken.
- Samen met negen gemeenten werken we aan tien duurzame wijken.
- Een team transitieadviseurs vanuit de provincie ondersteunt onze gemeenten bij de ontwikkeling van TransitieVisies Warmte.

Beleidsdoel 6-3 Afspraken met regio's

Beleidsprestatie 6-3-1 Afspraken over wonen en werken in de regio en een passend woningaanbod voor alle doelgroepen
Hoe willen we dit beleidsdoel en de beleidsprestatie halen?
De provincie geeft richting aan een optimale wisselwerking tussen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en een goede leefomgevingskwaliteit. Dit doet zij vanuit haar provinciale belangen. Provinciale belangen komen voort uit wettelijke taken, rijkstaken, Europese verplichtingen en onze eigen provinciale ambities. In de verschillende onderdelen van het omgevingsbeleid worden de specifieke belangen nader uitgewerkt. De belangen zijn de basis voor provinciale meervoudige sturing, die erop gericht is toegevoegde waarde te leveren. De sturing kan variëren van ruimte bieden, samenwerken, tot afspraken maken afdwingen.

Zuid-Holland bestaat uit verschillende gebieden met elk hun eigen opgaven. Specifieke opgaven ontstaan in interactie met de omgeving en hebben elk hun eigen vorm van sturing nodig. De provincie vormt allianties op het schaalniveau van de specifieke opgave. Op verschillende niveaus zijn allianties nodig.

- We werken met partners op lokaal, regionaal, provinciaal en landsdeelniveau en kijken waar nodig ook over landsgrenzen heen. Daarbij is er ruimte voor differentiatie: waar mogelijk, en passend binnen het provinciaal omgevingsbeleid, gaan integrale maatwerkoplossingen boven generieke regels. Dat gebeurt alleen als per saldo sprake is van voldoende positieve ontwikkeling. Voorbeelden hiervan zijn de gebiedsprogramma's, bijvoorbeeld voor de Hoeksche Waard en de Drechtsteden, gebiedsontwikkelingen als de herontwikkeling van het voormalig vliegveld Valkenburg en de Zuidplaspolder, maar ook de regionale visies voor wonen en kantoren. Deze komen elders in deze begroting aan de orde.
- Tegelijkertijd zullen we, waar normerend optreden noodzakelijk is, onze wettelijke bevoegdheden en instrumenten inzetten, zoals zienswijzen en aanwijzingen op bestemmingsplannen.

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
- We hebben een verbindende positie en treden in overleg met onze partners.
- We hebben kennis van zaken om in te brengen en in netwerken een gezaghebbende rol te spelen.
- We hebben wettelijke bevoegdheden en instrumenten waarmee we keuzes kunnen maken, om ontwikkelingen mogelijk te maken en ongewenste ontwikkelingen tegen te houden.
- De provincie Zuid-Holland werkt actief samen met onder andere gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties aan grote gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan de realisatie van de provinciale ambities. De inzet van de provincie is altijd integraal en gericht op verschillende maatschappelijke opgaven. Voorbeelden zijn het gebiedsprogramma Hoeksche Waard, waarbij het behouden en versterken van de vitaliteit centraal staan, Goeree-Overflakkee circulair in 2040, de waterveiligheidsopgave in de Alblasserwaard en de herontwikkeling van het voormalig vliegveld Valkenburg naar (onder andere) woningbouw.
- We bevorderen dat huisvesting voor tijdelijk wonen voor spoedzoekers als arbeidsmigranten, starters, dak- en thuislozen en gescheidenen (flexwonen) wordt opgenomen in de regionale woonvisies.
- In juni 2021 is het programmaplan flexwonen vastgesteld. In 2022 wordt dit verder uitgevoerd. Ook worden de voorstellen uit het programma arbeidsmigranten voor zover nodig opgenomen in het provinciale omgevingsbeleid.

Voor huisvesting van vergunninghouders gaan wij in 2022:
- Toezicht houden volgens het aanvullende beleidskader huisvesting vergunninghouders 2020. Omdat het speelveld erg in beweging is, en de hoeveelheid te plaatsen vergunninghouders is verdubbeld, worden er ook van ons flexibele maatregelen en oplossingen gevraagd. Dit betekent ook iets voor toezicht houden. Daarom gaan wij in 2022 werken aan de herziening van het aanvullend beleidskader huisvesting vergunninghouders, versie 2022. Hiermee willen we interbestuurlijk toezicht nog efficiënter maken, waarbij wij de gemeenten faciliteren met onze data.

Voor wat betreft de toepassing van de huisvestingswet bij het vaststellen van huisvestings-verordeningen gaan wij in 2022:
- Een inventarisatie maken van de aanwezige huisvestingsverordeningen van de gemeenten en een eenduidig kader ontwikkelen om te beoordelen of de regio voldoende doet om schaarste aan woonruimte tegen te gaan en weg te nemen.

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

‘Wat mag het kosten’ is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

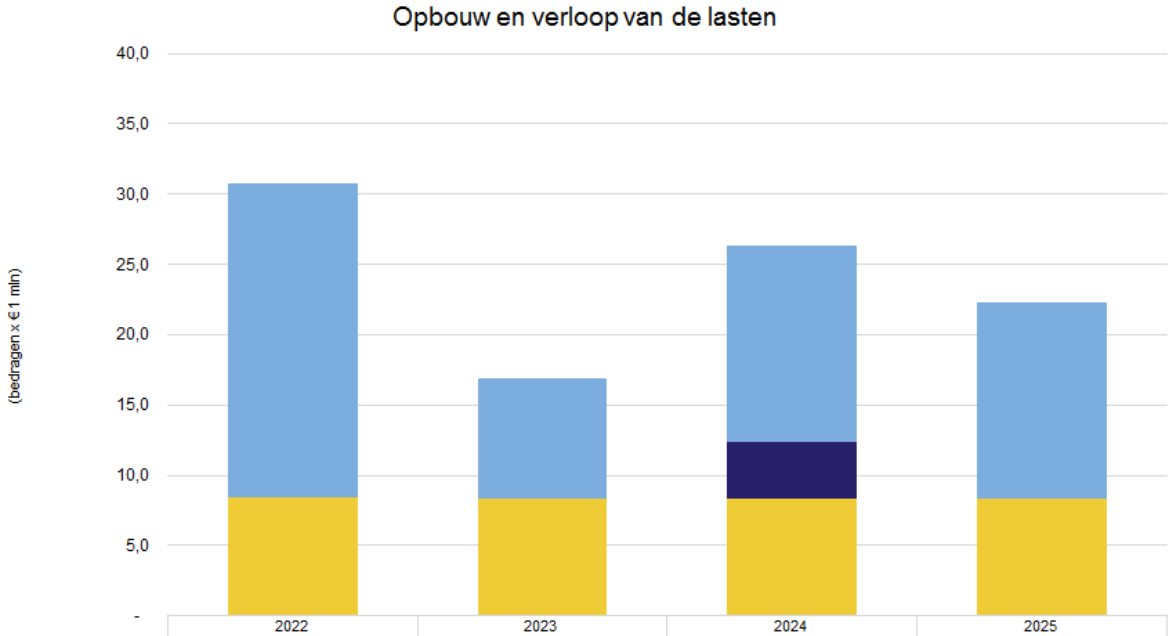

	2022	2023	2024	2025
Totaal	30,7	16,8	26,3	22,2
Overige lasten	22,2	8,4	13,9	13,8
Lasten i.r.t. reserves	-	-	4,0	-
Arbeidskosten	8,4	8,4	8,4	8,4
Kapitaallasten	-	-	-	-

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek								
6-1-1 Versnelling woningbouw	2.632	15.288	8.454	2.305	10.759	4.728	10.184	10.141
6-1-2 Betaalbare woningvoorraad op peil	1.361	8.091	5.048	2.333	7.381	965	964	962
Totaal beleidsdoel 6-1	3.994	23.379	13.502	4.638	18.140	5.693	11.148	11.103
Beleidsdoel 6-2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving								
6-2-1 Versterken (ruimtelijke) kwaliteit en vitaliteit	3.869	3.896	4.787	751	5.538	4.233	4.171	4.162
6-2-2 Aanpak klimaatbestendig en natuurinclusief bouwen	1.985	2.359	1.018	14	1.032	1.031	1.030	1.028
Totaal beleidsdoel 6-2	5.854	6.256	5.805	765	6.570	5.265	5.201	5.190
Beleidsdoel 6-3 Afspraken met regio's								
6-3-1 Afspr.over wonen&werken i.d.regio&pass.woningaanb.doelgr.	5.913	7.072	6.505	-533	5.972	5.855	9.986	5.934
Totaal beleidsdoel 6-3	5.913	7.072	6.505	-533	5.972	5.855	9.986	5.934
Totaal	15.760	36.706	25.812	4.870	30.683	16.813	26.334	22.227
Baten								
Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek								
6-1-1 Versnelling woningbouw	72	3.520	2.530	140	2.670	0	0	0
6-1-2 Betaalbare woningvoorraad op peil	38	657	190	0	190	38	38	38
Totaal beleidsdoel 6-1	110	4.177	2.720	140	2.860	38	38	38
Beleidsdoel 6-2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving								
6-2-1 Versterken (ruimtelijke) kwaliteit en vitaliteit	69	145	150	0	150	0	0	0
Totaal beleidsdoel 6-2	69	145	150	0	150	0	0	0
Beleidsdoel 6-3 Afspraken met regio's								
6-3-1 Afspr.over wonen&werken i.d.regio&pass.woningaanb.doelgr.	2.929	328	0	0	0	0	0	0
Totaal beleidsdoel 6-3	2.929	328	0	0	0	0	0	0
Totaal	3.108	4.649	2.870	140	3.010	38	38	38
Saldo lasten en baten Ambitie 6	**12.652**	**32.057**	**22.942**	**4.730**	**27.672**	**16.775**	**26.296**	**22.189**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek

Subsidieregeling Knelpuntenpot sociale huur en middenhuur € 1,5 mln (Najaarsnota)

Dit betreft voor € 1,5 mln een wijziging van budget.
Sinds de opstelling van de subsidieregeling ontving de provincie vele subsidieaanvragen waardoor het gehele budget voor 2021 verleend is. Het budget wordt aangepast aan het kasritme van de subsidielasten, zodat alle subsidielasten gedekt zijn binnen de begroting. Dit houdt in dat budget naar voren wordt gehaald vanuit 2023 naar 2021 en 2022.
Dekking komt voor € 0,5 mln uit bestaand budget binnen Beleidsdoel 6-1 en voor € 1 mln uit het begrotingssaldo

Extra capaciteit Wonen € 0,3 mln

Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de maatschappelijke opgave het versnellen van de woningbouw binnen Zuid-Holland. Deze middelen zijn beschikbaar gesteld met betrekking capaciteit voor de periode 2022 tot en met 2027.
Dekking komt uit deels uit bestaande middelen en deels uit de begrotingssaldo.

Herinzet structureel budget Grondbank voor Wonen € 0,7 mln

Onder Beleidsdoel 6-3 staat een toelichting opgenomen inzake de vrijval van het structurele budget ten behoeve van de deelnemersbijdrage voor de Grondbank. Dit budget valt vrij en wordt structureel heringezet binnen Ambitie 6 voor het onderwerp Versnelling Woningbouw.
Dekking komt uit de begrotingssaldo.

Flexpool middelen € 0,14 mln

Vanuit het Rijk heeft de provincie middelen ontvangen via een specifieke uitkering ter grootte van € 6,2 mln. Deze middelen worden gebruikt om onder andere de subsidieregeling Vliegende Brigade te dekken. Per abuis is niet het volledig in de begroting opgenomen. Het restant van € 140.000 is nu opgenomen in 2022.
Dekking komt uit een specifieke uitkering van het Rijk

Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam € 1 mln

Dit betreft een wijziging van planning en budget.
Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld ter hoogte van € 1 mln ten behoeve van de subsidieregeling Spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid.
Dekking komt uit het begrotingssaldo.

Subsidieregeling sociale woningbouw regio Holland Rijnland € 1 mln

Dit betreft een wijziging van planning en budget.
Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld ter hoogte van € 1 mln ten behoeve van de subsidieregeling Sociale Woningbouw regio Holland Rijnland.
Dekking komt uit het begrotingssaldo.

Beleidsdoel 6-2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving

Knelpunten vitale leefomgeving € 0,5 mln

Dit betreft een wijziging van planning. De geplande uitvoering van het beleid met betrekking tot de opzet van een subsidieregeling voor de plankosten voor collectieve wooninitiatieven en een prijsvraag in kader van innovatieve houtbouw vindt plaats in 2021. Alleen de uitgaven komen pas in het volgende jaar. Om die reden is het budget doorgeschoven vanuit 2021 naar 2022.
Dekking komt uit bestaand budget binnen Beleidsdoel 6-2.

Extra capaciteit Ruimte € 0,2 mln
Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de maatschappelijke opgave het versnellen van de woningbouw binnen Zuid-Holland. Deze middelen zijn beschikbaar gesteld met betrekking capaciteit voor de periode 2022 tot en met 2027. Dekking komt uit deels uit bestaande middelen en deels uit de begrotingssaldo.

Beleidsdoel 6-3 Afspraken met regio's

Duurzame ontwikkeling energiepotentieel Zuidplaspolder € 0,1 mln
In kader van de bestuurlijke overeenkomst ontwikkeling Middengebied in de Zuidplaspolder is afgesproken het budget voor de duurzame ontwikkeling van energiepotentieel in de Zuidplaspolder in te zetten. De verwachtte besteding valt niet in 2021, maar in 2022. Om die reden is het budget doorgeschoven vanuit 2021 naar 2022. Dekking komt uit bestaand budget binnen Beleidsdoel 6-3.

Vrijval Deelnemersbijdrage Grondbank RZG € -0,7 mln
Afgelopen juli is de provincie een bestuurlijke overeenkomst aangegaan met de Grondbank en de gemeente Zuidplas over de ontwikkeling van het Middengebied in de Zuidplaspolder. Door deze bestuurlijke overeenkomst gaan de gronden vanuit de Grondbank verkocht worden aan de gemeente Zuidplas. Hiermee vervalt de jaarlijkse deelnemersbijdrage van de provincie aan de Grondbank RZG. Het beschikbare budget valt vrij en wordt heringezet binnen het onderwerp Versnelling Woningbouw. Vrijval ten gunste van de begrotingssaldo.

Toelichting baten

Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek

Flexpool middelen € 0,14 mln incidenteel
Vanuit het Rijk heeft de provincie middelen ontvangen via een specifieke uitkering ter grootte van € 6,2 mln. Deze middelen worden gebruikt om onder andere de subsidieregeling Vliegende Brigade te dekken. Per abuis is niet het volledig in de begroting opgenomen. Het restant van € 140.000 is nu opgenomen in 2022. Dekking komt uit een specifieke uitkering van het Rijk

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025

Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek

Extra middelen Versnelling Woningbouw € 8,3 mln per jaar voor de periode 24/27 (incidenteel)
Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de maatschappelijke opgave het versnellen van de woningbouw binnen Zuid-Holland. Binnen deze middelen is rekening gehouden met dekking personele inzet van locatieontwikkelaars. Deze middelen zijn beschikbaar gesteld voor de periode 2024 tot en met 2026 (€ 8,3 mln per jaar) en 2027 (€ 5,3 mln). Dekking komt uit de begrotingssaldo.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025

Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves

In het onderstaande overzicht wordt aangegeven welke de totale inzet van reserves is binnen de ambitie.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Beleidsdoel	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo mutaties 2022	Saldo mutaties 2023	Saldo mutaties 2024	Saldo mutaties 2025
Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	6-3	0	0	0	0	-4.041	0
Eindtotaal		0	0	0	0	-4.041	0

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

Commanditaire Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V.

Subsidies

Zie paragraaf Subsidies, Ambitie 6.

Ambitie 7 Gezond en veilig Zuid-Holland

Een gezonde en veilige leefomgeving wordt door een groot aantal factoren bepaald: de milieukwaliteit, veiligheid, bereikbaar groen, waterkwaliteit, keuzes bij mobiliteit en economische activiteiten, gezond voedsel en de inrichting van de openbare ruimte. Als de provincie zich met deze onderwerpen bezighoudt, kan zij bijdragen aan de gezondheid en veiligheid van haar inwoners. Een gezonde en veilige leefomgeving bevorderen, is dan ook in de toekomstige Omgevingswet een belangrijk doel. De provincie zal samen met de verschillende betrokken partijen aan deze maatschappelijke opgave werken.

Gezondheid en veiligheid staan onder druk

Zuid-Holland kent als gevolg van de stedelijke agglomeratie, de hoge mobiliteitsdruk en het Haven Industrieel Complex een grote uitdaging op het terrein van gezondheid. De provincie Zuid-Holland als geheel heeft de laagste score op het gebied van gezondheid van alle Nederlandse provincies. De gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners groeien.
De kwetsbaarheid van onze provincie voor de gevolgen van de klimaatverandering geeft een extra dimensie aan veiligheid en gezondheid van onze leefomgeving.

We willen gezondheid en veiligheid beter waarborgen in de leefomgeving

De provinciale taken die invloed hebben op gezondheid en veiligheid liggen voor een belangrijk deel op het terrein van de leefomgeving. We besteden aandacht aan gezondheid binnen alle beleidssectoren. Dit vraagt om een innovatieve en gecoördineerde beleidsaanpak en om extra inzet binnen bestaande provinciale taken.
We verwachten meer extreem weer en hogere temperaturen, wat onze gezondheid en veiligheid in het geding brengt. We willen ons beter voorbereiden op zaken als hittestress, of wateroverlast na hevige stortbuien. We willen onze fysieke leefomgeving zo inrichten dat deze klimaatbestendig blijft. We werken met verschillende overheden en andere organisaties samen aan regionale adaptatiestrategieën en het nationale Deltaprogramma.
Ook sport en bewegen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de gezondheid van mensen. Door te zorgen voor fiets- en wandelnetwerken en voldoende groen, willen we dan ook mensen stimuleren ‘om de hoek’ te bewegen, te sporten of juist lekker te ontspannen.
Bedrijven in Zuid-Holland behoren tot de meest innovatieve ter wereld en zijn belangrijk voor onze werkgelegenheid, maar moeten ook veilig zijn met zo min mogelijk uitstoot van gevaarlijke stoffen. Daar zien wij op toe. Ook roepen wij de bedrijven op om hun innovatiekracht in te zetten voor de gezondheid en veiligheid van onze inwoners.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel 7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

De provincie Zuid-Holland wil de milieukwaliteit verder verbeteren. Het milieubeleid is er tot nu toe sterk op gericht grenswaarden te behalen. Een belangrijk doel blijft om een basisniveau op orde te houden. Met vergunningverlening, toezicht en handhaving vullen we dat in, waarbij de vijf omgevingsdiensten in Zuid-Holland voor de uitvoering zorgen.

Via programma’s rond luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen, aanpak van geluidshinder en omgevingsveiligheid willen wij de milieukwaliteit als integraal onderdeel van een goede leefomgeving verder versterken. De provincie werkt eraan de bodem en ondergrond optimaal te benutten, te beschermen en te beheren, zodat dit ertoe bijdraagt maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Daarbij streeft de provincie ernaar dat er geen bodemverontreinigingen meer zijn die leiden tot onaanvaardbare humane, ecologische en verspreidingsrisico's.

Bij bevordering van de gezonde leefomgeving zal de provincie per opgave bepalen welke provinciale rol daarbij het beste past.

Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving

De provincie draagt bij aan een gezonde levensstijl van haar inwoners door voldoende en gevarieerde voorzieningen voor sport en recreatie aan te bieden. De provincie wil, voortbouwend op de groenblauwe leefomgeving, voldoende (groene) openbare ruimte om in te verblijven en te bewegen, zowel binnen als buiten de stad. Vooral voor stedelingen is het groen buiten de stad vaak op enige afstand en soms lastig te bereiken. De provincie streeft naar een beweegvriendelijke leefomgeving en een zo groot mogelijke deelname van onze bewoners aan sport en recreatie, vooral in en dicht bij de woonomgeving ('om de hoek').

Beleidsdoel 7-3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

De effecten van klimaatverandering (weers-extremen, zeespiegelstijging) en bodemdaling hebben impact op de gezondheid en veiligheid van onze inwoners, de robuustheid van onze natuur, gebouwen en infrastructuur en aantrekkingskracht voor nieuwe investeringen (concurrentiekracht/vestigingsklimaat).
Om ervoor te zorgen dat in Zuid-Holland onze inwoners, bedrijven en investeringen gezond en veilig blijven, moeten we onze omgeving, ons beleid en ons handelen aanpassen aan de nieuwe omstandigheden. Dit betreft alle beleidsvelden van de provincie.

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsdoel 7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

Beleidsprestatie 7-1-1 Bevorderen van gezonde luchtkwaliteit
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
De provincie wil de gezondheidsschade aan mens en natuur door luchtverontreiniging en geurhinder beperken en hierdoor bijdragen aan een gezonde woon- en leefomgeving. Het luchtkwaliteitsbeleid van de provincie is erop gericht om samen met andere partijen ten minste aan de wettelijke Europese luchtkwaliteitseisen te blijven voldoen en ernaar te streven de WHO-advieswaarden in 2030 te behalen.

- Uitvoering van het Schone Lucht Akkoord: binnen het Schone Lucht Akkoord werkt de provincie samen met andere overheden en maatschappelijke partijen aan verdere verbetering van de huidige luchtkwaliteit Het Programma Luchtkwaliteit geeft een impuls om de WHO-advieswaarden te bereiken.
- Vergunningverlening en handhaving: beperking van emissies van industriële activiteiten naar de lucht wordt gereguleerd via vergunningen (van inrichtingen waarbij de provincie bevoegd gezag is), die scherp zijn vastgesteld op basis van de rijksregelgeving en de Nederlandse Emissie Richtlijnen.
- Pieken in luchtverontreiniging door smog: het provinciale draaiboek beschrijft de acties die binnen Zuid-Holland worden genomen als zich dit voordoet.
- Geurhinder: het geurhinderbeleid is bedoeld om aan te geven wat de maximale aanvaardbare geurbelasting is bij woonhuizen. De provincie past dit beleid toe bij de vergunningverlening aan bedrijven onder bevoegd gezag van de provincie.
- Zeer zorgwekkende stoffen, voorheen prioritaire stoffen (wettelijke taak): de provincie wil deze emissies minimaliseren.

- Stikstofdepositie: de provincie besteedt aandacht aan brongericht stikstofbeleid. De uitwerking hiervan heeft een sterke relatie met inzet vanuit energietransitie en schone mobiliteit en zal in samenhang plaatsvinden.
- Luchtkwaliteit en binnenvaart: blijvend de uitstoot schadelijke stoffen door varend ontgassen van de binnenvaart tegengaan.

Beleidsprestatie 7-1-2 Verminderen van geluidhinder

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Maatschappelijk gewenste ontwikkelingen moeten kunnen plaatsvinden terwijl tegelijkertijd de inwoners beschermd worden tegen geluidshinder. Geluidshinder ontstaat uit de (grotendeels wettelijk gereguleerde) gemiddelde hoeveelheid geluid en (zeer beperkt wettelijk gereguleerde) piekgeluiden. Belangrijk is om meer inzicht te krijgen in de verhouding tussen ervaren geluidshinder en feitelijke hoeveelheid geluid. De provincie streeft ernaar haar wettelijke geluidstaken in de provinciale kerntaken ruimte, economie en bereikbaarheid te integreren.

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor geluid van verkeer op provinciale wegen, voor vergunningverlening, toezicht en handhaving van geluid bij bedrijven met een provinciale vergunning (op grond van de Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht) en voor het aanwijzen van stiltegebieden. De inzet is erop gericht geluidshinder door wegverkeer en – voor zover onder verantwoordelijkheid van de provincie – railverkeer, luchtvaart en industrie (met name door vergunningverlening) te voorkomen en te verminderen.

- De provincie wil een integraal geluidskader en bijbehorend uitvoeringsplan ontwikkelen, inclusief een klachtengerelateerde benadering (klachten zijn een goede indicator voor ondervonden geluidshinder, meestal op basis van piekgeluiden). Onderdeel van het uitvoeringsplan kan ‘citizens science’ zijn, analoog aan de opzet voor luchtkwaliteit en nauw aansluitend bij de opzet voor een burgermeetsysteem rond Rotterdam The Hague Airport.
- Het Actieplan Geluid 2018-2023 langs provinciale wegen wordt volgens planning uitgevoerd met geluidswerende maatregelen langs provinciale wegen. De middelen hiervoor maken deel uit van het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI) dat valt onder Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland. Er wordt een nieuwe Europese geluidskaart opgesteld.
- Het geluidsmanagement in het Haven- en Industrieel Complex is geactualiseerd en wordt vertaald in aangepaste vergunningen (onderdeel bijdrage aan DCMR).
- De provinciale inzet is gericht op verbetering van de geluidswetgeving (SWUNG2) met onder meer een geluidsregister als fijnmazig systeem van geluidsproductieplafonds langs alle provinciale wegen (onderdeel PZI).
- Het provinciale beleid richt zich op efficiënt ruimtegebruik op industrieterreinen gekoppeld aan een optimale geluidsruimteverdeling.
- Op basis van gesprekken met gemeenten wordt het stiltegebiedenbeleid geactualiseerd en in lijn gebracht met de Omgevingswet.
- Er komt een systeem om geluid in stiltegebieden te monitoren.

Beleidsprestatie 7-1-3 Voorkomen van risico’s door ongevallen met gevaarlijke stoffen (transport/industrie)

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Het doel van externe veiligheid (omgevingsveiligheid) is om te zorgen voor een veiliger Zuid-Holland. Dit doet de provincie door de kans te minimaliseren dat grote groepen mensen slachtoffer worden van ongevallen met gevaarlijke stoffen. Om dit te bereiken werkt de provincie langs zes hoofdlijnen:

1. Risicovolle activiteiten clusteren.
2. Risicovolle activiteiten verantwoord combineren.
3. Risico’s aan de bron verminderen.
4. Maatregelen nemen in de omgeving van een risicovolle activiteit.
5. Kwaliteit van de uitvoering verhogen.
6. Basisinformatie beschikbaar stellen.

Deze zes lijnen zijn verder uitgewerkt in een onderdeel van het provinciale omgevingsprogramma. Daarnaast neemt de provincie actief deel aan landelijke samenwerking in de meerjarenagenda versterking omgevingsveiligheid. De provincie wil het rijksbeleid voor de modernisering van omgevingsveiligheid beïnvloeden. Ook is er aandacht voor externe veiligheid in relatie tot de energietransitie en de woningbouwopgave.

Beleidsprestatie 7-1-4 Beschermen en benutten van de kwaliteiten van het bodem- en grondwatersysteem

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Om de kwaliteiten van bodem en ondergrond optimaal te benutten, beschermen en beheren wil de provincie:

1. Bodem optimaal benutten:

- Winnings-, opslag- en transportfuncties duurzaam positioneren, beheren en afbouwen;
- 3D-ordening in ruimtelijke planprocessen bevorderen;
- Waarden van de ondergrond beheren.

2. Bodem en grondwaterkwaliteit beschermen en beheren:

- Overgangsrecht uitvoeren door mandatering en opdrachtverlening aan Omgevingsdienst;
- Project aanpak spoedlocaties afronden;
- Maatregelen uit het waterprogramma voor verbetering van de grondwaterkwaliteit uitvoeren;
- Met andere overheden samenwerken op de thema's diffuse verontreinigingen, zeer zorgwekkende stoffen en nieuwe stoffen;
- In de kennisinfrastructuur bodem en ondergrond investeren.

3. Nazorg stortplaatsen.

Beleidsprestatie 7-1-5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving, uitgevoerd door de Zuid-Hollandse omgevingsdiensten

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

De nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) 2018-2021 biedt de kaders om het VTH-instrumentarium in te zetten voor een veilige en gezonde leefomgeving, met name op het gebied van luchtkwaliteit, geluid en omgevingsveiligheid (opslag en transport van gevaarlijke stoffen). Nu de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2022 zal de looptijd van de Nota verlengd worden zodat er geen beleidsmatig gat ontstaat. De nieuwe Nota VTH geldend onder de Omgevingswet is in ontwikkeling en zal tegelijkertijd met de wet in werking treden.

- Het instrumentarium Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving reguleert bedrijven en activiteiten die onder bevoegd gezag van GS vallen (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht). Bij inzet van dit instrumentarium wordt gelet op ondersteuning van beleidsambities zoals de energietransitie, circulaire economie en het Schone Lucht Akkoord.
- Monitoring en sturing van de uitvoering van gemandateerde taken door omgevingsdiensten.
- Bij handhaving gaan we zo nodig naar verscherpt toezicht, zoals bijvoorbeeld bij het project Chemours en BP.
- Om informatie beter en makkelijker te kunnen ontsluiten en delen, digitaliseren we het werkveld verder. Bij vergunningverlening voeren we het ontwikkelprogramma Altijd Actuele Digitale Vergunning in 2022 verder uit voor alle Zuid-Hollandse omgevingsdiensten.
- Emissies van (potentiële) Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) naar lucht, water en bodem gaan we voorkomen door inventarisaties bij bedrijven van ZZS en in de afvalverwerking, actualisatie van vergunningen, overleg met het Rijk over regelgeving en onderzoek naar hoogwaardig hergebruik van ZZS- houdende materialen en vermindering van ZZS-houdend afval.
- We stimuleren kennisuitwisseling en bevorderen samenwerking met en tussen omgevingsdiensten. Hiertoe heeft Twijnstra en Gudde een verkennend onderzoek uitgevoerd, met aanbevelingen voor verdere samenwerking.
- We ontwikkelen samen met omgevingsdiensten, Interprovinciaal Overleg en de rijksoverheid het uitvoeringsbeleid verder.

- We sorteren voor op de komst van de Omgevingswet en passen het instrumentarium en beleid daarop aan.

Beleidsprestatie 7-1-6 Samenhangend beleidskader Gezond en Veilig met kennisontwikkeling en innovatie

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Gezondheid is een groot goed. Verschillende elementen in de leefomgeving hebben invloed op de gezondheid. Om die reden streeft de provincie naar een gezonde en veilige leefomgeving. Een omgeving die inwoners als prettig ervaren, uitnodigt tot gezond gedrag en beschermt tegen negatieve invloeden, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluid, wateroverlast en hittestress. We hebben aandacht voor kwetsbare groepen en wijken. In de startnotitie 'Gezond en veilig' is de ambitie geformuleerd dat in al het provinciale beleid gezondheid en veiligheid een plek krijgt. Dit vraagt om een innovatieve en gecoördineerde beleidsaanpak, waarbij bestaand beleid in samenhang wordt bezien vanuit gezondheid.

Het ontwikkelprogramma gezond en veilig is, voor de coalitieperiode 2020-2023, ingericht langs drie lijnen:

1. Het ontwikkelprogramma werkt samen met bestaande opgaven om daarin gezondheid een plek te geven. Zo werkt het programma samen met de opgave bereikbaar Zuid-Holland aan een gezonde weg door deze een plek te geven in het ambitieweb en in aanleg, beheer en onderhoud van infrastructuur. En het programma draagt bij aan toekomstbestendige nieuwbouw, door te kijken op welke wijze de bebouwde omgeving kan bijdragen aan gezondheid van inwoners.
2. Het ontwikkelprogramma is onderdeel van verschillende integrale programma's, zoals de Groene Cirkel Gezonde groene stad en de Groene Cirkel Tuin van Holland en groene, gezonde bedrijventerreinen. Deze programma's geven vorm en inhoud aan de gezonde leefomgeving.
3. De provincie Zuid-Holland werkt samen met partners zoals gemeenten, GGD-en en de drie Zuid-Hollandse universiteiten (Leiden, Delft en de Erasmus), het Rijk en RIVM en private partijen aan een (kennis)netwerk rond een gezonde leefomgeving.

Gedurende de looptijd van het ontwikkelprogramma wordt jaarlijks een voortgangsrapportage opgesteld. Aan het einde van de coalitieperiode zal deze rapportage aanbevelingen bevatten over de wijze waarop gezondheid structureel onderdeel van het beleid moet zijn en welke investeringen daarmee gemoeid zijn.

Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving

Beleidsprestatie 7-2-1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie

Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Algemeen

Voldoende beweging levert een positieve bijdrage aan gezondheid en het voorkomen van gezondheidsproblemen. Mensen gaan vaker naar buiten om te bewegen en te sporten en doen dat ook steeds meer ongeorganiseerd en bij voorkeur 'om de hoek'. Dat leidt tot meer druk op bestaande voorzieningen. Die druk wordt vergroot door de te verwachten groei van het aantal inwoners in Zuid-Holland. Dit vraagt om extra beheer- en herinrichtingsmiddelen.

Op dit moment is er nog geen antwoord op de huidige recreatiedruk en de te verwachten verdere toename in de komende jaren. Wel worden op thema's of gebieden visies ontwikkeld en plannen uitgewerkt maar een dekkend samenhangend beeld en realisatiestrategie ontbreekt. Daarom neemt de provincie het initiatief om in 2022 de opgave voor recreatie voor 2030 in beeld te brengen en deze te koppelen aan mogelijke realisatiestrategieën. Door middel van subsidies voor kwaliteitsimpuls recreatie wordt ingezet op het verbeteren van de kwaliteit van recreatiegebieden, stedelijke groenstructuur en drukke stranden voor inspannen en ontspannen. We blijven inzetten op verbeteren van de mogelijkheden voor inwoners om vanuit huis binnen 15-20 minuten wandelend/fietsend een groengebied, wandel-, fiets- of vaarroute in het buitengebied te bereiken.

Recreatiegebieden
Recreatiegebieden in Zuid- Holland - in eigendom en van derden – moeten schoon, heel en veilig blijven. Hiervoor:

- wordt in 2022 het provinciale budget voor beheer van de gebieden verhoogd met structureel 1,4 mln met name voor de RODS (Randen om de stad) gebieden die Staatsbosbeheer in beheer heeft en waarvoor de structurele financiering van de beheerlasten nog niet is geregeld.
- onderzoeken we samen met de eigenaren en terreinbeheerders de toekomstbestendige financiering en beheer van recreatiegebieden, zodat we in 2022 de contouren van een nieuwe beheerregeling kunnen bepalen. Hierbij worden de mogelijkheden betrokken voor meer inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, stimuleren van vrijwilligersinzet Ook bezien wij de mogelijkheden om de inrichting van de gebieden te wijzigen. zodat niet alleen beheerkosten kunnen worden beperkt, maar mogelijk ook andere maatschappelijke doelstellingen kunnen worden gerealiseerd (zoals omvorming van weides tot bos).
- versterken we de samenwerking met de terreinbeheerders waarbij ook de betekenis van de gebieden voor andere provinciale opgaven worden betrokken.

De overdracht van provinciale recreatiegebieden verloopt voorspoedig. Voor 2022 staat de afronding gepland van het laatste gebied, te weten de overdracht aan gemeente Dordrecht van de Louisa- en Cannemanspolder in de Nieuwe Dordtse Biesbosch (NDB), onderdeel van het programma Recreatie om de Stad. Door het eigendom en beheer van deze polder aan de gemeente over te dragen (die ook al andere recreatiegebieden in en rond NDB beheert) ontstaat samenhang in het gebied, met één beheerloket waar gebruikers voor alle recreatiegebieden terecht kunnen.
Voor het eigen recreatiegebied Vlietland zal een aantal van de verbeteringen die in het ontwikkelperspectief Vlietland zijn benoemd worden uitgevoerd. Verwacht wordt dat in 2022 volop werkzaamheden zullen plaatsvinden voor de realisatie van vakantiewoningen in Vlietland. De provincie zal er daarbij op toezien dat het gebied goed toegankelijk blijft. Tenslotte zal langs de A4 op het traject Vlietland-Vogelplas een passende geluidwerende voorziening (motie 867) worden aangelegd. Voor Bentwoud, waar de provincie voor het grootste deel eigenaar van is, zal een ontwikkelperspectief en een nieuw samenwerkingsovereenkomst met de gemeenten en Staatsbosbeheer worden opgesteld.

Participatie
De provincie bevordert de betrokkenheid van inwoners bij het groen en versterkt de groenbeleving door de ondersteuning aan:

- de programma's De Groene Motor (vrijwilligers), Mens en Natuur (IVN) en Groen doet goed (natuureducatie en natuurbeleving door kinderen).
- projectsubsidies voor o.a. het verbreding van het vrijwilligerswerk.

Stimuleren bewegen
De provincie zal het bewegen verder stimuleren door:

- het continueren van een voucherregeling en projectsubsidies voor het stimuleren van een beweegvriendelijke leefomgeving.
- uitbreiding van de samenwerking met het Jeugdfonds Sport en Cultuur voor het doen van onderzoek naar thema's die van belang zijn om het sporten te stimuleren onder bepaalde doelgroepen. Dit betreft in eerste instantie het bereiken van de jeugd tussen 12 en 17 jaar en zwemveiligheid voor alle kinderen. In 2022 wordt dit voortgezet met mogelijk de aanvulling van de thema's Werkende armen, Jeugdfonds en Gezondheidszorg.
- openstellen van een subsidieregeling sportevenementen.

Landschapstafels
2022 is het laatste jaar van de subsidies aan de landschapstafels. De resultaten van de inzet van deze subsidies worden in 2022 geëvalueerd.

Kennis en onderzoek
Het onderzoek naar natuur- en recreatiegebieden in Zuid-Holland uit 2017 geeft inzicht in de omvang en de kenmerken van het bezoek aan 35 natuur- en recreatiegebieden in de provincie. In overleg met eigenaren en beheerders wordt in 2022 dit onderzoek geactualiseerd. Daarnaast worden de mogelijkheden onderzocht om de drukte in de gebieden beter te monitoren en de spreiding over de gebieden te faciliteren.

Recreatieve routenetwerken
Het beheer en onderhoud van recreatieve routestructuren dient op orde te zijn en kan op onderdelen worden verbeterd. Dat geldt ook voor de kwaliteit, de bruikbaarheid en de vindbaarheid van de recreatieve routes (wandelen, fietsen, varen, ruiteren). Hiervoor worden de volgende acties ondernomen:

- verder uitbouwen van het routeplatform dat in 2021 is opgericht.
- continueren van openstellingsvergoeding voor boerenlandpaden (circa 95 km en onderdeel van het provinciaal wandelroutenetwerk) en bijdragen voor het beheer van ruiterpaden die niet in eigendom zijn van gemeenten.
- financiering onderhoud landelijke fietsroutes door Zuid-Holland.
- Momenteel worden deze fietsroutes omgezet in LF Icoonroutes waarvan de Maasroute, de Kustroute en de Waterlinieroute inmiddels zijn gerealiseerd en in 2022 een extra LF route door Zuid-Holland wordt verwacht.
- voortzetten van de bijdrage aan landelijke routebureaus voor fietsen en wandelen (Wandelnet en Fietsplatform). Hiermee vergaren wij ook kennis en dragen wij bij aan de doorontwikkeling van de landelijke routenetwerken.
- voor ruiter- en menpaden zijn diverse projecten voor nieuwe verbindingen uitgewerkt. De doelgroep analyse ‘Ruiters en menners in Beeld’ afgerond in 2020, vormt samen met de ambitiekaart uit het Ruiter- en menpadenplan 2019 de basis voor deze verbindingen waarmee hippische hotspotgebieden met elkaar worden verbonden.
- samen met het Innovatieteam van de provincie is in januari 2021 een uitvraag gedaan om de ontsluiting en benutting van recreatieroutes te verbeteren en te coördineren. De verschillende modaliteiten: ruiters, wandelen, fietsen en varen kunnen worden bediend. Bij een succesvol resultaat van de pilot wordt het brede gebruik in de provincie gestimuleerd.

Waterrecreatie
Gedurende de corona-maanden is de belangstelling voor watersport en waterrecreatie toegenomen en dit willen we graag vasthouden. Afgelopen jaar zijn er meerdere subsidies verstrekt voor verbeteringen van de vaarfaciliteiten en is er ook aandacht voor bewustwording en stimulering van de inwoners van Zuid-Holland door communicatie en promotie om ze bewust te maken van het vele water in Zuid-Holland en ze meer hier naartoe te leiden. In 2022 willen we dit verder bevorderen. Ook het vaarnetwerk wordt een stukje verbeterd door de provinciale bijdrage aan de Ringvaart Zuidplas zodat dit een volwaardige schakel wordt.
Met drie regio's is een Gezamenlijk Programma Waterrecreatie opgesteld waarmee de provincie op een aantal thema's gaat samenwerken. Onder meer over meerdaags varen, marketing en promotie, elektrisch varen, netwerkverbeteringen en faciliteiten op en langs het water. Ook in de rest van de provincie wordt er aandacht besteedt aan waterrecreatie.

Beleidsdoel 7-3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

Beleidsprestatie 7-3-1 Klimaatadaptatie en aanpak bodemdaling stedelijk gebied
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
Om Nederland uiterlijk in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te hebben ingericht, hebben de gezamenlijke overheden (gemeenten, waterschappen, provincies en Rijk) in het nationale Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) afgesproken om 7 stappen versneld (uiterlijk in 2023 gereed) uit te voeren. Dit zijn:

1. Kwetsbaarheden voor wateroverlast, hittestress, droogte, overstroming en bodemdaling in beeld brengen (stresstesten);
2. Risicodialogen voeren en een strategie opstellen;
3. Uitvoeringsagenda opstellen;
4. Meekoppelkansen benutten;
5. Borgen in eigen beleid en handelen;
6. Deze aanpak faciliteren en stimuleren bij anderen;
7. Voorbereiden op handelen bij calamiteiten.

Met ons programma "*Weerkrachtig Zuid-Holland*" doorlopen alle voor klimaatadaptatie relevante beleidsvelden binnen de provincie dit proces en helpen wij onze externe partners daarbij.

In 2022 richt het programma Weerkrachtig Zuid-Holland zich met name op:

- Nnieuwe klimaatscenario's van IPCC en KNMI (eind 2021) analyseren op de impact voor Zuid-Holland;
- Een monitoringssystematiek ontwikkelen en inrichten om de omvang van deze opgave voor Zuid-Holland en de voortgang in het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten te volgen;
- Nog ontbrekende beleidsthema's in de provinciale stresstesten en risicodialogen afronden en deze toevoegen aan de klimaatatlas;
- Beleidsafdelingen stimuleren en ondersteunen bij de uitvoering van de Provinciale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie (vastgesteld in 2021);
- Meekoppelkansen met de energietransitie concreet maken en toepassen;
- Inzicht geven in de meekoppelkansen rond versterking van onze natuurlijke klimaatbuffers;
- Resultaten van het Convenant Klimaatadaptief Bouwen intern borgen, in een nationale aanpak (level playing field) en in concrete woningbouwprojecten;
- Samenwerking met strategische partners intensiveren rond het klimaatbestendig maken van de bestaande bebouwde omgeving, zoals woningcorporaties en gebruikers;
- Samenwerking continueren met gemeenten en waterschappen in onze 10 DPRA-werkregio's, gericht op voorstellen indienen voor en rijksmiddelen verkrijgen uit de Impulsregeling Klimaatadaptatie;
- Zuid-Hollandse gemeenten ondersteunen en faciliteren om klimaatadaptatie in hun eigen (omgevings-)beleid te borgen;
- Innovatieve toepassingen op het gebied van tegengaan wateroverlast, regenwaterbuffers- en hergebruik, tegengaan hitte en overstromingsgevaar laten ontwikkelen, door het innovatieprogramma VP-Delta op the Greenvillage (Waterstraat, Hitteplein) en de Flood-proof testlocatie van TU-Delft te ondersteunen.

Voor het programma ‘Weerkrachtig Zuid-Holland’ stellen wij tot en met 2023 menskracht en procesmiddelen beschikbaar.

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

‘Wat mag het kosten’ is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

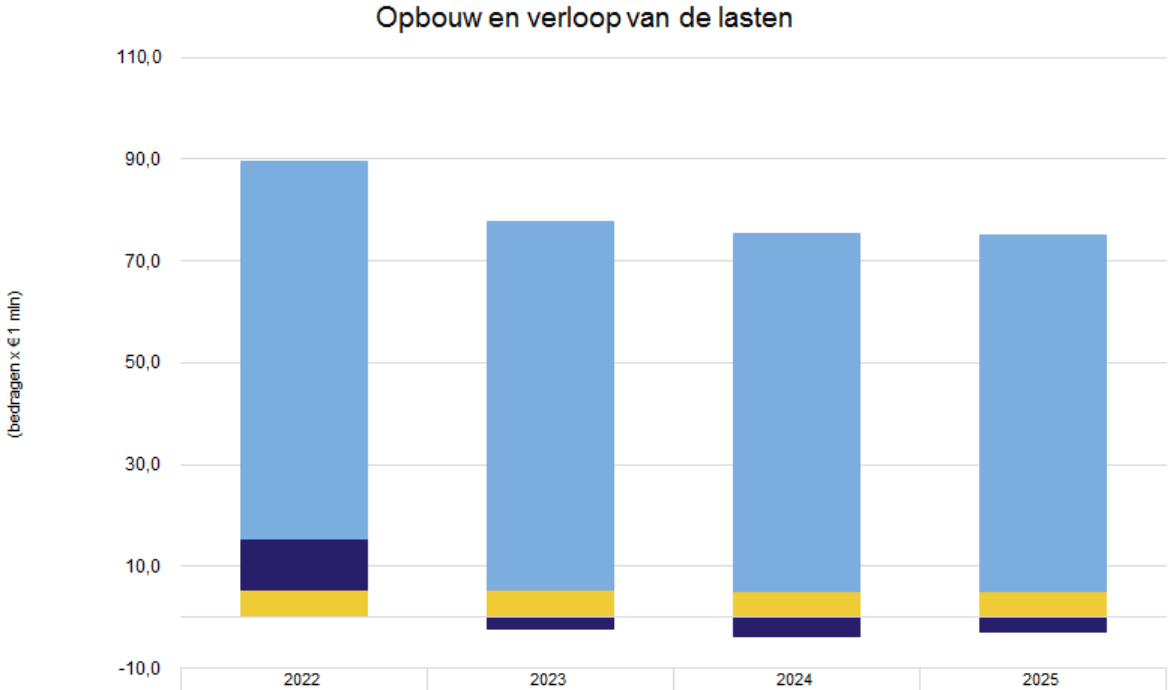

	2022	2023	2024	2025
Totaal	89,5	75,5	71,7	72,3
Overige lasten	73,9	72,1	70,3	69,9
Lasten i.r.t. reserves	10,1	-2,2	-3,8	-2,8
Arbeidskosten	5,4	5,4	5,2	5,2
Kapitaallasten	0,0	0,1	0,1	0,1

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Beleidsdoel 7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid								
7-1-1 Bevorderen van gezonde luchtkwalitiet	551	954	1.279	-346	932	1.082	1.082	1.082
7-1-2 Verminderen van geluidhinder	280	277	161	2	163	163	163	163
7-1-3 Voork.risico's ongevallen met gevaarl.stoffen(transp/ind.)	9.884	7.059	800	9	809	809	808	639
7-1-4 Bescherm&benut.v.d.kwaliteiten v.h. bodem-&grondwatersysteem	8.303	9.549	2.701	4.143	6.844	3.290	2.493	2.420
7-1-5 Vergunningverl.,toezicht&handhaving, uitgev.ZH omgevingsd.	49.512	53.467	55.059	-454	54.605	51.941	51.569	51.451
7-1-6 Samenhangend beleidskader Gezond&Veilig met kennisontw.&inn.	380	1.295	1.272	4	1.276	1.376	676	675
Totaal beleidsdoel 7-1	68.910	72.600	61.272	3.357	64.629	58.661	56.792	56.430
Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving								
7-2-1 Recreatie, sport, kennisontwikkeling en innovatie	15.654	21.922	14.397	9.059	23.456	15.736	14.588	15.586
Totaal beleidsdoel 7-2	15.654	21.922	14.397	9.059	23.456	15.736	14.588	15.586
Beleidsdoel 7-3 Klimaatbestendig Z-H,opgew.tegen effect.v.klimaatver.&bodemd								
7-3-1 Klimaatadaptie en aanpak bodemdaling stedelijk gebied	730	1.604	1.221	156	1.377	1.057	279	278
Totaal beleidsdoel 7-3	730	1.604	1.221	156	1.377	1.057	279	278
Totaal	85.294	96.126	76.890	12.572	89.463	75.454	71.659	72.294
Baten								
Beleidsdoel 7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid								
7-1-4 Bescherm&benut.v.d.kwaliteiten v.h. bodem-&grondwatersysteem	1.594	1.367	344	0	344	1.169	998	911
7-1-5 Vergunningverl.,toezicht&handhaving, uitgev.ZH omgevingsd.	1.397	3.400	3.400	0	3.400	3.400	3.400	3.400
Totaal beleidsdoel 7-1	2.990	4.767	3.744	0	3.744	4.569	4.398	4.311
Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving								
7-2-1 Recreatie, sport, kennisontwikkeling en innovatie	242	413	27	128	155	155	155	155
Totaal beleidsdoel 7-2	242	413	27	128	155	155	155	155
Beleidsdoel 7-3 Klimaatbestendig Z-H,opgew.tegen effect.v.klimaatver.&bodemd								
7-3-1 Klimaatadaptie en aanpak bodemdaling stedelijk gebied	105	0	0	0	0	0	0	0

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Totaal beleidsdoel 7-3	105	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	3.337	5.180	3.771	128	3.899	4.724	4.553	4.466
Saldo lasten en baten Ambitie 7	**81.957**	**90.946**	**73.120**	**12.444**	**85.564**	**70.730**	**67.106**	**67.828**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsdoel 7-1 Bevorderen en verbeteren milieukwaliteit en gezondheid

Correctie beklemming VV 2.0 (AADV) JR 2019 € -0,18 mln

Bij de Jaarrekening 2019 is voor het programma Altijd Actuele Digitale vergunning (AADV) voor 2020 € 0,86 mln beklemd. Dit had € 0,68 mln moeten zijn. Het verschil van € 0,18 mln wordt met de laatste jaarschijf van het project in 2022 gecorrigeerd.
Dekking ten bate van het begrotingssaldo.

Subsidieregeling compensatie kosten dumpingen drugsafval € 0,12 mln

Het ministerie van JenV stelt voor de jaren 2022 tot en met 2024 via het provinciefonds een decentralisatie-uitkering beschikbaar voor het beleid rondom het tegengaan van dumpingen drugsafval. De bijdrage dient om de schade die particulieren en gemeenten ondervinden door deze dumpingen op hun grond te compenseren. De provincie ontvangt in dit kader t/m 2024 jaarlijks een bedrag van € 116.555.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Vuurwerkcoördinator € -0,07 mln

De wettelijke taak 'Vuurwerkcoördinator' is met het bijbehorend budget overgeheveld van de DCMR naar de provincie. Het budget is toegevoegd aan het vaste formatiebudget ter dekking van de loonkosten. De dekking van de loonkosten loopt tot en met 2027.
Dekking ten laste van eigen middelen.

Afvalmedewerker € -0,1 mln

De bijstelling betreft het toevoegen van expertise op het gebied van afvalregelgeving benodigd door de toename van de complexe vraagstukken rond afval(bedrijven) en afvalregelgeving. Hiervoor wordt budget toegevoegd aan het vaste formatiebudget ter dekking van deze loonkosten tot en met 2027.
Dekking ten laste van eigen middelen.

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) € 0,3 mln

Met ingang van 2024 wordt tot en met 2027 jaarlijks € 300.000 toegevoegd aan het budget van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). De middelen zijn bedoeld voor o.a. onderzoek naar (p)ZZS bij complexe bedrijven en in de afvalverwerking voor wat betreft vergunningverlening, toezicht, handhaving en regelgeving.
De dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Indexatie Omgevingsdiensten € -0,42 mln Structureel

De budgetten voor de werkplannen van de omgevingsdiensten worden jaarlijks geïndexeerd. Bij de voorjaarsnota is voor alle omgevingsdiensten tezamen een voorlopig bedrag van ongeveer € 0,7 mln opgenomen. De indexatie wordt met ingang van 2022 structureel verlaagd met € 0,42 mln en vastgesteld op € 0,3 mln.

Dekking ten laste begrotingssaldo.

MEC verduurzaming binnenvaart € -0,15 mln

Voor de verduurzaming van de binnenvaart wordt vanuit Ambitie 7, onderdeel Luchtkwaliteit, € 0,2 mln in 2021 en € 0,15 mln in 2022 ingezet op dit onderwerp. De bijdrage wordt in de reserve Mobiliteit gestort. In Ambitie 2 is de volledige toelichting over dit onderwerp opgenomen.
Dekking ten laste van reserve Mobiliteit

Overheveling budget van Luchtkwaliteit naar SWUNG 2 € -0,2 mln

Een deel van het budget voor luchtkwaliteit wordt structureel overgeboekt naar SWUNG 2. SWUNG 2 is een nieuwe wettelijke taak voor de provincie. Het betreft een bedrag van € 0,2 mln per jaar voor SWUNG 2 dat ten gunste komt van ambitie 2.
Dekking ten laste van eigen middelen.

Kasritme wijziging begrotingssubsidie Oude Tonge en EMK bijdrage € 4,1 mln

De begrotingssubsidie ten behoeve van herontwikkelingslocatie Oude Tonge valt niet langer qua lastneming alleen in 2021. Het kasritme is aangepast naar 2022 en 2023. Daarnaast is ervoor gekozen om de subsidie te verhogen naar € 3,2 mln. in verband met het niet langer meer splitsen van subsidies voor de verschillende fasen van het project. Het is nu teruggebracht naar één begrotingssubsidie.
Verder is de EMK bijdrage niet in 2021 overgemaakt aan het ministerie, omdat er nog geen overeenstemming is tussen de betrokken partijen waardoor nog niet begonnen is met de uitvoering van het saneringsplan. Het budget is doorgeschoven vanuit 2021 naar 2022.
Dekking ten laste van de reserve Meerjarenplan Bodem, ondergrond en grondwater.

Warme overdracht Bodemtaken € 0,06 mln (Najaarsnota 2021 en Begroting 22)

Deze wijziging betreft het deels doorschuiven van het budget vanuit 2021 naar 2022. Door uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet ligt de nadruk van werkzaamheden met betrekking tot de warme overdracht van de bodemtaken aan gemeenten meer in het eerste helft van 2022.
Dekking vanuit reserve Meerjarenplan Bodem, Ondergrond en Grondwater.

Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving

Claim Beheer recreatiegebieden € 1,5 mln (Begroting 2022 t/m 2027)

Extra budget voor de periode 2022 t/m 2027 voor het beheer van de recreatiegebieden in Zuid-Holland. Het betreft zowel extra middelen voor groot onderhoud voor de provinciale recreatiegebieden als voor recreatiegebieden in beheer van derden, met name voor de RODS gebieden die Staatsbosbeheer in eigendom en beheer heeft, maar waarvoor geen beheerbudget voor beschikbaar is.
Vanaf 2028 kan het budget uit de reguliere middelen binnen Beleidsdoel 7.2 worden opgevangen.
Onderdeel van het bedrag is de indexatie van de beheerbudgetten vanwege de prijsontwikkeling.
Dekking ten laste van het begrotingssaldo.

Inkomsten derden voor beheer Bentwoud € 0,1 mln

Budget neutrale verwerking van structurele inkomsten conform de SOK voor beheer Bentwoud.
Dekking uit specifieke baten, zie ook de toelichting bij de lasten.

Afkoop voor Louise Cannemanspolder € 3,8 mln

Afkoop voor de recreatiegebieden Louisa- en Cannemanspolder Dortse Biesbosch.
Dekking ten laste van de reserve Groene Ambities

Ontwikkeling provinciale recreatiegebieden € 0,8 mln (Najaarsnota en Begroting)
Inzet voor de kwaliteitsimpuls in provinciale recreatiegebieden, met name voor Vlietland. De middelen waren opgenomen in de Begroting 2021 maar zijn bij Najaarsnota 2021 verlaagd. Dekking ten laste van eigen middelen

Landschaptafels € 1,5 mln (Najaarsnota en Begroting)
De verwerking van de ontvangen voortgangsrapportages over de uitvoering van de projecten waarvoor de subsidies zijn verstrekt, leidt ertoe dat de lasten van voorgaande jaren voor een deel ten laste van de begroting 2022 komen in plaats van 2021. De geraamde bedragen in Begroting 2021 zijn bij najaarsnota hierom verlaagd. Dekking ten laste van eigen middelen

Overheveling budget Ruiterpaden € 0,2 mln (Najaarsnota en Begroting)
Voor het opknappen, het groot onderhoud en de uitbreiding van het ruiter- en menpadennetwerk is in totaal € 3,2 mln vrijgemaakt naar aanleiding van motie 743. Een deel van de middelen is bij najaarsnota verschoven naar 2022. Daarnaast is het kader van Nieuw voor Oud het budget verlaagd met € 0,75 mln Dekking ten laste van de reserve Groene Ambities. Vrijval ten bate van het begrotingssaldo € 0,75 mln

Vlietland € 0,3 mln (Najaarsnota en Begroting)
N.a.v. motie 811 is € 0,3 mln beschikbaar gesteld voor het realiseren van een extra kwaliteitsimpuls in Vlietland door geluid- en zichthinder van de A4 te beperken, middels aanplanting van bomen en struweel. Voorzien was dat dit in 2021 zou worden afgerond maar vanwege de raakvlakken met de aanleg van geluidwerende voorzieningen in Vlietland (motie 867) wordt de realisatie in 2022 verwacht. Dekking ten laste van eigen middelen

Doorschuiven middelen RODS € 0,6 mln Incidenteel (Najaarsnota en Begroting)
Door vertraging in de afwikkeling van een RODS gebied in de gemeente Lansingerland is de verwachting dat de kosten in 2022 plaatsvinden. Dekking ten laste van eigen middelen

Indexatie € 0,1 mln
Voor de indexatie van lasten volgend uit beheer provinciale recreatiegebieden wordt structureel € 0,1 mln. toegevoegd. Deze indexatiepost is vooralsnog alleen dekkend voor de indexatie in 2022. Dekking laste van het begrotingssaldo

Beleidsdoel 7-3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

Subsidie Boeren op Hoog Water € -0,15 mln
De looptijd van de verleende subsidie voor Boeren op Hoog Water is met één jaar verkort, waardoor in 2023 geen subsidielasten meer vallen maar alleen in 2021 en 2022. Als gevolg hiervan zijn de lasten voor 2022 met € 0,15 mln verlaagd. Dekking ten laste van de reserve Bodemsanering.

Toelichting baten

Beleidsdoel 7-1 Bevorderen en verbeteren milieukwaliteit en gezondheid

Subsidieregeling compensatie kosten dumpingen drugsafval € 0,12 mln
De provincie ontvangt van 2022 tot en met 2024 jaarlijks een bedrag van € 116.555 van het Rijk voor de

subsidieregeling die dient om de schade die particulieren en gemeenten ondervinden door dumpingen van drugsafval te compenseren.

Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving

Ontvangen inkomsten Bentwoud € 0,1 mln
Budget neutrale verwerking van structurele inkomsten conform de SOK voor beheer Bentwoud. In 2022 vinden hernieuwde onderhandelingen SOK plaats voor beheer en onderhoud. Dekking uit de specifieke baten, zie ook de toelichting bij de lasten.

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025

Beleidsdoel 7-1 Bevorderen en verbeteren milieukwaliteit en gezondheid

Met ingang van 2024 wordt tot en met 2027 jaarlijks € 0,3 mln toegevoegd aan het budget van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS).

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025

Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves

In het onderstaande overzicht wordt aangegeven welke de totale inzet van reserves is binnen de ambitie.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Beleidsdoel	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo mutaties 2022	Saldo mutaties 2023	Saldo mutaties 2024	Saldo mutaties 2025
Meerjarenplan Bodem, ondergrond en grondwater	7-1	0	5.033	-5.033	-640	0	0
Groene ambities	7-2	4.001	8.839	-4.839	2.810	3.833	2.838
Reserve UPG 40	7-2	0	217	-217	0	0	0
Eindtotaal		4.001	14.089	-10.089	2.170	3.833	2.838

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

Omgevingsdiensten

De vijf omgevingsdiensten in Zuid-Holland ((DCMR Milieudienst Rijnmond, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Omgevingsdienst West-Holland, Omgevingsdienst Midden-Holland en Omgevingsdienst Haaglanden) voeren namens Gedeputeerde Staten het beleid op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uit binnen de wettelijke kaders en de kaders die de provincie opstelt. Als bedrijven voldoen aan actuele wet- en regelgeving worden hinder, emissies en risico's beperkt. Actuele vergunningen, frequent toezicht en consequent handhavend optreden bij geconstateerde overtredingen dragen hier aan bij.

Naast vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) taken bij bedrijven, voeren de vijf omgevingsdiensten ook taken uit op grond van onder meer de Wet Natuurbescherming, Wet bodembescherming, Waterwet, Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden, Wet luchtvaart, Wet geluidhinder en de Provinciale Milieuverordening.

PROAV N.V.

De provincie is enig aandeelhouder van het Provinciaal Afvalverwijderingsbedrijf Zuid Holland (PROAV NV). De exploitatie van stortplaats Derde Merwedehaven in Dordrecht is gestopt en er wordt gewerkt aan een gecombineerd plan dat de wijze beschrijft van eindafwerking, herinrichting en nazorg van de stortplaats. Het plan is inmiddels in uitvoering.

Fonds nazorg

De provincie Zuid-Holland is organisatorisch en financieel verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen, die op of na 1 september 1996 nog in bedrijf waren. Om de nazorgverantwoordelijkheid te kunnen bekostigen, legt de provincie aan de stortplaatsexploitant, tot het moment van afhandeling van de overdracht van de eeuwigdurende nazorg aan de provincie, heffingen op om een doelvermogen op te bouwen.

Subsidies

Zie paragraaf Subsidies, Ambitie 7.

Overzicht Algemene middelen en Organisatie

Dit hoofdstuk bevat de overzichten van algemene dekkingsmiddelen en organisatie en het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting en onvoorzien.

Wat willen we bereiken?

Algemene dekkingsmiddelen

De provincie streeft naar een financieel gezonde huishouding. Dit is van belang voor de rechtmatigheid van het provinciale handelen en voor de maatschappelijke legitimiteit van de provincie. De provincie werkt immers direct dan wel indirect (via het Rijk) met belastinggeld van burgers en bedrijven.

Een financieel gezonde huishouding komt in de eerste plaats tot uitdrukking in een sluitende begroting, waarin baten en lasten meerjarig met elkaar in evenwicht zijn. In de tweede plaats moet de provincie beschikken over voldoende weerstandscapaciteit. Deze is nodig om financiële consequenties van (niet-begrote) risico's op te kunnen vangen.

De provincie streeft naar een belastingdruk die past bij het provinciale voorzieningenniveau. De opcenten op de Motorrijtuigenbelasting is veruit de belangrijkste belastingheffing van de provincie. Provinciale Staten stellen jaarlijks het opcententarief vast. Dit tarief is gebonden aan een wettelijk maximum, dat jaarlijks door het Rijk (op basis van de inflatieontwikkelingen) wordt aangepast.

Wat gaan we doen om dit te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we deze vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Financieel-strategisch beleid
Het provinciefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling van de Rijksuitgaven. Verder hebben de onderschrijving van plafond van het BTW-compensatiefonds en diverse ontwikkelingen in de verdeelmaatstaven, zoals wijziging van het peiljaar van de eigen inkomsten uit de opcenten Motorrijtuigenbelasting, invloed op de hoogte van de uitkering.
Heffen van opcenten motorrijtuigenbelasting
De belangrijkste inkomstenbron waar de provincie zelf invloed op heeft bestaat uit de belasting opcenten Motorrijtuigenbelasting. Naast het door de provincie vastgestelde opcententarief zijn de werkelijke inkomsten uit de opcenten Motorrijtuigenbelasting afhankelijk van externe factoren, zoals de ontwikkeling van het wagenpark in Zuid-Holland. Zie verder de toelichting op de MRB bij de paragraaf Lokale Heffingen.

Wat mag dat kosten?

Inleiding
Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:
- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

'Wat mag het kosten' is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

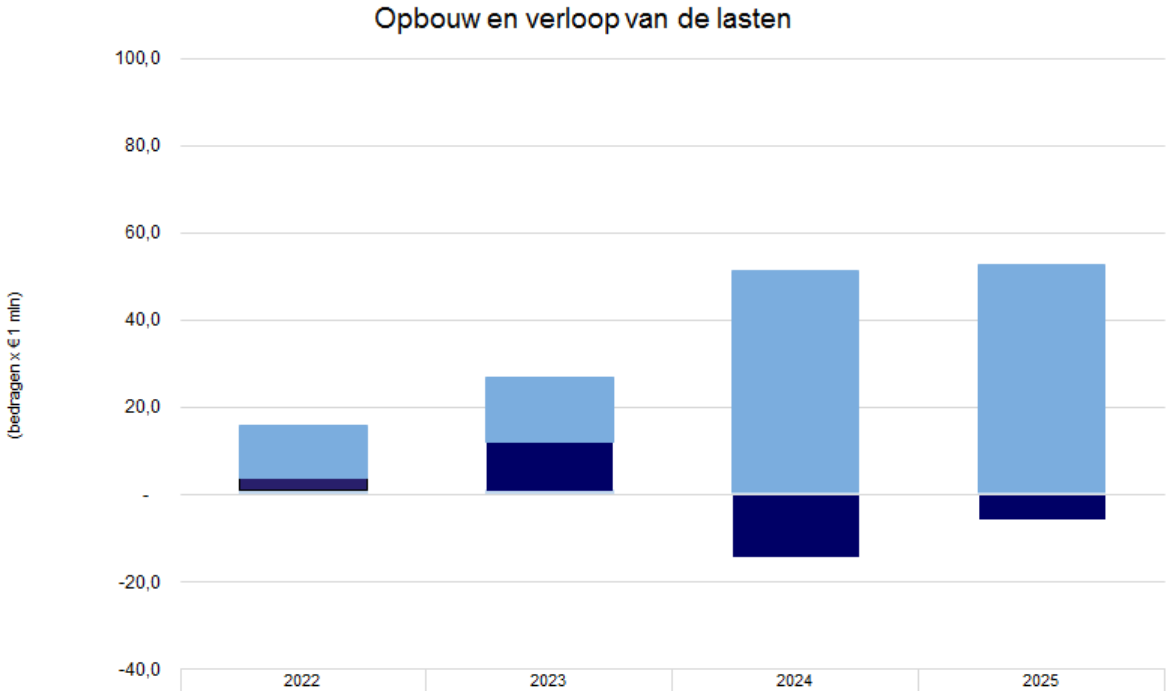

	2022	2023	2024	2025
Totaal	16,0	26,9	36,9	47,3
Overige lasten	12,3	15,0	50,4	52,0
Lasten i.r.t. reserves	2,8	11,0	-14,4	-5,5
Arbeidskosten	-	-	-	-
Kapitaallasten	0,9	0,9	0,9	0,9

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Algemene middelen								
Financieel-strategisch beleid	4.943	1.662	21.610	-5.581	16.030	26.922	36.938	47.335
Totaal	4.943	1.662	21.610	-5.581	16.030	26.922	36.938	47.335
Baten								
Algemene middelen								
Financieel-strategisch beleid	290.411	292.529	288.395	5.310	293.705	297.587	304.224	313.852
Heffen van opcenten motorrijtuigenbelasting	343.699	347.750	345.750	5.153	350.903	354.830	359.108	365.239
Totaal	634.110	640.279	634.145	10.462	644.608	652.417	663.333	679.091
Saldo lasten en baten Ambitie 9	**-629.167**	**-638.617**	**-612.535**	**-16.043**	**-628.578**	**-625.495**	**-626.395**	**-631.756**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Mutaties op stelpost prijscompensatie € -7,1 mln Effect uit BGR en NJN
Aanpassen van de stelpost op basis van de nieuwe indexen en de inzet van indexatie middelen vanuit de stelpost naar de ambities

Mutaties op stelpost looncompensatie € +1,5 mln Effect uit BGR en NJN
De stelpost prijscompensatie wordt voor 2022 tot en met 2025 verlaagd als gevolg van berekening van verwachte indexaties. Voor 2022 wordt het budget op de stelpost prijscompensatie met € -2,2 mln verlaagd ten gunste van het begrotingssaldo.

Toelichting baten

Beleidsprestatie - Financieel-strategisch beleid

Ophogen van het dividend van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) € 0,6 mln (Incidenteel)
De opbrengst aan dividend wordt incidenteel in 2022 verhoogd met € 0,6 mln op basis van de halfjaarcijfers van de BNG-bank. De geraamde baten ad € 0,6 mln wordt incidenteel ten gunste van het begrotingssaldo gebracht.

Doeluitkering illegale drugsdumpingen € 0,1 mln
Betreft het begroten van decentralisatie uitkering via het Provinciefonds voor compensatie kosten dumpingen drugafval. Deze ontvangsten vanuit het Rijk worden nu begroot voor de jaren 2022 tot en met 2024 voor € 0,1 mln per jaar. Deze middelen zullen worden ingezet ter dekking van “Subsidieregeling Compensatie kosten dumpingen drugsafval” (zie hiervoor de budgetbijstelling in Ambitie 7).

Accres provinciefonds € -1,2 mln
Het accres van het provinciefonds wordt conform de Meicirculaire 2021 verlaagd met € 1,2 mln. De verlaging van het accres komt ten laste van begrotingssaldo.

Accres provinciefonds € 5,8 mln
Het accres van het provinciefonds wordt conform de Septembercirculaire 2021 verhoogd met € 5,8 mln. De verhoging van het accres komt ten gunste van het begrotingssaldo.

Beleidsprestatie - Heffen van opcenten Motorrijtuigenbelasting

Aanpassing van de opbrengst motorrijtuigenbelasting € 5,2 mln
De opbrengst van de Motorrijtuigenbelasting wordt de komende jaren verhoogd ten gunste van begrotingssaldo. Zie toelichting paragraaf Lokale heffingen.

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves

In het onderstaande overzicht wordt aangegeven welke de totale inzet van reserves is binnen de ambitie.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Beleidsdoel	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo mutaties 2022	Saldo mutaties 2023	Saldo mutaties 2024	Saldo mutaties 2025
Algemene reserve	9-1	154.537	87.974	66.562	-10.986	14.355	5.490
Begrotingssaldo 2024-2031	9-1	0	69.354	-69.354	0	0	0
Eindtotaal		154.537	157.328	-2.792	-10.986	14.355	5.490

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

Niet van toepassing.

Subsidies

Niet van toepassing.

Onvoorzien

Vanuit de huidige risicomanagement methodiek, waarbij onder andere gepoogd wordt een stapeling van risicobuffers te voorkomen, is er geen behoefte aan een structurele algemene post onvoorzien. Binnen project- en programmareserves en de algemene reserve zijn immers voldoende incidentele middelen aanwezig voor het afdekken van incidentele risico's. Daarnaast zijn er andere bronnen voor structurele weerstand zoals onbenutte belastingcapaciteit. De post onvoorzien is daarom als nihil opgenomen.

Organisatie

Organisatie zijn de overheadkosten die bestaan uit alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Zie de paragraaf Bedrijfsvoering voor verdere informatie.

Wat mag dat kosten?

Inleiding

Wat mag het kosten is opgebouwd in 2 delen:

- Opbouw en verloop lasten
- Raming baten en lasten

'Wat mag het kosten' is nu samengevat in 1 tabel. Provinciale Staten hebben budgetrecht op het niveau beleidsdoel. Daarom zijn de toelichtingen ook geschreven op de bijstellingen per beleidsdoel, binnen een ambitie. De mutaties op beleidsprestaties zijn daarnaast ter informatie vermeld.

Opbouw en verloop lasten

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de lasten van de ambitie zijn opgebouwd.

- Arbeidskosten: betreft de loonkostenformatie zoals opgenomen onder A in de paragraaf Arbeidskosten
- Kapitaallasten: betreft de kapitaallasten als gevolg van een investering
- Reserves: Het saldo van de toevoegingen en onttrekkingen vanuit reserves*
- Overige lasten: betreft de lasten niet zijnde de eerste 3

*In de uitwerking van het presenteren van de reserves binnen de lasten en baten is gebleken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om deze automatisch uit te splitsen. Doordat het merendeel van de toevoegingen en onttrekkingen aan en vanuit de reserves plaats vindt in relatie tot de lasten in de exploitatie, is de inzet van reserves binnen de lasten in onderstaande grafiek opgenomen. Er wordt nu gewerkt aan het geautomatiseerd mogelijk maken van deze informatiewens.

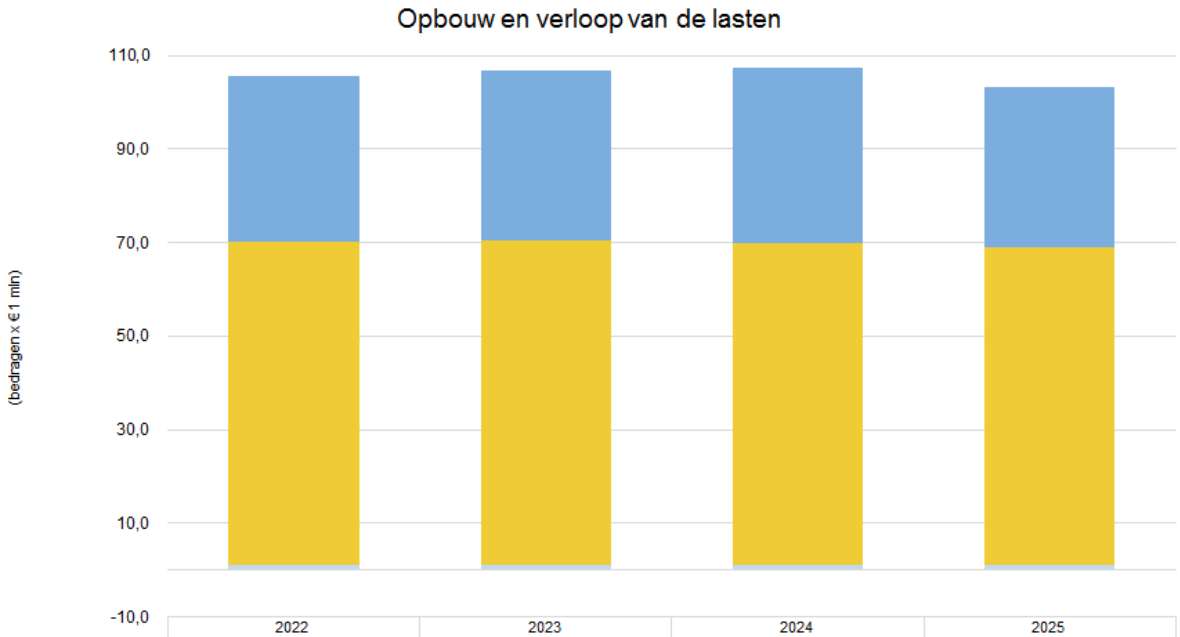

	2022	2023	2024	2025
Totaal	105,6	106,8	107,2	103,0
Overige lasten	35,3	36,3	37,1	33,9
Lasten i.r.t. reserves	-	-	-	-
Arbeidskosten	69,0	69,3	68,8	67,9
Kapitaallasten	1,2	1,2	1,2	1,2

Raming baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Najaarsnota 2021	Kadernota 2022	Bijstellingen	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Lasten								
Duurzame organisatie								
Een duurzame informatievoorziening en digitalisering	21.964	22.586	21.613	968	22.580	22.761	24.136	21.682
Maatschappelijk betrokken werkgeverschap: divers, incl&vit.	61.034	65.805	62.688	2.323	65.011	65.115	63.657	62.618
Een duurzame huishouding van de provincie Zuid-Holland	16.480	16.093	15.335	-87	15.248	16.151	16.861	16.142
Een solide financieel en juridisch beleid	3.580	3.160	3.067	-339	2.728	2.728	2.528	2.528
Totaal	103.059	107.643	102.702	2.865	105.567	106.755	107.182	102.971
Baten								
Duurzame organisatie								
Een duurzame informatievoorziening en digitalisering	3	0	0	0	0	0	0	0
Maatschappelijk betrokken werkgeverschap: divers, incl&vit.	1.662	371	371	0	371	371	371	371
Een duurzame huishouding van de provincie Zuid-Holland	2.283	2.016	2.016	0	2.016	2.616	2.616	2.616
Een solide financieel en juridisch beleid	600	131	131	0	131	131	131	131
Totaal	4.547	2.518	2.518	0	2.518	3.118	3.118	3.118
Saldo lasten en baten Ambitie 8	**98.511**	**105.125**	**100.184**	**2.865**	**103.049**	**103.637**	**104.064**	**99.852**

Toelichting bijstellingen

Toelichting Lasten

Beleidsprestatie - Een duurzame informatievoorziening en digitalisering

Digitaal Zuid-Holland - Transitie opgave digitalisering € 0,8 mln
De provincie is in transitie naar het datagedreven werken en heeft hierop een voorloperspositie. We benutten deze positie om onze beleidsdoelen efficiënter en effectiever te realiseren. Daarnaast zijn er ook ambitie-overstijgende aspecten van de digitale transformatie (zoals interne bewustwording, vaardigheden van medewerkers, externe samenwerking, plus procesbegeleiding). Voor deze activiteiten zijn extra middelen ad € 0,8 mln nodig voor de jaren 2022 tot en met 2024. Voor verdere toelichting zie paragraaf Arbeidscapaciteit.

Stukken beter bewaard en doorontwikkeling risico management € 0,8 mln
Inzet voor stukken beter bewaard en doorontwikkeling van het risicomanagement binnen de provincie

Indexatie exploitatiebudget I&A € 0,2mln
De exploitatiebudgetten voor ICT-kosten worden op basis van indexatie structureel verhoogd met € 0,2 mln. Dekking vindt plaats vanuit de algemene dekkingsmiddelen (onderdeel stelpost prijsindexatie).

Beleidsprestatie - Maatschappelijk betrokken werkgeverschap: divers, inclusief en vitaal

Cao effecten onderdeel organisatie en diversen € 1,4 mln
Cao effecten onderdeel organisatie en diversen.

Beleidsprestatie - Een duurzame huishouding van de provincie Zuid-Holland

Kapitaallasten € -0,1 mln
Door verschuiving van de investeringen in de tijd wijzigen ook de afschrijvingen, de begrote rentelasten vallen lager uit door onder andere verschuivingen van investeringen en veranderingen van de reservepositie. Dekking ten gunste begrotingssaldo en daarmee van de Algemene reserve.

Beleidsprestatie - Een solide financieel en juridisch beleid

Kapitaallasten € -0,3 mln
Door verschuiving van de investeringen in de tijd wijzigen ook de afschrijvingen, de begrote rentelasten vallen lager uit door onder andere verschuivingen van investeringen en veranderingen van de reservepositie. Dekking ten gunste begrotingssaldo en daarmee van de Algemene reserve.

Toelichting baten
Niet van toepassing.

Toelichting lasten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Toelichting baten meerjarenraming 2022-2025
Niet van toepassing.

Instrumentarium

Reserves

Niet van toepassing.

Betrokkenheid van Verbonden Partijen

De deelname van de provincie Zuid-Holland in de sectorbanken N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en Nederlandse Waterschapsbank NV moet er toe bijdragen dat de provincie toegang heeft tot de kapitaal- en geldmarkt. Hierdoor is het mogelijk om, zo nodig, voldoende financieringsmiddelen aan te trekken tegen zo laag mogelijke prijzen.

Subsidies

Niet van toepassing.

Indicatoren

Wettelijke indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn gebaseerd op de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 10 november 2017, nr. 2017-0000031576, tot vaststelling van de beleidsindicatoren die door provincies in de ambities en ambitie verantwoording worden opgenomen

Ambitie	Omschrijving	Nulmeting	Meetwaarde 2020	2022	2023	2024	2025
1	Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht	PM	3	0	0	0	0
1	Opkomst verkiezingen	PM	Geen verkiezingen	55% (gemeenteraads-verkiezingen)	55% (provinciale staten verkiezingen)	55%	55%
2	Waardering openbaar vervoer op basis van de Klantenbarometer	7,5	Geen meting in 2020	≥ landelijk gemiddelde 2022	≥ landelijk gemiddelde 2023	≥ landelijk gemiddelde 2024	
3	Totale emissie broeikasgassen in Zuid-Holland (Mton)	40 Mton	42,3	38,6	38		
3	Totale productie van hernieuwbare energie in Zuid-Holland (PJ)	13.4 PJ	25,5	31,3	56		
4	Procentuele groei BRP	PM	0,04%	3,5	1,5	1,3	1,3
4	Procentuele werkgelegenheid	PM	70,1%	71,7	72,0	72,3	72,3
4	Restauratievolume	15	12,8%	12,4%	12,1%	11,8%	11,5%
5	Aantal KRW-grondwaterlichamen dat aan de KRW-doelen voldoet	3	Geen meting	4	4	4	4
5	Jaarlijkse groei van het aantal ha nieuw ingericht natuurgebied ten opzichte van de opgave	-	6,8	500	500	1.000	1.000
5	Jaarlijkse groei van het aantal ha nieuw natuurgebied in beheer ten opzichte van de opgave	27.476	644 (2%)	50 (0%)	50 (0%)	50 (0%)	50 (0%)

Toelichting

Totale emissie broeikasgassen in Zuid-Holland (Mton)

Voor de CO_2-uitstoot is er wel een Corona effect geweest in de vorm van een tijdelijke vermindering van CO_2 uitstoot. In 2021 zal het positieve effect van Corona op de CO_2-uitstoot grotendeels weer verdwenen zijn. De

verwachting is dat structureel de CO_2 uitstoot in de provincie Zuid Holland zal blijven afnemen door verdere verduurzaming in alle economische sectoren en gebouwde omgeving.

Totale productie van hernieuwbare energie in Zuid-Holland (PJ)

Het bijstoken van biomassa in de kolencentrale Uniper is nog steeds de grootste bron van HE. Corona heeft een heel beperkt effect op de toename van duurzame opwek gehad. Het aandeel wind en ook zonne-energie nemen gestaag toe en de verwachting is dat dit zo blijft doorgaan.

Financiële indicatoren

In de nieuwe financiële verordening die in december 2020 door PS is vastgesteld is aangegeven dat Provinciale Staten in de kadernota de signaleringswaarden vaststelt voor een 5-tal financiële indicatoren. Bij iedere indicator leveren GS een korte analyse over de desbetreffende signaleringswaarde. Als twee of meer signaleringswaarden worden bereikt kunnen Provinciale Staten een uitgebreidere analyse aanvragen of direct maatregelen treffen. Achtergrond van deze nieuwe artikelen in de financiële verordening is de behoefte om op een gestructureerde wijze de ontwikkeling van de financiële situatie van de provincie Zuid-Holland in de gaten te houden.
De indicatoren die dit moeten bewerkstelligen zijn een mix van al bekende indicatoren die al enkele jaren in de paragraaf Weerstandsvermogen worden weergegeven en nieuwe indicatoren.

De signaleringswaarde wordt per P&C product afgezet tegen de gemeten waardes. Waarbij de signaleringswaarde vier keer (kadernota, begroting, voorjaarsnota en najaarsnota) wordt afgezet tegen een begrote (geplande) waarde en één keer (jaarrekening) tegen een gerealiseerde waarde. Bij de kadernota 2022 zijn de signaleringswaarde vastgesteld in deze begroting worden daarom alleen de gemeten waarde geactualiseerd.

Omdat de gemeten waardes zo veranderen gedurende een begrotingsjaar kan dit ertoe leiden dat op basis van de begrote cijfers de vast te stellen signaleringswaardes per definitie overschreden worden, terwijl op basis van de uiteindelijke realisatiecijfers de signaleringswaardes niet bereikt worden. Dit betekent dat bij een mogelijke constatering van overschrijding van de signaleringswaarde bij twee kengetallen eerst gekeken moet wordt naar de realiteitswaarde van de onderliggende cijfers.

Van de vijf indicatoren bereiken er twee de signaleringswaarde.

Netto schuldquote
De netto schuldquote wordt berekend conform de “Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten”. Dit kengetal wordt al enkele jaren in de begroting weergegeven in de paragraaf Weerstandsvermogen. Dit kengetal wordt berekend door de schuld van de provincie te delen door de jaarlijkse baten van de provincie.

Gemeenten zijn met name gericht op exploitatie-uitgaven. VNG houdt voor gemeenten een bovengrens van 130% aan. Bij waterschappen is juist sprake van intensieve investeringsuitgaven, daar is geen formele bovengrens gesteld maar wordt een grens van <250% als acceptabel gezien. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat er gewerkt wordt aan het verlagen van de schuldquote. Voor provincies is geen formele bovengrens gesteld, van alle provincies heeft de provincie Zuid-Holland de hoogste schuldquote. De provincie Zuid-Holland is een organisatie die het naast het inzetten van de exploitatie middelen ook het investeringsinstrument structureel inzet. Hierbij past een schuldquote van 200%

Voorgestelde signaleringswaarde: 200%

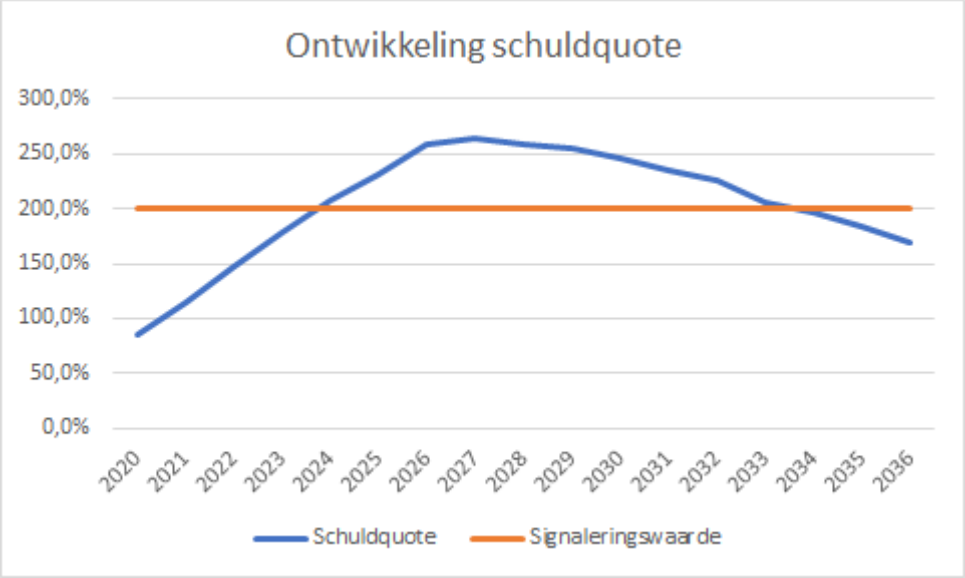

Korte analyse:

De begrote (geplande) netto schuldquote in de begroting 2022 voor jaarschijf 2022 is geraamd op 147% een daling van ongeveer 8% ten opzichte van de kadernota 2022

Zoals eerder aangegeven gaat het hier om de begrote (geplande) schuldquote, de historie laat zien dat de gerealiseerde schuldquote substantieel lager uitvalt door het achterblijven van de realisatie van de lasten.

Solvabiliteit

De solvabiliteit wordt berekend conform de “Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten". Dit kengetal wordt al enkele jaren in de begroting weergegeven in de paragraaf Weerstandsvermogen. Deze ratio geeft aan welk percentage van de bezittingen is gefinancierd door eigen vermogen.

Voorgestelde signaleringswaarde: 20%

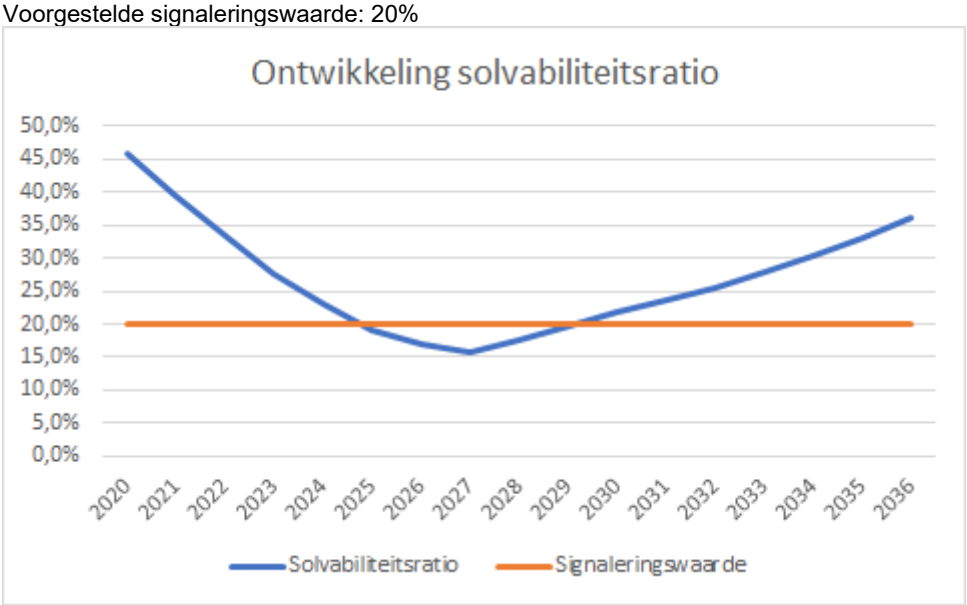

Korte analyse:
Door de beoogde onttrekkingen van de reserves in de komende jaren en de stijging van de balans wordt een steeds groter gedeelte van de balans gefinancierd door vreemd vermogen. De solvabiliteit in de periode 2025-2029 daalt tijdelijk ten opzichte van de kadernota 2022 onder de signaleringwaarde. DIt is met name veroorzaakt door het omzetten van investeringen naar exploitatie en de daarvoor benodigde onttrekkingen uit de reserve.

Ook hier geldt dat de verschillen tussen de begrote waardes en de gerealiseerde waardes de afgelopen jaren substantieel waren.

Weerstandsvermogen

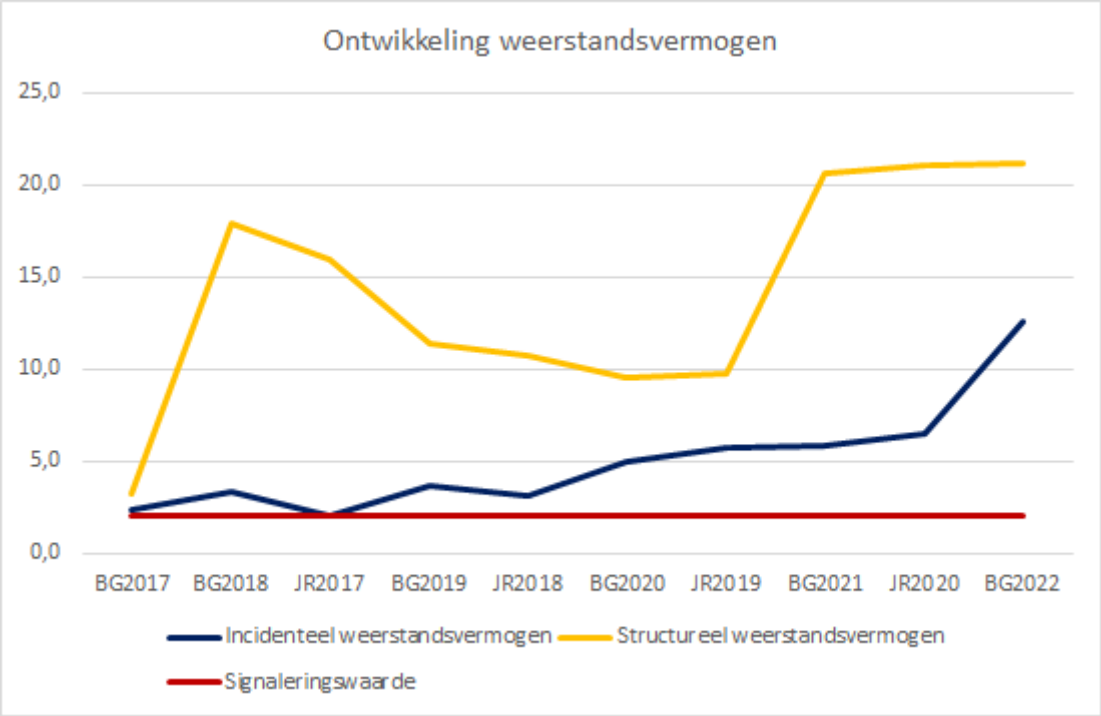

Bij het weerstandsvermogen wordt onderscheid gemaakt tussen het incidenteel en structureel weerstandsvermogen. In de Financiële verordening 2021 is vastgesteld dat voor beide ratio's de provincie een waarde van minimaal twee handhaaft. De berekeningsmethode voor het incidenteel weerstandsvermogen is gewijzigd. In bovenstaande grafiek is deze berekeningsmethode met terugwerkende kracht toegepast op alle voorgaande jaren.

Korte analyse:
Zowel het incidenteel als het structureel weerstandsvermogen is de afgelopen jaren ruim boven de signaleringswaarde gebleven. Het structureel weerstandsvermogen kent fluctuaties vanwege schommelingen in de omvang van de structurele risico's; de structurele weerstandscapaciteit is redelijk constant gebleven. Het incidenteel weerstandsvermogen kent een stijgende trend; dit is te verklaren door een stijgende incidentele weerstandscapaciteit (algemene reserve) en een lichte daling van de incidentele risico's. Zie voor verdere toelichting in de paragraaf weerstandsvermogen.

Structurele lasten investeringen
Deze ratio geeft de verhouding tussen de structurele lasten van meerjarige investeringen en de baten in een begrotingsjaar weer. Deze lasten bestaan uit de totale som van de afschrijvingslasten en rentelasten van geactiveerde investeringen en uit de lasten van meerjarige (lease)verplichtingen.

Door naast de kapitaallasten ook rekening te houden met o.a. leaseconstructies wordt niet alleen rekening gehouden met de lasten van investeringen die geactiveerd zijn maar met de totale jaarlijkse kosten van alle meerjarige investeringen. Dit ongeacht de manier waarop deze gefinancierd zijn.
Deze lasten zijn niet meer beïnvloedbaar voor PS en drukken voor langere tijd op de begroting.

Voorgestelde signaleringswaarde: 20%

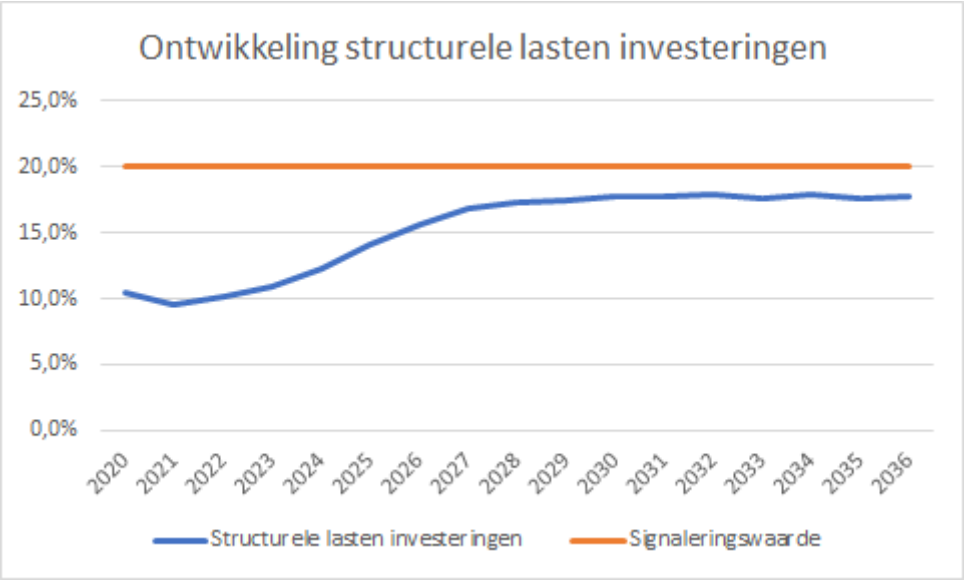

Korte analyse:
Op basis van de huidige begrote kapitaallasten en de huidige beperkte omvang van de leasekosten, is het de verwachting dat de komende jaren de voorgestelde signaleringswaarde niet gehaald wordt. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de zeer lage rentestand waardoor de rentecomponent van de kapitaallasten al jaren daalt. Ten opzichte van de kadernota is het % op korte termijn gedaald door het herplannen van investeringen en het verhogen van de baten. Op de langere termijn is het % nagenoeg gelijk ten opzichte van de kadernota.

Garant- en borgstellingen
Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de hoogte van de garant -en borgstellingen die de provincie heeft afgegeven en de baten in een jaar.
De garant -en borgstellingen zijn verplichtingen die (behalve in de Risicoparagraaf) niet cijfermatig op de balans worden meegeteld. Conform artikel 50 van het BBV moet het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt, worden vermeld.
Doordat de totale hoogte van deze garant -en borgstellingen potentiële toekomstige verplichtingen zijn en de (uitkomsten) van het benodigd weerstandsvermogen beïnvloeden is de verhouding tussen het totaal van deze posten en de totalen baten van belang.

Signaleringswaarde: 20%

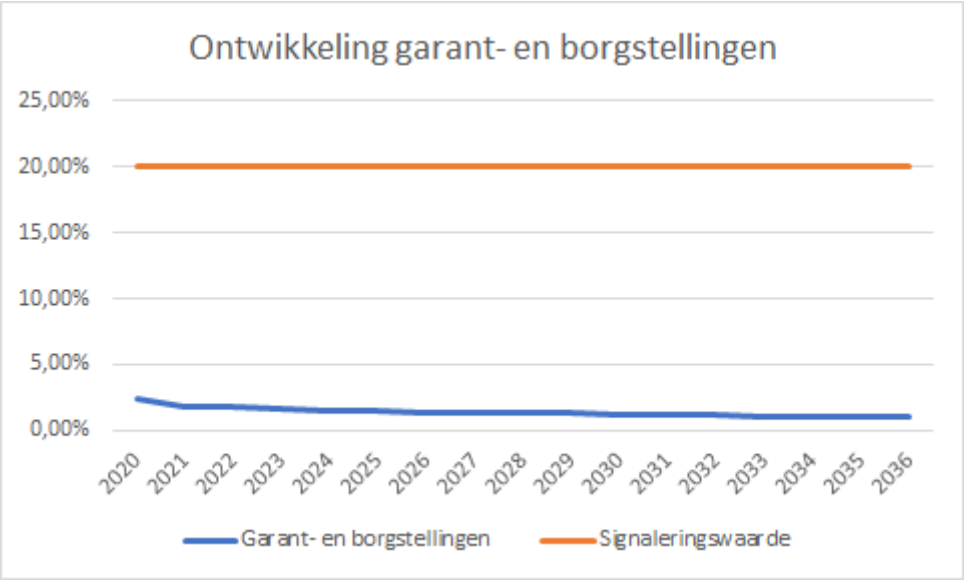

Korte analyse:

Het huidige saldo garant- en borgstelling is zeer beperkt. Het betreft hier incidentele besluiten en nieuwe garant- en borgstellingen worden momenteel niet begroot in de meerjarenbegroting

Paragrafen

Paragraaf Arbeidskosten (loonkosten en inhuur)

Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de inzet van personeel en de daarmee samenhangende kosten. Het totaal aan kosten wordt geduid als onze arbeidscapaciteit. De arbeidskosten bestaan uit loonkosten en kosten voor inhuur van externen. Het BBV schrijft voor dat de arbeidskosten verbonden aan de uitvoering van de beleidsprogramma's (de directe arbeidskosten) worden opgenomen bij de beleidsprogramma's. De arbeidskosten van de ondersteunende taken (overhead) worden apart verantwoord in Overzichten en Middelen. Het gevolg van deze BBV-werkwijze is dat geen inzicht bestaat in het totaal van de arbeidskosten en de richtlijnen die hierop van toepassing zijn. Deze paragraaf voorziet in de behoefte aan een totaalinzicht in onze arbeidskosten.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de samenstelling en de omvang van de benodigde arbeidskosten, bestaande uit:

a. loonkosten voor de formatie van de provincie Zuid-Holland.
b. loonkosten voor medewerkers in dienst van de provincie welke worden gedekt vanuit materiële budgetten;
c. kosten voor de inhuur van externen;
d. ontvangsten detacheringen en UWV.

De wijze van registreren, sturen en rapporteren is volop in beweging. Dit komt enerzijds voort uit de behoefte van Provinciale Staten om meer inzicht te krijgen in de personele samenstelling en de inzet van externe inhuur, anderzijds om onze arbeidscapaciteit beter te laten aansluiten op onze leidende sturingsprincipes. De provincie ontwikkelt zich tot een opgavegerichte organisatie die de eigen ambities verbindt en realiseert met de omgeving. Onderdeel van de ontwikkeling naar opgavegericht werken is het scherp inzichtelijk hebben van de benodigde arbeidskosten om het provinciale doel te bereiken.

Totaalbeeld arbeidskosten

In de onderstaande tabel is het begrote bedrag van de arbeidskosten opgenomen, onderverdeeld naar de loonkosten en de kosten voor inhuur van externen.

De totale arbeidskosten nemen geleidelijk af de komende jaren. In 2020 is besloten tot een provincie brede versterking van de inzet op de ambities en de transitie opgaven. Deze ging gepaard met een toename van de arbeidscapaciteit. In eerste instantie was deze alleen incidenteel voor 2021 gepland. Nu toont de begroting het volledige meerjarige beeld hoe deze toename de komende jaren weer gestaag wordt afgebouwd.

Totaalbeeld arbeidskosten

Omschrijving (bedragen x € 1 mln)	2021 na Najaarsnota	2022	2023	2024	2025
A. Loonkosten formatie	139,6	141,5	141,6	141,1	138,7
B. Loonkosten gefinancierd uit materiële middelen	12,2	10,2	9,9	10,1	9,2
C. Kosten voor inhuur van externen	25,8	22,6	19,8	17,9	17,2
Totaal arbeidskosten	177,7	174,4	171,3	169,1	165,1
Percentage inhuur	14,5%	13%	11,6%	10,6%	10,4%

Toelichting A. Loonkosten voor de formatie van de provincie Zuid-Holland

Het formatiebudget bestaat uit vaste en variabele loonkosten en uit personeel gerelateerde kosten uit het frictiebudget. Vaste loonkosten zijn de reguliere beloningen volgens de salarisschaal en vaste toelagen. Variabele

loonkosten hebben betrekking op betalingen met een incidenteel karakter zoals overwerkkosten, toelagen onregelmatigheid en reis- en verblijfkosten. Personeel gerelateerde kosten uit het frictiebudget zijn beschikbaar voor bijzondere omstandigheden, overgangsregelingen, specifieke afspraken en onvoorziene zaken.

De loonkosten voor de formatie nemen in 2022 nog iets toe en blijven dan nagenoeg gelijk de komende jaren. Dit is overeenkomstig de intentie om een groter gedeelte van de werknemers vast in dienst te nemen, waarbij de afname in arbeidskosten dus voornamelijk op externe inhuur wordt gerealiseerd. Overigens blijft de schaarste op de arbeidsmarkt een uitdaging om dit voornemen te verwezenlijken.

Toelichting B. Loonkosten voor medewerkers in dienst van de provincie welke worden gedekt vanuit materiële budgetten

Dit onderdeel betreft de medewerkers in dienst van de provincie, waarvan de loonkosten worden gedekt uit materiële budgetten. Hierbij gaat het vaak om capaciteitsinzet als onderdeel van (extra) beschikbaar gestelde middelen voor intensivering van beleid. Dit betreft slechts een verschuiving binnen het materiële budget, waarbij beschikbaar materieel budget wordt ingezet voor ‘arbeid’ in plaats van bijvoorbeeld uitbesteding of aankopen.

De komende jaren vindt er een geleidelijke daling plaats van deze loonkosten als gevolg van de geleidelijke afbouw van de incidentele versterking op inzet en ambities.

Toelichting C. Kosten voor de inhuur van externen

De omvang van de inhuur is een managementkeuze op grond van een aantal criteria, zoals specifieke expertise en opvang van fluctuaties in de personele bezetting en vervanging bij ziekte of piekbelasting. Daarnaast is gekozen voor een flexibele schil bij de uitvoering van programma’s en projecten.

De verwachte omvang van de inhuur is niet exact te voorspellen, ook al omdat deze deels wordt bepaald door niet direct te beïnvloeden factoren zoals personeelsverloop. In de begroting wordt het bedrag opgenomen voor de inzet van de flexibele schil, de benodigde specifieke expertise en extra capaciteit bij piekbelasting. Hiervoor is naar verwachting een bedrag van circa € 22,6 mln benodigd voor 2021. Dit wordt grotendeels gedekt uit materiële budgetten. Wanneer er echter extern wordt ingehuurd omdat er (tijdelijk) geen formatie kan worden aangetrokken, dan vindt de dekking plaats uit het formatie budget.

In de jaren daarna neemt de externe inhuur gestaag af, zowel in absolute als in percentuele zin.

Paragraaf Bedrijfsvoering

De paragraaf betreffende de bedrijfsvoering geeft tenminste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De dekking voor beleidsdoelstelling van deze paragraaf is onderdeel van de organisatie.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoel Duurzame organisatie

We zijn een kennisintensieve organisatie, waar vakmensen hun werk doen en waarde toevoegen aan complexe maatschappelijke opgaven. Binnen onze organisatie werken daarom mensen met diverse achtergronden en expertises. Zuid-Holland is een regenboogprovincie. Wij zijn een diverse en inclusieve organisatie. Racisme, antisemitisme, discriminatie en uitsluiting worden niet getolereerd. Instroom van jonge medewerkers, doorstroom en behoud van kennis en ervaring in de organisatie vinden we belangrijk. We zetten in op talent. We lopen bij het aanbieden van participatiebanen voorop.

De Zuid-Hollandse organisatie zet samen met haar werknemers in op het vergroten van de slagkracht van de provinciale organisatie. We zetten in op een doelgerichte en kostenbewuste organisatie. Het is belangrijk dat we in onze eigen organisatie voldoende kennis en capaciteit hebben om onze taken uit te voeren. We grijpen niet te snel naar tijdelijke teams en contracten, maar erkennen dat een flexibele schil nodig is. Zeker voor bijzonder gespecialiseerde kennis blijft inhuur noodzakelijk. We werken steeds meer opgavegericht en integraal en daarmee werken we aan één uitvoeringsagenda. De Omgevingswet biedt goede mogelijkheden om dit verder te ontwikkelen.

Digitalisering verandert fundamenteel de wijze waarop onze samenleving functioneert en daarmee de wijze waarop wij onze provinciale doelen realiseren. Nieuwe processen, nieuwe mogelijkheden en nieuwe samenwerkingen ontstaan door intensief gebruik van data en snel veranderde technologische mogelijkheden. Wij zien duurzame informatievoorziening en digitalisering als middelen om onze ambities als provincie te bereiken waarbij inwoners en samenleving centraal staan. Digitalisering raakt namelijk elke taak die de provincie uitvoert en elke opgave waaraan zij werkt, zeker in de uitvoeringsfase.

Onze werkwijze kenmerkt zich door de volgende uitgangspunten:
1. ‘Practice what you preach’. Wat de provincie vertelt aan anderen voert zij in haar eigen organisatie ook door;
2. Opgavegericht werken en het inzetten van strategische personeelsplanning;
3. Leren en professionaliseren. Als organisatie leren we voortdurend, maken we meer participatie mogelijk, en werken we aan inclusiviteit en digitaalvaardigheid;
4. Wij stellen ons op als proeftuin en ‘launching customer’. De provincie verwerkt leerervaringen vervolgens in beleid en projecten;

Alle bedrijfsvoeringdisciplines zijn betrokken bij de realisatie van de opgaven.

Wat gaan we doen om het beleidsdoel te realiseren?

Om de beleidsdoelen voor de ambitie te halen, hebben we elk beleidsdoel vertaald in een aantal beleidsprestaties. Die staan hieronder beschreven.

Beleidsprestatie - Een duurzame informatievoorziening en digitalisering
Inmiddels wordt steeds duidelijker dat door de coronacrisis onze manier van werken blijvend is veranderd: minder tijd- en plaatsgebonden en het samenwerken zal niet alleen fysiek, maar ook vaak digitaal of in hybride vorm

plaats vinden. Dit vraagt aanpassingen in de digitale infrastructuur, hard- en software voorzieningen, goede ondersteuning en een gericht trainingenaanbod. En een blijvende inspanning in de race om aan het vereiste veiligheidsniveau te blijven voldoen.

Sinds 2005 luiden inspectierapporten regelmatig de noodklok over het digitale archiefbeheer. Met telkens dezelfde waarschuwing: het digitale gereedschap is verouderd, goede archivering is belangrijk maar niet urgent en te veel tech-optimisme. Onze provincie is hier geen uitzondering op. Daarbij neemt de stroom aan informatie alsmaar toe en vraagt de wetgeving rond privacy, digitale toegankelijkheid en transparantie steeds meer van de organisatie. We besteden daarom onverminderd aandacht aan bewustwording, gebruikersvriendelijkheid en coaching. Maar er is meer nodig om onze informatievoorziening op niveau te krijgen. In 2022 komt de visie op het informatiebeheer gereed. Op basis daarvan wordt een investeringsplan gemaakt om het inmiddels 15 jaar oude archiveringssysteem en ons informatiebeheer te vernieuwen.

In de organisatie wordt het datagedreven werken steeds meer onderdeel van het reguliere werk. Kwaliteit van beleid, uitvoering en efficiency nemen daardoor toe, evenals de aandacht voor de ethische aspecten. De digitale wereld verandert snel. We gaan extra aandacht besteden aan leren en ontwikkelen om zo kennis te hebben van de nieuwste technieken en hun toepasbaarheid (zoals blockchain, artificiële intelligentie en virtual reality) om onze beleidsdoelen efficiënter en effectiever te blijven realiseren. Tegelijk gaan we meer investeren in het beheer van alle data, hier dreigt een achterstand te ontstaan, waardoor we, als we niets doen, verdrinken in het ‘datalake’.

Bovenstaande ontwikkelingen zijn onderdeel van een grotere beweging. Onze systemen zijn gebouwd en ingericht op basis van uitgangspunten uit het begin van deze eeuw en passen steeds minder bij een moderne organisatie die denkt in opgaven in plaats van in taken, wendbaar en flexibel dient te zijn en in nauwe interactie met haar omgeving opereert. Begin deze eeuw is circa 25 mln geïnvesteerd om de ICT voorziening aan te passen aan de eisen van die tijd. Daarna is het budget redelijk constant gebleven. De komende jaren zullen opnieuw investeringen nodig zijn om onze systemen aan te passen aan het digitale tijdperk. In 2022 worden hiervan de eerste contouren zichtbaar.

Beleidsprestatie - Maatschappelijk betrokken werkgeverschap: divers, inclusief en vitaal
We willen een duurzame organisatie zijn die aantrekkelijk is om voor te werken en wendbaar en slagvaardig op nieuwe ontwikkelingen weet in te spelen. Dat vraagt om modern werkgeverschap en goed personeelsbeleid. Door de toepassing van Strategische Personeelsplanning (SPP) krijgen en houden wij zicht op de personele bezetting die wij in de toekomst nodig hebben om onze ambities te kunnen verwezenlijken. In het SPP proces worden toekomstscenario’s gedefinieerd op basis waarvan wordt beschreven hoe ons toekomstige werknemersbestand in kwalitatieve en kwantitatieve zin er uit zou moeten zien. Na het vergelijken van de huidige bezetting met de toekomstig gewenste bezetting wordt duidelijk welke interventies nodig zijn. Denk daarbij aan in-, door- en uitstroom, leren en ontwikkelen, recruitment en arbeidsmarktcommunicatie.
We investeren in gerichte arbeidsmarktcommunicatie en in een traineeprogramma waarbij jonge getalenteerde mensen een tweejarig leer-werkprogramma doorlopen. We voeren de Participatiewet uit en dragen zorg dat meer mensen met een arbeidsbeperking een baan binnen onze organisatie krijgen. We faciliteren medewerkers in alle levensfasen om vitaal en gezond te kunnen blijven werken. Het doel is medewerkers te inspireren, stimuleren en faciliteren om gezond en vitaal te leven en in het bijzonder te werken. Dat doen wij proactief en klantgericht, met zowel een generiek aanbod als maatwerk op individueel- of teamniveau. We formuleren daarvoor concrete doelstellingen en evalueren de behaalde resultaten. In het kader van de pilot levensfasebewust personeelsbeleid volgen wij een werkwijze die maximaal recht doet aan de casuïstiek die in de praktijk voorkomt, rekening houdend met de geldende wet- en regelgeving. Het hiervoor gereserveerde budget wordt ingezet voor individueel maatwerk bij de ondersteuning van medewerkers die fysiek en/of mentaal niet meer in staat zijn om gezond en vitaal te werken tot aan de pensioengerechtigde leeftijd.

Beleidsprestatie - Een duurzame huishouding van de provincie Zuid-Holland
Een duurzame organisatie vraagt om een duurzame huishouding. Wij streven hierbij naar tevreden medewerkers en klanten. Facilitaire activiteiten dragen bij aan het realiseren van de maatschappelijke opgaven, of het nu gaat om duurzame inkoop, een energieneutrale verbouwing van ons kantoor of de elektrificering van ons wagenpark. We ondersteunen daarom de beleidsmatige doelstellingen, zoals energietransitie, innovatie en slim datagebruik.

We zetten in op verduurzaming van ons vastgoed in lijn met de bestuurlijke afspraken binnen het Interprovinciaal Overleg en EnergieRijk Den Haag (ERDH). De renovatie van gebouw C loopt conform planning. Daarin is meegenomen de ontwikkeling van een integrale oplossing voor de warmte-koude-opslag van zowel gebouwdeel C als de andere bouwdelen. In 2020 is gestart met de verkenningsfase voor het renoveren van de overige bouwdelen van het provinciehuis en de buitenlocaties. De meest urgente aanpassingen aan gebouwen vanwege brandveiligheid zijn gedaan, de minder urgente aanpassingen zullen medio 2023 afgerond zijn.
Gezien de coronapandemie zijn aanpassingen doorgevoerd in de facilitaire dienstverlening. Dit heeft ook zijn doorwerking in o.a. huisvesting en vastgoed, catering en financiën. De financiële gevolgen van het minder intensief gebruiken van onze huisvesting i.v.m. de coronapandemie en de extra kosten voor de aanpassingen voor thuis en op kantoor werken hebben elkaar tot op heden nagenoeg uitgemiddeld.

Beleidsprestatie - Een solide financieel en juridisch beleid
Welke maatregelen zien we en welke instrumenten zetten we daarbij in?
De begroting biedt ruimte voor het realiseren van veel van onze ambities, maar dwingt ook tot scherpe keuzes. Uitgangspunt is een solide financieel en juridisch beleid voor de lange termijn. Hierbij zijn de lasten voor onze inwoners niet hoger dan strikt noodzakelijk en de inkomsten en uitgaven zijn meerjarig structureel in evenwicht. We verbeteren onze financiële planning om zo realistisch mogelijk te begroten. We houden financiële ruimte om in te spelen op actuele ontwikkelingen en nieuwe ambities waarbij rekening wordt gehouden met tegenvallers. Daarnaast worden jaarlijks verschillende Planning & Control-producten opgeleverd en wordt op juridisch en financieel gebied geadviseerd over onder andere (complexe) financieringsvormen mede in relatie tot staatssteun, Europese aanbestedingen en bezwaar- en beroepschriften. Met ingang van het verslagjaar 2022 moeten Gedeputeerde Staten als gevolg van een wetswijziging een Rechtmatigheidsverantwoording opstellen. Een plan van aanpak om te komen tot een tijdige implementatie van deze wetswijziging wordt voorbereid. We herijken met PS de financiële spelregels. Verder zal er uitvoering worden gegeven aan de brief Onderwerpen Financiële Verordening van 6 augustus 2021.

Paragraaf EU-subsidies

Inleiding

Daar waar provinciale opgaven overlappen met EU-beleid, vormen EU-subsidies een belangrijke financieringsbron voor de realisatie hiervan. Deze paragraaf biedt een financieel overzicht van alle EU-subsidieprogramma's waarbij de provincie een formele rol vervult en alle EU-subsidieprojecten waaraan de provinciale organisatie als partner deelneemt. De verantwoording van de inhoudelijke resultaten van de besteding van EU-middelen en deelname aan EU- projecten verloopt via de corresponderende beleidsambities, zoals opgenomen in deze begroting.

2022 is een bijzonder jaar omdat een nieuwe EU-programmaperiode van start gaat, gefinancierd uit het Meerjarig Financieel Kader 2021-2027. Dit betekent dat de meeste bestaande subsidieprogramma's een opvolger krijgen met nieuwe middelen, maar ook dat programma's verdwijnen en nieuwe programma's worden geïntroduceerd.

De rol van de provincie in relatie tot de programma's verschilt per EU-subsidieprogramma. Hoewel de provincie bij de meeste programma's weinig tot geen invloed heeft op hoe de middelen worden besteed, zijn er ook enkele programma's waar de provincie zelf op de middelen stuurt. Er zijn vier rollen voor de provinciale betrokkenheid te identificeren, die hieronder beknopt staan omschreven. De invulling van deze rollen zal in het vervolg van de paragraaf nader worden toegelicht.

1. Beslisser
Bij een aantal EU-subsidieprogramma's voert de provincie regie op het programma en beslist zij zelf over de besteding van de beschikbare middelen. Binnen de kaders van het betreffende EU-programma kan de provincie zelf de subsidieopenstellingen vormgeven. De EU-middelen binnen deze programma's vormen daarmee een aanvulling of multiplier op de beschikbare provinciale middelen voor de realisatie van beleidsambities.

2. Adviseur
Daarnaast bekleedt de provincie bij verschillende Interregprogramma's een adviesfunctie in de uitvoering van het programma. De provincie stuurt niet direct op de middelen binnen de Interregprogramma's, maar treedt op als liaison tussen het programma en de partners in het veld. Hierdoor is sprake van een grote betrokkenheid bij de werving en selectie van projecten binnen deze programma's.

3. Aanjager in de regio
Om als regio optimaal gebruik te maken van de financieringsmogelijkheden die de EU biedt, stimuleert en ondersteunt de provincie externe partners bij het verwerven van EU- middelen. Bij de meerderheid van EU-subsidieaanvragen door Zuid-Hollandse partners is de provincie echter niet of nauwelijks betrokken. De totale (financiële) baten van EU-subsidies voor de regio worden hierdoor maar in beperkte mate zichtbaar in de provinciale begroting. Voor een totaalbeeld maken we daarom via de EU-subsidiemonitor jaarlijks inzichtelijk hoeveel EU-middelen op welke maatschappelijke opgaven landen. Uit de meest recente monitor (peildatum 1-3-2021) blijkt dat in de aflopende *EU-programmaperiode 2014-2020* 2.349 unieke partners uit Zuid-Holland actief zijn in 5021 Europese projecten. Gezamenlijk hebben deze partners in totaal bijna € 2,2 mld.[1] aan EU- middelen ontvangen. Dit komt neer op € 95[2] per inwoner per jaar.

4. Deelnemer aan EU-projecten
Tot slot kan de provinciale organisatie zelf subsidie aanvragen bij een EU-programma door als partner deel te nemen aan een project. In de afgelopen *EU-programmaperiode 2014-2020* heeft de provincie Zuid-Holland als projectpartner ruim € 11 mln. aan middelen toegekend gekregen.

1 Indien wordt gecorrigeerd voor de TNO-vestigingen buiten Zuid-Holland en de Rijksoverheid valt dit bedrag ca. 20% lager uit.

Beslisser

Kansen voor West 3 (EFRO)

Kansen voor West is het samenwerkingsverband tussen de vier Randstadprovincies (Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) en de vier grote steden (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht) dat uitvoering geeft aan het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) voor landsdeel West. Kansen voor West 3 is de opvolger van Kansen voor West 2 en focust op de thema's innovatie en klimaat. Hiertoe worden subsidies verstrekt aan het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden in de regio.

Een gecombineerde inzet van provinciale, Rijks- en EU-middelen resulteert in een investeringsbudget van ruim € 53 mln voor de komende zes jaar. Hiermee wordt minimaal € 80 mln aan investeringen van externe partijen gemobiliseerd. Onderstaande tabel biedt een overzicht van hoe het Zuid-Hollandse deel van Kansen voor West 3 is opgebouwd:

Financieel overzicht Kansen voor West 3 2021-2027 (bedragen x €1 mln)	
EU-middelen voor de provincie Zuid-Holland	€ 41,2
Rijkscofinanciering voor de provincie Zuid-Holland	€ 8,2
Eigen inbreng provincie Zuid-Holland2	€ 4,0
Totaal investeringsbudget	€ 53,4
Eigen inbreng externe partijen3	€ 80,1
Totale investering in projecten4	€ 133,5

De provinciale openstellingen binnen het Kansen voor West 3 programma richten zich in 2022 en 2023 op innovatie, verduurzaming van het Havenindustrieel complex (HIC) en verduurzaming van de gebouwde omgeving. Binnen de provincie Zuid-Holland hebben de gemeente Rotterdam en de gemeente Den Haag tevens een EU-budget van respectievelijk € 12 mln en € 9,9 mln beschikbaar uit het regionaal deel van Kansen voor West 3. De inzet van de steden zal met de provincie worden afgestemd en waar opportuun zal worden gekeken naar gezamenlijke openstellingen.

Just Transition Fund (JTF)

Het Just Transition Fund (JTF) is een nieuw Europees fonds en richt zich specifiek op de transitie van CO_2-intensieve industriële regio's van fossiel naar duurzaam. Daarbij wordt aan de ene kant ingezet op de fysieke transitie van de industrie en aan de andere kant op de mitigatie van de arbeidsmarkteffecten die hiermee gepaard gaan. Voor de regio Rijnmond komt tot eind 2024 een bedrag van € 58,5 mln beschikbaar, wat gelijk moet worden verdeeld over de twee prioriteiten.

Momenteel wordt in samenwerking met de gemeente Rotterdam een plan opgesteld voor inzet van de JTF-middelen. In het concept JTF-plan wordt naast arbeidsmarkt ook ingezet op het verduurzamen van de bestaande industrie en het stimuleren van nieuwe waardeketens en bedrijvigheid. Omdat deze thema's ook voor Kansen voor West 3 relevant zijn zal de programmering van deze fondsen in 2022 op elkaar worden afgestemd.

---

2 Dit bedrag kan in de komende jaren nog worden aangevuld.

3 Dit bedrag is het minimaal gemobiliseerde bedrag en is gebaseerd op het maximale cofinancieringspercentage dat begunstigden binnen Kansen voor West 3 kunnen ontvangen. De daadwerkelijk eigen inbreng van externe partijen zal vermoedelijk hoger uitvallen.

4 In dit overzicht zijn de middelen die onder verantwoordelijkheid van Den Haag en Rotterdam worden ingezet niet meegenomen.

Plattelandsontwikkelingsprogramma 3 (POP3)

Het POP3 is een instrument waarmee EU-middelen uit het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) ingezet kunnen worden bij de uitvoering van het provinciale landbouwbeleid, waaronder het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (Anlb).

Eind 2020 is vanuit Europa besloten om het GLB en daarmee ook het POP3 programma met twee jaar te verlengen. Hierdoor kwamen extra EU-middelen voor Zuid-Holland beschikbaar. Deze middelen zijn in 2021 beschikbaar gesteld voor het Anlb, investeringen ten behoeve van de (zelf)realisatie in de Krimpenerwaard en voor investeringen ten behoeve van de waterkwaliteit (KRW). De subsidiebeschikkingen zullen in het vierde kwartaal van 2021 worden afgegeven. In 2022 zal er geen nieuwe POP3-openstelling meer plaatsvinden.

Op 1 januari 2023 treedt het nieuwe Europese GLB in werking. Vanaf 2023 zal het GLB in Nederland worden uitgevoerd via het Nationaal Strategisch Plan GLB (NSP). Naar verwachting wordt het NSP eind 2022 door de minister bij de Europese Commissie ingediend.

Adviseur & Aanjager

Interreg 2021 - 2027

Interreg is een verzameling van tientallen subsidieprogramma's verspreid over Europa met als doel de Europese economie te versterken door internationale samenwerking tussen regio's te stimuleren. De verschillende programma's richten zich in de *EU-programmaperiode 2021-2027* hoofdzakelijk op de thema's innovatie en klimaat, maar afhankelijk van het programma wordt er ook ruimte geboden voor thema's als transport, arbeidsmobiliteit en samenwerking tussen overheden om grensobstakels te overwinnen. De programma's bieden ondernemers, onderzoekers en overheden de mogelijkheid om subsidie aan te vragen, mits zij internationaal samenwerken binnen een afgebakend programmagebied. De eerste openstellingen worden in het najaar van 2021 verwacht. Voor Zuid-Hollandse partners zijn de volgende vier Interregprogramma's het meest interessant:

- Interreg A Vlaanderen – Nederland
- Interreg B Noordzeeregio
- Interreg B Noordwest Europa
- Interreg C Europe

Door het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de EU komt er in de *EU-programmaperiode 2021-2027* geen vervolg op het *Interreg A 2 Zeeën* programma.

Interreg A

A-programma's richten zich op grensoverschrijdende samenwerking en stimuleren samenwerking tussen direct aangrenzende gebieden. Hoewel de provincie formeel geen programmapartner is bij Interreg Vlaanderen-Nederland en dus geen rol heeft in de besluitvorming, kunnen Zuid-Hollandse partners wel deelnemen aan projecten. Door een afspraak met het Ministerie van Economische Zaken & Klimaat levert de provincie tevens een projectadviseur die als aanjager fungeert en regionaal contactpunt is voor partners gevestigd in de provincie Zuid-Holland.

Interreg B & Interreg C

B-programma's richten zich op transnationale samenwerking tussen een bredere groep landen die samen één Europese regio vormen. C-programma's zijn pan-Europees en richten zich voornamelijk op kennisuitwisseling tussen regionale en lokale overheden. Voor de Interreg B- en C-programma's bestaat geen regionaal contactpunt, maar wel een nationaal contactpunt bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De provincie levert input aan de RVO via de Nationale Adviescommissie (NAC) ter voorbereiding van de *Monitoring Committees*, waarin over de toewijzing van subsidie aan projecten wordt besloten.

Cofinanciering

Tevens stelt de provincie voor de *EU-programmaperiode 2021-2027* cofinanciering ter beschikking om deelname van Zuid-Hollandse partijen aan Interregprojecten te stimuleren. In de *afgelopen EU-programmaperiode 2014-2020* heeft de provinciale cofinanciering (€ 4 mln over de gehele periode) ertoe bijgedragen dat in totaal € 51,2 mln aan EU-middelen uit Interregprogramma's bij Zuid-Hollandse partijen is geland. Voor de jaren 2022 en 2023 wordt een cofinancieringsregeling van € 0,75 mln opengesteld.

Financieel overzicht Interreg A / B / C (bedragen x €1 mln)	
Provinciale cofinanciering voor Zuid-Hollandse partijen	€ 0,75

Deelnemer

Bij de meeste EU-programma's kan de provinciale organisatie ook zelf subsidie aanvragen. Dit is mogelijk door als partner binnen een (vaak internationaal) consortium samen te werken aan een EU-project. Hierbij zijn drie rollen mogelijk die verschillen in intensiteit en verantwoordelijkheid, namelijk: leadpartner, projectpartner of observerende partner.

Deelname aan EU-projecten door de provincie wordt via de inhoudelijke begrotingsambities verantwoord. Internationale samenwerkingsprojecten dragen daardoor altijd bij aan de realisatie van provinciale ambities. Onderstaande tabel biedt een overzicht van alle EU-projecten waar de provincie in de afgelopen *EU-programmaperiode 2014-2020* aan heeft deelgenomen. Bij een aantal van deze projecten loopt de uitvoering nog door tot uiterlijk eind 2023.

Naam project	EU-Programma	Rol provincie	Looptijd	Projectkosten provincie	Toegekende subsidie aan PZH	Totale projectkosten
S34Growth	Interreg Europe	Partner	1/4/2016 - 31/3/2020	€ 187.500,00	€ 159.375,00	€ 2.227.000,00
Smart Pilots	Interreg Europe	Partner	1/4/2016 - 31/3/2020	€ 163.456,00	€ 138.937,60	€ 1.433.819,00
SWARE	Interreg Europe	Partner	1/4/2016 - 30/9/2020	€ 126.077,00	€ 107.165,45	€ 1.365.338,00
MET-Certified	Interreg 2 Zeeën	Observer	1/9/2016 - 31/12/2019	N/A	N/A	€ 9.284.696,74
FRAMES	Interreg North Sea Region	Leadpartner	28/9/2016 - 29/9/2019	€ 968.484,00	€ 484.242,00	€ 6.924.911,00
STAR2Cs	Interreg 2 Zeeën	Observer	13/7/2017 - 28/2/2021	N/A	N/A	€ 4.380.190,84
NEXTGEN	Horizon 2020	Partner	1/7/2018 - 1/7/2022	€ 116.250,00	€ 116.250,00	€ 11.389.106,04
NEFERTITI	Horizon 2020	Partner	1/1/2018 - 1/1/2022	€ 59.643,50	€ 59.643,50	€ 6.999.991,25
CLINSH	LIFE	Leadpartner	1/9/2016 - 30/11/2021	€ 3.149.224,00	€ 1.889.524,00	€ 8.514.903,00
SecureNL	CEF	Leadpartner	1/11/2018 - 31/12/2022	€ 1.200.000,00	€ 238.920,00	€ 18.930.460,00

Naam project	EU-Programma	Rol provincie	Looptijd	Projectkosten provincie	Toegekende subsidie aan PZH	Totale projectkosten
JIVE2	Fuel Cell and Hydrogen Joint Undertaking	Partner	1/1/2018 - 31/12/2023	€ 8.894.437,50	€ 3.105.921,00	€ 105.984.223,00
Smart Hy-Aware	Interreg Europe	Partner	1/8/2019 - 31/7/2023	€ 200.675,00	€ 170.573,75	€ 1.674.229,50
Upcycle Your Waste	Interreg 2 Zeeën	Observer	10/12/2019 - 30/9/2022	N/A	N/A	€ 3.622.608,50
DuWijZH	ELENA	Leadpartner	1/10/2020 - 30/9/2023	€ 3.000.000,00	€ 2.700.000,00	€ 3.000.000,00
RH2INE Kickstart Study	CEF	Leadpartner	2/3/2020 - 31/10/2021	€400.000,00	€200.000,00	€ 1.049.000,00
LIFE IP All4-Biodiversity	LIFE	Leadpartner	9/3/2020 - 8/3/2026	€ 2.803.079,00	€ 1.681.847,00	€ 16.271.076,00
Totalen1				€ 21.268.826,00	€ 11.052.399,30	€ 203.051.552,87

De in de tabel opgenomen bedragen betreffen de maximale hoogte van de toegekende subsidie. Het is niet ongebruikelijk dat deze bedragen bij vaststelling van de subsidie afwijken, doordat gedane uitgaven achteraf als niet-subsidiabel worden aangemerkt. Dit risico en de mitigerende maatregelen staan beschreven in risicoparagraaf 17 van deze begroting.

De ambitie is dat de provincie ook in de *EU-programmaperiode 2021-2027* weer als partner aan EU-projecten deelneemt. Naar verwachting worden de eerste nieuwe projecten in de loop van 2022 goedgekeurd.

[1] Hierbij moet worden opgemerkt dat het project JIVE2 inzake een EU-brede aanschaf van waterstofbussen ruim 50% van de totale projectkosten beslaat.

Paragraaf Financiering

Beleid

De provincie moet altijd over voldoende geld beschikken om aan haar verplichtingen te voldoen zoals het betalen van facturen en subsidies. Omdat het tijdstip van uitgaven en inkomsten, op de korte en lange termijn, niet synchroon lopen is financiering als werkveld binnen de treasuryfunctie van groot belang.

De wettelijke kaders van de treasuryfunctie worden bepaald door de Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido). Belangrijk uitgangspunt van deze wet is dat voorzichtig omgegaan moet worden met publieke middelen. Om dit te bereiken moet de provincie voldoen aan een aantal normen zoals de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Bij de inrichting van de financieringsfunctie staan beheersing van het rente-, debiteuren- en liquiditeitenrisico centraal. In 2020 is in samenspraak met een werkgroep van de Staten gekeken naar een actualisatie van de financiële verordening waarbij ook het onderwerp schuld ter sprake is gekomen.

De paragraaf geeft aan hoe de provincie Zuid-Holland haar activiteiten financiert, wat de gevolgen hiervan zijn voor de begroting (onder andere rentelasten) en welke risico's worden gelopen.

Financiering

De activiteiten van de provincie Zuid-Holland worden gefinancierd uit drie bronnen, allereerst uit het eigen vermogen, uit het werkkapitaal en als laatste uit het (aantrekken) van vreemd vermogen. De verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen is aan het verschuiven. Dit komt doordat reserves in de komende jaren steeds meer zullen worden ingezet voor de beleidsdoelen, waardoor het eigen vermogen zal gaan dalen. Daarnaast zal de provincie in de komende jaren extra financiering nodig hebben voor de geplande investeringen. Het zwaartepunt van deze investeringen ligt in de komende vier jaar. De consequentie hiervan is dat op de lange termijn de rentekosten een groter deel van de totale kosten zullen uitmaken. Een overzicht van de bestaande en de te verwachten toekomstig aan te trekken leningen ziet er als volgt uit:

Ontwikkeling van de opgenomen langlopende leningen per eindejaar (in mln)

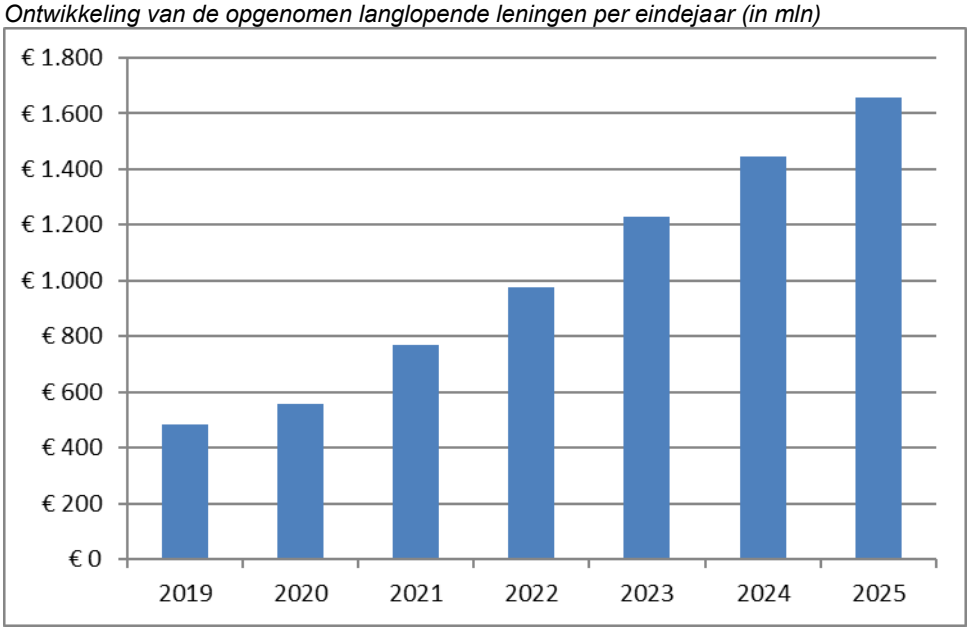

De provincie Zuid-Holland heeft sinds 2019 een financieringsbehoefte na jaren van een liquiditeitsoverschot. De behoefte aan externe financiering is volgens deze begroting vooral extra groot in de jaren 2021 tot en met 2026. In de jaren hierna ontstaat er een situatie waarbij er voornamelijk sprake is van een herfinancieringsbehoefte (lenen om de aflossing van eerdere leningen te financieren). Ten opzichte van de begroting van vorig jaar is de begrote stand van de langlopende geldleningen eind jaar 2021 met ongeveer € 65 mln gedaald door de verwachte onderuitputting op (investerings)budgetten. Dit is in lijn met de realisatie van voorafgaande begrotingen.

De behoefte aan externe financiering ontwikkeling in de jaren 2022 tot en met 2026 is ook zichtbaar in de onderstaande grafiek waarbij het aandeel van de langlopende schuld is weergegeven als een percentage van het balanstotaal. Door de geplande investeringen in deze jaren en de inzet van de reserves stijgt dit percentage tot bijna 70%.

Aandeel van de langlopende schuld op het balanstotaal per eindejaar

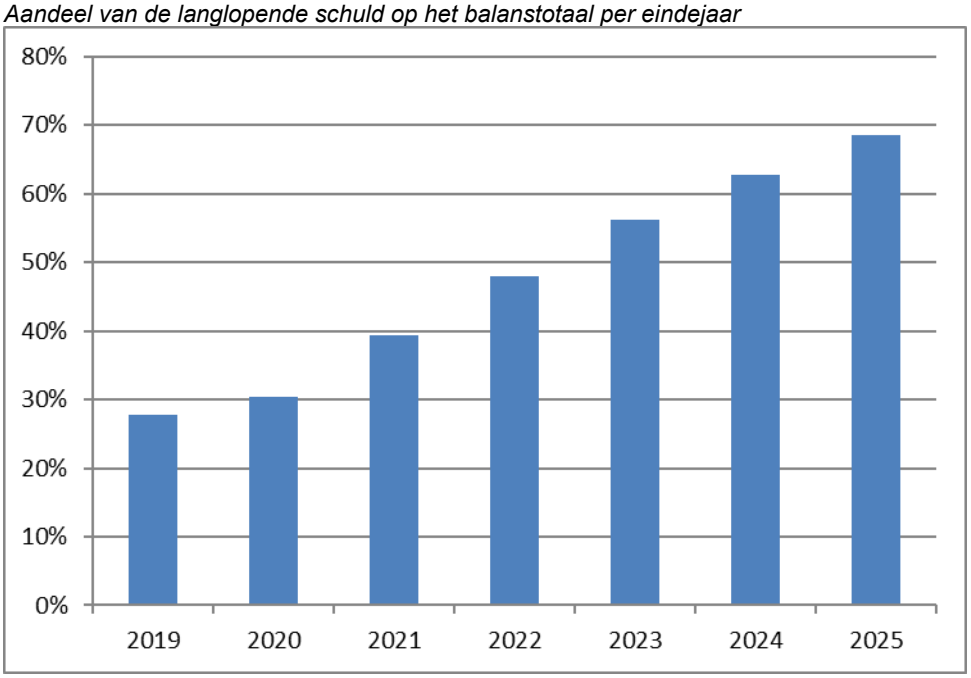

Rente

Het aandeel van de schuld op de balans neemt toe, hierdoor ontstaat ook een toename van de rentelasten. De omvang van de totale rentelasten en aflossing samen kan worden afgezet tegen alle inkomsten. De rente en aflossingsverplichtingen zijn gebaseerd op bestaande en in de toekomst te verwachten leningen. De verhouding tussen deze verplichtingen en inkomsten geeft inzicht in het gedeelte waarvoor de inkomsten worden gebruikt. De verwachting is dat in 2022 meer dan 9% van de inkomsten worden gebruikt voor aflossings- en renteverplichtingen van leningen die de provincie heeft bij de bank. De percentage loopt in 2023 op tot meer dan 12%. In 2024 is er een tijdelijke daling in de hoogte van de aflossings- en renteverplichtingen vanwege de afloop van 9 leningen die in 2007 en 2008 zijn aangetrokken en de aanname dat de herfinanciering van deze leningen tegen een beduidend lager rentepercentage kan worden gerealiseerd.

In december 2020 heeft de provincie voor een totaalbedrag van € 300 mln aan leningen aangetrokken met een uitgestelde storting. De rentepercentages van deze langlopende leningen varieren van 0,14% tot 0,28%. Hierdoor zijn de aflossings- en renteverplichtingen de komende jaren gedaald ten opzichte van de begroting 2021.

Verhouding tussen aflossings- en renteverplichtingen ten opzichte van de inkomsten

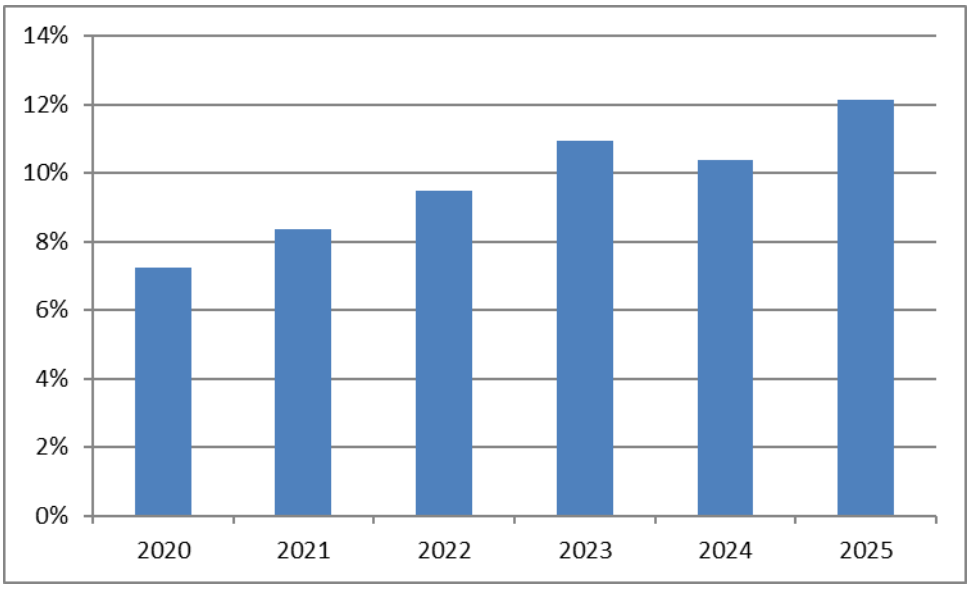

In 2022 bedragen de totale rentelasten voor lopende en nieuwe leningen in totaal € 14,6 mln. Dit is een lager bedrag dan in 2021. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat de herfinanciering van de aflossing van oude leningen plaatsvindt tegen een veel lagere rente dan de oorspronkelijke rente.
Over het eigen vermogen wordt geen rente berekend. De werkelijke rentekosten worden op basis van de van de boekwaarde op 1 januari van alle vaste activa (inclusief het onderhanden werk) toegerekend aan de programmadoelen.

Schema rentetoerekening Begroting 2022 (bedragen x € 1.000)			
a.	De externe rentelasten over de korte en lage financiering		14.677
b.	De externe rentebaten	-/-	87
	Saldo rentelasten en rentebaten		14 .590
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	-
	De rente van projectfinanciering toegerekend aan taakvelden	-/-	-
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		14.590
d1.	Rente over het eigen vermogen		-
d2.	Rente over voorzieningen		-
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente		14.590
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	-/-	14.590
f.	Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury/financiering		-

<u>Renteverwachting</u>

Ondanks de stijging van de inflatie is het de verwachting dat de ECB vooralsnog een ruim monetair beleid blijft voeren. De recente toename van de inflatie wordt door de ECB als tijdelijk aangemerkt. Hierdoor blijven de (lange) rentetarieven waarschijnlijk in de nabije toekomst op een laag niveau.
Een risico kan zich voordoen als de oplopende inflatie tegen de verwachting in structureel blijkt te zij en de ECB haar beleid aanpast.

Wettelijke normen

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is door de Wet Fido voorgeschreven ter beperking van het renterisico op de korte schuld met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Deze limiet geeft aan wat de maximale kortlopende schuld mag zijn van de provincie.

Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt de omvang van de begroting van het lopende jaar per 1 januari voor het gehele begrotingsjaar aangehouden. Voorts wordt de omvang van het kasgeldlimiet, zijnde 7%, vastgesteld bij ministeriële regeling. Tenslotte wordt het aldus berekende bedrag getoetst aan de werkelijke omvang van de kasgeldlimiet. Indien de werkelijke omvang lager is dan de wettelijk toegestane omvang, is er sprake van ruimte; indien de werkelijke omvang hoger is, dan is er sprake van overschrijding. Op basis van de gegevens in deze begroting voldoet de provincie aan de kasgeldlimietnorm voor 2022.

Toets kasgeldlimiet

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Gemiddelde netto-vlottende schuld	-40.000	-10.000	0	-40.000
Gemiddeld overschot vlottende middelen*	95.000	85.000	110.000	85.000
Toegestane kasgeldlimiet	50.001	50.001	50.001	50.001
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	105.001	125.001	160.001	95.001

**Het gemiddeld overschot vlottende middelen bestaat voornamelijk uit de, bij het Groenfonds ondergebrachte, PMR gelden die uitsluitend voor dit project onttrokken mogen worden.*

Renterisico
Het renterisico op de vaste schuld wordt berekend door te bepalen welk deel van de langlopende leningen in enig jaar moet worden geherfinancierd. De wet stelt criteria voor de berekening van het risico op de vaste schulden, zoals deze zijn vastgelegd in de definitie van de renterisiconorm. Door middel van deze norm wordt een kader gesteld waarmee een zodanige opbouw van de langlopende leningen wordt bereikt, dat het renterisico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt.
Concreet betekent dit dat in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal opnieuw mag worden geherfinancierd. Voor de Provincie Zuid-Holland heeft dit consequenties voor de looptijd en soort leningen die de komende jaren aangetrokken moeten worden. De nieuw aan te trekken leningen moeten een jaarlijkse aflossingsverplichting hebben (dus lineair of annuïtair) en een minimale looptijd van 22 jaar om te voorkomen dat op de (middel)lange termijn de renterisiconorm wordt overschreden.

Renterisiconorm 2022

Renterisico op de vaste schuld (bedragen x € 1.000)		2022	2023	2024	2025
1a	Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
1b	Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
2	Renteherziening op vaste schuld (1a-1b)	0	0	0	0
3a	Nieuw aangetrokken schuld	255.528	314.003	266.891	274.433

Renterisico op de vaste schuld (bedragen x € 1.000)		2022	2023	2024	2025
3b	Nieuw uitgezette lange leningen	2.920	3.175	0	0
4	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a-3b)	252.608	310.828	266.891	274.433
5	Betaalde aflossingen	49.042	57.560	53.027	63.590
6	Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	49.042	57.560	53.027	63.590
7	Renterisico op de vaste schuld (2+6)	49.042	57.560	53.027	63.590
Renterisiconorm					
8	Stand van de vaste schuld per 1 januari	767.309	973.795	1.230.238	1.444.102
9	Het bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
Toets renterisiconorm					
10	Renterisiconorm (op basis van begrotingstotaal)	142.886	140.451	140.080	135.394
7	Renterisico op de vaste schuld	49.042	57.560	53.027	63.590
11	Ruimte (+)/Overschrijding (-) (10-7)	93.844	82.891	87.054	71.805

Schatkistbankieren

Door wijziging van de Wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) zijn decentrale overheden verplicht om overtollige liquide middelen tegen marktconforme rente (zijnde de rente waartegen de Nederlandse staat zichzelf financiert op de geld -en kapitaalmarkten), met een wettelijk minimumpercentage van 0%, in de schatkist aan te houden . Deze regeling trad per 31 december 2013 in werking. De provincie Zuid-Holland heeft sinds de introductie aanzienlijke bedragen in de schatkist aangehouden. Sinds begin 2019 heeft Zuid-Holland geen structureel overtollig saldo meer bij de schatkist.

Uitgegeven leningen en garanties

Voor de uitoefening van de publieke taak heeft de provincie Zuid-Holland middels revolverende fondsen de Energietransitie en de mobiliteit via veren gestimuleerd.

De provincie Zuid-Holland heeft in 2016 renteloze leningen per saldo ad € 1,2 mln verstrekt aan het agrarische collectieven voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Enkele van deze leningen zijn gedeeltelijk verlengd tot april 2022. Het saldo van deze leningen is per 1 januari 2022 € 0,3 mln.

Door de transitie van DLG zijn de leningen van de gemeenten Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland geëffectueerd. De overeenkomsten stamt uit 2012 en lopen door tot het jaar 2024, het had een oorspronkelijke hoofdsom van € 2,9 mln. De stand van de beide leningen is per 1 januari 2022 in totaal € 1 mln.

De afgelopen jaren zijn leningen verstrekt aan verschillende veerexploitanten vanuit het revolverend verenfonds. De huidige totale stand van uitstaande leningen uit het verenfonds is € 0,9 mln. Op basis van lopende aanvragen in het najaar van 2021 is het de verwachting dat per 1 januari 2022 het totale beschikbare bedrag van het verenfonds (€ 12 mln) is uitgeleend.

Paragraaf Grondbeleid

Belang grondbeleid (functies voor de provincie)

Provinciale Staten hebben op 31 januari 2018 de nota ‘een opgavegericht Grondbeleid 2018-2021' vastgesteld. Grondbeleid is een belangrijk instrument om provinciale doelen te bereiken. Het omvat het instrumentarium ten behoeve van het beheer en exploitatie van eigen gronden, het aan- en verkopen van gronden met name ten behoeve van groene en infrastructurele doelen uit het collegeprogramma. Daarnaast worden expertises op het gebied van haalbaarheid, uitvoerbaarheid, planeconomie en juridische vastlegging in verschillende contractvormen betreffende het grondbeleid ingezet voor beleids- en doelrealisatie. De provincie zet haar grondbeleid opgavegericht in met een aantal kernwaarden waaraan voldaan moet worden, zoals marktconformiteit en level playing field.
Gebruikmakend van het kwadrantenmodel van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) kan de provincie haar doelen bereiken volgens vier onderscheidende strategieën: in de rol van de rechtmatige, presterende, samenwerkende of meewerkende overheid. Deze strategieën kunnen in samenhang met elkaar en dienend aan de beleidsdoelen, worden gevoerd.
De focus op de opgave en op betrokken partners vraagt om maatwerk teneinde samen met partners slimme oplossingen te zoeken en om strategische waardering van bestaande grondposities. Dit laatste kan tot de afweging leiden om grondposities vast te houden.
Met het grondbeleid wordt het zoeken naar maatwerkoplossingen en het strategisch waarderen van provinciale grondposities een vast onderdeel van de provinciale werkwijze.

Binnen het grondbeleid worden verschillende kernwaarden gehanteerd waaronder:

- grondbeleid is marktconform door (onafhankelijke) taxaties en verstoort de grondmarkt niet;
- grondbeleid is transparant; uitgifte en verkoop is transparant en volgens het beginsel van level playing field;
- grondbeleid is gericht op economisch en maatschappelijk waardebehoud;
- strategische aankopen kunnen als Gedeputeerde Staten daartoe besluiten.

Provinciale Staten hebben bij de vaststelling van de vigerende nota grondbeleid aangegeven vast te willen houden aan een periodieke nota grondbeleid. De geldende nota ‘een opgavegericht grondbeleid 2018-2021’ zal eind 2021/begin 2022 een opvolger krijgen. Dat zelfde geldt voor het handelingskader pacht 2018-2021.
Bij bespreking van de Jaarrekening 2020 in Provinciale Staten is een motie ingediend (M1008) die ingaat op een actief grondbeleid in het stedelijk en landelijk gebied. De gedeputeerde grondzaken heeft toegezegd hierop in te gaan voor de Begroting 2022. Inhoudelijk kan dit samengaan bij het opstellen van de nieuwe nota grondbeleid.

De provincie beschikt binnen het grondbeleid over een aantal publiekrechtelijke middelen om haar doelen te bereiken, zoals onteigening en voorkeursrecht. In het kader van de nieuwe Omgevingswet zal de provincie deze middelen blijven behouden. Bij onteigening wordt bij de nieuwe Omgevingswet het principe doorgevoerd dat de overheid die onteigent tot die onteigening besluit. Tot nu was dat een besluit van de Kroon en in de nieuwe wet zullen Provinciale Staten onteigenen. Dit zal worden geregeld in de Aanvullingswet Grondeigendom, waarvan verwacht wordt dat deze, op basis van de Omgevingswet, op z’n vroegst op 1 juli 2022 van kracht wordt. In 2020 is, op basis van impactanalyse en in samenwerking met andere overheden, het implementatietraject gestart. In 2021 en 2022 zullen ook Provinciale en Gedeputeerde Staten en de provinciale organisatie worden meegenomen bij de implementatie.

Uitvoering van het grondbeleid in 2022

Op bijgaande kaart staan de belangrijkste projecten waaraan de provincie in 2022 een bijdrage zal leveren op het gebied van verwerving van gronden. Deze zijn verdeeld naar projecten op het gebied van infrastructuur en groen

en daarnaast zijn overige gebiedsontwikkelingen vermeld. De programma's en projecten waarbij de provincie gronden overdraagt of verkoopt, zijn niet op deze kaart maar wel in de toelichting opgenomen.

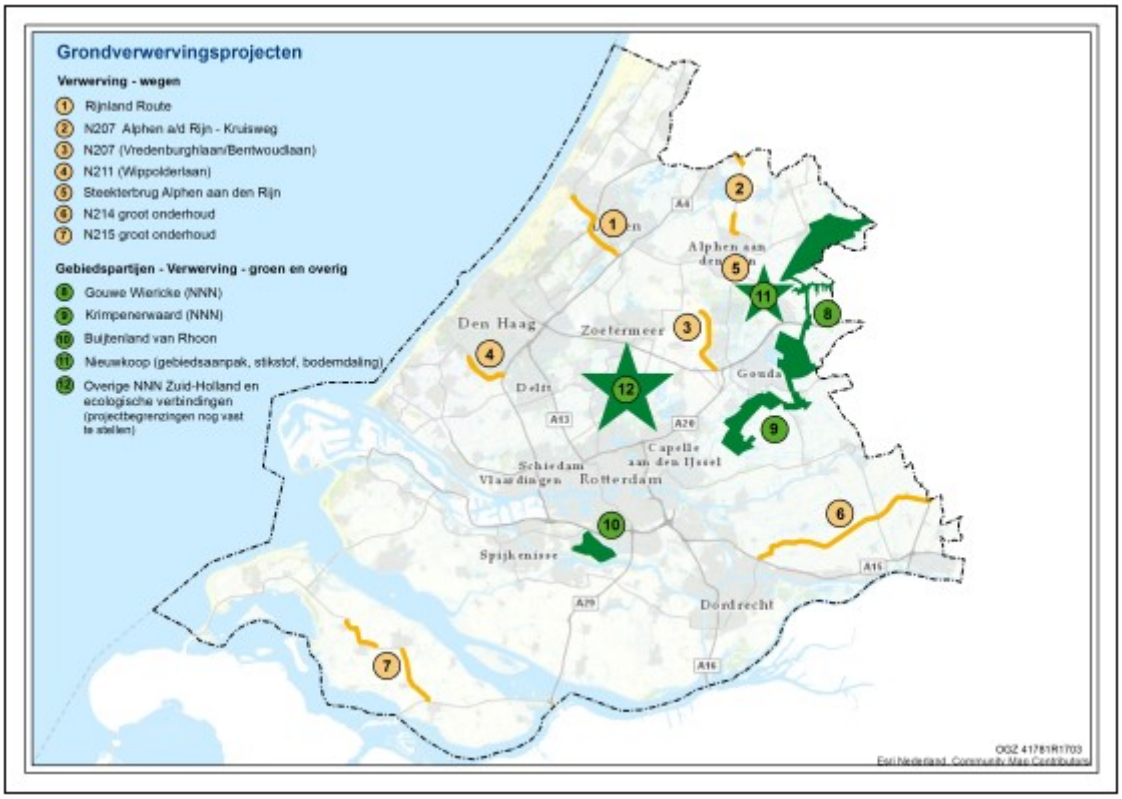

Bron: Cartografie provincie Zuid-Holland.

Infrastructuurprojecten

In 2022 worden voor infrastructuurprojecten, waaronder het fietsprogramma, gronden aangekocht. Een aantal (middel)grote projecten is op de bovenstaande kaart weergegeven.

De verwerving van gronden voor realisering van de Rijnlandroute, een gemeenschappelijk Rijks- en provinciaal project, is vrijwel afgerond. In verband met planaanpassingen lopen er nog enkele verwervingen. In 2022 zal verder worden gegaan met verkoop van gronden ('overhoeken en/of werkterreinen') die niet of niet meer nodig zijn voor het project. De provincie faciliteert de grondaankopen, sloop van enkele gebouwen en de verkoop van niet of niet meer benodigde gronden voor provinciale doelen zoals infrastructuur. Daarnaast is de grondverwerving voor de aanleg van bijvoorbeeld de Bentwoudlaan, de N215, N211 en N214 een forse opgave. De overige verwervingen vinden plaats voor aanpassingen van de infrastructuur zoals Groot Onderhoudsprojecten, aanleg P+R voorzieningen en R-Net. Voor de projecten N207 en Steekterbrug zoals vermeld op de kaart wordt nog gewerkt aan afronding van een enkel dossier en verkoop van overhoeken,

De grondverwerving voor infrastructuur vindt altijd plaats op basis van volledige schadeloosstelling. Indien noodzakelijk gaat de provincie over tot onteigening. Voor de projecten N211, N215 en N223 is een administratieve onteigeningsprocedure gestart. Deze procedure is ook van toepassing op de Rijnlandroute.

Bij infrastructuurprojecten wordt de (financiële) planning en voortgang uitgewerkt via het Programma Zuid-Hollands Infrastructuur (PZI). Grondverwerving en verkopen maken hier deel van uit.

Natuur Netwerk Nederland (NNN)

Ten behoeve van de beleidsrealisatie van natuur (NNN) zijn in 2022 overeenkomsten noodzakelijk. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- sluiten van zelfrealisatieovereenkomsten met ondernemers die binnen hun bedrijf de gestelde natuurdoelen combineren met agrarisch ondernemen;

- aankopen al dan niet met als uiterste mogelijkheid om tot onteigening over te gaan. Indien besloten is om het onteigeningsinstrument in het uiterste geval in te zetten biedt dat ook de mogelijkheid om een schadeloosstelling te bieden;
- doorleveren van grond aan de terreinbeheerder in eigendom, erfpacht of pacht.

De realisatie van de NNN vindt grotendeels via 4 programma's plaats:
- Krimpenerwaard;
- Gouwe Wiericke;
- Natuur Netwerk Zuid-Holland (ecologische verbindingen en overige gebieden);
- Leenheerenpolder.

Krimpenerwaard
De realisatie van de NNN in de Krimpenerwaard vindt plaats door de stuurgroep Krimpenerwaard (gemeente en hoogheemraadschap) in opdracht van de provincie. De provincie levert capaciteit aan het programmabureau en verzorgt ook de grondverwerving.
Zelfrealisatie wordt inmiddels toegepast in de Krimpenerwaard op basis van de zogenaamde instrumentenkoffer. De stuurgroep Krimpenerwaard is opdrachtgever voor het maken van afspraken met ondernemers over de te realiseren natuur binnen hun bedrijf, de inzet van subsidiemiddelen en het beschikbaar stellen van (extra) grond. De provincie heeft een 'makelaar natuurinclusieve landbouw' aangesteld, die de afspraken met de ondernemers voorbereidt. Naar verwachting zal dit instrument ook in andere gebieden, waar natuurontwikkeling- en beheer hand in hand kan gaan met ondernemen, worden toegepast.
De gemeente is in het kader van de versnelling van de realisatie van de NNN in de Krimpenerwaard in 2019 de administratieve onteigeningsprocedure gestart. Op 29 oktober 2020 is het Koninklijk Besluit geslagen (16 november 2020 gepubliceerd). In het Koninklijk Besluit zijn alle nog niet verworven gronden binnen de natuurbestemming ter onteigening aangewezen.
Het bestemmingsplan Natuurgebieden Veenweiden Krimpenerwaard, vormt de basis voor de onteigeningsprocedure. Omdat voor titel IV (onteigening op basis van bestemmingsplan) is gekozen, dient het bestemmingsplan onherroepelijk te zijn alvorens tot dagvaarding (juridische onteigening) kan worden overgegaan.
Het bestemmingsplan is voor het grootste deel op 12 mei 2021 onherroepelijk geworden. Dat betekent dus dat daadwerkelijk tot onteigening kan worden overgegaan. De partijen (11 dossiers) die geen zelfrealisatie van natuur ambiëren zullen zo snel mogelijk worden gedagvaard. Partijen waarmee de mogelijkheid van zelfrealisatie wordt onderzocht krijgen meer tijd. Ten aanzien van die partijen (20 dossiers) wordt de juridische onteigeningsprocedure eind 2021 gestart, indien er voor dat moment geen ondertekende uitvoeringsovereenkomst ligt. De procedure en afhandeling van de grondverwerving voor deze grondeigenaren loopt daarmee door in 2022. Doel is om uiteindelijk alle grond beschikbaar te hebben voor inrichting van het gebied waarmee ook in 2022 wordt gestart.
Met enkele partijen (5) is in de afgelopen periode (tot 1 augustus 2021) een uitvoeringsovereenkomst voor zelfrealisatie overeengekomen, deze partijen worden dus uit de onteigening gehouden.
Inmiddels is er in 2020 een NatuurbeheerCollectief (NBC) opgericht met als doel één loket te vormen voor de provincie voor alle partijen die gronden beheren. Daarnaast gaat het NBC in 2022, op basis van een 6 jarige pachtovereenkomst met de provincie, de provinciale gronden beheren. Het NBC gaat deze gronden in onderpacht uitgeven aan belangstellenden uit het gebied. De gronden blijven dus eigendom van de provincie.
De uitvoering van inrichtingswerkzaamheden wordt vanaf 2022 ter hand genomen. Na uitvoering worden de provinciale gronden, waarschijnlijk via een erfpacht, overgedragen aan een beheerder. Dit zal via een nog vast te stellen openbare procedure worden gedaan.

Gouwe Wiericke
In het programma Gouwe Wiericke zijn ook gesprekken over zelfrealisatie en enkele kopen / verkopen / ruilovereenkomsten aan de orde. De provincie verwerft, ruilt en verkoopt gronden, in deelgebieden en in

combinatie met Natuurmonumenten. Voor het jaar 2021/2022 staan nog een tweetal grondruilingen gepland in Meije graslanden. Verder wordt er gekeken naar de laatste te verwerven hectares (circa 85 hectare) binnen het programma Gouwe Wiericke. Gedeputeerde Staten zullen op verzoek van de gebiedscommissie enkele besluiten nemen, zowel in 2021 als in 2022 voor het wel of niet mogen verwerven met volledige schadeloosstelling voor de verwerving van deze restopgave (circa 85 hectare). Hiermee worden robuuste aaneengesloten gebieden gerealiseerd en daarmee komt de realisatie van de opgave van het aantal hectares nieuwe natuur, binnen Gouwe Wiericke, binnen bereik.
In 2022 zal een begin zijn gemaakt met het baggerproject van Westveen, waarvoor een deel van de natuurgronden aankoop Noordse Buurt zal worden ingezet.
Extra aandacht komt er voor de opstartende gebiedsprocessen binnen Gouwe Wiericke die geïnitieerd worden vanuit het stikstof- en bodemdalingsopgave, waarin zo mogelijk ook de grondverwerving van de nog resterende opgaven zal worden meegenomen.

Natuurnetwerk Zuid-Holland
In 2021 is het Handelingskader NN-ZH door GS en PS vastgesteld. De besluit bevat de aanpak, verwervingsstrategie en financiering van de overige NNN-opgave in de provincie Zuid-Holland. Het gaat daarbij om circa 900 hectare natuur en ecologische verbindingszones. Er zal voor deelgebieden met partners een realisatiestrategie worden opgesteld aan de hand van de beschikbare instrumenten (zelfrealisatie, verwerving, ruil en overdracht). Hierbij wordt gebruik gemaakt van de ervaringen met het programma Veenweide. Het programma waarin alle overige NNN-projecten zijn ondergebracht, zal de komende jaren een forse opgave van de grondinstrumenten vragen. In het Handelingskader is het instrument volledige schadevergoeding/onteigening opgenomen en kunnen ook ruilgronden worden verworven. Het gehele programma NNN dient in 2027 conform afspraak met het Rijk te zijn gerealiseerd. In 2021 en 2022 wordt gewerkt aan een verwervingsstrategie (per deelgebied) en waar zich kansen voordoen wordt ingezet op concrete aankopen.

Leenheerenpolder
In 2019 is duidelijk geworden dat de Leenheerenpolder Natura 2000 blijft. Over de status zijn afspraken met het Rijk gemaakt en vervolgens zijn er plannen voor het gebied met de regio gemaakt (groen in combinatie met een woning-bestemming). In 2020 is een start gemaakt met de selectie van de eindbeheerder (inclusief publicatie van het voornemen) die met de planvorming aan de slag gaat. In 2021 is de eindbeheerder Natuurmonumenten geselecteerd via de openbare procedure om met het gebiedsproces aan de slag te gaan. De afspraken worden vastgelegd in een Samenwerkingsovereenkomst. Gedurende het gebiedsproces zal nader worden bepaald wanneer de overdracht van de gronden, op basis van marktconforme prijs, zal plaats vinden. De verwachting is dat dit niet voor 2023 zal gebeuren.

Buttervlietpolder
De openbare verkoop (DBM: Design, Built, Maintain) van de Buttervlietpolder heeft in 2020 plaatsgevonden, maar heeft niet geleid tot gunning. Totdat besloten is over het vervolg wordt het gebied via natuurpacht tijdelijk beheerd.

Recreatie om de Stad (RodS) en Provinciale Recreatiegebieden (PRG)
De meeste zogeheten Recreatie om de Stad-gebieden (RodS) en ook de meeste Provinciale Recreatiegebieden (PRG's) zijn overgedragen aan mede-overheden. Naar verwachting resteren per 1 januari 2022 nog 5 gebieden waar de provincie (deels) eigenaar van is. Voor de Louisa- en Cannemanspolder wordt eigendomsoverdracht aan de gemeente Dordrecht in 2022 verwacht, voor de overige gebieden zijn er nu geen voornemens om tot overdracht over te gaan.
Voor wat betreft het Recreatiegebied Vlietland is een groot deel van de grond in erfpacht gegeven aan de exploitant in het gebied (Recreatiecentrum Vlietland B.V.), waarbij in de erfpachtakte onder andere voorwaarden zijn gesteld over de exploitatie, het beheer en ondererfpacht van het gebied. Voor de gronden die eind 2019 in erfpacht zijn gegeven ten behoeve van de realisatie van de vakantiewoningen in Vlietland zullen naar verwachting

in 2022 diverse werkzaamheden plaatsvinden. Daarbij is de erfpachter verantwoordelijk voor de werkzaamheden op het in erfpacht gegeven gebied en de provincie voor de uitvoering van een aantal overeengekomen werkzaamheden op grond waarvan de provincie volledig eigenaar van is, zoals het omleggen van een deel van de infrastructuur.

Weidevogelprogramma
In 2019 is het Actieplan Boerenlandvogels vastgesteld/ Dit actieplan bevat allerlei acties die nodig zijn om de weidevogelstand in Zuid-Holland te verbeteren. Eén van de onderdelen is de inzet van grondeigendom van de provincie Zuid-Holland (circa 200 ha) buiten de NNN. Ook in 2021 worden de aangewezen hectares in 'weidevogelbeheer' uitgegeven. In 2021 is de vrijwillige kavelruil in de Zoetermeerse Meerpolder afgerond waardoor 28 ha aaneengesloten weidevogelgebied is ontstaan. In 2021 is gestart met de voorbereiding van een vrijwillige kavelruil in de Zuidpolder van Delfgauw. De verwachting is dat de vrijwillige kavelruil in 2022 wordt afgerond.

Bos en bomenbeleid
In het collegeprogramma is afgesproken om een bos- en bomenbeleid op te stellen. In dit kader wordt ook gekeken naar beschikbaarheid van provinciale gronden. Er worden geen aankopen verwacht, wel wordt in 2022 onderzocht of en hoe provinciaal grondeigendom hiervoor kan worden ingezet.

Buijtenland van Rhoon
Op 29 juni 2018 is de Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon opgericht en op 3 juli 2018 hebben Gedeputeerde Staten het Streefbeeld vastgesteld. Hiermee zijn belangrijke stappen gezet in de realisatie van het Buijtenland van Rhoon. De provincie en de Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon zijn een samenwerkingsovereenkomst aangegaan. Hierin zijn onder andere afspraken opgenomen over het ter beschikking stellen van door de provincie verworven grond aan de Gebiedscoöperatie. Daarnaast is afgesproken dat de provincie verantwoordelijk blijft voor de grondverwerving. Grondeigenaren behouden op deze manier de mogelijkheid om tegen een volledige schadeloosstelling te vertrekken. Inmiddels heeft de provincie over de aankoop van ruim 341 hectare overeenstemming bereikt met partijen in het gebied. Deze grond zal conform het bepaalde in de samenwerkingsovereenkomst, nadat deze vrij van (voortgezet) gebruik is, ter beschikking worden gesteld aan de Gebiedscoöperatie om het Streefbeeld met leden en derden te realiseren. In 2022 stelt de provincie naar verwachting bijna 240 hectare in het plangebied beschikbaar aan de Gebiedscoöperatie voor verwezenlijking van de doelen uit het Streefbeeld. Op dit moment loopt het proces om te komen tot een nieuw bestemmingsplan dat de realisatie van het Streefbeeld mogelijk maakt. De gebiedscoöperatie moet de maatregelen uit het Streefbeeld voor eind 2026 hebben gerealiseerd.

Opgave stikstof
In 2020 zijn Rijk en provincies gestart met een maatregelenpakket om de stikstofdepositie in N2000-gebieden te reduceren. Provinciale Staten hebben in maart 2021 de Uitvoeringsagenda stikstof vastgesteld. Deze aanpak bevat een gebiedsgerichte aanpak (GGA) en een sectorale aanpak via actielijnen (o.a. landbouw en natuur). De aanpak voorziet in een bronneneffecten-analyse per N2000-gebied en vervolgens het vaststellen van een maatregelenpakket. Grondinstrumenten maken onderdeel uit van het maatregelenpakket zowel in de GGA en in de actielijnen. Op 3 november 2020 is de gerichte opkoopregeling piekbelasters door LNV opengesteld (1e tranche). Deze regeling wordt door de provincies uitgevoerd. Op 26 januari 2021 heeft GS besloten over de aanpak in Zuid-Holland waarbij gekozen is voor een gerichte benadering van de 9 piekbelasters in Zuid-Holland. Deelname is gebaseerd op vrijwilligheid en onder strikte voorwaarden. Zo moet de piekbelasting op een N2000 meer dan 2 mol/ha/jaar zijn. Deze regeling bevat opkoop van productierechten en/of gebouwen en/of grond en vervolgens vervreemden van gebouwen en grond binnen een gebiedsgerichte aanpak en ruimtelijke bestemming.

In 2021 zijn alle piekbelasters benaderd en er is geringe belangstelling voor de regeling. De inschatting is dat er geen overeenkomsten worden gesloten in 2021. Eind 2021 wordt de 2e tranche opengesteld (in verruiming van de regeling is voorzien) en de uitvoering van de regeling loopt dus door in 2022 en ook 2023 en 2024. Mogelijk dat er in 2022 een enkele overeenkomst wordt gesloten.
Naast deze gerichte opkoopregeling is de verwachting dat in 2022 ook een landelijke beëindigingsregeling door het Rijk wordt opengesteld. Deze wordt uitgevoerd door de RVO en is een subsidieregeling voor bedrijfsbeëindiging maar over het gehele land toepasbaar. LNV werkt in overleg met de provincies aan mogelijkheden om ook grond aan te kopen in dit kader. Het is nog niet duidelijk of er in Zuid-Holland veel gebruik zal worden gemaakt van de regeling.

Klimaatakkoord en veenweidestrategie
In 2020 is door het Rijk in het kader van het klimaatakkoord besloten tot een stimuleringsprogramma bodemdaling om CO_2 uitstoot te verminderen. Provinciale Staten hebben vervolgens besloten tot een Veenweideaanpak met daarbij inzet van grondinstrumenten in een aantal gebieden (o.a. Nieuwkoop, Krimpenerwaard, Alblasserwaard). Eén van de prioritaire gebieden is ook Nieuwkoop. In een deelgebied van Nieuwkoop is in 2021 een aanpak opgestart waarbij wensen van agrariërs tot verplaatsing en extensivering in kaart wordt gebracht. In combinatie met de (provinciale) opgaven stikstof en bodemdaling wordt geadviseerd over in te zetten ruimtelijke en grondinstrumenten met middelen. Dit vraagt ook om een visie op de landbouw en het landelijk gebied.
Verwacht wordt dan in 2022 aankoop, ruil en afwaardering van gronden kan plaatsvinden om met name extensivering in nattere omstandigheden te stimuleren en faciliteren.

Gebiedsontwikkeling en gebiedsgerichte aanpak
Het samenbrengen van de verschillende ambities van de provincie en haar partners en samenwerking met de grondeigenaren vraagt een integrale visie op de ontwikkeling van specifieke gebieden. Het grondbeleid is daarin volgend maar wel een belangrijk instrument. In kader van de actualisering van het grondbeleid zal ook gekeken worden of een actieve verwervingsstrategie zinvol is.
De (gebieds)ontwikkeling van de Krimpenerwaard, Gouwe Wiericke en NN ZH zijn in het voorgaande hoofdstuk reeds behandeld. De Zuidplaspolder wordt toegelicht onder verbonden partijen.
Het zal nog moeten blijken in hoeverre bovenstaande ontwikkelingen daadwerkelijk tot nieuwe grondbezit van de provincie leidt. Ook het bestaand grondbezit kan (strategisch) ingezet worden. Dit vraagt ook een integrale afweging van het huidige grondbezit dat nog niet is gereserveerd voor provinciale doelen (GvG en verspreid bezit).

Grond-voor-grond: verkoop gronden ten behoeve van de realisatie van het NNN

Realisatie en prognose verkoop Grond-voor-Grond (GvG).
Sinds 2014 is de provincie in het kader van Grond-voor-Grond bezig met de planmatige verkoop van het voormalige BBL (Bureau Beheer Landbouwgronden)-bezit buiten het Natuur Netwerk Nederland (NNN) of andere provinciale doelen. Deze planning is gebaseerd op het uitgangspunt dat vóór 2027 alle grond moet zijn verkocht en de verkoop geen marktprijsverstoring mag veroorzaken, waardoor een grens dient te worden gesteld aan het jaarlijks op de markt te brengen hectares. Deze is gesteld op circa 300 ha landbouwgrond.
Daarnaast zullen sommige gronden nog niet worden verkocht, omdat gestudeerd wordt op strategische inzet van deze gronden ten behoeve van groene of andere provinciale ambities.

Per 1-1-2020 is de business case GvG geactualiseerd. Hiertoe is door een onafhankelijke, door het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT) gecertificeerde taxateur, de volledige voorraad GvG-grond getaxeerd. Ook is de lijst met verwachte opbrengsten uit het te verkopen vastgoed doorgelopen en waar nodig aangepast op de laatste ontwikkelingen. Deze resultaten, in samenhang met de businesscase NNN, worden in de Begroting 2022 doorgevoerd.
De totale opbrengst van de GvG verkopen is op basis van deze recente taxatie met € 8 mln naar boven bijgesteld tot in totaal € 180 mln bruto (dus inclusief beheer- en proceskosten en risico-inschatting). Deze bijstelling komt voornamelijk door de extra opbrengst uit de verkoop van 27 ha GvG grond in de Zuidplaspolder als gevolg van de alhier geplande gebiedsontwikkeling (zie ook onder het kopje “Verbonden Partijen”).
Deze 27 ha GvG grond maakt onderdeel uit van de verkoop van 42 ha provinciaal grondbezit aan de gemeente Zuidplas (naar verwachting medio 2024).
In 2022, 2023 en 2024 zal het grootste deel van de portefeuille vastgoedobjecten, die onderdeel zijn van het voormalig BBL-bezit, verkocht worden. Er zal echter ook gekeken worden of deze grond gebruikt kan worden ten behoeve van andere provinciale doelen zoals ruilgrond Natuur Netwerk Zuid-Holland (NN-ZH), bodemdaling, stikstof en bos- en bomenbeleid. Door het toekennen van zogenaamde extra Ruimte-voor-Ruimte rechten en bestemmingsplanwijziging wordt de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse (sterk) verbeterd en de opbrengst is dan veelal ook hoger. Toch wordt er binnen de provincie steeds kritischer gekeken naar inzet van deze Ruimte-voor-Ruimte rechten en dus naar woningbouw in het landelijk gebied. Daarmee komt de verwachte opbrengst onder druk te staan; hiervoor is er een afzonderlijke risico-opslag opgenomen.

De totale netto-opbrengsten uit verkoop en tijdelijk beheer (d.w.z. minus de risicoafslag en de proceskosten) over de gehele periode is circa € 158 mln. Tot en met 2020 is circa € 117 mln gerealiseerd, voor 2021 is € 2 mln geraamd en voor de periode ná 2021 € 39 mln. Over de begrotingsperiode 2022-2025 zijn de gefaseerde netto-opbrengsten uit verkoop en beheer (aantal verkochte ha en netto-opbrengst uit verkoop en tijdelijk beheer) als volgt geraamd:

Jaar:	Ha:	€ (mln):
2022	119	5,7
2023	67	3,4
2024	226	9,8
2025	153	7,4

Zoals eerder aangegeven, zijn de geactualiseerde ramingen doorgevoerd in de begroting.
Bij de jaarrekening zal beoordeeld worden of er redenen zijn de (planning van) de opbrengstrealisatie aan te passen, bijvoorbeeld omwille van de ontwikkeling op de agrarische markt of signalen van prijsverstoring.
Via de reguliere planning-en-control-cyclus zal de begroting zo nodig worden aangepast.

Verder heeft de provincie de intentie om bepaalde (GvG-)gronden vast te houden in verband met strategische grondposities voor andere opgaven. Er vindt dan een verrekening plaats tussen het betreffende

beleidsprogramma en het (GvG-)programma. Dit heeft gevolgen voor de kosten voor tijdelijk beheer en de fasering van verkoopopbrengsten.

Waarderingsbeleid Grond-voor-Grond
De balanspositie van de Grond-voor-Grond grondvoorraad is verwerkt in de cijfers van de Jaarrekening 2020 en is door de externe accountant van de provincie gecontroleerd.
Het verschil tussen de opbrengsten uit verkoop van de grond/pacht, minus risicofactor, minus boekwaarde verkochte grond en minus proceskosten is dekkingsmiddel voor de realisatie van de Natuur Netwerk Nederland (NNN)-doelstellingen. De voorraad groene grond ultimo 2020 omvat circa 2.565 ha met een boekwaarde van circa € 20 mln. Deze is als volgt samengesteld:

- GvG-grond: circa 952 ha met een boekwaarde van circa € 8,6 mln (administratieve correctie Leenheerenpolder 132 ha van GvG naar NNN vindt nog plaats, blijft over circa 820 ha).
- NNN-grond: circa 1.088 ha. En een boekwaarde van € 11,5 mln (inclusief gronden met een weidevogeldoelstelling).
- RodS-grond: 525 ha. Met een boekwaarde van € 0.

Bij groenprojecten wordt de (financiële) planning en voortgang uitgewerkt via het Programma Zuid-Hollands Groen (PZG). Grondverwerving en verkopen maken hier onderdeel van uit.

Tijdelijk beheer groene grond
In het Handelingskader Pacht is opgenomen dat jaarlijks de pachtprijzen zullen worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten. De getaxeerde pachtprijzen en voorwaarden 2022 worden in het najaar 2021 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. De berekening van de pachtprijzen zal volgens de in 2020 ingevoerde systematiek worden berekend. Deze systematiek gaat uit van de grondwaarde en het pachtnormenbesluit van het Rijk.
In afwachting van verkoop of inrichting worden de gronden die de provincie in eigendom heeft verpacht. In 2022 zal in het kader van de natuurontwikkeling in de Krimpenerwaard ook gronden in 6-jarige pacht worden uitgegeven aan het Natuurbeheer Collectief Krimpenerwaard (NBC).

Alle gronden binnen NNN en gronden met weidevogel-doelstelling worden verpacht met beperkende voorwaarden (zoals minder of geen gebruik mest en/of aangepaste beweiding). Voor de provinciale gronden met een natuur- of weidevogeldoelstelling worden lagere pachtprijzen gehanteerd dan voor gronden zonder een dergelijk doel.
Voor 2022 worden de bruto-pachtopbrengsten geraamd op € 0,8 mln. Als gevolg van de verkoop van het overtollige bezit en het “doorleveren” van ingerichte gronden aan de terreinbeherende organisaties zullen de kosten en opbrengsten uit tijdelijk beheer de komende jaren geleidelijk afnemen. Dat komt door zowel de omvang als de prijs.

Naast de pachtuitgifte van de agrarische grond zijn er diverse inventarisaties uitgevoerd naar de staat van onderhoud van de provinciale percelen inclusief bruggen en dammen. Dat heeft geleid tot een driejarig baggerprogramma, een aanpak van de storingssoorten zoals ridderzuring en distels en in 2020 is begonnen met het groot onderhoud of vervangen van bruggen en dammen in de Krimpenerwaard. Het groot onderhoud zal in samenhang met planning van de uitvoeringsprogramma worden aangepakt.

Verbonden partijen met grondexploitaties of grondposities

De provinciale deelnemingen hebben geen risicodragende grondposities met uitzondering van de (publieke) Grondbank Zuidplaspolder. Dit is een gemeenschappelijke regeling waarin de provincie voor 40% deelneemt. De Grondbank is opgericht in 2005 met het enkele doel om grondposities te verwerven in de Zuidplas. De

ontwikkeling van dit strategische gebied is ten gevolge van de crisis naar de achtergrond geschoven en de functie van de Grondbank is teruggebracht tot die van stallingsbedrijf.
Op 1 juli 2021 is tussen de gemeente Zuidplas, de Grondbank RZG Zuidplas en de provincie de Bestuursovereenkomst Ontwikkeling middengebied Zuidplaspolder getekend. Hierin zijn de voorwaarden opgenomen waaronder de gebiedsontwikkeling van 8.000 woningen en 45 ha (netto) bedrijventerrein zal gaan plaatsvinden. Tevens zijn 2 overeenkomsten voor grondverkoop ondertekend; één koopovereenkomst tussen de Grondbank RZG Zuidplas (300 ha) en de gemeente Zuidplas en één koopovereenkomst tussen de provincie en de gemeente Zuidplas (42 ha). Effectuering van deze koopovereenkomsten vindt plaats bij onherroepelijk worden van het omgevingsplan, naar verwachting medio 2024.
Met het ondertekenen van deze bestuursovereenkomst en de koopovereenkomst is ook het einde in zicht van de Grondbank. De verwachting is dat de grondbank bij rechtswege per 31-12-2024 zal worden opgeheven. Tot die tijd zal de grondbank voornamelijk fungeren als beheerder en stallingsbedrijf van haar grondbezit.

Voorts neemt de provincie, ook in 2021, deel aan:
- De Regionale OntwikkelingsMaatschappij Drechtsteden (ROM-D).
- De Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (ONW).

Strategisch bezit

Eén van de gevolgen van de nota ‘een opgavegericht Grondbeleid’ is dat bestaande grondposities geijkt zullen worden op mogelijk strategisch belang van te verwachten ontwikkelingen in het provinciaal beleid. Zo zijn er kavels die zich uitstekend lenen voor natuur- of watercompensatie, die aansluiten op doelen vanuit energietransitie of waarvan een gerede verwachting bestaat dat die zeer van pas zullen komen bij gebiedsprocessen. Als aandeel in de totale provinciale portefeuille zal de omvang van om strategische redenen vast te houden gronden beperkt blijven.
Strategische aankopen worden gedaan als de provincie in de gelegenheid komt om onder gunstige voorwaarden grond aan te kopen die in de nabije toekomst nodig zijn voor uitvoering van provinciaal beleid. In het kader van het nieuwe grondbeleid wordt deze mogelijkheid vereenvoudigd.
In 2018 is het “Handelingskader strategische aankopen en bezit” door Gedeputeerde Staten vastgesteld. In het najaar van 2019 is een begin gemaakt met doorlichting van het provinciale grondbezit waarbij interessante posities, na besluitvorming in Gedeputeerde Staten, zullen worden omgezet naar strategisch bezit.
Een eerste resultaat is in 2021 bereikt. Omdat besloten is de restgronden rondom de recent aangelegde Moordrechtboog niet direct op de (agrarische) markt te verkopen maar vast te houden totdat de ruimtelijke ontwikkelingen rondom de realisatie van de 8.000 woningen in de Zuidplaspolder zouden zijn uitgekristalliseerd, heeft de provincie als gevolg hiervan de gronden kunnen inzetten voor het woningbouwprogramma en een hogere verkoopwaarde bereikt.
In het kader van de nieuw op te stellen Nota Grondbeleid 2022 – 2025 wordt uitgezocht of en in hoeverre er meer van dit instrumentarium gebruik kan worden gemaakt.

Beheer en verkoop verspreid provinciaal bezit

Gronden die geen agrarische- of natuurbestemming hebben en ook niet binnen de invloedssfeer van een provinciale (vaar)weg liggen, zullen zoveel mogelijk worden verhuurd in afwachting van het gebruik voor een provinciaal doel of verkoop van de grond. Door een meer marktconform verhuurbeleid verwacht de provincie een lichte toename van de opbrengst uit verhuur.
De gronden, behorende tot het verspreid bezit / restgronden en eigendom van PZH, welke grenzen aan het beheergebied van provinciale (vaar)wegen, worden in beginsel ook door de (vaar)wegbeheerder beheerd. De inschatting is, op basis van een GIS analyse, dat de omvang van het verspreid bezit inclusief overhoeken circa 400 ha bedraagt.
Op basis van deze in 2021 uitgevoerde GIS analyse van het verspreid bezit is de inschatting dat hiervan zo’n 180

ha in aanmerking komt om als (strategisch)bezit vast te houden of afstoten. Het resterend deel blijft dan in beheer bij de (vaar)wegbeheerder.

Gebouwen/provinciaal vastgoed
PZH heeft circa 40 gebouwen, waaronder voormalige boerderijen, in beheer en onderhoud. Het betreft vastgoed dat verworven is in kader van realisatie van provinciale doelen maar daarna weer afgestoten wordt. Deze gebouwen maken daarom deel uit van het provinciaal programma herontwikkeling met als doel sloop/verkoop of herbestemming en verkoop. Een groot deel van deze gebouwen/woningen is in leegstandsbeheer gegeven. Vier gebouwen (waaronder 3 molens) worden verhuurd. Onder de beheertaak valt onder andere een asbestinventarisatie. Voordat een gebouw in gebruik gegeven wordt, vindt altijd een controle plaats op veiligheid van de installaties en de aanwezigheid van asbest, indien nodig vinden aanpassingen plaats. Dat zal ook in 2022 gebeuren. Het sanering /sloopprogramma van de gebouwen vindt conform de wet- en regelgeving plaats en wordt in de periode 2022 tot naar verwachting 2027 voortgezet.

Voormalige Steunpunten en Slimme centrale
Als onderdeel van de visie vastgoed Beheer Infrastructuur worden overtollige steunpunten afgestoten en is een nieuwe locatie verworven (slimme bediencentrale). Na overdracht van de overtollige steunpunten (zie vorige paragraaf) zullen deze tot aan verkoop worden beheerd. De planning is erop gericht dat deze steunpunten in de periode tot 2025 worden verkocht, welke planning jaarlijks wordt bijgesteld.

Overige grondposities

De provincie is eigenaar van de ondergrond van provinciale wegen en vaarwegen en van het provinciaal vastgoed voor huisvesting van medewerkers. Deze gronden zijn dus onlosmakelijk verbonden met de functie van het gebouwde dat zich daarop bevindt. Op de grond voor wegen en vaarwegen wordt afgeschreven in overeenstemming met het vigerende afschrijvingsregime van wegen of vaarwegen in respectievelijk 30 of 40 jaar. Op de ondergrond van het provinciehuis wordt niet afgeschreven (op het bouwwerk zelf wel). Er is geen risico verbonden aan deze geactiveerde grondposities.
Daarnaast is de provincie eigenaar van wegen die reeds in beheer zijn bij gemeenten en waterschappen. Op basis van de Wet Herverdeling Wegenbeheer (WHW) uit 1993 wordt het eigendom vanaf 2017 via een planmatige aanpak, per gemeente/waterschap overgedragen. Met nog enkele gemeenten loopt deze aanpak. De overdracht is in 2021, op een enkele perceel na, afgerond.
De provincie heeft in 2018, ná afronden achterstallig onderhoud aan de molens, besloten tot verkoop van de Molendriegang bij Stompwijk. De verkoop heeft vertraging opgelopen, doordat eerst verbetering van het dijklichaam samen met Hoogheemraadschap moet worden gerealiseerd. De verkoop zal naar verwachting in 2022 plaatsvinden.

In onderstaande tabel is het provinciaal grondbezit (peildatum 15 juni 2021, kadaster) weergegeven.
De omvang wijzigt gedurende het jaar door aan- en verkoop van ha.

Provinciale eigendommen en opgaven, indicatief Peildatum kadaster 15-06-2021	Hectare circa
Weg en vervoer	
Provinciale wegen en waterwegen in beheer	2850
Infrastructuurprojecten in ontwikkeling	95
Overige infrastructuurprojecten (incl. overhoeken) en verspreid bezit	400
Groen	
Buijtenland van Rhoon	335

Provinciale eigendommen en opgaven, indicatief Peildatum kadaster 15-06-2021	Hectare circa
NNN	1090
Overhoeken/ruil NNN	40
Gronden met weidevogeldoel	160
Provinciaal recreatiegebieden	330
Recreatie om de Stad	540
Grond-voor-Grond; verkoop t.b.v. NNN	815
Diversen	
Grondbank Zuidplas	300
Milieu/nazorg stortplaatsen	100
Overige eigendommen	25

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding en meerjarenraming

Programma (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 t/m VJN	Begroting 2021 t/m NJN	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Grondwaterbeheer	381	430	430	430	430	430	430
Legesverordening infrastructuur	0	1.650	450	1.400	400	400	0
Opcenten motorrijtuigenbelasting	343.699	347.750	347.750	345.750	354.830	359.108	365.239
Precario en leges	1.111	1.050	1.050	1.050	1.050	1.050	1.050
Uitvoering WABO	1.966	3.200	3.200	3.200	3.200	3.200	3.200
Wet Natuur	453	626	626	726	726	313	313
Totaal saldo baten en lasten	347.610	354.706	353.506	352.556	360.636	364.501	370.232

Toelichting op de heffingen

Verordening op de heffing van de opcenten op de hoofdsom van de Motorrijtuigenbelasting

Op grond van de Provinciewet en de Verordening heffing opcenten heft de provincie opcenten op de hoofdsom van de Motorrijtuigenbelasting (MRB). Dit is de enige algemene belasting die de provincie heft. Op basis van de verordening heffing opcenten heft de provincie Zuid-Holland inkomsten.
De opcenten op de Motorrijtuigenbelasting zijn de grootste bron van belastinginkomsten voor de provincie. Meer dan 50% van de totale jaarlijkse inkomsten komt uit de heffing van de opcenten Motorrijtuigenbelasting.

Tarief opcenten:
Het opcententarief wordt door Provinciale Staten vastgesteld. Het tarief mag het wettelijk maximum, dat het ministerie van Financiën vaststelt, niet overschrijden. Dit maximum is voor het jaar 2022 vastgesteld op 118,4.

In deze meerjarenbegroting wordt het tarief van de opcenten voor 5 jaar geïndexeerd ten opzichte van het tarief in 2021 (90,4 opcenten). Het tarief stijgt van 91,8 opcenten in 2022 tot 98,2 opcenten in 2026.

Ontwikkeling wagenpark
De opbrengsten van de opcenten wordt bepaald door het tarief maal de grondslag (de hoofdsom van de MRB). De hoofdsom van de MRB wordt beïnvloed door autonome ontwikkelingen zoals bevolkingsgroei en mate van autobezit, maar ook door wettelijke maatregelen zoals vrijstellingen.
De afgelopen jaren is het geregistreerde autobezit in Zuid-Holland gestegen, maar diverse ontwikkelingen kunnen deze trend beïnvloeden. Het gaat hierbij om de ontwikkeling van leasecontracten, de vrijstellingen op basis van het klimaatakkoord en de eventuele gevolgen van de coronacrisis.

In het klimaatakkoord zijn elektrische personenauto’s tot en met 2024 vrijgesteld van de MRB en daarmee in principe ook van opcenten. Vanaf 2025 betalen EV’s conform dit voorstel ook MRB (afhankelijk van mogelijke stelselwijziging).

Doordat het aantal voertuigen in een provincie wordt bepaald door het aantal geregistreerde auto’s door de belastingdienst, kan de stijging van het aantal leasecontracten van invloed zijn op de opbrengst van de opcenten.

Deze ontwikkelingen zijn van invloed op de opbrengsten in de komende jaren. De verwachting is dat de samenstelling van het wagenpark in Zuid-Holland zal veranderen. Voor de berekening van de totale opbrengst is de aanname gedaan dat de extra maatregelen om elektrisch rijden te stimuleren ertoe leidt dat het aandeel elektrische auto's in het wagenpark in Zuid-Holland zal gaan stijgen in de komende jaren. Hierdoor zal het huidige wagenpark waarover opcenten geheven kan worden (1,6 miljoen personenauto's en 0,1 miljoen motoren) langzaam afnemen.

Verordening Precariobelasting Zuid-Holland

De provincie heft Precariobelasting 'voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde provinciale grond'. In de bij de Verordening Precariobelasting behorende tarieventabel zijn de belastbare feiten en tarieven opgenomen. In 2019 zijn de tarieven voor de Precariobelasting niet geïndexeerd. Een wijziging van de verordening wordt afzonderlijk voorgelegd aan Provinciale Staten. Hierin wordt ook ingegaan op de tariefstelling voor 2022.

Legesverordening Omgevingsrecht (Wabo)

Met de inwerkingtreding van de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) per 1 oktober 2010 is de provincie bevoegd gezag voor zowel het milieudeel (IPPC/BRZO) als de zogeheten BRIKS (bouwen, reclame, inritten, kappen, slopen) - taken van de omgevingsvergunning voor die bedrijven waarvoor de provincie op grond van de milieuwetgeving bevoegd gezag is. De uitvoering van het bevoegd gezag ligt bij de vijf omgevingsdiensten in Zuid-Holland. De provincie int voor de aanvragen BRIKS de leges, die hiervoor de kosten moeten dekken. De leges worden conform de Legesverordening Omgevingsrecht Zuid-Holland 2021 opgelegd.

De legestarieven mogen maximaal kostendekkend zijn. Provinciale Staten hebben bij het vaststellen van de Legesverordening Omgevingsrecht Zuid-Holland 2020 besloten dat het dekkingspercentage 100% dient te zijn. De opbrengsten worden verantwoord bij beleidsdoel 7.1. De omzetting van de Wabo naar de nieuwe Omgevingswet, waarvan de inwerkingtreding per 1 juli 2022 is voorzien, heeft op dit moment geen invloed op de tariefstelling.

Legesverordening Infrastructuur Zuid-Holland

Met ingang van 1 januari 2021 is de Legesverordening Infrastructuur Zuid-Holland ingevoerd waarbij leges voor de vergunningverlening door de Dienst Beheer Infrastructuur (DBI) worden geheven. De legestarieven mogen maximaal kostendekkend zijn. Uitgangspunt bij de Legesverordening Infrastructuur Zuid-Holland 2021 is 100% kostendekkendheid. De opbrengsten worden verantwoord bij Beleidsdoel 2-2.
De kosten worden doorberekend op basis van 100% kostendekkendheid en vastgestelde tarieventabel. Tevens is er voor gekozen kruissubsidiëring toe te passen. Kruissubsidie zorgt voor een verschuiving van de kosten van de burgers naar bedrijven. Hierdoor wordt uiteindelijk 92% van de kosten betaald door bedrijven en 8% door burgers. Tevens wordt een meldingsplicht voor een viertal activiteiten voor Kabels en Leidingen ingevoerd. De onderwerpen die meldingsplichtig worden zijn ook de minst 'belastende' onderwerpen voor de organisatie. Het is dan ook passend dat meldingsplichtige activiteiten, in tegenstelling tot vergunningsplichtige activiteiten, niet legesplichtig zijn.
2021 was het eerste jaar waarin deze leges geïnd werden. Op basis van het in 2021 werkelijke aantal in rekening gebrachte leges, zijn het legestarief en de legesinkomsten in 2022 en verder opnieuw berekend.

Grondwaterheffingsverordening Zuid-Holland

Op grond van de Waterwet en de Grondwaterheffingsverordening Zuid-Holland heft de provincie een belasting per kubieke meter onttrokken grondwater. Het tarief van de heffing is zodanig vastgesteld dat de opbrengst de gemaakte kosten niet te boven gaat. Het tarief bedraagt € 0,005 per kubieke meter onttrokken hoeveelheid water.

Wet Natuurbescherming

In januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Hiermee zijn diverse taken op het gebied van de natuurwetgeving gedecentraliseerd naar de provincies. Provincie Zuid-Holland heft voor een deel van de taken uit de Wet natuurbescherming leges op grond van Legesverordening Wet natuurbescherming Zuid-Holland 2020.

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk wordt bepaald door de hoogte van de inkomsten Motorrijtuigenbelasting te delen door het aantal belaste auto's. In 2022 komt de gemiddelde lastendruk uit op € 230.

Tabel Gemiddelde lastendruk per auto door heffing opcenten

Jaar (bedragen in €)	2019	2020	2021	2022
Gemiddelde lastendruk per auto door opcentenheffing	227	227	227	230

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Provinciale infrastructuur, wegen en vaarwegen

Areaal
Het provinciale areaal is in zes assetgroepen te verdelen:

- Wegen: circa 758 ha verhardingen, 169 rotondes;
- Groen: circa 934 ha bermen en 186 ha bermsloten, 34.783 bomen en 175 km geleiderail;
- Vaste kunstwerken: circa 715 stuks, waaronder 212 vaste bruggen en 14 km geluidswering;
- Vaarwegen: circa 274 km oever en 534 ha te baggeren vaarwegen;
- Beweegbare kunstwerken: 62 beweegbare bruggen en 6 sluiscomplexen;
- Dynamisch verkeersmanagement: bediencentrales, verkeersmonitoring-apparatuur en 129 verkeersregelinstallaties.

Voor het uitvoeren van beheer wordt gebruik gemaakt van bedrijfsvoeringsmiddelen zoals steunpunten, inspectievaartuigen en –voertuigen, en gladheidsbestrijdingsmaterieel.

Beleidskader
De Nota Onderhoud kapitaalgoederen 2021-2024 (NOK) beschrijft welke prestaties worden verwacht van de provinciale infrastructuur en welk budget hiervoor benodigd is. De beheerstrategie bepaalt de wijze waarop de prestatie wordt gerealiseerd en daarmee de hoogte van de budgetbehoefte. De beheerstrategie is een afweging tussen de prestaties die van de infrastructuur worden verwacht, de risico's op verstoringen die worden aanvaard en de frequentie van de beheermaatregelen die nodig zijn om de risico's te beheersen en de prestaties te leveren. Prestaties zijn bijvoorbeeld de beschikbaarheid van een weg voor het verkeer. Risico's zijn ongewenste verstoringen, zoals een groeiende file als gevolg van een niet goed sluitende beweegbare brug. Beheermaatregelen zijn alle activiteiten die worden verricht om de prestaties te kunnen leveren. Van inspecties en onderzoek tot het plegen van onderhoud aan objecten en vervangen van objecten aan het einde van de levensduur.
Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties houdt toezicht op de provinciale financiën en controleert aan de hand van de NOK of er voldoende dekking van beheerlasten voor beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur is.

Actualisatie Nota Onderhoud Kapitaalgoederen
Eens in de vier jaar wordt de NOK en de onderliggende budgetbehoefte met normkosten geactualiseerd. In juli 2020 hebben Provinciale Staten de NOK vastgesteld (besluitnummer 7281). In 2022, aan het einde van deze collegeperiode, zullen de normkosten opnieuw worden geactualiseerd. Aan Provinciale Staten wordt een Nota onderhoudsscenario's provinciale infrastructuur 2023 - 2037 aangeboden. Deze nota, met scenario's, geactualiseerde normkosten en het actuele onderhoudsprogramma, kan dan worden betrokken bij de collegeonderhandelingen voor de collegeperiode 2023-2027. De uitkomsten hiervan kunnen worden betrokken bij het opstellen van de NOK 2024-2027.

Ontwikkeling technische staat areaal
Om de beschikbaarheid van de infrastructuur te garanderen, wordt de technische onderhoudsstaat gemonitord. De basis voor deze conditiemeting is de NEN-2767. Deze internationale methodiek kent een zespuntsschaal van uitstekend (1) tot zeer slecht (6). Een weg, oever of kunstwerk scoort bij deze norm "uitstekend" als deze net is opgeleverd (nieuwbouw) of het planmatig onderhoud pas geleden is uitgevoerd. Gedurende de gebruiksduur neemt de technische staat langzaam af, via de conditie "goed', "redelijk" en "voldoende" naar "matig". Zodra de conditie "matig" is bereikt, wordt (opnieuw) planmatig onderhoud aan de weg, de oever of het kunstwerk uitgevoerd. De afname van de conditie en de "sprong" naar een uitstekende conditie door groot onderhoud is visueel weergegeven in onderstaand schema. Met het monitoren van de technische staat kan het moment worden bepaald waarop planmatig onderhoud noodzakelijk wordt. Te allen tijde voldoet het volledige areaal aan

de wettelijke technische eisen ten aanzien van veiligheid en wordt voorkomen dat achterstallig onderhoud en daarmee kapitaalvernietiging ontstaat.

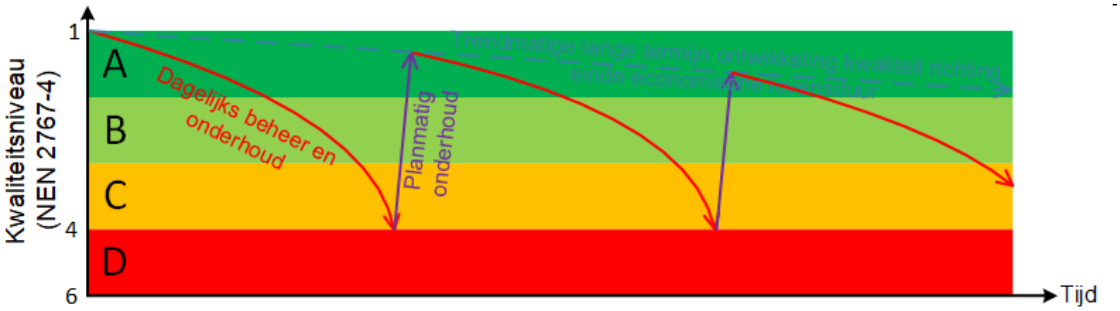

Wegen

Technische staat wegen	A	B	C	D
2022	46%	35%	19%	0%
2023	43%	37%	20%	0%
2024	45%	29%	27%	0%
2025	43%	22%	35%	0%

De afgelopen jaren is veel gedaan aan de verbetering van de technische staat van de wegen. De wegen zijn duurzaam veilig ingericht. Een proces waarbij de wegen vaak breder moesten worden ten behoeve van de veiligheid. Door degradatie neemt de kwaliteit van een weg in de loop van de tijd af. In het assetmanagementplan wegen is aangegeven dat het onderhoud van de wegen toestandsafhankelijk wordt opgepakt. Wanneer het nodig is, krijgt de weg planmatig onderhoud waarbij vaak de deklaag en waar nodig de tussenlaag van de verharding worden vervangen. Oneffenheden in de weg worden hierbij ook hersteld. Afhankelijk van de bodemgesteldheid worden na enkele rondes planmatig onderhoud rehabiliterende maatregelen uitgevoerd. Hierbij wordt de fundering met het hele asfaltpakket vervangen.

De systematiek voor het bepalen van de meerjarenonderhoudsplanning is gebaseerd op de CROW publicatie 147, wegbeheer. Binnen deze systematiek worden weginspecties uitgevoerd en op basis van de afname van de score wordt het planmatig onderhoudsjaar ingepland. In bovenstaande tabel is dit als volgt weergegeven:
A: planmatig onderhoud over minimaal 5 jaar;
B: planmatig onderhoud binnen 3 tot 5 jaar;
C: planmatig onderhoud binnen 2 jaar;
D: er bestaat een achterstand in onderhoud.

Er zit altijd enige differentiatie in de conditiescores op een traject. Het percentage wegvakken dat in slechte of zeer slechte conditie verkeert, is veelal verspreid over het areaal. Vaak zijn er specifieke, locatieafhankelijke omstandigheden die de degradatie lokaal doen versnellen. Deze stukken worden gemonitord (periodieke schouw) en worden gericht aangepakt als de veiligheid van de gebruiker niet kan worden gewaarborgd. Vanuit doelmatigheid heeft het echter de voorkeur om deze stukken mee te nemen als de gemiddelde conditie van het hele traject zich kwalificeert voor planmatig onderhoud, zodat er asfalteringswerkzaamheden over enkele kilometers kunnen plaatsvinden.

Vaarwegen

Technische staat vaarwegen (NEN2767)	Uitstekend (1)	Goed (2)	Redelijk (3)	Matig (4)	Slecht (5)	Zeer slecht (6)
2022	73%	8%	9%	6%	2%	1%
2023	74%	7%	9%	6%	2%	1%
2024	74%	7%	9%	6%	2%	1%
2025	74%	7%	9%	6%	2%	1%

De levensduur van oeverconstructies is, afhankelijk van de constructie, 50 tot 100 jaar. Levensduurverlengend onderhoud is slechts zeer beperkt mogelijk. Oevers worden pas vervangen als ze technisch in een slechte staat verkeren. Op dat moment hebben ze gemiddeld nog wel een voldoende grond- en waterkerende functie, maar zijn er lokaal slechte stukken. Deze worden gemonitord en er worden zo nodig tijdelijke maatregelen getroffen om de functie van de oever op een veilig niveau te handhaven. Een groot deel van de oevers is in de eerste helft van de 20^{e} eeuw aangelegd en zal het komende decennium worden vervangen. Hierdoor stijgt de indicator.

Kunstwerken

Technische staat kunstwerken	≤ 3 jaar	4 – 6 jaar	7 – 10 jaar	11 - 15 jaar	15 – 20 jaar	> 20 jaar
2022	22%	32%	42%	3%	0%	0%
2023	20%	33%	46%	0%	0%	0%
2024	25%	27%	48%	0%	0%	0%
2025	40%	24%	36%	0%	0%	0%

Er wordt naar gestreefd iedere 10 jaar de kunstwerken planmatig te onderhouden. Bij de aanpak van een wegtraject wordt getracht de overlast voor de weggebruiker te beperken. Hiertoe wordt bij voorkeur in trajectonderhoud het kunstwerkonderhoud gelijktijdig uitgevoerd. Hierdoor kunnen de uitvoeringsjaren enkele jaren naar voren of naar achteren schuiven. De mogelijkheden hiertoe worden beoordeeld met inachtneming van de technische toestand van het kunstwerk en het veilig gebruik.

Iedere 10 jaar wordt een vast kunstwerk 3 keer geïnspecteerd. Beweegbare kunstwerken worden vanwege hun complexiteit en mogelijke consequenties vaker geïnspecteerd. De conditiemeting wordt bepaald met de NEN2767 inspectie (Conditiemeting van gebouwen, terreinen en installaties). Op basis van het onderzoeksresultaat wordt de noodzaak van de onderhoudsbehoefte bepaald en geprioriteerd. Daarnaast wordt de constructieve staat iedere 10 jaar beschouwd. Op basis van deze aspecten en toekomstige ontwikkelingen in de provinciale infrastructuur wordt voor ieder kunstwerk een kunstwerkadvies opgesteld. Hierin staat aangegeven of het onderhoud behoeft, wanneer een kunstwerk mogelijk overbodig wordt, of wanneer het op functionele of constructieve overwegingen moet worden vervangen. Na uitvoering van groot onderhoud is het kunstwerk weer in een goede technische onderhoudsstaat (minimaal conditieniveau 2 van de NEN 2767).

Beschikbaarheid beweegbare kunstwerken
Ondanks goed beheer en onderhoud zijn er van tijd tot tijd incidenten, calamiteiten of storingen op of aan het areaal. Met name de ongeplande storingen aan beweegbare kunstwerken, op de kruising van weg- en vaarwegverkeer, leiden tot veel overlast voor het (vaar)wegverkeer. Het streven is om per beweegbaar kunstwerk de gesommeerde duur van alle ongeplande storingen in een jaar te maximaliseren tot 17,5 uur voor zowel het weg- als het vaarwegverkeer. Indien de som groter is dan 17,5 uur is het kunstwerk minder dan 99,8% beschikbaar.

Programmaplanning
De programmering van de onderhoudswerkzaamheden wordt voor een belangrijk deel bepaald door de onderhoudsstaat. Bij het vaststellen van het programma worden daarnaast ook werkzaamheden van andere beheerders betrokken. Hiervoor vindt binnen Bereikbaar Zuid-Holland periodiek overleg plaats met het doel de werkzaamheden in het netwerk zodanig te programmeren dat de hinder voor de gebruikers wordt beperkt. In de netwerkviewer wordt inzicht gegeven in waar/wanneer werkzaamheden binnen het provinciale areaal worden uitgevoerd.

Financiële aspecten
Een onderdeel van de NOK zijn de normkosten voor de in de beheerstrategie bepaalde maatregelen. In de beheerstrategie is omschreven in welke frequentie deze maatregelen moeten worden uitgevoerd. Sommige maatregelen worden één of meerdere keren per jaar uitgevoerd. Dit betreffen naast de dagelijks beheer- en onderhoudsmaatregelen voor bijvoorbeeld maaien, snoeiwerk, gladheidsbestrijding en objectbediening ook de maatregelen voor het in stand houden van de bedrijfsvoeringsmiddelen, vaar- en voertuigen, bediencentrales en steunpunten. Deze budgetbehoefte is redelijk stabiel in de tijd en fluctueert met de ontwikkeling van het areaal, bijvoorbeeld door de ingebruikname van de Rijnlandroute.
Daarnaast zijn er meerjarige terugkomende planmatig onderhoudsactiviteiten, zoals het overlagen van asfalt en het vervangen van oevers en installaties etc. Op basis van de uitgevoerde inspecties en verwachte resterende levensduur (toestandsafhankelijk onderhoud) worden deze activiteiten opgenomen in het meerjarenonderhoudsplan. Ook de budgetbehoefte van deze maatregelen wordt bepaald met behulp van de normkosten.
De optelling van de budgetbehoefte voor het dagelijks beheer en onderhoud en het planmatig onderhoud vormt samen de jaarlijkse budgetbehoefte aan exploitatie- en investeringsmiddelen. Deze berekening vormt de basis voor de bij de actualisatie van de NOK bepaalde gemiddelde budgetbehoefte voor de komende 15 jaar.

Provinciale Staten hebben structureel middelen beschikbaar gesteld voor het beheer en onderhoud aan het areaal. Dit is een vast bedrag dat toe- of afneemt met de ontwikkeling van het areaal door oplevering nieuw areaal of overdracht van bestaand areaal aan andere beheerders. Ten opzichte van de nu jaarlijks aanwezige structurele dekking en bij de actualisatie van de NOK bepaalde gemiddelde budgetbehoefte is in de periode 2021 tot en met 2035 structureel € 16 mln per jaar extra nodig. Dit bedrag moet vanaf 2023 worden verhoogd met € 2,8 mln per jaar voor de recent geactualiseerde beheerlasten voor de Rijnlandroute. Met de begroting 2022-2025 is aan PS voorgesteld in totaal 18,8 mln aan exploitatiemiddelen incidenteel in de periode 2023 t/m 2027 extra beschikbaar te stellen. Daarnaast wordt met de begroting 2022-2025 aan PS voorgesteld om de budgetten voor beheer en onderhoud structureel bij te stellen met 3,7 mln voor de prijsontwikkeling in de jaren 2020 en 2021. Tot slot wordt met de begroting 2022-2025 aan PS voorgesteld om voor de uitvoering van het onderhoudsprogramma en de professionalisering van de beheer en onderhoudsorganisatie 3,2 mln in de periode 2022-2027 voor arbeidscapaciteit beschikbaar te stellen.

De daadwerkelijke behoefte aan middelen voor het planmatig onderhoud in enig jaar wordt bepaald door de werkelijke conditie van het areaal en het hieraan gekoppelde noodzakelijke planmatig onderhoud. Hierdoor ontstaan schommelingen in de uitgaven en vindt over- of onderschrijding plaats op de jaarlijks structureel beschikbare middelen. Om in de begroting voor de exploitatiemiddelen gelijkmatige lasten te presenteren, worden de pieken en dalen in de onderhoudsprogrammering geëgaliseerd met de Egalisatiereserve beheer en onderhoud.

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Dagelijks beheer en onderhoud, exploitatie	38.572	38.258	37.937	40.407
Planmatig onderhoud, exploitatie	28.377	56.303	69.903	64.868
Extra arbeidscapaciteit voor Professionalisering	400	400	400	400

Totaal netto exploitatie-uitgaven	67.401	94.941	108.202	105.637
Egalisatiereserve beheer en onderhoud				
Storting in (+) of onttrekking uit (-) de egalisatiereserve beheer en onderhoud	5.937	4.473	-2.903	-7.257
(bedragen x € 1.000)	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Investeringen				
Planmatig onderhoud (netto investeringen in jaar activeren) *	37.810	66.073	39.272	23.470

* De investeringskredieten binnen beleidsdoel 2-2 voor aanleg nieuwe infrastructuur en functionele verbeteringen aan bestaande infrastructuur die gelijktijdig met het planmatig onderhoud worden opgepakt, zijn in deze tabel niet opgenomen.
Het grillige verloop wordt veroorzaakt door het moment van activeren van een onderhoudsproject. Vanaf 2014 worden de investeringsmaatregelen in een project geactiveerd (geïnvesteerd) in het jaar van ingebruikname.

De huidige technische staat van het wegenareaal gaf de afgelopen jaren geen aanleiding voor het uitvoeren van planmatig onderhoud (exploitatie). Dit betekent dat er minder dan gemiddeld exploitatiemiddelen nodig waren. Het overschot aan exploitatiemiddelen is daarom toegevoegd aan de Egalisatiereserve die hierdoor is toegenomen tot circa € 71 mln ultimo 2021. Vanaf begrotingsjaar 2023 wordt weer meer planmatig onderhoud uitgevoerd. De Egalisatiereserve daalt hierdoor. Het meer dan gemiddelde planmatig onderhoud vanaf 2023 en het ontbreken van structurele dekking voor de uitvoering van het onderhoudsprogramma maakt dat de Egalisatiereserve in 2034 volledig is ingezet, zie onderstaande grafiek. Het onderhoudsprogramma wordt jaarlijks opnieuw berekend op basis van de actuele onderhoudsprogrammering. Dit kan leiden tot verschuivingen in de inzet van middelen in de tijd.

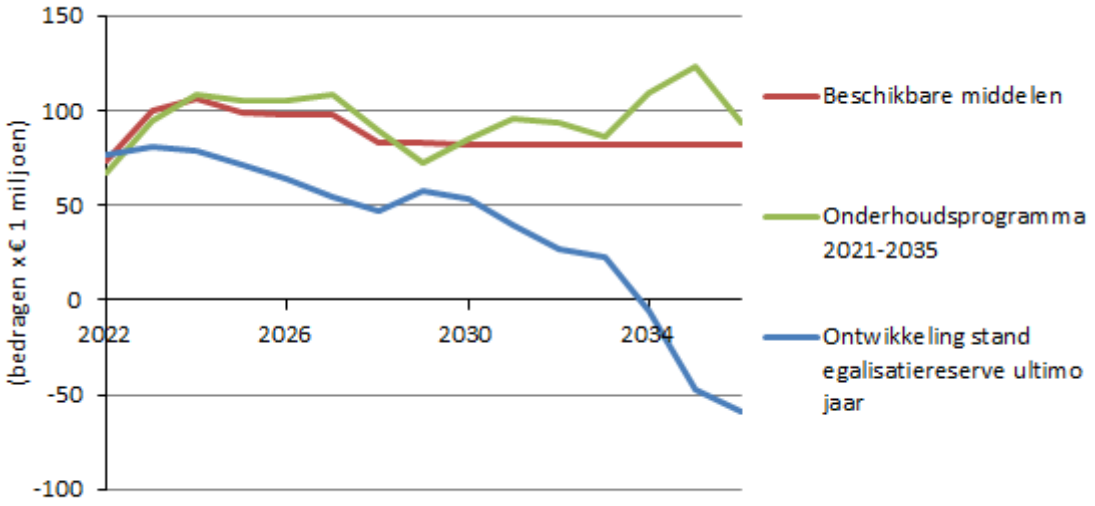

In de onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van investeringsmiddelen weergegeven. Naar verwachting zijn de beschikbaar gestelde investeringsmiddelen voldoende om het vervangingsprogramma (oevers en funderingen) te kunnen uitvoeren. Zoals in de NOK beschreven, zijn voor de vervanging van beweegbare kunstwerken geen investeringsmiddelen gereserveerd.

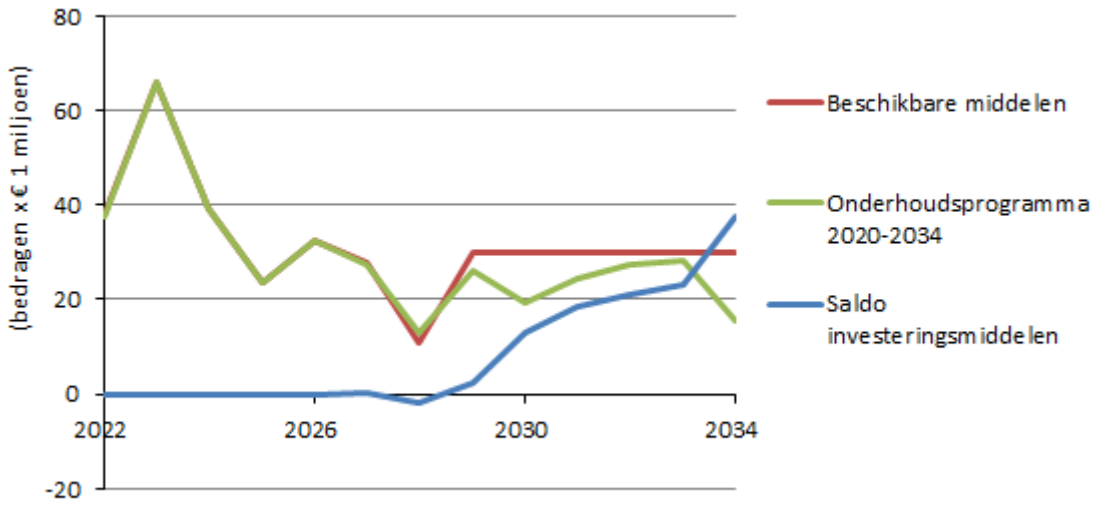

Recreatiegebieden

In 2013 is de keuze gemaakt recreatiegebieden in provinciaal eigendom over te dragen, hetgeen de afgelopen jaren voor tientallen gebieden is geëffectueerd. In de startnotitie Sport en Recreatie (2020) is aangegeven dat vanwege de omvang en complexiteit van de opgave(n) in enkele gebieden, deze voorlopig niet overgedragen (kunnen) worden. Bij deze beleidskeuze speelt ook het gebrek aan financiële middelen voor beheerafkoop een rol.

Medio 2021 zijn nog zes gebieden met een totale oppervlakte van ongeveer 900 ha aan recreatiegebied in provinciaal eigendom. Voor Balij/Bieslandse bos is inmiddels tussen de provincie en het gemeentebestuur van Pijnacker-Nootdorp een koopovereenkomst gesloten. De juridische overdracht met bijbehorende beheerafkoop wordt in de loop van 2021 verwacht. Verkoop van de Louisa- en Cannemanspolder in Dordrecht is in voorbereiding en kan mogelijk in 2022 plaatsvinden.

Van de resterende gebieden zijn Bentwoud (grotendeels in provinciaal eigendom) en Vlietland de grootste. Conform de Startnotitie blijft de provincie ervoor zorgen dat de eigen recreatiegebieden schoon, heel en veilig blijven (op grond van het Terrein Beheer Model (TBM), inclusief groot onderhoud en toezicht). Voor het beheer en onderhoud van deze gebieden heeft de provincie overeenkomsten gesloten met Staatsbosbeheer. Eind 2020 is met Staatsbosbeheer een nieuwe samenwerkingsovereenkomst overeengekomen voor het beheer en onderhoud voor de periode 2021 -2025.

Door Staatsbosbeheer zijn voor vier gebieden de TBM-berekeningen in de 1e helft van 2021 geactualiseerd. De berekende budgetbehoefte is in de provinciale meerjarenbegroting opgenomen.

Gebouwen

Algemeen
De provincie Zuid-Holland heeft verschillende soorten gebouwen in beheer en onderhoud. Een deel van de gebouwen is eigendom en een deel is gehuurd. Het betreft kantoorpanden in Den Haag evenals de bedieningscentrales, brug- en sluiswachtershuisjes, dienstwoningen, depots/werven en molens. De concept Huisvestings- en vastgoedvisie van 2019 is als gevolg van de coronacrisis niet meer reëel en het opstellen van

een aangepaste visie is vooralsnog uitgesteld totdat de contouren van onze huisvestingsbehoefte (soorten werkplekken en bezetting) zich meer hebben uitgekristalliseerd. Dit kan van invloed zijn op het benodigde aantal m², de ruimte-indeling en het meubilair.

Het onderhoud vindt plaats op basis van de in 2021 vastgestelde Nota Onderhoud Kapitaalgoederen 2020-2023 en is verder uitgewerkt in het Beheerplan gebouwen 2020-2023. Beleidsuitgangspunt van het planmatig beheer en onderhoud is dat een sober en doelmatig kwaliteitsniveau conform NEN-2767 normering op het wettelijk minimum, conditieniveau 3 wordt gehanteerd. Voor de komende jaren staan de volgende kwaliteitsaspecten centraal: functionaliteit, veiligheid en representatie. De overheveling van het beheer en onderhoud van het vastgoed van DBI naar FZ is in gang gezet en zal in 2022 zijn beslag krijgen.
De Nota Onderhoud Kapitaalgoederen en het Beheerplan Gebouwen worden elke vier jaar geactualiseerd.

(Meerjaren)onderhoud
Het Meerjarig Onderhoudsplan (MJOP)voor het provinciehuis is geactualiseerd naar de huidige inzichten en prijsniveau 2019 en wordt jaarlijks financieel verwerkt in de begroting. Het MJOP is de basis voor het systematische en planmatig onderhouden van het vastgoed. Het vormt mede de basis voor een (kosten)efficiënte aanpak van verbouwingen. Daar waar mogelijk worden er duurzame keuzes gemaakt.
Vanwege de coronacrisis kan het planmatig onderhoud niet altijd conform de planning plaatsvinden. Vooralsnog proberen we de planning zo veel als mogelijk aan te houden en/of te combineren met later ingepland onderhoud. Het is nog onzeker of van overheidswege extra maatregelen nodig zijn aan gebouwen/installaties en of hier extra investeringen voor nodig zijn.

Renovatie gebouw C
In oktober 2018 heeft Provinciale Staten het besluit genomen om gebouw C (het bestuursgebouw) volledig te renoveren. De financiële gevolgen van dit besluit zijn (exclusief de kosten voor sanering van asbest) via de Kadernota 2019 verwerkt in de provinciale begroting. De opdracht is gegund in mei 2019. De gebruikers van gebouw C zijn ondergebracht op nieuwe werklocaties en de staten-en commissieleden kunnen gebruik maken van de tijdelijke staten-en commissiezaal in gebouw A. De renovatie is in volle gang en wordt conform planning afgerond in het najaar van 2022.

Paragraaf Subsidies

Inleiding

Welke beleidsdoelstellingen de provincie wil realiseren staat in de provinciale begroting aangegeven. Om dit te kunnen bereiken, zet de provincie bepaalde beleidsinstrumenten in. Grosso modo kan er onderscheid gemaakt worden tussen de volgende vormen:

- Kaderstellende juridische beleidsinstrumenten (voorbeeld regelgeving, convenanten);
- Communicatie- beleidsinstrumenten (voorbeeld voorlichting, lobby);
- Financiële beleidsinstrumenten (voorbeeld subsidies, deelnemingen, inkoop & aanbesteding).

Om te weten te komen welke beleidsinstrumenten het beste hebben geholpen bij het behalen van onze provinciale opgaven én tevens te bepalen wat uiteindelijk onze bijdrage is geweest aan de maatschappelijke opgaven, toetsen wij steeds structureler op de doeltreffendheid van beleid. Op die manier kunnen we gerichter sturen op doelbereik en zorgen voor een effectievere besteding en beheersing van onze uitgaven.

Doeltreffendheid subsidies

Subsidieverstrekking is voor de provincie Zuid-Holland een belangrijk beleidsinstrument om provinciale beleidsdoelstellingen te realiseren: een derde van de provinciale uitgaven betreft subsidies (circa € 250 mln).

Maar hoe effectief zijn subsidies?
Subsidieverstrekking is voor de provincie Zuid-Holland een belangrijk beleidsinstrument om provinciale beleidsdoelstellingen te realiseren: een derde van de provinciale uitgaven betreft subsidies (circa € 250 mln).

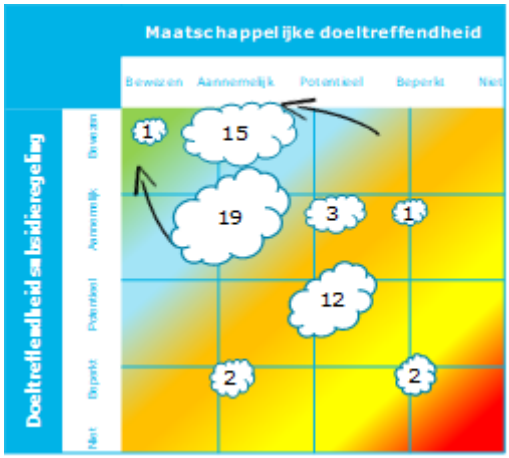

Daartoe worden beleidsevaluaties verricht naar de *doeltreffendheid* van een *individuele subsidieregeling* (output) én de bijdrage van een subsidieregeling aan de maatschappelijke opgaven van de provincie. Bij dit laatste spreken we over de *maatschappelijke doeltreffendheid (outcome).* Hiertoe is begin 2019 aan de Staten inzicht gegeven voor alle subsidieonderwerpen, en dit heeft opnieuw plaatsgevonden begin 2021, want elke 2 jaar wordt de stand van zaken van de doeltreffendheid geüpdatet conform artikel 7 van de Algemene subsidieverordening (Asv 2013). Tevens heeft in 2021 een verkenning plaatsgevonden naar de mogelijkheid om de doelmatigheid per thema scherper te krijgen.

Beleidstheorieën voor vele provinciale beleidsopgaven
Sinds begin 2017 is sprake van een groeipad waarbij *beleidstheorieën voor* meer dan 100 provinciale beleidsopgaven zijn opgesteld en dit aantal groeit elk jaar nog. Daarin wordt de relatie gelegd tussen de maatschappelijke opgaven, provinciale doelen en concrete prestaties van de subsidie. Hierbij wordt mede

aangesloten op de trajecten van beleidsafdelingen zelf, Omgevingsbeleid en monitoring leefomgeving, Opgavegericht werken en uiteraard deze begroting.

Verbeterde beleidsmonitoring via de nieuw ontwikkelde Beleidsdatacyclus
De begin 2021 ontwikkelde *Beleidsdatacyclus* maakt het mogelijk data en informatiesystemen veel beter te koppelen aan beleidscyclus, door een logische opbouw van nauwkeuriger aangegeven stappen. En daarbij de rollen van zowel beleid als vanuit informatisering en automatisering scherper per stap te benoemen en zeer select hieraan te koppelen.

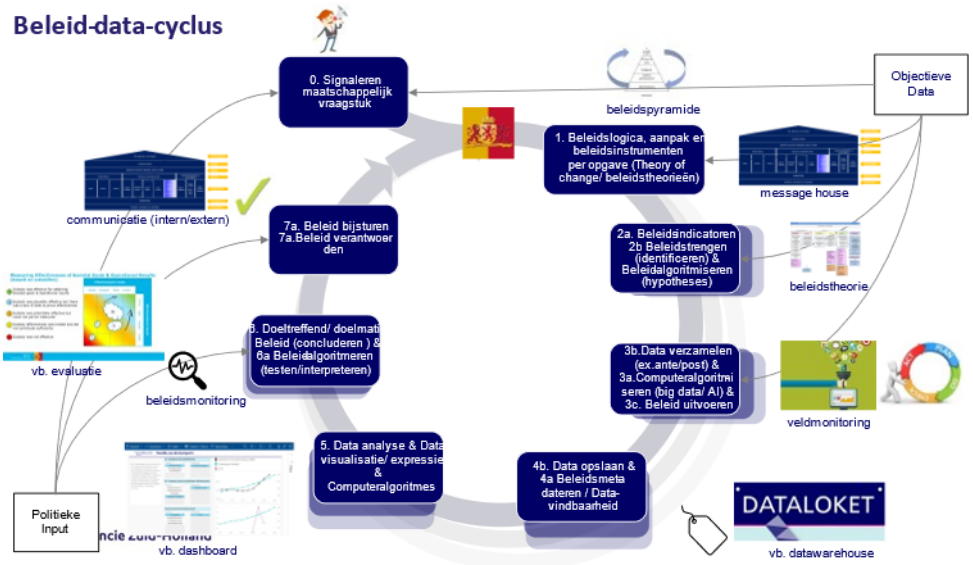

Met behulp van een aantal interne pilots is ervaring opgedaan met deze *Beleidsdatacyclus.* Wij kunnen nu slimmer met onze informatiepartners meetgegevens verzamelen. Door het verder benoemen van specifiekere en meetbare beleidsindicatoren gericht op *output* en *outcome* kunnen dan prestaties beter worden gemonitord en teruggekoppeld aan de Staten. In een groeiproces wordt vanuit Omgevingsbeleid deze noodzakelijke verbreding naar 'beleids'evaluaties met een aantal afdelingen de komende tijd opgepakt.

Subsidies en hun vorm

Tot enkele jaren geleden zette de provincie haar financiële instrumenten vooral op 'traditionele' wijze in om beleidsdoelstellingen te realiseren met klassieke subsidie- en opdrachtverstrekkingen. Elk financieringsinstrument is in juridische zin ofwel een subsidie, dan wel een opdracht. Dit geldt eveneens voor leningen, garanties en deelnemingen. Provinciale Staten hebben voor subsidies een Algemene subsidieverordening (Asv) vastgesteld. Hierin wordt geregeld voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt.
Op grond van artikel 1 van deze verordening worden er vier subsidievormen onderscheiden:

1. Begrotingssubsidie: subsidie als bedoeld in artikel 4:23, derde lid, onderdeel c van de Algemene wet bestuursrecht. Hierbij worden de naam van de subsidieontvanger en het maximale subsidiebedrag in de begroting opgenomen. In de praktijk gaat het hier zowel om boekjaarsubsidies als projectsubsidies (afgebakende looptijd van 1 of meerdere jaren). Voorheen waren dit voornamelijk boekjaarsubsidies. De laatste jaren komen er steeds meer projectsubsidies bij. Als slechts één of enkele rechtspersonen voor een bepaalde subsidie in aanmerking komen, zou het te ver voeren om daarvoor een subsidieregeling op te stellen.

2. Boekjaarsubsidie: subsidie die voor één of meer boekjaren wordt verstrekt voor activiteiten die behoren tot de structurele activiteiten die de subsidieontvanger gewoonlijk in het kader van zijn alledaagse bedrijfsvoering ontplooit.
3. Projectsubsidie: subsidie voor een activiteit of een samenhangend geheel van activiteiten die afgebakend zijn in de tijd en die zijn gericht op een specifiek eindresultaat.
4. Incidentele subsidie: subsidie als bedoeld in artikel 4:23, derde lid, onderdeel c, van de Algemene wet bestuursrecht. De activiteiten zijn niet voorzien in de subsidieregelingen van de provincie Zuid-Holland.

Subsidie wordt verstrekt in de vorm van een boekjaarsubsidie of van een projectsubsidie voor activiteiten die zijn geregeld in een subsidieregeling of in de vorm van een begrotingssubsidie.
Het kan echter voorkomen dat het provinciale bestuur vanwege het provinciale belang een subsidieaanvraag voor een activiteit die niet geregeld is in een subsidieregeling toch wil honoreren. Het gaat hier om incidentele gevallen. Een incidentele subsidie wordt voor ten hoogste vier jaar verstrekt (art. 4:23 Algemene wet bestuursrecht (Awb)). Het aantal te verstrekken incidentele subsidies zou beperkt moeten zijn.

Hoe is het subsidiestelsel ingericht?
Rijksbreed wordt er bij subsidieverstrekking gewerkt met drie standaard uitvoerings- en verantwoordingsarrangementen, waarvan de toepassing wordt bepaald door de hoogte van het subsidiebedrag. De wijze en mate van verantwoording hangt af van de hoogte van het verleende subsidiebedrag.
Het gaat om de volgende drie subsidiearrangementen:

Uitgangspunten Uniform Subsidie Kader			
1	Uitvoerings- en verantwoordingsarrangementen: proportionaliteit en sturing op prestaties		
	Maatregel	*Hoogte subsidiebedrag*	*Verantwoording*
	Arrangement 1	Tot € 25.000	Desgevraagd verantwoording over de prestatie (doorgaans steekproefsgewijs)
	Arrangement 2	Vanaf € 25.000 tot € 125.000	Verantwoording over de prestatie (aanvullend steekproefsgewijs)
	Arrangement 3	Vanaf € 125.000	Verantwoording over de kosten en prestaties
2	Uniformering en vereenvoudiging van begrippen en subsidieprocessen		
3	Het opzetten en uitvoeren van een beleid om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen: verantwoord vertrouwen		
geen	Daar waar Europese financiering van subsidies dan wel staatssteun aan de orde zijn, zijn de bovengenoemde arrangementen niet van toepassing.		

Voorkoming van misbruik- en oneigenlijk gebruik bij subsidieverstrekking
Gedeputeerde Staten hebben op 5 juli 2016 gewijzigd beleid en een nieuwe beleidsregel vastgesteld ter voorkoming van misbruik & oneigenlijk gebruik bij subsidieverstrekking (M&O-beleid). Dit beleid bestaat uit een systeem van checks en balances. Hierdoor is sprake van administratieve lastenverlichting én regeldrukvermindering, welke gerelateerd zijn aan de hoogte van het te verstrekken subsidiebedrag (proportionaliteitsbeginsel). Verantwoord vertrouwen is hier het spilbegrip.

Het M&O-beleid bestaat onder andere uit:
- het registreren van gevallen waarbij misbruik en oneigenlijk gebruik is geconstateerd;
- het uitvoeren van risicoanalyses bij het opstellen van subsidieregelingen; en
- het uitvoeren van steekproeven ter controle of subsidievereisten en –verplichtingen zijn nageleefd.

Subsidieplafonds
Op grond van artikel 5 van de Asv stellen Provinciale Staten subsidieplafonds vast. Het is een bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak ten hoogste beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies. Het is overigens niet verplicht om een subsidieplafond in te stellen. Als er daarentegen wel een subsidieplafond is vastgesteld, is het overschrijden daarvan een verplichte weigeringsgrond. Dit betekent dat bij overschrijden van het plafond de subsidie moet worden geweigerd en geen motivering betreffende een belangenafweging nodig is.
Een subsidieplafond kan alleen ingesteld worden voor subsidies op grond van een subsidieregeling

Deelplafonds
Op grond van artikel 5 lid 2 Asv kunnen Gedeputeerde Staten een door Provinciale Staten vastgesteld plafond verdelen in deelplafonds voor afzonderlijke onderdelen van de regels waarvoor dat plafond is vastgesteld. Dit betekent dat eerst een subsidieplafond (hoofdplafond) vastgesteld moet worden door Provinciale Staten. Pas hierna heeft Gedeputeerde Staten de mogelijkheid dit plafond onder te verdelen in deelplafonds. Het hoofdplafond geldt voor de gehele subsidieregeling, de deelplafonds voor afzonderlijke onderdelen van die regeling.
De subsidies worden vervolgens met inachtneming van de vastgestelde subsidieplafonds verstrekt.
Een aantal subsidieplafonds en begrotingssubsidies 2022 zijn door Provinciale Staten in de loop van 2021 reeds vastgesteld en zijn nu meegenomen in de Begroting van 2022. Bijstellingen en aanvullingen hierop worden gelijktijdig met deze begroting vastgesteld en meegenomen in het Statenvoorstel.

Aanpassing subsidieregels provincie Zuid-Holland vanwege de coronauitbraak
Omdat de uitbraak van corona en de maatregelen daaromtrent mogelijk grote gevolgen hebben voor subsidieontvangers heeft de provincie Zuid-Holland (tijdelijk) haar subsidieregels aangepast. Subsidieaanvragers kunnen mogelijk in de problemen komen met termijnen en regels die normaal gesproken gelden voor de door hun ontvangen subsidie. Het gaat dan bijvoorbeeld om het niet tijdig of zelfs helemaal niet meer kunnen realiseren van een project of het niet binnen een voorgeschreven termijn doorgeven van wijzigingen. Derhalve is er een afwijkingsbepaling voor corona-gerelateerde problemen opgenomen in de Asv. Verder worden subsidieontvangers normaliter extra gekort als de subsidie wordt verlaagd, omdat de activiteiten waarvoor subsidie is verstrekt niet, niet tijdig of niet geheel zijn verricht of niet aan de subsidieverplichtingen is voldaan en dit niet onverwijld is gemeld bij de provincie. Deze extra korting bedraagt 3% van het bedrag waarmee de subsidie verlaagd wordt. Deze extra korting wordt tot en met 31 maart 2022 niet toegepast.
Er zijn geen financiële consequenties. Eventuele afwijkende prestaties als gevolg van corona hebben vooraf geen effect op de hoogte van subsidies en de bijbehorende budgetten.

Financieel instrumentarium anderszins

Nieuwe ontwikkelingen
De afgelopen jaren hebben de financiële beleidsinstrumenten deels een andere invulling gekregen. De transitie naar een beter Zuid-Holland vraagt om grootschalige investeringen die grotendeels buiten de provinciale begroting om zullen worden gefinancierd.

Meer samenwerking met andere partijen
Maatschappelijke en private pioniers die bijdragen aan deze transitie-opgaven zijn echter vaak niet in staat om *volledige* financiering op te halen in de markt. De provincie Zuid-Holland werkt daarom steeds vaker samen met medeoverheden, kennisinstellingen en bedrijven om deze initiatieven – en daarmee onze opgaven – toch te kunnen realiseren. In veel gevallen gaat het hierbij om een verzoek tot een aanvullende provinciale bijdrage op externe financiële inzet. Dit kan nog steeds met een klassieke subsidie zijn, maar ook een lening, garantiestelling of combinatie van alle drie.

Revolverende instrumenten
Verder is te zien dat de provincie in een aantal dossiers ervoor gekozen heeft om middelen revolverend in te zetten (dat wil zeggen dat middelen, soms deels, weer terugkomen en daardoor meerdere keren kunnen worden ingezet). Dit zien we terug bij:

- Participaties in een aantal deelnemingen met een revolverend karakter, namelijk IQ en de Houdstermaatschappij Zuid-Holland (waar het Warmte participatiefonds en Energiiq, het energie innovatiefonds, onder vallen).
- Revolverende inzet van subsidies (in de vorm van leningen), bijvoorbeeld voor de veerprojecten subsidieregeling mobiliteit.

Een logisch gevolg is dat financieringsconstructies steeds complexere vormen aannemen. Hierdoor wordt het voor behandelend ambtenaren steeds moeilijker om een goede inschatting te maken van de financieringsmogelijkheden voor hun opgave.

Hulp bij uitvoering
Om de organisatie bij de complexe financieringsvragen binnen haar opgaven te ondersteunen is het Centrum Expertise Externe Financiering (CEEF) ingericht op het gebied van business cases/private financiering, Europese financiering en het provinciaal financieel instrumentarium.
Daarnaast is er door de provincie Zuid-Holland samen met de Universiteit Leiden en de provincie Noord-Brabant een website ontwikkeld voor financieringsinstrumenten. De website bevat veel informatie over de (juridische) mogelijkheden en randvoorwaarden op het gebied van de beschikbare instrumenten wanneer men als overheid (maatschappelijke) initiatieven wil financieren in samenwerking met partnerorganisaties. Zie meer informatie op www.financiereninnetwerken.nl

Subsidies 2022

Een samenvatting van de totale subsidieomvang voor begrotings-, boekjaar- en de projectsubsidies staat in de onderstaande tabellen. Alleen indien er wijzigingen in dit planning en control product plaatsvinden, is een toelichting opgenomen. De wijzigingen in boekjaar- en projectsubsidies zijn opgenomen in de Statenvoordracht. De begrotingssubsidies worden alleen in deze paragraaf weergegeven.

Ambitie 1 Samen werken aan Zuid-Holland

Boekjaar- en projectsubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Subsidie regeling-nummer	Titel van regeling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
1.1	1.6.91	Subsidieregeling bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2020	100.000		150.000	150.000
1.2	1.6.99	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Zuid-Hollandse Journalistiek	664.000		332.000	332.000
Totaal			764.000		482.000	482.000

Toelichting boekjaar- en projectsubsidies 2022

Voor 1.6.91 Subsidieregeling bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland 2020 een plafond voor een bedrag van € 150.000 (beleidsdoel 1.1)
Er is een directe relatie tussen de mate van intergemeentelijke samenwerking, sterke gemeenten en de mate van bestuurskracht, waardoor de vormgeving van de intergemeentelijke samenwerking valt binnen de generieke provinciale zorg voor de kwaliteit van het lokaal bestuur. De bestuurskracht van veel gemeenten staat onder druk als gevolg van teruglopende financiële middelen, veranderingen in rol en taken van gemeenten en / of de

toenemende complexiteit van de context waarbinnen gemeenten opereren. Het is daarom wenselijk dat de provincie een bijdrage levert aan de versterking van de bestuurskracht van gemeenten en regio's.
Dekking vindt plaats binnen de begroting 2022; beleidsdoel 1.1: Beter bestuur.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 1.1.1 Sterke gemeenten
Intergemeentelijke samenwerking is een belangrijk instrument voor het waarborgen en verbeteren van de gemeentelijke taakuitvoering en dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen.
Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar wenst te worden is subsidie de enige optie. Een ander instrument voor subsidie dat is overwogen betreft mede-opdrachtgeverschap van de provincie bij de gemeentelijke opgaven. Dit wordt (soms) ook toegepast. Bij de rol van subsidiegever houdt de provincie iets meer afstand tot de opgave; dat is soms wenselijk, bijvoorbeeld als wij een toezichtstaak hebben. De bijdrage van de provincie is beschikbaar als een maximumbedrag waar binnen meerdere gemeenten kunnen worden betrokken. Deze subsidieregeling bestaat bovendien al meerdere jaren en gebleken is dat een subsidieregeling het geëigende instrument is.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op € 150.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.99 Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Zuid Hollandse Journalistiek een plafond voor een bedrag van € 332.000 (beleidsdoel 1.2)
In februari 2020 hebben GS Provinciale Staten voorgesteld om een regeling in het leven te roepen van € 332.000 op jaarbasis om de Zuid-Hollandse journalistiek kwalitatief te ondersteunen. Dit is een herbestemming van middelen (inkoop van provinciale mededelingen bij media). Het budget zou aanvankelijk volledig besteed worden aan een meerjarige subsidieregeling waarop gemeenten met een mediafonds een beroep kunnen doen. Als gevolg van corona moeten veel gemeenten financieel her prioriteren en is er minder animo om nieuwe mediafondsen op te richten. Daarom werd de beoogde regeling uitgebreid met een tweede poot waarbij lokale en regionale media in Zuid-Holland direct aanvragen bij de provincie kunnen indienen voor de productie van verdiepende kwaliteitsjournalistiek. Een deskundige, onafhankelijke commissie beoordeelt de aanvragen. Deze regeling is eind 2020 in werking getreden. De subsidieregeling wordt gedekt uit bestaande exploitatiemiddelen in beleidsdoel 1.2 Sterke samenleving, onderdeel Maatschappelijke participaties.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 1.2.1 Innovatieve participatie en communicatie. Dit draagt bij aan een goed geïnformeerde samenleving en daarmee een goed functionerende democratie en openbaar bestuur.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op € 332.000 en deze op te nemen in de begroting.

Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland

Begrotingssubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
2.1	Vereniging Fietsersbond	43.000		43.000	43.000
2.1	Gemeente Noordwijk t.b.v. aansluiting van 1 verkeersregelinstallatie	10.000			
2.1	Gemeente Voorschoten t.b.v. aansluiten van 13 verkeersregelinstallaties	88.000			
2.1	Prorail Utrecht t.b.v. project viersporig Schiedam	6.577.500			
2.1	AquaSwets BV t.b.v. veerdienst Maassluis-Rozenburg	2.229.922		876.071	876.071
2.1	Gemeente Bodegraven-Reeuwijk t.b.v. het koppelen van vijf verkeersregelinstallaties op de centrale	18.000			

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
2.1	Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid t.b.v. bijdrage mobiliteitsmanagement A20 NKG	400.000			
Totaal		14.365.096		919.071	919.071

Toelichting begrotingssubsidies 2022

De begrotingssubsidie aan Vereniging Fietsersbond voor een bedrag van € 43.000 (beleidsdoel 2.1)
In 2016 hebben provincie Zuid Holland en de Fietsersbond een samenwerkingsovereenkomst getekend om de reeds bestaande samenwerking een structurele basis te geven. Doel van deze samenwerking is om gebruik te maken van de kennis van de leden van de Fietsersbond met betrekking tot het fietsen en in het bijzonder het fietsnetwerk in Zuid Holland. Dekking voor deze subsidie wordt gevonden in ambitie 2.1 Snel van A naar B onderdeel onderzoeksbudget verkeer en vervoerbeleid. De maatschappelijke baten zijn: Zuid Holland investeert in fietsinfrastructuur met het doel dat inwoners en bezoekers verder en vaker fietsen. Een toename van het fietsverkeer draagt bij aan bereikbaarheid van de provincie, aan gezondheid van de fietsers en aan leefbaarheid van de omgeving van de infrastructuur. Fietsverkeer produceert geen lawaai of ongezonde stoffen. Kennis van de Fietsersbond helpt bij het bepalen van de meest relevante (infrastructurele) projecten.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 43.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan AquaSwets BV t.b.v. veerdienst Maassluis-Rozenburg voor een bedrag van € 876.071 (beleidsdoel 2.1)
Het contract voor de exploitatie van de veerdienst Maassluis – Rozenburg is voor de periode 2018-2032 na een aanbesteding gegund aan Ottevanger OV Exploitatie BV. In 2019 is dit bedrijf vanwege financiële problemen overgenomen door ODV Maritiem / Swets Groep; het bedrijf is hierbij omgedoopt tot AquaSwets BV. Onderdeel van die overname is een aanvullende overeenkomst tussen PZH en AquaSwets met de afspraak de exploitatiebijdrage (prijspeil 2017) met terugwerkende kracht te verhogen van € 694.500 naar € 796.000 per jaar. In de voorjaarsnota 2021 is deze verhoging geïndexeerd tot en met 2021 en komt uit op een bedrag van € 856.374. Deze exploitatiebijdrage is voor 2022 opnieuw geïndexeerd, op basis van de voorlopige LBI index met 2,3% en komt voor 2022 uit op € 876.071. Dekking vindt plaats uit de bestaande exploitatiemiddelen van beleidsdoel 2.1 Snel van A naar B.
De maatschappelijke baten zijn vastgelegd in beleidsprestatie 2.1.2 Passend en efficiënt personenvervoer . Dit draagt bij aan een sociaal, veilig, betrouwbaar, betaalbaar, beschikbaar en comfortabel vervoer van reizigers uitgevoerd door de exploitant van veer Maassluis-Rozenburg.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
De exploitatie van de veerdienst geschiedt op basis van een exploitatieovereenkomst, waarin ook de (geïndexeerde) subsidieverstrekking is vastgelegd voor de periode 1 januari 2018 tot en met 31 december 2032. Er zijn daarom geen alternatieven voor het instrument subsidieverlening.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 876.071 en deze op te nemen in de begroting.

Boekjaar- en projectsubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Subsidie-regeling-nummer	Titel van regeling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
2.2	1.6.74	Subsidieregeling mobiliteit Zuid-Holland 2017	22.648.000		10.187.263	10.187.263
Totaal			22.648.000		10.187.263	10.187.263

Toelichting boekjaar- en projectsubsidies 2022

Voor 1.6.74 Subsidieregeling mobiliteit Zuid-Holland 2017 een hoofdsubsidieplafond voor de paragrafen 9, 11, 12, 13, 16, 16B en 17 voor een bedrag van € 10.187.263 (beleidsdoel 2.1 en 2.3)

De verdeling in deelplafonds heeft betrekking op de paragrafen 9, 11, 12,13,16,16B en 17. De subsidieregeling heeft tot doel het stimuleren van activiteiten op het gebied van sociale veiligheid in het Openbaar Vervoer, innovatie in mobiliteit en vernieuwing en renovatie van veerponten of veerinfrastructuur rond veren en de Korte Termijnaanpak binnen het gebiedsgerichte Bereikbaarheidsprogramma Mobiliteit en Verstedelijking. De regeling is in 2021 geactualiseerd. Een integrale herziening van de regeling wordt voorzien in 2022 als meer uitgewerkt is hoe de implementatie van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 in gemeenten zal plaatsvinden. In de integrale herziening zal ook worden aangesloten bij recente ontwikkelingen in mobiliteit, zoals het toegenomen belang van ketenmobiliteit. Dekking vindt plaats binnen de ambitie Bereikbaar Zuid-Holland.

De maatschappelijke baten zijn: Best bereikbare provincie door (paragraafnummer SRM)

(9) Sociaal veiliger OV-objecten, die publiek toegankelijk zijn zoals stations en haltes. Sociaal veiliger direct toegangsgebied zoals bestaande pleinen, straten en parkeerplaatsen, sociaal veiliger bestaand en nieuw rijdend materieel ter verhoging van leefbaarheid en bereikbaarheid van OV.

(11) Structurele, praktische en effectieve gedragsbeïnvloeding in Zuid-Holland die leidt tot verbeterde verkeersveiligheid.

(12 en 13) In stand gehouden en verduurzaamde Zuid-Hollandse veren voor het overzetten van forensen en scholieren en recreanten als bijdragen aan bereikbaarheid en leefbaarheid.

(16) Duurzamer Energieopwekking, -opslag, -besparing voor grootschalige toepassingen in infra en goedkoper toepassen van gedemonstreerde duurzame technieken in infra als bijdragen aan transitie naar een CO2 arme samenleving.

(16B) Aantrekkelijker en efficiënter openbaar vervoer of vervoer van en naar een OV-halte, te bereiken door vernieuwende experimenten.

(17) Verbeterde bereikbaarheid in de regio Rotterdam-Den Haag, met bijdrage aan de economische ontwikkeling en leefbaarheid, zoals opgenomen in de Korte Termijn Aanpak van het gebiedsprogramma Mobiliteit en Verstedelijking.

Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. De te subsidiëren maatregelen betreffen kleinschalige maatregelen en activiteiten door gemeenten, vervoerders, wegbeheerders, ondernemers, die op korte termijn worden uitgevoerd, en snel resultaat leveren. Het betreffen maatregelen die aanvullend zijn op de uitvoering door en in beheer van de provincie. De maatregelen sluiten aan op andere provinciale activiteiten, zoals de grotere infrastructuurprojecten, de concessies openbaar vervoer en de samenwerking in programma's met het Rijk en decentrale overheden.

Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om voor de paragrafen 9,11, 12,13,16,16B en 17 het hoofdsubsidieplafond vast te stellen op € 10.187.263 en deze op te nemen in de begroting.

Ambitie 3 Schone energie voor iedereen

Begrotingssubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
3.1	Stichting Duurzaam Financieren t.b.v. waterschapsbank	1.700.000			
3.3	The Green Village t.b.v. fieldlab	200.000			
3.3	NetVerder BV t.b.v. de realisatie van een open netwerk voor stoom			2.000.000	2.000.000
3.3	Havenbedrijf Rotterdam Shore Power BV t.b.v. walstroomprogramma			700.000	700.000
3.2, 3.3 en 4.1	InnovationQuarter t.b.v. innovatieprogramma energie en klimaat	1.250.000			
Totaal		3.150.000		2.700.000	2.700.000

Toelichting begrotingssubsidies 2022

De begrotingssubsidie aan NetVerder BV t.b.v. de realisatie van een open netwerk voor stoom voor een bedrag van € 2.000.000 (beleidsdoel 3.3)

Met deze subsidie beoogt de provincie de energietransitie in de industrie te versnellen en dragen we bij aan de doelstelling om de CO2-emissie in Zuid-Holland te reduceren zoals in het provinciaal beleid “Schone Energie voor iedereen” is verwoord. Met dit netwerk wordt een CO2 uitstoot van minimaal 140 kton per jaar vermeden (dat staat gelijk aan ongeveer 20.000 woningen). Het gaat hier om het realiseren van een open netwerk voor stoom door het subsidiëren van een onrendabele top op het leggen van het netwerken. Stoom van AVR en Cabot wordt gedistribueerd via een stoomnetwerk naar afnemers zoals onder andere Huntsman, en LyondellBasell. De middelen zijn reeds geaccordeerd in de kadernota 2019 en de begroting 2020 en 2021 en komen uit Programma 3.3 energie voor iedereen/ duurzame energie en grondstoffensysteem in de industrie. De subsidie dient uiterlijk te worden aangevraagd en toegekend in het eerste kwartaal van 2022 en het project uitgevoerd in 2022-2023. Dekking vindt plaats uit de bestaande exploitatiemiddelen van beleidsdoel 3.3 Duurzaam energie- en grondstoffen systeem in de industrie. De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 3.3.1 Verhogen energie efficiëntie en mede ontwikkelen energie infra . De subsidie aan Netverder BV zal ook bijdragen aan een forse CO2-reductie. Daarnaast is er sprake van een NOx-reductie.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 2.000.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Havenbedrijf Rotterdam Shore Power BV t.b.v. walstroomprogramma een bedrag van € 700.000 (beleidsdoel 3.3)

De gemeente Rotterdam en het Havenbedrijf Rotterdam hebben als onderdeel van de zogeheten ‘Startmotor’ een walstroomprogramma opgezet. Het walstroomprogramma heeft tot doel om de gehele haven aan de walstroom te krijgen. Er wordt een gebiedsgerichte benadering gehanteerd. Een van de projecten is om in de haven van Vlaardingen een aansluitpunt voor walstroom te installeren. In de toekomst volgen er mogelijk meer. De businesscase heeft een onrendabele top van € 700.000 op een totale investering van € 1,7 mln. Dekking vindt plaats uit de bestaande exploitatiemiddelen van beleidsdoel 3.3: duurzaam energie- en grondstoffensysteem industrie.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 3.3.1 Verhogen energie efficiëntie en mede ontwikkelen energie infra. De subsidie voor de walstroomaansluiting draagt bij aan de provinciale ambities op schone energie voor iedereen. In dit geval schone scheepvaart en de transitie naar een schonere haven. Het project beoogd een substantiële CO2 reductie in de haven. Ook levert het project een bijdrage aan stikstofreductie en er mag

verondersteld worden dat walstroom in dit gebied ook positieve effecten heeft op geluid, reductie fijnstof en Zeer Zorgwekkende stoffen (ZZS) en daarmee de leefbaarheid rondom de haven. De middelen worden gedekt uit Ambitie 3 Schone energie voor iedereen budgetjaar 2022.
Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar wenst te worden is subsidie de enige optie.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 700.000 en deze op te nemen in de begroting.

Boekjaar- en projectsubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Subsidie-regeling-nummer	Titel van regeling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
3.1	1.6.78	Subsidieregeling Lokale initiatieven energietransitie 2017				
3.1	1.6.93	Subsidieregeling Zonnig Zuid-Holland				
3.3	1.6.94	Subsidieregeling energie infrastructuur op industrieterreinen Zuid-Holland	2.000.000			
Totaal			2.000000			

Toelichting boekjaar- en projectsubsidies 2022

Niet van toepassing.

Ambitie 4 Een concurrerend Zuid-Holland

Begrotingssubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
4.1	InnovationQuarter t.b.v. duurzaam versterken van de economische structuur en het ontsluiten van het innovatieve vermogen in Zuid-Holland	550.000		5.245.000	5.245.000
4.1	Stichting Biobased Delta	242.000			
4.1	Regmed XB t.b.v. ontwikkelen regeneratieve geneeskunde	37.500			
4.1	Stichting Greenport West-Holland innovatie	100.000			
4.1	InnovationQuarter t.b.v. innovatieprogramma zorg	750.000			
4.1	Gemeente Dordrecht t.b.v. leerpark Drechtsteden	3.000.000			
4.1	NECSTGEN t.b.v. ontwikkelen van de LSH-sector	2.000.000			
4.1	Stichting Spacecampus Noordwijk t.b.v. ontwikkelen spacecampus	572.000			
4.1	InnovationQuarter t.b.v. European Digital Innovation Hub	500.000			
4.1	InnovationQuarter t.b.v. innovatie in industriële 5G toepassingen in Zuid-Holland	200.000			
4.1	InnovationQuarter t.b.v. SMITZH-3 blok 2	51.328			
4.1	Delft Circuits BV t.b.v. ImpaQT Quantumtechnologie (Digitalisering)	200.000			
4.1en 5.3	Hoogheemraadschap van Delfland t.b.v. Collectieve zuivering AWZI Nieuwe Waterweg garantstelling	1.866.341			

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
4.1	Aan Stichting Space Expo Noordwijk t.b.v. etalage van Nederlandse (en Europese) ruimtevaartactiviteiten op NL Space Campus			250.000	250.000
4.1	InnovationQuarter t.b.v. innovatieprogramma Agritech			750.000	750.000
4.1	Coöperatie Broekpolder2040 U.A. t.b.v. Broekpolder2040			50.000	50.000
4.1	Gemeente Dordrecht t.b.v. herstructurering Dolderman			1.500.000	1.500.000
4.3	Erfgoedhuis Zuid-Holland	2.056.591	2.056.591	-71.895	1.984.696
4.3	Stichting molenviergang Aarlanderveen	25.000	25.000		25.000
4.3	Kunstgebouw	1.612.937	1.612.937	20.504	1.633.441
4.3	Stichting Educatie Orkest Projecten (SEOP)	38.038	38.038	513	38.551
4.3	Zuid-Hollandse Popunie	157.492	157.492	2.136	159.628
4.3	Bevrijdingsfestival	23.648	23.648		23.648
4.3	Stichting Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland	313.088	313.088	3.417	316.505
4.3	Nederlandse Limessamenwerking			180.000	180.000
4.3	Stichting Restauratie Opleidingsprojecten Zuid-West	20.000	20.000		20.000
4.3	Probiblio	5.007.640	5.007.640		5.007.640
4.3	Prins Bernhard Cultuurfonds t.b.v. het Themafonds digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland	50.000	50.000	-50.000	0
4.3	Vlaardingen Fishery Ventures BV t.b.v. wagenschuur met repenzolder Vlaardingen	100.000			
4.3	St Boerderij de Vlietwoning t.b.v. overkapping boerderij Vlietwoning Naaldwijk	300.000			
4.3	St Fort 1881 t.b.v. restauratie Commandantswoning en officierswoning Fort 1881	220.000			
4.3	Gemeente Hoeksche Waard t.b.v. herbestemming Fort Buitensluit Numansdorp	250.000			
4.3	provincie Utrecht t.b.v. Centrumregeling Limes	180.000			
Totaal		20.423.603	9.304.434	7.879.675	17.184.109

Toelichting begrotingssubsidies 2022

De begrotingssubsidie aan InnovationQuarter t.b.v. het duurzaam versterken van de economische structuur voor een bedrag van € 5.245.000 (beleidsdoel 4.1)

Voor het duurzaam versterken van de economische structuur en het ontsluiten van het innovatieve vermogen in Zuid-Holland is de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Zuid-Holland of wel het InnovationQuarter onontbeerlijk.

De taken van het InnovationQuarter (IQ) zijn:

- Het opzetten van samenwerkingen tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden. Met als doel om innovaties te versnellen en nieuwe business te realiseren (Innoveren)
- Het investeren in startende en snel groeiende innovatieve bedrijven in Zuid-Holland (Investeren)
- Het aantrekken van buitenlandse ondernemers naar Zuid-Holland en het ondersteunen van ondernemers in Zuid-Holland die internationaal willen groeien (Internationaliseren)

Verder is het secretariaat van de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) en het Zuid-Hollands Investeringsplatform gesitueerd bij InnovationQuarter en adviseert IQ bij de toetsing van MIT-projecten. Ook is dit jaar het Human Capital team bij IQ gehuisvest.
De huisvestingskosten bij IQ zijn € 150.000 per jaar. Hiernaast is er een werkbudget nodig van max. € 250.000 per jaar. Het werkbudget bestaat uit: onderzoeksbudget (€ 50.000) en kosten van inhuur van kwartiermakers voor de human capital projecten (drie à vier kwartiermakers per jaar à € 50.000 en/ of mogelijk beperkte extra inzet voor communicatieopdrachten/events).
Ook het Zuid-Hollands Investeringsplatform zal voor 2021 budget vragen aan alle regionale partners. Hiervoor wordt € 170.000 gereserveerd.

Opzet jaarlijkse kosten, de bedragen liggen in lijn met 2020-2021:

€ 1.500.000	IQ-organisatie
€ 170.000	Zuid-hollands investeringsplatform ZIP
€ 272.500	Roadmap Next Economy RNE
€ 250.000	Economic Board Zuid Holland EBZ
€ 30.000	MIT-samenwerkingsactiviteiten bij verleningsproces
€ 400.000	Human Capital, huur gebouwruimte IQ enzovoorts.

Totaal € 2.622.500 x 2 jaar = € 5.245.000

Het betreft uit efficiency overwegingen een subsidie voor twee boekjaren ineens. Dekking is reeds aanwezig in begrotingsdoel 4.1 en 4.2. Er zal gespreid worden uitbetaald en ook gespreid worden verantwoord in de verslaggeving van de provincie. De subsidie is opgenomen in begrotingsdoel 4.1 Innovatie en voor € 0,8 mln. bij 4.2 Vestigingsklimaat.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.1.1 Innovatieve economie stimuleren. Dit draagt bij aan een krachtig regionaal ecosysteem voor economische groei en voor transities.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 5.245.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Stichting Space Expo Noordwijk t.b.v. etalage van Nederlandse (en Europese) ruimtevaartactiviteiten op NL Space Campus voor een bedrag van € 250.000 (beleidsdoel 4.1)
Een klein deel van de inhoud van Space Expo in Noordwijk is tussen 2019 en 2021 vernieuwd. Verdere vernieuwing is tot stilstand gekomen doordat door de coronacrisis de financiële reserves van Space Expo volledig uitgeput zijn geraakt. De financiële bijdrage van de provincie Zuid-Holland is van vitaal belang om de vernieuwing voort te kunnen zetten en Space Expo klaar te maken voor de toekomst. Mede met deze bijdrage wordt zowel de huidige als de toekomstige positie van Space Expo op de NL Space Campus versterkt. Space Expo ontvangt geen subsidie en dient als een van de weinige musea in het land geheel in haar eigen onderhoud te voorzien. Afgezien van bescheiden “in kind” bijdragen van ESA, is het museum geheel afhankelijk van de opbrengsten uit kaartverkoop, kleinschalige zakelijke evenementen en horeca en merchandise activiteiten. Er is onderzocht of de stichting Space Expo in aanmerking zou kunnen komen voor andere regelingen zoals het Mondriaan Fonds. Helaas zijn er op dit moment geen landelijke (rijks) regelingen welke van toepassing zijn op de Space Expo. De gemeente Noordwijk heeft recentelijk noodsteun uit het Coronanoodfonds verstrekt om noodhulp te verlenen aan het Space Expo museum. De aanhoudende Covid-19 situatie heeft het museum in een zeer kritische financiële situatie gebracht. Daarmee stond de continuïteit van het museum op het spel. De gemeente Noordwijk is naast de gegeven noodsteun tevens bereid om te kijken naar een jaarlijkse bijdrage in een deel van de exploitatiekosten van het museum met ingang van 2022.
Nu gemeente Noordwijk noodhulp heeft verleend vanuit het Coronahulpfonds en tevens bereid is om in de toekomst naar een jaarlijkse bijdrage in een deel van de exploitatiekosten van Space Expo te willen kijken, is er aan het Rijk (NSO) en provincie verzocht of zij een bijdrage zouden willen leveren aan de duurzame kwalitatieve projecten ter versterking van Space Expo. Het is namelijk van belang dat Space Expo, die tevens een belangrijke

functie heeft voor de NL Space Campus, duurzaam toekomstbestendig door ontwikkelt en relevant blijft. Het Rijk heeft hiertoe inmiddels middelen gereserveerd en ESA kan met name ondersteuning bieden bij het opknappen van het gebouw van Space Expo en bij een bescheiden update van de expositie.
De dekking voor dit project is reeds opgenomen in het jaar 2022 in doel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal. Het budget komt uit de reserve beschikbaar voor dit doel. De maatschappelijke baten zullen zich voordoen bij beleidsprestatie 4.1.1 Innovatieve economie stimuleren.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 250.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan InnovationQuarter t.b.v. innovatieprogramma Agritech voor een bedrag van 750.000 (beleidsdoel 4.1)
Het innovatieprogramma Agritech is één van de vier innovatieprogramma's die de provincie samen met de MRDH, IQ en TNO uitvoert. Bij het innovatieprogramma Agritech is ook de Greenport West-Holland partner. Het programma stimuleert digitalisering van de tuinbouw en sluit derhalve aan bij de transities in de regio die de provincie stimuleert. Dekking vindt plaats via reeds aanwezig budget 2022 en 2023 in het onderwerp Greenports, onderdeel van doel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.1.2 Transitie van de Greenports. Dit draagt bij aan een duurzame werk- en leefomgeving.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 750.000 en deze op te nemen in de Begroting.

De begrotingssubsidie aan Coöperatie Broekpolder2040 U.A. t.b.v. Broekpolder2040 voor een bedrag van € 50.000 (beleidsdoel 4.1)
Op 26 oktober 2020 hebben de Coöperatie Broekpolder2040, provincie Zuid-Holland, de gemeente Westland en het Hoogheemraadschap van Delfland het Convenant Broekpolder2040 Duurzaam wonen en werken ondertekend. In Zuid-Holland bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld: een belangrijke speler in de wereldwijde voedingsketen. Om deze rol van betekenis ook in de toekomst te blijven vervullen is modernisering van het teeltareaal glastuinbouw noodzakelijk. Als provincie hebben we ambitie om het tempo van modernisering / herstructurering te verhogen zodat een gezond areaal ontwikkeld. De partijen onderschrijven het belang van toekomstbestendige glastuinbouw, goede bereikbaarheid, energietransitie en duurzaam waterbeheer in dit gebied, en delen daarmee de gezamenlijke doelstelling om hier vanuit eigen rol en verantwoordelijk aan bij te dragen. De provincie wil en kan deze zaken niet alleen realiseren, daartoe wil zij vroegtijdig met partijen samenwerken, ruimte geven en onderling verbinden. Daarbij gaat zij integraal en gebiedsgericht te werk. Met een subsidie aan dit project van de Coöperatie Broekpolder2040 wordt bijgedragen aan de beleidsprestatie: de versterking van de regionale economie en modernisering van het teeltareaal.
Dekking vindt plaats via reeds aanwezig budget 2022 in het onderwerp Greenports, onderdeel van doel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.1.2 Transitie van de Greenports. Dit draagt bij aan een duurzame werk- en leefomgeving.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 50.000 en deze op te nemen in de Begroting.

De begrotingssubsidie aan gemeente Dordrecht t.b.v. herstructurering Dolderman voor een bedrag van € 1.500.000 (beleidsdoel 4.1)
De gemeente Dordrecht, ROM-D (Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden) en Dolderman hebben de gezamenlijke intentie het bedrijf Dolderman te verplaatsen naar een locatie aan de Grevelingenweg in De Staart. Het bedrijf kan daar met veel minder belemmeringen functioneren. Formeel voldoet Dolderman op dit moment

niet aan de geldende milieuwetgeving maar de gemeente Dordrecht en Dolderman hebben, gelet op de handen zijnde bedrijfsverplaatsing, de kwestie in goed overleg en anticiperende op een bedrijfsverplaatsing, in een gedoogsituatie aangehouden. Na verplaatsing van Dolderman naar een HMC en watergebonden kavel in De Staart, wordt op de locatie die wordt achtergelaten woningbouw beoogd (circa 25-35 appartementen). De verplaatsing van Dolderman is één van de projecten vallend onder de Regiodeal Drechtsteden-Gorinchem. De provincie draagt aan die regiodeal bij door onder meer € 1,5 miljoen bij te dragen aan het herstructurerings- en verplaatsingsproject Dolderman. De subsidie voor het onderwerp Herstructurering Dolderman draagt bij aan Doel 4.1 – Innovatie. De middelen worden gedekt uit Ambitie 4 Concurrerend, budgetjaar 2022/2023.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.1.1 Innovatieve economie stimuleren.. Dit draagt bij aan Maatschappelijke doelstelling: versneld versterken van de sociaaleconomische ontwikkeling van de regio Drechtsteden – Gorinchem (doelstelling Regiodeal). Dit wordt bereikt door in te zetten op human capital, innovaties en de ontwikkeling van de oevers in de regio. Dolderman is onderdeel van de ontwikkeling van de oevers, waarbij wordt toegewerkt naar de ontwikkeling van een uniek en divers woonklimaat, fysieke groeiruimte voor groei bedrijven, beleven aan het water, dynamiek aan de oevers.
Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar wenst te worden is subsidie de enige optie. Subsidie is de meest passende voorziening, omdat het financiële ondersteuning betreft van een door de gemeente Dordrecht uit te voeren project. De provincie draagt via deze weg bij aan maatschappelijke doelen en geen doel voor het provinciehuis zelf, waardoor alternatieven als bijvoorbeeld opdrachtverlening niet in aanmerking komen.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 1.500.000 en deze op te nemen in de Begroting.

De begrotingssubsidie aan Stichting Erfgoedhuis Zuid-Holland van € 2.056.591 te verlagen met € 71.895 naar een bedrag van € 1.984.696 (beleidsdoel 4.3)
Het Erfgoedhuis Zuid-Holland is een belangrijke maatschappelijke partner van de provincie voor de uitvoering van haar cultureel erfgoedbeleid. Activiteiten zijn onder andere ondersteuning bij erfgoedlijnen in Zuid-Holland, deskundigheidsbevordering van vrijwilligers en advisering van gemeenten over hun wettelijke erfgoedtaken bij de ontwikkeling van immaterieel erfgoed en bij het project voor digitalisering van erfgoed. Bij kadernota 2022 is een bedrag van € 2.056.591 vastgesteld, Dit bedrag is inclusief amendementsmiddelen 2022 (€ 200.000) en de toevoegingen voor indexatie in 2021 en 2022 (€ 81.318). Het subsidiebedrag 2022 wordt nu € 100.000 lager dan in de begroting 2021 en de Kadernota 2022. In 2021 is eenmalig € 100.000 toegevoegd voor ondersteuning van de provincie door Monumentenwacht. In 2022 zal deze ondersteuning door Monumentenwacht via een opdracht verlopen. Voor 2022 is een indexatie van 1,6% van toepassing. De indexatie bedraagt € 28.105. Het totaal aan te verlenen subsidie bedraagt voor het jaar 2022 € 1.984.696 Dekking vindt plaats binnen de beschikbare middelen 2022 van beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.3.1 Behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed en toerisme in balans met de omgeving. Clustering van uitvoeringstaken op het gebied van cultuur en erfgoed bij één organisatie draagt bij aan effectiviteit en efficiency van de beleidsuitvoering. Voor de uitvoering is gekozen voor het Erfgoedhuis Zuid-Holland.
Er zijn alternatieven overwogen. Echter het is geen wettelijke taak van de provincie, wel wordt er grote waarde aan deze 2e lijnorganisatie gehecht. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 1.984.696 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Kunstgebouw van € 1.612.937 te verhogen met € 20.504 naar een bedrag van € 1.633.441 (beleidsdoel 4.3)
De kwaliteit van de leefomgeving speelt een grote rol bij het vasthouden van inwoners en het aantrekken van gekwalificeerde nieuwe inwoners. Binnen die leefomgeving zijn cultuur en erfgoed een belangrijke bepalende factor. Zuid-Holland wil daarom haar cultuur en erfgoed beschermen, beleefbaar maken en benutten. De kwaliteit van de leefomgeving neemt toe als mensen kunnen deelnemen aan cultuur. Dit begint al door kinderen op jonge leeftijd in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Kunstgebouw is de organisatie die voor de provincie

gemeenten en onderwijs ondersteunt op het gebied van cultuureducatie en cultuurparticipatie. Bij kadernota 2022 is een bedrag € 1.612.937 vastgesteld. Dit bedrag is inclusief amendementsmiddelen 2021 (€ 231.000), urgente intensiveringen (€ 100.411) en de toevoegingen voor indexatie in 2020 en 2021 (€ 59.326). Voor 2022 is een indexatie van 1,6% van toepassing. De indexatie bedraagt € 20.504. Het totaal aan te verlenen subsidie bedraagt voor het jaar 2022 € 1.633.441. Dekking vindt plaats binnen de beschikbare middelen 2022 van beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme.
De maatschappelijke baten zijn: meer kinderen en jongeren in aanraking laten komen met cultuur door kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie aan te bieden via gemeenten en onderwijsinstellingen.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 1.633.441 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Stichting Educatie Orkest Projecten (SEOP) van € 38.038 te verhogen met € 513 naar een bedrag van € 38.551 (beleidsdoel 4.3)
De kwaliteit van de leefomgeving speelt een grote rol bij het vasthouden van inwoners en het aantrekken van gekwalificeerde nieuwe inwoners. Binnen die leefomgeving zijn cultuur en erfgoed een belangrijke bepalende factor. Zuid-Holland wil daarom haar cultuur en erfgoed beschermen, beleefbaar maken en benutten. De kwaliteit van de leefomgeving neemt toe als mensen kunnen deelnemen aan cultuur. Dit begint al door kinderen op jonge leeftijd in aanraking te brengen met kunst en cultuur. SEOP is de organisatie die voor de provincie kinderen in aanraking brengt met klassieke muziek en met name het symfonieorkest. Bij kadernota is een bedrag van € 38.038 vastgelegd. Dit bedrag is inclusief Amendementsmiddelen 2022 (€ 6.000) en de toevoegingen voor indexatie in 2020 en 2021 (€ 1.683). Voor 2022 is een indexatie van 1,6% van toepassing. De indexatie bedraagt € 513,00. Het totaal aan te verlenen subsidie bedraagt voor het jaar 2022 € 38.551. Dekking vindt plaats binnen de beschikbare middelen 2022 van beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme.
De maatschappelijke baten zijn: meer kinderen en jongeren in aanraking laten komen met cultuur door kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie aan te bieden via gemeenten en onderwijsinstellingen.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 38.551 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Zuid-Hollandse Popunie van € 157.492 te verhogen met € 2.136 naar een bedrag van € 159.628 (beleidsdoel 4.3)
De kwaliteit van de leefomgeving speelt een grote rol bij het vasthouden van inwoners en het aantrekken van gekwalificeerde nieuwe inwoners. Binnen die leefomgeving zijn cultuur en erfgoed een belangrijke bepalende factor. Zuid-Holland wil daarom haar cultuur en erfgoed beschermen, beleefbaar maken en benutten. De kwaliteit van de leefomgeving neemt toe als mensen kunnen deelnemen aan cultuur. Dit begint al door kinderen op jonge leeftijd in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Popunie ondersteunt (beginnende) popmuzikanten en het optreedklimaat in Zuid-Holland. Beleidsprestatie 4-3-3 Versterken cultuurparticipatie en bibliotheken. Bij kadernota is een bedrag van € 157.492 vastgesteld. Dit bedrag is inclusief amendementsmiddelen 2021 (€ 24.000) en de toevoegingen voor indexatie in 2020 en 2021 (€ 6.179). Voor 2022 is een indexatie van 1,6% van toepassing. De indexatie bedraagt € 2.136. Het totaal aan te verlenen subsidie bedraagt voor het jaar 2022 € 159.628. Dekking vindt plaats binnen de beschikbare middelen 2022 van beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme.
De maatschappelijke baten zijn: meer kinderen en jongeren in aanraking laten komen met cultuur door kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie aan te bieden via gemeenten en onderwijsinstellingen.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 159.628 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Stichting Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland van € 313.088 te verhogen met € 3.417 naar een bedrag van € 316.505 (beleidsdoel 4.3)

De kwaliteit van de leefomgeving speelt een grote rol bij het vasthouden van inwoners en het aantrekken van gekwalificeerde nieuwe inwoners. Binnen die leefomgeving zijn cultuur en erfgoed een belangrijke bepalende factor. Zuid-Holland wil daarom haar cultuur en erfgoed beschermen, beleefbaar maken en benutten. De kwaliteit van de leefomgeving neemt toe als mensen kunnen deelnemen aan cultuur. Dit begint al door kinderen op jonge leeftijd in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Jeugdtheaterhuis is de organisatie die voor de provincie kinderen en jongeren kennis laat maken met theaters, zowel binnenschools als buitenschools.
Bij kadernota 2022 is een bedrag van € 313.088 vastgesteld, Dit bedrag is inclusief amendementsmiddelen 2021 (€ 39.000), urgente intensiveringen (€ 60.500) en de toevoegingen voor indexatie in 2020 en 2021 (€ 9.888). Voor 2022 is een indexatie van 1,6% van toepassing. De indexatie bedraagt € 3.417,00. Het totaal aan te verlenen subsidie bedraagt voor het jaar 2022 € 316.505. Dekking vindt plaats binnen de beschikbare middelen 2022 van beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme.
De maatschappelijke baten zijn: meer kinderen en jongeren in aanraking laten komen met cultuur door kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie aan te bieden via gemeenten en onderwijsinstellingen.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 159.628 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Nederlandse Limessamenwerking voor een bedrag van € 180.000 (beleidsdoel 4.3)

De Limes in Zuid-Holland maakt onderdeel uit van een archeologische structuur die drie continenten doorsnijdt en waarvan al meerdere delen Werelderfgoed zijn. De Neder Germaanse Limes, die reikt van Katwijk tot aan Remagen (net onder Bonn) is - na de nominatie op 27 juli 2021- binnen deze internationale familie een zelfstandige werelderfgoedsite geworden.
Voor het Werelderfgoed Neder Germaanse Limes werken de drie provincies Zuid Holland, Utrecht en Gelderland samen met het Rijk (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed), de Limesgemeenten, en de Duitse partners tot behoud en versterking van dit erfgoed. Voor deze samenwerking, verankerd in een Centrumregeling met Utrecht als centrumprovincie, is een goede management organisatie vereist die zorgdraagt voor het instandhouding van de werelderfgoedsite en de uitvoering van het managementplan; draagkracht heeft en in staat is het erfgoed langdurig in stand te houden; waarin de belangen van de stakeholders vertegenwoordigd zijn; op het niveau van de werelderfgoedsite als geheel opereert.
Daarom is € 180.000 opgenomen in de jaarlijkse begroting onder beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.3.1 Behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed en toerisme in balans met de omgeving.
Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar wenst te worden is subsidie de enige optie.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 180.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Prins Bernhard Cultuurfonds t.b.v. het themafonds digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland van € 50.000 te verlagen met een bedrag van € 50.000 naar een bedrag van € 0 (beleidsdoel 4.3)

Erfgoedinstellingen stimuleren hun erfgoedcollecties te digitaliseren en daarmee toegankelijk te maken voor een breed publiek (= open data). Erfgoedinstellingen worden uitgedaagd nieuwe verbindingen aan te gaan met publieksdoelgroepen die normaal gesproken verder afstaan van de instellingen, zoals nieuwkomers en migranten, maar ook jongeren. Voor 2022 is het subsidiebedrag bijgesteld naar nihil. Reden voor deze verlaging ten opzichte van 2021 en de Kadernota 2022 is dat er binnen de beschikbare middelen voor erfgoed, cultuur en toerisme ruimte moet worden gevonden voor de verhoging van het subsidieplafond voor de restauratie van

rijksmonumenten in 2022 met € 2 mln. Deze verhoging komt onder andere ten laste van het budget dat in de Kadernota was gereserveerd voor Digitalisering cultureel erfgoed.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.3.1. Behoud & Ontwikkeling cultureel erfgoed & toerisme in balans met de omgeving.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument Gevraagd wordt aan de provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 0 en deze op te nemen in de begroting.

Boekjaar- en projectsubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Subsidie-regeling-nummer	Titel van regeling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
4.1	1.6.65	Subsidieregeling MKB innovatiestimulering topsectoren Zuid-Holland	16.110.000		12.672.000	12.672.000
4.1	1.6.86	Subsidieregeling Campussen Zuid-Holland	2.640.000		1.500.000	1.500.000
4.1	1.6.64	Subsidieregeling Cofinanciering EFRO Zuid-Holland (interreg)			750.000	750.000
4.1	1.6.85	Subsidieregeling regionale netwerken voor innovatie Zuid-Holland	1.500.000		1.500.000	1.500.000
4.1	1.6.103	Subsidieregeling MKB-Deals Zuid-Holland	1.000.000			
4.2	1.6.89	Subsidieregeling deelakkoorden human capital Zuid-Holland				
4.2	1.6.101	Subsidieregeling tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden Zuid-Holland.	1.500.000			
4.2	1.6.100	Subsidieregeling Verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland	2.000.000		2.500.000	2.500.000
4.2	1.6.82	Subsidieregeling Planvorming Detailhandel Zuid-Holland	500.000		500.000	500.000
4.2	1.6.47	Subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017	500.000		500.000	500.000
4.3	1.6.36	Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland 2013	4.416.957	1.550.000	2.000.000	3.550.000
4.3	1.6.90	Subsidieregeling Erfgoedlijnen Zuid-Holland 2020	3.400.000	3.350.000		3.350.000
4.3	1.6.46	Subsidieregeling molens Zuid-Holland 2013	875.000	790.000	-200.000	590.000
4.3	1.6.92	Subsidieregeling publieksbereik Archeologie Zuid-Holland 2020	200.000			
4.3	1.6.102	Subsidieregeling toerisme provincie Zuid-Holland 2020	500.000		500.000	500.000
Totaal			35.141.957	5.690.000	22.222.000	27.912.000

Toelichting boekjaar- en projectsubsidies 2022

Voor 1.6.65 Subsidieregeling MKB innovatiestimulering topsectoren Zuid-Holland een hoofdsubsidieplafond voor een bedrag van € 12.672.000 (beleidsdoel 4.1)

Het ministerie van Economische Zaken en de regio's (provincies) werken vanuit een gezamenlijke instrumentenkoffer aan het doel om nationale en regionale innovatiestimuleringsinstrumenten in de Topsectoren zo veel mogelijk te harmoniseren en onderling te verbinden. De regeling MKB innovatiestimulering topsectoren Zuid-Holland (MIT Zuid-Holland) is voortgekomen uit deze samenwerking met het ministerie van Economische

Zaken. Deze regeling is het instrument dat aansluit bij de ambitie uit het coalitieakkoord 2020-2023 om de meest innovatieve regio van Nederland zijn, waarbij we inzetten op de kruisbestuiving tussen de verschillende sectoren en waarbij wordt ingezet op diensten en producten die veel waarde toevoegen. Daarnaast stimuleren we ontwikkeling en toepassing van innovaties in het MKB. Met de MIT-subsidieregeling wordt het innovatiepotentieel van Zuid-Holland beter benut. Het valoriseren van kennis en versterken van het MKB draagt zorg voor vernieuwing en groei van de regionale economie in Zuid-Holland. De regeling wordt voor 50% betaald uit provinciale middelen en voor 50% uit rijksbijdrage, van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Details van de dekking uit de rijksbijdrage worden onder meer beschreven in de risicoparagraaf van de begroting 2022. Het plafond ligt in lijn met de oorspronkelijke plafonds van 2020 en 2021. De dekking van de provinciale middelen voor deze subsidie is opgenomen in doel 4.1 Innovatie, in de jaren 2022 t/m 2024.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.1.1 Innovatieve economie stimuleren. MKB-ers kunnen een aanvraag indienen als ze een innovatieve oplossing hebben voor een maatschappelijke opgaven die beschreven zijn in de Kennis en Innovatieagenda's (KIA's) zijn; Energie en Duurzaamheid, Gezondheid en Zorg, Landbouw Water en Voedsel, Veiligheid, Sleutel technologieën en Maatschappelijk verdienvermogen.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het hoofdsubsidieplafond vast te stellen op € 12.672.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.86 Subsidieregeling Campussen Zuid-Holland een plafond voor het bedrag van € 1.500.000 (beleidsdoel 4.1)
Campussen nemen een belangrijke positie in voor innovatie en nieuw ondernemerschap. Ze zijn de kraamkamer van talent, toekomstige technologische ontwikkelingen en daarmee de ontwikkeling van de Nederlandse kenniseconomie. Om deze positie te behouden en verder uit te kunnen bouwen, zijn investeringen noodzakelijk. Met de Subsidieregeling campussen Zuid-Holland draagt de provincie bij aan de versterking en doorontwikkeling van campussen. De Subsidieregeling is in 2019 voor het eerst beschikbaar gesteld voor de campussen Leiden Bio Science Park, TU Delft Campus en Space Campus Noordwijk. Als campussen van 'nationaal belang' zijn zij de belangrijkste bron van werkgelegenheid, innovatie en ondernemerschap. Het coalitieakkoord noemt deze campussen als belangrijke plek waar talrijke startups en innovatieve bedrijven gehuisvest zijn. Wegens het grote animo voor de subsidieregeling is voortzetting wenselijk. De dekking vindt plaats in ambitie 4 uit reeds aanwezig budget.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.1.1 Innovatieve economie stimuleren. Dit draagt bij aan een beter innovatieklimaat en dus aan een verbeterde kennis- en concurrentiepositie.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan provinciale staten om het plafond vast te stellen op € 1.500.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.64 Subsidieregeling cofinanciering EFRO Zuid-Holland (Interreg) een plafond voor een bedrag van € 750.000 (beleidsdoel 4.1)
Met de subsidieregeling Cofinanciering EFRO Zuid-Holland (Interreg) probeert de provincie om bedrijven, overheden en kennisinstellingen in Zuid-Holland te stimuleren om gebruik te maken van de Europese Interregprogramma's. De Interregprogramma's subsidiëren interregionale en innovatieve samenwerkingsprojecten. Het budget voor Cofinanciering EFRO Zuid-Holland (Interreg) wordt ingezet om 15% van de subsidiabele kosten van Zuid-Hollandse partners binnen een Interreg-project te subsidiëren. Hiermee verlagen we de drempel voor de Zuid-Hollandse partners om gebruik te maken van Europese subsidieprogramma's zoals Interreg. Onze cofinanciering wordt alleen ingezet als het desbetreffende consortium uit één of meerdere Zuid-Hollandse partners bestaat én het project een bijdrage levert aan de economische en innovatieve doelstellingen van de Provincie Zuid-Holland. Deze cofinancieringsregeling is een vervolg op onze succesvolle cofinancieringsregeling uit de vorige Europese begrotingsperiode (2014-2020). Deze nieuwe cofinancieringsregeling is gekoppeld aan de nieuwe Europese begrotingsperiode (2021-2027). Omdat in de eerste jaren (2022-2023) van de begrotingsronde het grootste deel van het Interreg-budget wordt

geprogrammeerd is het belangrijk om in die jaren de Zuid-Hollandse partijen extra te stimuleren om gebruik te maken van die Europese middelen. We vragen daarom een subsidieplafond vast te stellen van €750.000. We vragen tevens om van dit plafond maximaal €250.000 in te zetten voor cofinanciering van een nieuw op te zetten bedrijfsinnovatieregeling CrossRoads binnen het specifieke Interregprogramma Vlaanderen-Nederland. In de periode 2021-2027 (Interreg VI) zal Interreg Vlaanderen-Nederland samenwerken met Vlaio Team Bedrijfstrajecten, LIOF, BOM, Rewin, Impuls Zeeland en InnovationQuarter om grensoverschrijdende innovatietrajecten stimuleren via een 'small projects fund' geënt op projecten uit CrossRoads 2 (2014-2020). Het doel van deze regeling is het aanjagen en stimuleren van duurzame grensoverschrijdende samenwerking rond kansrijke innovatieprojecten tussen MKB in de Nederlandse provincies Zuid-Holland, Limburg, Noord-Brabant en Zeeland en Vlaanderen. De innovatietrajecten moeten bijdragen aan de realisatie van maatschappelijke opgave(n) en zullen daarbij stimulans bieden voor de Vlaamse en Nederlandse slimme specialisatie domeinen chemie, agro/food, slimme maakindustrie, geavanceerde systemen en materialen, digitale technologieën, fotonica, life sciences en health, gespecialiseerde en duurzame logistiek, duurzame energie, water en blue economy. De cofinanciering zal worden ingezet voor acquisitie activiteiten van InnovationQuarter en het beheer van de regeling. Naar verwachting komt door het co financieren van deze bedrijfsinnovatieregeling ongeveer € 1,25 mln aan externe middelen beschikbaar voor het Zuid-Hollandse MKB. De subsidie wordt gedekt uit doel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal. De noodzakelijke middelen zijn reeds in het budget aanwezig, in de jaren 2022 en 2023 (onderdeel van cofinancieringsmiddelen EFRO).
De maatschappelijke baten zijn: Deze subsidie stimuleert en verlaagt de drempel om grensoverschrijdend te innoveren. Door innovatie te stimuleren worden er nieuwe oplossingen ontwikkeld voor onze regionale opgaven en versterken we ons innovatieve klimaat waardoor bedrijven zich hier willen vestigen. Ook zullen we uitsluitend de projecten co financieren die expliciet bijdragen aan de transitie naar een digitale en duurzame economie (zie beleidsprestatie 4.1.1 Innovatieve economie stimuleren.)
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op € 750.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.85 Subsidieregeling regionale netwerken voor innovatie Zuid-Holland (RNIZ) een subsidieplafond voor een bedrag van € 1.500.000 (beleidsdoel 4.1)
Innovatieve netwerken zijn een belangrijke schakel in het Zuid-Hollandse innovatie-ecosysteem. Met de Subsidieregeling regionale netwerken voor innovatie Zuid-Holland wil de provincie het organiserend vermogen van deze innovatieve economische clusters en hun onderlinge verbondenheid versterken, teneinde

- de innovatiekracht van het innovatie-ecosysteem te vergroten,
- kennisdisseminatie en – valorisatie te stimuleren,
- samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijven te versterken en
- kennis voor de provinciale opgaves te ontsluiten en centreren.

De dekking vindt plaats in ambitie 4, doel 4.1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal, uit reeds aanwezig budget. Omdat toekenningen (verleningen) zullen plaatsvinden in november of december 2022, vindt de uitvoering door de partners plaats in het jaar erna, in 2023. Het budget is dan ook in 2023 geplaatst, terwijl het plafond het jaar 2022 betreft.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.1.1 Innovatieve economie stimuleren. Dit draagt bij aan een beter innovatieklimaat en aan verhoogde kennisdisseminatie en -valorisatie.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op € 1.500.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.100 Subsidieregeling verduurzaming bedrijventerreinen Zuid-Holland een plafond voor het bedrag van € 2.500.000 (beleidsdoel 4.2)
Met de subsidieregeling verduurzaming bedrijventerreinen draagt de provincie bij aan het behalen van de doelstellingen die verwoord zijn in de “Bedrijventerreinenstrategie Zuid-Holland 2020” die op 1 september 2020 door GS is vastgesteld en op 30 september 2020 in de Statencommissie RWE is besproken. Sinds 2018 heeft de provincie ingezet op de transitie naar nieuwe vormen van energie op bedrijventerreinen. De regeling is in 2018 succesvol geweest. De uitgevoerde activiteiten liepen door in 2019. Een verlenging van de periode is gerealiseerd t/m het einde van de huidige coalitie. Vanaf het jaar 2021 wordt de regeling toegepast voor bredere duurzame maatregelen (energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit). Voor het jaar 2022 wordt een plafond van 2,5 mln. gevraagd. Dekking van de middelen vindt plaats in de exploitatie van programma 4 van de provincie (Concurrerend), vanuit middelen die structureel beschikbaar zijn.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.2.1 Voldoende werklocaties op de juiste plek van de juiste kwaliteit. Dit draagt bij aan een beter vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om het plafond vast te stellen op € 2.500.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.82 Subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland een plafond voor het bedrag van € 500.000 (beleidsdoel 4.2)
Zuid-Holland is een provincie waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren. Aantrekkelijke winkel- en centrumgebieden zijn erg belangrijk voor een goed woon,- werk- en leefklimaat. Door bijvoorbeeld de opkomst van internet winkelen en demografische ontwikkelingen functioneren niet alle winkel- en centrumgebieden naar behoren. In sommige gevallen nemen de kwaliteit en aantrekkelijkheid af. De Coronapandemie heeft de problematiek van de fysieke winkels en toename van leegstand in de centra alleen nog maar versterkt. Geconstateerd is dat de vraagstukken voor (leegstand van) detailhandel en vitaal houden van centra zo omvangrijk zijn dat dit niet alleen met inzet van het ruimtelijk instrumentarium of door inzet van een enkele partij opgelost kan worden. De provincie Zuid-Holland heeft daarom in 2018 de ‘Subsidieregeling planvorming detailhandel Zuid-Holland’ opgesteld waarmee de kwaliteit en het functioneren van winkel- en centrumgebieden kan worden verhoogd. Met deze subsidieregeling ondersteunt de provincie externe partijen bij de aanpak van dit vraagstuk. Gemeenten, winkeliers- en ondernemersverenigingen en stichtingen kunnen subsidie aanvragen voor activiteiten die zijn gericht op het verhogen en verbeteren van de onderlinge samenwerking van ondernemers en winkeliers, vooronderzoek voor het oprichten van een Bedrijven Investeringszone, haalbaarheidsonderzoek om tot compactere winkelgebieden te komen en verspreid aanbod te saneren of het laten opstellen van een sterkte-zwakte analyse voor een winkel- en centrumgebied. Sinds 2020 kunnen ook maatregelen gericht op uitvoering, zoals het aanstellen van een transformatiemanager, met deze subsidieregeling worden gefinancierd.
De dekking is gedekt via reeds aanwezig budget 2022 in doel 4.2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.2.1 Voldoende werklocaties op de juiste plek van de juiste kwaliteit. Dit draagt bij aan een rijk vestigingsklimaat.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om het plafond vast te stellen op € 500.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.47 Subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland een plafond voor het bedrag van € 500.000 (beleidsdoel 4.2)
Met de subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen draagt de provincie bij aan het behalen van de doelstellingen die verwoord zijn in de “Bedrijventerreinenstrategie Zuid-Holland 2020” die op 1 september 2020 door GS is vastgesteld en op 30 september 2020 in de Statencommissie RWE is besproken. Doel van de regeling is het verhogen van de organisatiegraad op bedrijventerreinen en het ondersteunen van collectieve initiatieven op de bedrijventerreinen, om daarmee de kwaliteit van bedrijventerreinen te verhogen en te behouden. En zo bij te

dragen aan een aantrekkelijke woon- en werkomgeving. Dekking voor deze subsidieregeling vindt plaats via reeds aanwezig budget in begrotingsdoel 4.2 Creëren van en rijk vestigingsklimaat.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.2.1 Voldoende werklocaties op de juiste plek van de juiste kwaliteit. Dit draagt bij aan een rijk vestigingsklimaat.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om het plafond vast te stellen op € 500.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.36 Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland 2013 het hoofdplafond van € 1.550.000 te verhogen met € 2.000.000 naar een bedrag van € 3.550.000 (beleidsdoel 4.3)
De kwaliteit van de leefomgeving speelt een grote rol bij het vasthouden van inwoners en het aantrekken van gekwalificeerde nieuwe inwoners. Binnen die leefomgeving zijn cultuur en erfgoed een bepalende factor. Zuid-Holland wil daarom haar cultuur en erfgoed beschermen, beleefbaar maken en benutten. Om rijksmonumenten in Zuid-Holland te behouden en de restauratieachterstand in te lopen worden subsidies verleend voor de restauratie van rijksmonumenten (paragraaf 2 Restauratie rijksmonumenten). Bovendien wil de provincie de leegstand van rijksmonumenten tegengaan door herbestemming te bevorderen. Leegstand leidt immers tot verval. Daarom worden ook subsidies verleend voor duurzaamheidsmaatregelen en toegankelijkheidmaatregelen ten behoeve van de herbestemming van rijksmonumenten (paragraaf 3 Herbestemming rijksmonumenten). Voor paragraaf 2 Restauratie rijksmonumenten uit de Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland 2013 wordt 50% van de gedecentraliseerde middelen van het Rijk voor de restauratie van rijksmonumenten ingezet, te weten € 1,15 mln. De andere 50% wordt ingezet voor de Subsidieregeling erfgoedlijnen Zuid-Holland 2020. Vanuit provinciale middelen is in de Kadernota 2022 € 450.000 beschikbaar gesteld voor de Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland 2013. Binnen de beschikbare middelen moet rekening worden gehouden met personele lasten voor restauratie rijksmonumenten en de inzet op ROP (Restauratie Opleidingsprojecten), van ong. +/- € 50.000).
Het totale subsidieplafond werd daarmee in de Kadernota gesteld op € 1.550.000. Ten opzichte van de Kadernota wordt het subsidieplafond 2022 voor de restauratie van rijksmonumenten met € 2 mln. verhoogd. Het totale subsidieplafond komt daarmee op € 3.550.000, waarvan € 3.350.000 voor paragraaf 2 Restauratie rijksmonumenten en € 200.000 voor paragraaf 3 Herbestemming rijksmonumenten. De vraag naar subsidie voor de restauratie van rijksmonumenten is in de afgelopen jaren veel hoger gebleken dan de beschikbare middelen. In de GS-brief Aanbieding rapportage Erfgoedmonitor Zuid-Holland 2020 is aangegeven dat structureel € 2 mln. extra per jaar nodig is om de restauratieachterstand niet te laten oplopen en in (een groot deel van) de restauratiebehoefte te voorzien. Met de verhoging van het plafond 2022 wordt hier in voorzien.
De verhoging van het subsidieplafond voor restauratie van rijksmonumenten wordt gedekt uit bestaande budgetten binnen Cultuur en heeft daardoor invloed op andere ambities binnen Cultuur, Erfgoed en Toerisme. De begrotingssubsidie 2022 voor digitalisering cultureel erfgoed en publieksbereik archeologie komt te vervallen. De budgetten voor Toerisme en Groot onderhoud molens worden verlaagd. Daarnaast komt de verhoging ten laste van het budget dat was gereserveerd voor het archeologisch depot.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.3.1 Behoud en ontwikkeling cultureel erfgoed en toerisme in balans met de omgeving. Beleefbaar maken en behouden erfgoed in de vorm van restauratie en herbestemming van rijksmonumenten, waardoor meer publiek betrokken kan worden bij Zuid-Hollands erfgoed, en wat bijdraagt aan een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaatvoor een concurrerend Zuid-Holland.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om het hoofdplafond vast te stellen op € 3.550.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.46 Subsidieregeling molens Zuid-Holland 2013 het hoofdplafond van € 790.000 te verlagen met € 200.000 naar een bedrag van € 590.000 (beleidsdoel 4.3)
De provincie draagt zorg voor het onderhouden en laten draaien van historische windmolens. Ze doet dit om te zorgen voor een beter beschermd, benut, en beleefbaar cultureel erfgoed. Om toekomstige restauraties te

voorkomen en het behoud van rijksmonumenten te garanderen, wordt ingezet op (groot) onderhoud van molens. De provincie kan het onderhoud van historische windmolens verbinden aan de kwaliteit van de leefomgeving. Monumenten vertellen het verhaal van onze geschiedenis en geven identiteit aan de omgeving. Dat geldt in het bijzonder voor historische windmolens. Dat zijn iconen van Zuid-Holland. Onze provincie telt 224 complete molens, maar liefst een vijfde van het Nederlandse molenbestand. Ze zijn blikvangers in het landschap en op buitenlandse toeristen hebben zij een grote aantrekkingskracht. Voor hen zijn molens en Holland vrijwel synoniem. Voor ons zijn ze zo vanzelfsprekend dat we bijna vergeten dat we er wat voor moeten doen om ze in goede staat te houden en verder te benutten.

Draaipremie

De provincie keert draaipremies uit om te stimuleren dat er gedraaid wordt met de molens. Stilstand is namelijk achteruitgang, daarnaast verlevendigt een draaiende molens het omringende landschap aanzienlijk. De vrijwilligers die de molens in beweging brengen, stellen de molens open voor bezoek, zodat de monumenten optimaal beleefd kunnen worden en inzichtelijk wordt gemaakt voor welk doel ze ooit zijn gebouwd.

De middelen voor de draaipremies (deelplafond par. 2) zijn structureel. Voor draaipremies is jaarlijks € 90.000 beschikbaar en dat bedrag is in de afgelopen jaren steeds toereikend geweest om alle aanvragen te kunnen honoreren

Onderhoud

De middelen voor de onderhoudssubsidies (deelplafond par. 3) zijn structureel. De onderhoudssubsidie wordt voor een periode van zes jaar beschikbaar gesteld en sluit aan op de Subsidieregeling Instandhouding Rijksmonumenten (SIM) van het rijk. Hierbij wordt 38% van maximaal 60.000 euro aan subsidiabele kosten (= maximaal € 22.800 per complete molen) over deze periode beschikt. Bij incomplete molens gaat het om een subsidiepercentage van 14% (= maximaal 8.400 euro per incomplete molen). Het Rijk stelt 60% van het genoemde maximale bedrag beschikbaar, zodat 98% van het onderhoud van complete molens tot maximaal € 60.000 aan subsidiabele kosten over een periode van 6 jaar is afgedekt. Omdat voor het bepalen van het subsidieplafond het jaar van beschikken bepalend is, dient ieder jaar het plafond voor de onderhoudssubsidie te worden aangepast aan het aantal molens waarvan het 6-jaarlijkse cyclus zich in het laatste jaar bevindt. Een nieuwe subsidieaanvraag dient namelijk het jaar voorafgaande aan een nieuwe cyclus te worden aangevraagd. Voor 2021 ging het om maximaal 10 molens, voor 2022 om maximaal 7 molens.

Groot onderhoud

Er is € 500.000 voor groot onderhoud (deelplafond par.4) incidenteel beschikbaar gesteld in de eerste begrotingswijziging 2020 (coalitieakkoord). Vanwege de benodigde te herschikking ten behoeve van het ophogen van het budget voor restauratie van rijksmonumenten, wordt het subsidieplafond voor groot onderhoud met ingang van 2022 met € 200.000 naar beneden bijgesteld tot € 300.000. Er wordt 60% aan subsidie verstrekt over het maximaal subsidiabele bedrag van € 80.000 voor maximaal twee werkzaamheden aan een molen die het SIM budget overstijgen. De cofinanciering wordt uit eigen middelen of via aanvullende fondsenwerving gefinancierd. Dekking voor de Subsidieregeling molens wordt gevonden in de structurele middelen die beschikbaar zijn gesteld voor draaipremies en onderhoud van molens en in de incidentele middelen die vanuit het coalitieakkoord 2019-2023 beschikbaar zijn gesteld voor Cultuur, Erfgoed en toerisme (voor groot onderhoud molens). In totaal bedraagt het subsidieplafond 2022 voor de Subsidieregeling Molens € 590.000, waarvan € 90.000 voor draaipremies (paragraaf 2), € 200.000 voor onderhoud (paragraaf 3) en € 300.000 voor groot onderhoud (paragraaf 4). Dit is € 200.000 lager dan is vastgesteld in de Kadernota 2022, omdat deze middelen worden ingezet voor de verhoging van het subsidieplafond 2022 van de subsidieregeling Restauratie Rijksmonumenten Zuid-Holland.

De maatschappelijke baten zijn: De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.3.1 Behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed en toerisme in balans met de omgeving .

Het behouden van erfgoed in de vorm van het beschikbaar stellen van ondersteunende subsidies en draaipremies, waarmee de molens in goede staat blijven en het draaien met deze categorie erfgoed wordt gestimuleerd, alsmede de vrijwilligers die de molens opstellen voor publiek. Het beleefbaar maken van de molens draagt bij aan een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat voor een concurrerend Zuid-Holland.

Er zijn alternatieven overwegen echter de provincie is van de betrokken molens geen eigenaar, ook kan zij het onderhoud en groot onderhoud niet afdwingen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om het hoofdplafond vast te stellen op € 590.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.102 Subsidieregeling toerisme provincie Zuid-Holland 2020 een plafond voor het bedrag van € 500.000 (beleidsdoel 4.3)
Het betreft hier de subsidie voor toeristische productontwikkeling, waarbij toerisme als vliegwiel wordt ingezet voor andere provinciale opgaven, zodat in 2030 elke Zuid-Hollander profiteert van toerisme in Zuid-Holland. Dit is in lijn met de beleidsuitgangspunten zoals vastgesteld door Provinciale staten (okt. 2020). Dekking vindt plaats binnen de beschikbare middelen voor toerisme in de begroting 2022 binnen beleidsdoel 4.3 Erfgoed, cultuur en toerisme.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 4.3.1 Behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed en toerisme in balans met de omgeving. Dit draagt onder andere bij aan een concurrerend en aantrekkelijk Zuid-Holland. De subsidieregeling ondersteunt voorstellen met een toeristisch oogmerk die ten bate komen aan de toeristische sector. Belangrijke criteria zijn een eigen bijdrage van minimaal 25% en een bijdrage aan andere provinciale opgave. Hiermee willen we duurzaam toerisme faciliteren in balans met de omgeving. Aanvullend kunnen er punten worden toegekend aan: een hogere eigen bijdrage, activiteiten door en voor inwoners – met name jeugd, duurzaamheid en bovenlokale activiteiten.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om het plafond vast te stellen op € 500.000 en deze op te nemen in de begroting.

Ambitie 5 Versterken natuur in Zuid-Holland

Begrotingssubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
5.1	Faunabeheer eenheid Zuid-Holland	480.000	480.000		480.000
5.1	Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon	5.000.000		3.000.000	3.000.000
5.1	Zuid-Hollands landschap t.b.v. Kadijk-West	350.000			
5.1	Stichting Natuurmonumenten t.b.v. het gebied Bovenlanden	285.000			
5.1	Stichting Natuurmonumenten t.b.v. het gebied Meijegraslanden	1.600.000			
5.1	Natuurbeheercollectief Krimpenerwaard t.b.v. bijdrage in de opstartkosten	150.000			
5.1	Stichting Natuurbeheer Collectief Krimpenerwaard t.b.v. het natuurbeheer op de provinciale gronden			2.115.000	2.115.000
5.1	Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden t.b.v. Natura 2000 gebied De Haeck	800.000			
5.1	Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden t.b.v. verbeteren waterkwaliteit Bodegraven-Noord	1.900.000			
5.1	Staatsbosbeheer t.b.v. natuurverbinding in de Zuidpolder en polder Abessinië	4.500.000			
5.1	Zuid-Hollands Landschap DGM t.b.v. weidevogelvrijwilligers	75.000			
5.1	Stichting Zuid-Hollands Landschap t.b.v. actieplan weidevogels ondersteuning vrijwilligers	600.000			

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
5.1	Hoogheemraadschap van Rijnland t.b.v. bodemcoaches	25.000			
5.1	Nationaal Park Hollandse Duinen t.b.v. uitvoering samenwerkingsovereenkomst	282.000			
5.1	Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon t.b.v. nieuw bestemmingsplan en initiatieven recreatieve ontwikkelingen			500.000	500.000
5.2	Coöperatie Hoeve Biesland BA t.b.v. Boeren voor Natuur	139.422	120.000		120.000
5.2	Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland t.b.v. het project Duin- en Bollenstreek Kloosterschuur-Trappenberg-uitleglocatie	192.215			
5.2	gemeente Gouda t.b.v. Nationaal Kennis- en Belevingscentrum Bodemdaling	670.000			
5.2	Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek (KCAF) t.b.v. een regiodeal bodemdaling project Groene Hart	194.500			
5.2	Nationaal Kennisprogramma Bodemdaling (NKB) t.b.v. regiodeal project Deelexpedities Stad	100.000			
5.2	Provincie Utrecht t.b.v. regiodeal project Grondwater weten meten en sturen	12.500			
5.2	Stichting Weids Bloemendaal t.b.v. regiodeal project bodemdaling polder Bloemendaal	119.000			
5.2	Veenweide Innovatie Centrum t.b.v. project boeren met perspectief Nieuwkoop	193.600			
5.2	Provincie Utrecht t.b.v. regiodeal project versterken van dialoog transitie via onderwijs	55.000			
5.2	Stichting Deltares t.b.v. het project GHRIB	219.956			
5.3	Gemeente Westland t.b.v. toezicht en beheer Zandmotor	175.000		100.000	100.000
5.3	Gemeente Den Haag t.b.v. toezicht en beheer Zandmotor	115.000			
5.3	Stichting Nieuw-Holland t.b.v. Zuid-Hollands kunst initiatief verkenningsfase	100.000			
5.3	WUR/ vakgroep milieutechnologie t.b.v. project Aquaconnect	75.000			
5.3	Gemeente Katwijk t.b.v. Limes Bubble Barrier	150.000			
Totaal		18.558.193	600.000	5.715.000	6.315.000

Toelichting begrotingssubsidies 2022

De begrotingssubsidie aan Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon voor een bedrag van € 3.000.000 (beleidsdoel 5.2)

De provincie heeft in 2006 van het Rijk in het kader van de Planologische Kern Beslissing Plan Mainport Rotterdam (‘De 2e Maasvlakte) de opdracht gekregen om een circa 600 hectare groot natuur- en recreatiegebied in de gemeente Albrandswaard te ontwikkelen: Het Buijtenland van Rhoon. De provincie heeft daartoe een taakstellend geïndexeerd budget van het rijk ter beschikking gesteld gekregen. Het is de bedoeling dat de realisatie en het beheer van dit gebied door het gebied zelf, in de vorm van een gebiedscoöperatie, wordt uitgevoerd. Hiertoe is een streefbeeld opgesteld en heeft de provincie een samenwerkingsovereenkomst met de Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon afgesloten. Hierin is bepaald dat de gebiedscoöperatie het streefbeeld zal realiseren. De subsidie is bedoeld voor:

- Uitvoeringskosten van projecten en initiatieven ten behoeve van de realisatie van natuur, natuur inclusieve landbouw en recreatie zoals omschreven in het streefbeeld Buijtenland van Rhoon.

- Beheervergoedingen
- Organisatiekosten

Het overgrote deel van de activiteiten worden uitgevoerd vanuit de boekjaarsubsidie. Dit betreft de structurelere werkzaamheden van de gebiedscoöperatie. Een aantal zaken zal projectmatig worden opgepakt en daarvoor zal een projectsubsidie aangevraagd worden. Het plafond hiervoor wordt via een apart formulier aangevraagd. De dekking wordt gevonden in de middelen die in de begroting reeds beschikbaar zijn gesteld in Beleidsdoel 5.1 Gezonde Natuur, Beleidsprestatie 5.1.1 Natuur. De maatschappelijke baten zijn: Beleidsprestatie 5.2.1 Natuur.
Er zijn alternatieven overwogen. Echter provincie is geen eigenaar van de grond waarop het beheer plaats moet vinden. Hierdoor is subsidie het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 3.000.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Stichting Natuurbeheer Collectief Krimpenerwaard t.b.v. het natuurbeheer op de provinciale gronden voor een bedrag van € 2.115.000 (beleidsdoel 5.1)

In de Krimpenerwaard wordt circa 2.250 ha van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) gerealiseerd, gecombineerd met een bijpassend robuust en duurzaam watersysteem in het kader van de KRW en het tegengaan van bodemdaling. Een deel van de NNN-gronden, naar verwachting ca. 780 ha, zijn of komen naar verwachting eind 2021 in provinciaal eigendom. Om versnippering van beheer te voorkomen, heeft de provincie in het gebiedsproces de wens neergelegd dat er één beheerorganisatie komt voor het NNN Krimpenerwaard: één loket voor alle gebruikers / beheerders en één aanspreekpunt voor de provincie. De provincie is in dat geval bereid de provinciale gronden binnen de natuuropgave voor langere termijn beschikbaar te stellen aan dit beheercollectief. Dit heeft in oktober 2020 geleid tot de oprichting van de stichting Natuurbeheercollectief Krimpenerwaard (NBC). Dit is een unieke organisatie in Nederland, waarbij natuur en landbouw zijn verenigd in één organisatie. Voor de periode van zes jaren (2022-2027) zal de provincie een begrotingssubsidie aan het NBC verstrekken ten behoeve van het natuurbeheer op de provinciale gronden. Grondslag voor de subsidie is een beheerovereenkomst. Deze beheerovereenkomst bevat afspraken over het beheer conform een beheerplan, over monitoring en over de op termijn te bereiken natuurkwaliteit. De subsidie wordt financieel gedekt uit bestaande exploitatiemiddelen voor natuurbeheer in Beleidsdoel 5.1 Gezonde Natuur, Beleidsprestatie 5.1.1 Natuur.
De maatschappelijke baten zijn: behoud en ontwikkeling van (agrarische) natuurgebieden en landschappen waardoor de biodiversiteit niet meer achteruitgaat. Beleidsprestatie 5.1.1 Natuur
Er zijn alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Een subsidie blijkt juridisch het meest passend, om de volgende redenen:

- De kosten worden niet volledig vergoed. De provincie betaalt niet de ‘commerciële’ kostprijs, het subsidiepercentage is conform de landelijk geldende vergoedingsnormen voor natuurbeheer;
- De provincie schrijft niet voor op welke wijze de activiteit uitgevoerd moeten worden, het collectief heeft vrijheid;
- De subsidie moet aangevraagd worden (eenzijdige rechtshandeling). Het is geen verplichting; Er worden geen derde (commerciële) partijen benadeeld als er geen aanbesteding plaats vindt.
- Het gaat om grondgebonden maatregelen, dat maakt dat alleen de zakelijk gerechtigde van de gronden (eigenaar/ pachter) de activiteiten kan verrichten.
- Rechtsbescherming bij subsidie is laagdrempelig (twee wegenleer), ook voor belanghebbende derden;
- Het is een stimuleringsbijdrage ter ondersteuning van provinciaal beleid.

Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 2.115.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon t.b.v. nieuw bestemmingsplan en initiatieven recreatieve ontwikkelingen voor een bedrag van € 500.000 (beleidsdoel 5.1)

De provincie heeft in 2006 van het Rijk in het kader van de Planologische Kern Beslissing Plan Mainport Rotterdam (‘De 2e Maasvlakte) de opdracht gekregen om een circa 600 hectare groot natuur- en recreatiegebied in de gemeente Albrandswaard te ontwikkelen: Het Buijtenland van Rhoon. De provincie heeft daartoe een taakstellend geïndexeerd budget van het rijk ter beschikking gesteld gekregen. Het is de bedoeling dat de realisatie en het beheer van dit gebied door het gebied zelf, in de vorm van een gebiedscoöperatie, wordt uitgevoerd. Hiertoe is een streefbeeld opgesteld en heeft de provincie een samenwerkingsovereenkomst met de Gebiedscoöperatie Buijtenland van Rhoon afgesloten. Hierin is bepaald dat de gebiedscoöperatie het streefbeeld zal realiseren. De meer structurele maatregelen om het streefbeeld te realiseren worden via een boekjaarsubsidie aan de gebiedscoöperatie beschikbaar gesteld. Daarnaast zijn een aantal projectmatige activiteiten voorzien zoals een eventuele follow up van het huidige project ten behoeve van het nieuwe bestemmingsplan en initiatieven om recreatieve ontwikkelingen mogelijk te maken in daarvoor vrij komende opstallen. Voor die projecten is
dit bedrag bedoeld. De dekking wordt gevonden in de middelen die in de begroting reeds beschikbaar zijn gesteld in beleidsdoel 5.1 Gezonde Natuur, Beleidsprestatie 5.1.1 Natuur.
De maatschappelijke baten zijn: Beleidsprestatie 5.1.1 Natuur.
Er zijn alternatieven voor het instrument subsidie overwogen, de werkzaamheden komen ten goede aan het gebied en niet direct aan de PZH. Subsidie is het meest geëigende instrument
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 500.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan gemeente Westland t.b.v. toezicht en beheer zandmotor voor een bedrag van € 100.000 (beleidsdoel 5.3)
De uitvoering van toezicht op strandveiligheid is geen wettelijke taak van de provincie.
De provincie heeft zich echter door ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) Strandbewaking en Toezicht Zandmotor in ieder geval t/m 2021 verplicht tot financiering van de hiervoor benodigde activiteíten uit het daarvoor bestemde Beheerbudget. In het kader van deze SOK werden zowel exploitatie – als investeringskosten van de reddingsbrigades gesubsidieerd.
Het voornemen is om vanaf 2022 voor meerdere jaren een afgeslankte SOK aan te gaan met SOK-partners, waaronder met gemeente Westland en reddingsbrigades, waarbij door de provincie alleen nog de exploitatiekosten van de betrokken twee reddingsbrigades worden vergoed voor een bedrag van € 100.000 per jaar. Andere SOK-partijen zullen dan de eventuele investeringskosten van de reddingsbrigades op de zandmotor voor hun rekening moeten nemen.
De dekking hiervan is ten laste van de OVP Zandmotor (beheerfonds Zandmotor).
De maatschappelijke baten zijn: Beleidsprestatie 5.3.1 Waterveiligheid. Het bevorderen van de strand- en zwemveiligheid op en rond de Zandmotor door ondersteuning van de reddingsbrigades binnen de gemeente Westland.
Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Echter de provincie doet dit voor de veiligheid van alle strandgasten. Hiermee dient het een algemeen doel. De provincie is geen eigenaar van het strand en wordt ook geen eigenaar van het strand. Gelet op de hiervoor genoemde punten is subsidie het geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 100.000 en deze op te nemen in de begroting.

Boekjaar- en projectsubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Subsidie-regeling-nummer	Titel van regeling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
5.1	1.6.21	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)	55.000.000		55.000.000	55.000.000
5.1	1.6.68	Subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer Zuid-Holland 2016	5.995.000		2.860.000	2.860.000
5.1, 5.2 en 7.2	1.6.76	Subsidieregeling Groen Zuid-Holland 2016	11.585.000		8.795.000	8.795.000
5.2	1.6.69	Uitvoeringsregeling POP 3 Zuid-Holland	15.500.000			
Totaal			88.080.000		66.655.000	66.655.000

Toelichting boekjaar- en projectsubsidies 2022

Voor 1.6.21 Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap (SKNL) een subsidieplafond van € 55.000.000 (beleidsdoel 5.2)

Voor het behoud van de biodiversiteit in Zuid-Holland werkt de provincie Zuid-Holland aan de realisatie en behoud van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Voor het realiseren van natuur middels zelfrealisatie door eigenaren van agrarische grond bestaat de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Zuid-Holland 2013. Ook kunnen voor bestaande natuurgebieden via deze subsidieregeling een kwaliteitsimpuls gefinancierd worden, bijvoorbeeld het optimaliseren van weidevogelkerngebieden. Omdat er in 2022 verwacht wordt dat een aanzienlijk aantal zelfrealisatoren subsidie zullen aanvragen, is het aangevraagde subsidieplafond relatief hoog. De dekking wordt gevonden in doel 5.2 Gezonde Natuur.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 5.2.1 Natuur. Er zijn alternatieven overwogen, maar het gaat hier om gebieden die niet in de eigendom zijn van de provincie. Subsidie is daarom het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 55.000.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.68 Subsidieregeling Natuur en Landschapsbeheer Zuid-Holland 2016 een hoofdsubsidieplafond van € 2.860.000 (beleidsdoel 5.2)

Voor hoofdstuk 2 Natuur- en landschapsbeheer een plafond van € 1.860.000.
Veel natuurwaarden zijn afhankelijk van een bepaalde vorm van beheer, zoals begrazing, maaien of het verwijderen van houtige vegetatie. Het beheer wordt uitgevoerd door diverse terreinbeheerders, particulieren en andere overheden. In een groot deel van het natuurnetwerk kunnen zij aanspraak maken op provinciale beheersubsidie vanuit de Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer Zuid-Holland 2016. De subsidie wordt verstrekt in tijdvakken van zes jaar. Niet iedere beheerder heeft hetzelfde aanvangsjaar van de subsidiebeschikking en daarmee loopt er jaarlijks een deel van de subsidiebeschikkingen af. Om het natuurbeheer te kunnen continueren wordt voor het areaal dat afloopt wederom subsidie opengesteld. Daarnaast kan een beheerder voor nieuw gerealiseerde natuur ook beheersubsidie aanvragen. Tevens zijn per 2021 de subsidiebedragen per hectare natuur hoger dan eerdere jaren. Vanuit het Programma Natuur, een landelijk programma voor natuurherstel en ontwikkeling vanuit de aanpak stikstof, zijn extra financiële middelen beschikbaar om de beheervergoeding per hectare natuur te verhogen. Voorheen kregen beheerders 75% van de gemiddelde kosten van het beheer, per 2021 is dat opgetrokken naar 84%. De dekking wordt gevonden in doel 5.1 Gezonde Natuur. Op basis van het Natuurpact en de afspraken in het kader van het landelijke Programma Natuur komen er hiervoor middelen in het provinciefonds. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) voert voor de provincie de subsidieregeling uit.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 5.2.1 Natuur. Er zijn alternatieven overwogen, maar het gaat hier om gebieden die niet in de eigendom zijn van de provincie. Subsidie is daarom het meest geëigende instrument.

Hoofdstuk 3 Agrarisch natuur- en Landschapsbeheer een plafond van € 1.000.000.
Omdat het grootste gedeelte van het open graslandgebied in agrarisch gebruik is, broedt een groot deel van de weidevogelpopulatie in de graslanden buiten natuurgebieden. Om agrariërs te stimuleren de bedrijfsvoering aan te passen op de aanwezige broedvogels en opgroeiende kuikens wordt de inkomstenderving en extra arbeid gesubsidieerd via het agrarisch natuurbeheer. Agrarische collectieven coördineren dit. Vanuit het landelijke Aanvalsplan Grutto komen extra middelen voor beheer vrij om in 2022 te starten met het verder optimaliseren van het agrarische natuurbeheer in een aantal weidevogelgebieden. Aangezien de huidige subsidiebeschikkingen formeel tot eind 2025 lopen zal de uitbreiding van het beheer ook formeel tot dan lopen. Echter, per 2023 zal het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid in gaan waardoor naar alle waarschijnlijkheid de lopende subsidiebeschikkingen zullen worden stopgezet en er nieuwe subsidies vanaf 2023 zullen gaan lopen. Het beheer voor weidevogels zal daarin gecontinueerd en naar verwachting nog verder versterkt worden. De dekking wordt gevonden in doel 5.1 Gezonde Natuur. Op basis van de afspraken in het kader van het landelijke Aanvalsplan Grutto komen er hiervoor middelen voor de provincies beschikbaar. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) voert voor de provincie de subsidieregeling grotendeels uit.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 5.2.1 Natuur. Er zijn alternatieven overwogen maar het gaat hier om beheer op gronden van derden. Subsidie is derhalve het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het hoofdsubsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 2.860.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.76 Subsidieregeling groen Zuid-Holland 2016 een hoofdsubsidieplafond voor een bedrag van € 8.795.000 (beleidsdoel 5.1, 5.2 en 7.2); Deze verhoging is als volgt verdeeld:
Voor § 2.1 Ganzenrustgebieden (beleidsdoel 5.2) een deelplafond van € 130.000
Subsidie kan worden verleend voor het nalaten van de verjaging van beschermde inheemse ganzen in ganzenrustgebieden gedurende de periode van 1 november tot 1 april. De activiteit leidt tot een min of meer aaneengesloten ganzenrustgebied gedurende de periode 1 november tot 1 april. Het doel daarbij is verhoging van het aantal ongestoorde foerageermogelijkheden voor overwinterende beschermde inheemse ganzen in twee ganzenrustgebieden. De subsidie wordt financieel gedekt uit bestaande exploitatiemiddelen voor natuurbeheer in Beleidsdoel 5.1 Gezonde Natuur, Beleidsprestatie 5.1.3 Faunabeheer.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 5.2.1 Natuur. Er zijn alternatieven overwogen voordat deze regeling landelijk is opgesteld en ingevoerd. Omdat het hier niet gaat om grondgebied van de provincie zelf maar om vergoedingen aan terreineigenaren voor het niet verjagen is subsidie het meest geëigende instrument.
Voor § 2.2 Agrarische structuurversterking voor de grondgebonden landbouw (beleidsdoel 5.2) een deelplafond van € 200.000
De urgentie van een toekomstbestendige landbouw is de laatste jaren toegenomen. Om een vitale en toekomstbestendige sector te behouden lijkt een ingrijpende verduurzaming van de landbouw en het landgebruik noodzakelijk. In lijn met de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw wordt de voorgaande subsidieregeling voor kavelruil (Subsidieparagraaf agrarische structuurversterking) beter aangesloten op de ambities voor vitale landbouw en het
versnellen van en opschalen naar kringlooplandbouw. Kavelruil is in deze nieuwe regeling geen doel op zich maar een middel in de verduurzaming van de landbouw. Kavelruil is een middel in het gebiedstraject, waarbij ook andere doelen behaald moeten worden zoals verbetering biodiversiteit, waterkwaliteit, ontwikkeling weidevogelgebied en extensivering van de landbouw.
De subsidie wordt financieel gedekt uit bestaande exploitatiemiddelen in Beleidsdoel 5-2 Toekomstige Landbouw, Beleidsprestatie 5.2.1 Vitale Landbouw.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 5.2.1 Vitale landbouw. Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar is, is subsidie de enige optie.
Voor § 2.6 Ecologische verbindingen en NNN-gronden (beleidsdoel 5.1) een deelplafond van € 1.500.000
Subsidie kan worden verleend voor het verwerven van grond en het inrichten van grond ten behoeve van de realisatie van ecologische verbindingen. Door het aanleggen van ecologische verbindingen worden verschillende gebieden van het Natuurnetwerk in Zuid-Holland met elkaar verbonden. Hierdoor kunnen dieren en planten

nieuwe leefgebieden bereiken of bestaande populaties versterken. De dekkingsbron van deze subsidie is het Natuurnetwerk Nederland. De dekking wordt gevonden in de middelen die in de begroting reeds beschikbaar zijn gesteld in beleidsdoel 5.1 Gezonde Natuur, beleidsprestatie 5.1.1 Natuur.
De maatschappelijke baten zijn: Voor de subsidieverlening staat als maatschappelijk belang het behoud en ontwikkeling van natuur en biodiversiteit bovenaan. Daarnaast kunnen meerdere belangen tegelijk in het geding zijn en een motivatie zijn om verbindingen aan te leggen, zoals:

- vergroten waterbergend vermogen,
- vergroten mogelijkheden voor recreatie, en
- verhogen woonkwaliteit, wervend woonmilieu

Het alternatief voor het instrument subsidie is zelf als provincie de uitvoering ter hand nemen (of afzien van realisatie). Er is voor deze subsidie gekozen omdat het realiseren van ecologische verbindingen juist vaak in combinatie met andere ruimtelijke opgaven opgepakt kan worden. Het verlenen van een subsidie is daarom in veel gevallen effectiever dan dit als provincie zelf ter hand te nemen.
Voor § 2.7 subsidie ingevolge artikel 10 Natuurbeschermingswet 1998 (beleidsdoel 5.1) een deelplafond van € 35.000
Subsidie kan worden verleend aan een zestal beheerders voor het doen en laten van beheermaatregelen in een gebied dat valt binnen Natura 2000 en viel onder de voormalige Natuurbeschermingswet 1998. De afspraken zijn er op gericht om de natuurwaarden in de gebieden in stand te houden en verder te ontwikkelen. De dekking wordt gevonden in de middelen die in de begroting reeds beschikbaar zijn gesteld in beleidsdoel 5.1 Gezonde Natuur, beleidsprestatie 5.1.1 Natuur.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 5.1.1 Natuur. Er is voorafgaand aan het maken van de paragraaf in de regeling onderzocht welke mogelijkheden er waren. Opdracht bleek niet de juiste weg, de provincie is geen eigenaar van de gronden. Derhalve is subsidie het geëigende instrument. Op de meeste van deze locaties is aansluiten bij SNL (subsidie natuur en landschapsbeheer) nu niet mogelijk. De subsidie aanvragers hebben de grond niet in eigendom en dit is een voorwaarde voor het aanvragen van SNL-beheersubsidie. Dit kan ook niet via de grondeigenaar worden georganiseerd. In combinatie met de afspraken uit het Natura 2000 beheerplan voor dit gebied willen we kijken of aanpassing van de subsidieregeling wenselijk en mogelijk is. Op de locatie waar (theoretisch gezien) het aanvragen van SNL subsidie wel mogelijk is hebben we hier recent een gesprek met de eigenaar over gevoerd. We zijn aan het bekijken of aansluiten op de SNL voor deze locatie mogelijk en wenselijk is.
Voor § 2.9 Boerenlandpaden (beleidsdoel 7.2) een deelplafond van € 40.000
Voor de groen- en waterbeleving in Zuid-Holland is de afgelopen jaren geïnvesteerd in een fijn vertakt provinciaal wandelroutenetwerk. Een deel van dit netwerk loopt over boerenland, de zogenaamde boerenlandpaden. Om deze toegang mogelijk te maken is toestemming nodig van de grondeigenaren en zijn er kleine voorzieningen nodig, zoals loopplanken over slootjes en hekoverstapjes. Ook is vaak een frequenter maairegime nodig. De openstellingscontracten met de agrariërs hebben een looptijd van 7 jaar. Om de continuïteit van de openstelling van deze boerenlandpaden (particuliere gronden) te borgen is het van belang dat deze contracten (alsmede nieuwe contracten) kunnen worden verlengd. Boerenlandpaden zijn van groot belang voor het provinciale wandelroutenetwerk De dekking in de begroting vindt plaats onder beleidsprestatie 7.2.1 - Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie – Provinciale middelen.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie. Er zijn alternatieven overwogen voor het instrument subsidie. Echter de provincie sluit niet zelf de contracten met de agrariërs af. Daarom is subsidie het meest geëigende instrument.
Voor § 2.11 Kwaliteitsimpuls en participatie ten aanzien van de beweegvriendelijke leefomgeving, bestaande groengebieden en het recreatieve routenetwerk jo artikel 2.11.2 eerste lid, onder b, van de Subsidieregeling Groen Zuid-Holland 2016: beheer en onderhoud van ruiter- en menpaden (beleidsdoel 7.2) een deelplafond van € 110.000
Bij de behandeling van de Begroting 2018 hebben de Staten motie 743 aangenomen die ziet op ‘’meer ruiters in het groen’. Met het ruiter- en menpaden plan wordt uitvoering gegeven aan deze motie, waarmee de

mogelijkheden voor paardrijden in het buitengebied sterk worden verbeterd. Fase 1. richt zich op een kwaliteitsverbetering, groot onderhoud, van bestaande ruiterpaden. Terrein beherende instanties kunnen na het groot onderhoud, gebruik maken van een subsidie voor het reguliere onderhoud van de opgeknapte ruiterpaden. De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie. Er zijn alternatieven voor het instrument subsidie overwogen zoals opdrachtverlening. Omdat PZH geen eigenaar is, is subsidie het meest geëigende instrument.

Voor § 2.11 Kwaliteitsimpuls en participatie ten aanzien van de beweegvriendelijke leefomgeving, bestaande groengebieden en het recreatieve routenetwerk (beleidsdoel 7.2). Voor de onderdelen Sport en Recreatie via openstellingsbesluiten te verdelen deelplafond van € 4.680.000

De provincie zet in op een gezonde en aantrekkelijke buitenruimte (leefomgeving) die geschikt is voor en uitnodigt tot bewegen, sporten en recreatie. We stimuleren de bereikbaarheid en toegankelijkheid van openbare sport- en recreatievoorzieningen, zodat zoveel mogelijk Zuid-Hollanders hier gebruik van kunnen maken, wat bijdraagt aan een gezonde, weerbare en vitale bevolking. Wij richten ons hierbij op de ongeorganiseerde sport, recreatie en participatie, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie. Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar wenst te worden is subsidie de enige optie.

Voor de onderdelen Boerenlandvogels/Icoonsoorten (beleidsdoel 5.2) via openstellingsbesluiten te verdelen deelplafond van € 2.100.000

Door het inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming zijn sinds 1 januari 2017 de provincies verantwoordelijk voor de bescherming van en zorg voor in het wild levende plant- en diersoorten. Hieronder valt o.a. de bescherming van kwetsbare en/of bedreigde dier- en plantensoorten, ook buiten de natuurgebieden. De provincie Zuid-Holland vult deze taak in door middel van het instrument icoonsoorten. Icoonsoorten zijn plant- en diersoorten die kenmerkend zijn voor Zuid-Holland. Het kan gaan om algemene soorten die voorkomen binnen steden, maar ook om zeldzame soorten in natuurgebieden. De provincie heeft 40 icoonsoorten aangewezen die een goede representatie vormen van de natuur van Zuid-Holland: als het leefgebied van deze icoonsoorten op orde is binnen de provincie, dan gaat het goed met de Zuid-Hollandse natuur. De insteek is hierbij dat de natuur van Zuid-Holland in volle breedte profiteert van maatregelen die worden genomen ten faveure van deze icoonsoorten (‘paraplu-functie’). Voorjaar 2019 is het Actieplan Boerenlandvogels aan PS aangeboden. Dit plan heeft een looptijd tot 2027 en bevat de acties en maatregelen die nodig zijn om de achteruitgang van de boerenlandvogels in Zuid-Holland te stoppen en om te buigen in een toename. In 2019 - 2021 is een start gemaakt met de uitvoering van het Actieplan. In 2020 en 2021 is via de SRG al ruim € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld voor investeringen in verbetering van het biotoop van weide- en akkervogels. Het gaat hierbij onder andere om het verbeteren van het waterpeil en om het aanleggen van kruidenrijk grasland. In overleg met de betrokken organisaties (de TBO's, BoerenNatuur Zuid-Holland/agrarische collectieven, De Groene Motor (weidevogelvrijwilligers) zal worden bezien welke onderdelen van het Actieplan we via de SRG zullen uitvoeren. Mogelijkheden daarvoor zijn een nieuwe openstelling voor investeringen in inrichting, maar andere onderdelen van het Actieplan hebben onder andere betrekking op een verbeterde monitoring, betere communicatie/afstemming tussen verschillende beheerders, kennisuitwisseling en het uitvoeren van maatregelen ter vermindering van predatie. Al deze onderdelen dragen bij aan het behoud van de boerenlandvogels. Bij de GS-retraite hebben GS zich voorgenomen om voor de komende zes jaar 2 mln. vrij te maken voor biodiversiteit. Dit subsidieplafond wordt gedekt vanuit de betreffende middelen.

De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 5.2.2 Bevorderen Biodiversiteit. Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie niets geleverd krijgt maar de resultaten ten goede komen aan het gebied, is subsidie de enige optie.

Voor onderstaande paragrafen in de subsidieregeling Groen 2016 worden nul plafonds vastgesteld. Voor deze paragrafen wordt er in de begroting 2022 geen plafond opgenomen of dit in een later stadium wel zal gebeuren zal later besloten worden.

Voor § 2.5 Betrokkenheid groen en natuur jo artikel 2.5.1 1ste lid onder a, een deelplafond van € 0

Voor § 2.5 Betrokkenheid groen en natuur jo artikel 2.5.1 1ste lid onder b, een deelplafond van € 0
Voor § 2.8 Innovatieve Pilots Groene Cirkels een deelplafond van € 0
Voor § 2.10 Initiatieven voor Vtiale Landouw een deelplafond van € 0
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het hoofdsubsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 8.795.000 en deze op te nemen in de begroting.

Ambitie 6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

Begrotingssubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
6.1	gemeente Alphen aan den Rijn t.b.v. transformatie Rijnhaven-Oost	950.000			
Totaal		950.000			

Toelichting begrotingssubsidies 2022

Niet van toepassing.

Boekjaar- en projectsubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Subsidie-regeling-nummer	Titel van regeling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
6.1	1.6.88	Subsidieregeling Spreiding Sociale Woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland	2.442.500		0	1.000.000
6.1	1.6.104	Subsidieregeling sociale woningbouw Holland Rijnland Zuid-Holland	3.600.000		400.000	1.400.000
6.1	1.6.105	Subsidieregeling sociale woningbouw Haaglanden Zuid-Holland	2.700.000		1.300.000	1.300.000
6.1	1.6.106	Subsidieregeling knelpuntenpot sociale huur en middenhuur Zuid-Holland	10.000.000		1.250.000	2.250.000
6.1	1.6.107	Subsidieregeling Vliegende Brigade Zuid-Holland	3.000.000		2.538.083	2.538.083
6.1	1.6.108	Subsidieregeling Woonvormen senioren Zuid-Holland	1.500.000		0	0
6.2		Subsidieregeling plankosten collectieve wooninitiatieven Zuid-Holland			250.000	250.000
Totaal			23.242.500		5.738.083	8.783.083

Toelichting boekjaar- en projectsubsidies 2022

Voor 1.6.88 Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland een plafond van € 1.000.000 (beleidsdoel 6.1)
De gemeenten van het Samenwerkingsverband Wonen regio Rotterdam hebben, samen met de woningcorporaties en de provincie in het 'Regioakkoord Nieuwe Woningmarktafspraken regio Rotterdam 2018-2030' o.a. afgesproken zich in te zetten voor een meer evenwichtige spreiding van de sociale voorraad over de regio. Het Regioakkoord bevat afspraken over de bijdrage (sociale woningbouw) die elke gemeente levert. Aan de provincie is een bijdrage gevraagd voor het inzetten van een instrument om een evenwichtigere verdeling van de sociale woningen over de regio te stimuleren. Aanvullend op aanscherping van het provinciaal instrumentarium en (wonen) beleid (wijziging Omgevingsbeleid 2019) is gelet op omstandigheden in de regio

Rotterdam (zie ook Toelichting op de regeling) gekozen voor een financiële stimuleringsregeling. In februari 2020 is de Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland vastgesteld door GS. Aanvragen konden worden ingediend met ingang van 1 mei 2020. De subsidieregeling wordt gedekt door bestaand budget dat sinds de Begroting 2019 (Voorjaarsnota 2019) vastgesteld is ter grootte van € 4.000.000 voor vier jaar. Daarbij ontvangt de provincie vanuit de gemeente Rotterdam in totaal een bijdrage van € 1.000.000 voor vier jaar. In totaal bedraagt het subsidiebudget € 5.000.000 voor de looptijd van 4 jaar. In 2020 heeft Provinciale Staten, gelet op de omvang van de aanvragen voor deze subsidieregeling uit de gemeenten uit de regio Rotterdam, lopende 2020 besloten het subsidieplafond van het jaar 2020 te verhogen. Dit is nogmaals zo gedaan in het voorjaar van 2021. Daardoor is in 2021 het volledig restant van de middelen voor deze regeling voor aanvragen opengesteld. We gaan er op dit moment van uit dat de gemeenten in de regio het plafond 2021 zullen uitputten. Om er voor te zorgen dat ook in 2022 nieuwe aanvragen kunnen worden ingediend, wordt er een nieuw plafond voor 2022 voorgesteld.
De dekking voor de subsidieregeling spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam Zuid-Holland staat onder beleidsdoel 6-1 Voldoende woningen op de juiste plek. Dekking komt voort uit bestaande exploitatiemiddelen. De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 6.1.2 Sociale woningvoorraad op peil . Dit draagt bij aan een meer evenwichtige spreiding van de sociale woningvoorraad over de gemeenten in de Rotterdamse regio.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het hoofdsubsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 1.000.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.104 Subsidieregeling woningbouw Holland Rijnland Zuid-Holland een plafond van € 1.400.000 (beleidsdoel 6.1)
De provincie ziet er samen met gemeenten, woningbouwcorporaties en marktpartijen op toe dat er voldoende passende woningen zijn voor verschillende doelgroepen. Daarvoor is voor de regio Holland-Rijnland een Subsidieregeling sociale woningbouw regio Holland Rijnland Zuid-Holland vastgesteld door GS op 23 maart 2021. Het budget voor de Subsidieregeling sociale woningbouw regio Holland Rijnland Zuid-Holland bedraagt in totaal € 4 mln voor de jaren 2021 en 2022. Het subsidieplafond 2021 bedroeg € 3,6 mln. De regio heeft in onderling overleg de hoogte van de aanvragen aangepast naar de hoogte van het subsidieplafond 2021. De regeling zou anders zwaar overtekend zijn. We gaan er op dit moment van uit dat de gemeenten in de regio het plafond 2021 zullen uitputten. Om er voor te zorgen dat ook in 2022 nieuwe aanvragen kunnen worden ingediend, wordt er een nieuw plafond voor 2022 voorgesteld. Naast een aandeel voor 4 gemeenten in aanvraagfase 2, wordt het subsidieplafond nu uitgebreid met aanvullend € 1 miljoen, zodat in grotere mate aan het aantal aanvragen tegemoet zou kunnen worden gekomen.
De dekking voor de subsidieregeling sociale woningbouw Holland Rijnland Zuid-Holland staat onder beleidsdoel 6.1 Voldoende woningen op de juiste plek. Dekking komt voort uit bestaande exploitatiemiddelen.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 6.1.2 Sociale woningvoorraad op peil . Dit draagt bij aan stimulering van de realisatie van sociale huurwoningen in regio's waar de druk op de woningmarkt hoog is en de behoefte aan sociale huurwoningen groot(st). Ook draagt de subsidie bij aan een evenwichtiger gespreide sociale woningvoorraad in deze regio.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 1.400.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.105 Subsidieregeling woningbouw Haaglanden Zuid-Holland een plafond van € 1.300.000 (beleidsdoel 6.1)
De provincie ziet er samen met gemeenten, woningbouwcorporaties en marktpartijen op toe dat er voldoende passende woningen zijn voor verschillende doelgroepen. Daarvoor is voor de regio Haaglanden een Subsidieregeling sociale woningbouw regio Haaglanden Zuid-Holland vastgesteld door GS op 23 maart 2021. Het budget voor de Subsidieregeling sociale woningbouw regio Haaglanden Zuid-Holland bedraagt in totaal € 4 mln voor de jaren 2021 en 2022. Het subsidieplafond 2021 voor deze regeling in 2021 bedroeg € 2,7 mln. De regio

heeft in onderling overleg de hoogte van de aanvragen aangepast naar de hoogte van het subsidieplafond 2021. De dekking voor de subsidieregeling sociale woningbouw Haaglanden Zuid-Holland staat onder beleidsdoel 6-1 Voldoende woningen op de juiste plek. Dekking komt voort uit bestaande exploitatiemiddelen. De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 6.1.2 Sociale woningvoorraad op peil . Dit draagt bij aan stimulering van de realisatie van sociale huurwoningen in regio's waar de druk op de woningmarkt hoog is en de behoefte aan sociale huurwoningen groot(st). Ook draagt de subsidie bij aan een evenwichtiger gespreide sociale woningvoorraad in deze regio.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 1.300.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.106 Subsidieregeling knelpuntenpot sociale huur en middenhuur Zuid-Holland een plafond van € 2.250.000 (beleidsdoel 6.1)
Doel van de subsidieregeling is het versnellen van de realisatie van zelfstandige en onzelfstandige woningen sociale huur en middenhuur. Hiervoor is door GS op 23 maart 2021 de Subsidieregeling Knelpuntenpot sociale huur en middenhuur Zuid-Holland vastgesteld. Gemeenten kunnen een bijdrage aanvragen zodat het financieel tekort op het woningbouwproject kleiner wordt zodat het project gerealiseerd kan worden. In 2021 is de subsidieregeling voor de eerste keer opengesteld met een plafond van € 10 mln. Het volledige plafond 2021 is beschikt. Voorafgaand aan de genoemde subsidieregeling is door PS in de Begroting 2019 via een amendement € 3 mln beschikbaar gesteld bedoeld voor de versnelling van binnenstedelijke transformaties. Van dit budget resteert nog € 1,25 miljoen.Vanwege het grote aantal aanvragen in 2021 wordt het plafond voor 2022 aangevuld met € 1 mln. De dekking voor de subsidieregeling staat onder beleidsdoel 6.1 Voldoende woningen op de juiste plek / beleidsprestatie 6.1.1 Programma Versnelling Woningbouw. Dekking komt voort uit bestaande exploitatiemiddelen. De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 6.1.1 Programma Versnelling Woningbouw . Dit draagt bij aan de versnelde realisatie van woningen sociale huur en middenhuur.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument. Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 2.250.000 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.107 Subsidieregeling vliegende brigade Zuid-Holland een plafond van € 2.538.083 (beleidsdoel 6.1)
De Provincie heeft van het Rijk € 6.190.083 aan procesmiddelen gekregen voor de periode 2021-2022. De provincie heeft besloten de regeling met één jaar te verlengen met inbreng van eigen middelen. Dit budget is bestemd voor de flexibele inzet van expertise en capaciteit aan gemeenten om de snelheid in de voorfase van woningbouwprojecten te bevorderen. Hiervoor is door GS op 23 maart 2021 de Subsidieregeling Vliegende Brigade Zuid-Holland vastgesteld
Het subsidieplafond bedroeg in 2021 € 3 mln. Van het genoemde budget van BZK resteert nog € 2.538.083. De dekking voor de subsidieregeling staat onder beleidsdoel 6.1 / beleidsprestatie 6.1.1. Programma Versnelling Woningbouw ten laste van de specifieke uitkering OVP Flexpool verkregen van BZK van in totaal € 6.190.083. De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 6.1.1 Programma Versnelling Woningbouw . Dit draagt bij aan versnelling van de woningbouw met waarborg voor ruimtelijke en sociale kwaliteit, omdat gemeenten met capaciteit en expertise worden geholpen bij de versnelling van de woningbouwprojecten.
Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen opdrachtgever wenst te worden is subsidie de enige optie.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 2.538.083 en deze op te nemen in de begroting.

Voor 1.6.108 Subsidieregeling woonvormen senioren Zuid-Holland een plafond van € 0 (beleidsdoel 6.1)
De provincie wil de doorstroming bevorderen en nieuwe woonvormen voor senioren stimuleren. Daarvoor is een Subsidieregeling woonvormen senioren Zuid-Holland vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 13 juli 2021.

Gemeenten kunnen een aanvraag doen voor een bijdrage om de bouw te versnellen van woningen voor senioren in de segmenten sociale huur, middenhuur of betaalbare koop. Belangrijk voorwaarde is de aanwezigheid van een centrale ontmoetingsruimte. Het subsidieplafond voor deze regeling in 2021 bedroeg € 1,5 miljoen. Deze eenmalige middelen zijn in 2021 volledig beschikt. In 2022 zijn geen nieuwe middelen voor deze subsidieregeling beschikbaar. Om aanvragen in 2022 te kunnen afwijzen moet het subsidieplafond op € 0 worden vastgesteld. Voor deze subsidieregeling is er geen dekking in 2022 binnen de begroting. Om die reden wordt het subsidieplafond op nihil gezet.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 6.1.1 Programma Versnelling Woningbouw. Het versnellen van de bouw van zelfstandige seniorenwoningen met een centrale ontmoetingsruimte draagt bij aan de doorstroming binnen de bestaande woningvoorraad en aan het stimuleren van nieuwe woonvormen voor senioren.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 0 en deze op te nemen in de begroting.

Voor Subsidieregeling plankosten collectieve wooninitiatieven Zuid-Holland een plafond van € 250.000 (beleidsdoel 6.2)
De provincie wil de bouw van collectieve woonvormen stimuleren. Daarvoor zal medio november 2021 de Subsidieregeling plankosten collectieve wooninitiatieven Zuid-Holland worden vastgesteld door Gedeputeerde Staten. De eerste openstelling van deze subsidieregeling zal begin 2022 zijn. Bewonersgroepen kunnen een aanvraag doen voor een bijdrage voor het inhuren van professionele begeleiding bij het opstellen van een projectplan waarin de haalbaarheid van de collectieve woonvorm wordt onderzocht. Verdeling van de subsidie vindt plaats op volgorde van binnenkomst. De dekking voor de subsidieregeling staat onder beleidsdoel 6.2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving / beleidsprestatie 6.2.1 Versterken (ruimtelijke) kwaliteit en vitaliteit. Dekking komt voort uit bestaande exploitatiemiddelen.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 6.2.1 (Ruimtelijke) kwaliteit en vitaliteit in de leefomgeving. Stimuleren van particulier opdrachtgeverschap van collectieve woonvormen door bewonersgroepen, waardoor wordt aangesloten op de woonvraag van deze groepen en innovatie in woonvormen wordt gestimuleerd.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument
Gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het subsidieplafond vast te stellen op een bedrag van € 250.000 en deze op te nemen in de begroting.

Ambitie 7 Gezond en veilig Zuid-Holland

Begrotingssubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
7.1	Stepforward projecten BV t.b.v. Oude Tongen	3.200.000			
7.2	Stichting Wandelnet	40.000		40.000	40.000
7.2	Stichting Landelijk Fietsplatform	40.000		40.000	40.000
7.2	Gemeente Dordrecht t.b.v. recreatiebeheer Nieuwe Dordtse Biesbosch	74.000	66.959		66.959
7.2	Gemeente Dordrecht als rechtsopvolger van Parkschap Nationaal Park De Biesbosch	412.000	340.570		340.570
7.2	Gemeente Pijnacker-Nootdorp t.b.v. het beheer recreatiegebied de Dobbeplas en Groene Keijzer	278.000	250.200		250.200
7.2	Natuur- en recreatieschap IJsselmonde t.b.v. het beheer recreatiegebied	418.000	335.394		335.394
7.2	Coöperatief Beheer Groengebieden Midden Delfland (CBG), de rechtsopvolger van het recreatieschap Midden Delfland	153.000	111.525		111.525

Beleids-doel	Naam instelling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
	t.b.v. het beheer recreatiegebied				
7.2	Natuur- en recreatieschap Groenalliantie Midden-Holland t.b.v. het beheer recreatiegebied	1.875.000	1.682.347		1.682.347
7.2	Natuur- en recreatieschap Voorne-Putten- Rozenburg t.b.v. het beheer recreatiegebied	1.001.000	900.038		900.038
7.2	Voet en fietsveren gemeente Kaag en Braassem, gemeente Krimpenerwaard en gemeente Ridderkerk	69.000	69.000		69.000
7.2	gemeente Dordrecht t.b.v. kwaliteitsimpuls Nieuwe Dordtse Biesbosch			300.000	300.000
7.2	Jeugdfonds Sport en Cultuur t.b.v. uitvoering samenwerkingsovereenkomst tussen PZH en Jeugdfonds in het kader van sport en Bewegen			50.000	50.000
7.2	Staatsbosbeheer t.b.v. beheer recreatiegebieden in eigendom van Staatbosbeheer			1.184.000	1.184.000
7.2	Staatsbosbeheer namens de Recreatieschappen t.b.v. flexibele deel recreatieschappen			1.184.000	1.184.000
Totaal		7.560.000	3.756.033	2.798.000	6.554.033

Toelichting begrotingssubsidies 2022

De begrotingssubsidie aan Stichting Wandelnet t.b.v. uitvoeringsprogramma wandelaar in beeld voor een bedrag van € 40.000 (beleidsdoel 7.2)

De boven provinciale inzet voor het recreatief wandelen heeft de provincie Zuid-Holland samen met de andere provincies en het Rijk uitbesteed aan Stichting Wandelnet. In het Uitvoeringsprogramma “de wandelaar in beeld” voor 2020 t/m 2023 heeft de stichting haar werkzaamheden als volgt verdeeld:

- organiseren van de basisinfrastructuur (waaronder dagelijks onderhoud door vrijwilligers)
- stimuleren toepassing en gebruik (waaronder informatievoorziening en productontwikkeling)
- kennis & monitoring
- belangenbehartiging & lobby

Het uitvoeringsprogramma beslaat een periode van 4 jaar met totaal ingeschatte kosten van € 148.000, de bijdrage wordt jaarlijks aangevraagd. Voor 2022 betreft het de aanvraag voor het 3e jaar van het uitvoeringsprogramma. De dekking in de begroting vindt plaats onder beleidsprestatie 7.2.1 - Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie – Provinciale middelen.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.
Er zijn alternatieven overwogen. Het betreft een deelname aan een landelijke uitvoeringsprogramma dat ten goede komt aan alle wandelaars. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 40.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Stichting Landelijke Fietsplatform voor een bedrag van € 40.000 (beleidsdoel 7.2)

De boven provinciale inzet voor het recreatief fietsen heeft de provincie Zuid-Holland samen met de andere provincies en het Rijk uitbesteed aan het Landelijk Fietsplatform.
In het meerjarenprogramma voor 2020 t/m 2023 heeft het Landelijk Fietsplatform haar werkzaamheden als volgt verdeeld:

- het omzetten van bestaande Langeafstand fietsroutes naar een beperkt aantal landelijk icoonroutes
- organiseren van de basisinfrastructuur (onderhoud aan markeringen langs de route)

- stimuleren toepassing en gebruik (waaronder informatievoorziening en productontwikkeling)
- kennis & monitoring (waaronder een jaarlijkse kwaliteitsmonitor per provincie)
- belangenbehartiging, lobby en internationale samenwerking

Het uitvoeringsprogramma beslaat een periode van 4 jaar met totaal ingeschatte kosten van € 153.000, de bijdrage wordt jaarlijks aangevraagd. Voor 2022 betreft het de aanvraag voor het 3e jaar van het uitvoeringsprogramma. De dekking in de begroting vindt plaats vanuit de provinciale middelen De dekking in de begroting vindt plaats onder beleidsprestatie 7.2.1 - Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie – Provinciale middelen.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.
Er zijn geen alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. Subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 40.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan gemeente Dordrecht t.b.v. kwaliteitsimpuls Nieuwe Dordtse Biesbosch voor een bedrag van € 300.000 (beleidsdoel 7.2)

De Nieuwe Dordtse Biesbosch in de gemeente Dordrecht is een project van 500 ha nieuw groen in het kader van het programma Recreatie om de Stad (Rods). De Nieuwe Dordtse Biesbosch (NDB) bestaat uit de natuur- en recreatiegebieden Tongplaat, Louisa- en Cannemanspolder, Zuidplaatje, Kop van ’t Land en Noorderdiepzone. De Louisa- en Cannemanspolder is een provinciaal recreatiegebied en wordt in eigendom en beheer overgedragen aan de gemeente Dordrecht, die ook al andere recreatiegebieden in en rond NDB beheert. Zodoende ontstaat samenhang in het gebied, met één beheerloket waar gebruikers voor alle recreatiegebieden terecht kunnen. Onderdeel van de afspraken is dat de gemeente de ruimte krijgt kwaliteitsimpulsprojecten in de NDB uit te voeren. Nu de aanleg is afgerond, kunnen namelijk met relatief geringe investeringen de aantrekkelijkheid, bruikbaarheid en beweegvriendelijkheid van het groengebied als geheel vergroot worden. Voorgestelde maatregelen zijn onder meer een wandelverbinding naar de NDB vanuit de stad, aanleg ontbrekende ruiterroutes, aanleg vissteigers, verbeteren mindervaliden pad, realiseren sport- en spelvoorzieningen, planten bomen en doortrekken wandelpad NDB naar aangrenzend recreatiegebied De Elzen. Realisatie is gepland in 2022. De maatschappelijke baten zijn: bijdrage aan de gezondheid van mensen, door ze via o.a. voldoende groen te stimuleren ‘om de hoek’ te bewegen, te sporten of juist lekker te ontspannen. Beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.
Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar wenst te worden is subsidie de enige optie.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 300.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Jeugdfonds Sport en Cultuur t.b.v. uitvoering samenwerkingsovereenkomst tussen PZH en Jeugdfonds in het kader van sport en Bewegen voor een bedrag van € 50.000 (beleidsdoel 7.2)

In de uitwerking van de Startnotitie Sport en Recreatie legt de provincie een groot belang om meer jeugd, met een focus op jeugd uit gezinnen met een laag inkomen, te laten voldoen aan de beweegnorm. De subsidie is in de begroting opgenomen onder beleidsdoel 7.2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving.
De maatschappelijke baten zijn: beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.
Er zijn wel alternatieven voor het instrument subsidie overwogen. De Zuid-Hollandse jeugd heeft profijt van de werkzaamheden, niet direct de provincie zelf daarom is subsidie is het meest geëigende instrument.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 50.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Staatsbosbeheer t.b.v. beheer recreatiegebieden in eigendom van Staatbosbeheer voor een bedrag van € 1.184.000 (beleidsdoel 7.2)

De provincie ondersteunt het beheer van recreatiegebieden in beheer bij derden. Het beschikbare provinciale budget wordt ingezet voor het beheer van de recreatiegebieden in eigendom en beheer bij een aantal natuur- en recreatieschappen. Momenteel is er voor de recreatiegebieden in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer geen provinciaal budget beschikbaar voor beheer van deze gebieden. In 2016 heeft Provinciale Staten besloten uit de natuur- en recreatieschappen te treden waarbij afspraken zijn gemaakt over de inzet van de provinciale bijdrage aan het beheer van deze Schapsgebieden. Afgesproken is dat de Provincie de mogelijkheid heeft om de bijdragen aan de natuur en recreatieschappen over de periode 2022 tot en met 2025 ook in te gaan zetten voor andere gebieden dan de Schapsgebieden. Het gaat om jaarlijks een bedrag van € 591.000 dat de Provincie flexibel kan inzetten ('flexibele deel').

In navolging van de startnotitie Sport en Recreatie is de beleidskeuze gemaakt om de provinciale middelen in de toekomst in te zetten op die plekken waar de recreatiedruk het hoogste is en de beschikbare financiële middelen onvoldoende zijn om die druk te kunnen opvangen. Ten aanzien van het flexibele deel voor de periode 2022 tot en met 2025 blijft de helft hiervan beschikbaar voor de Schapsgebieden en de andere helft voor de gebieden in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer. Deze subsidie heeft betrekking op de gebieden in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer. De subsidie wordt financieel gedekt uit bestaande exploitatiemiddelen voor recreatiebeheer in Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving, beleidsprestatie 7-2-1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.

De maatschappelijke baten zijn: Bijdrage aan de gezondheid van mensen, door ze via o.a. voldoende groen te stimuleren 'om de hoek' te bewegen, te sporten of juist lekker te ontspannen.

Beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.

Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar is, is subsidie de enige optie.

Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 1.184.000 en deze op te nemen in de begroting.

De begrotingssubsidie aan Staatsbosbeheer namens de Recreatieschappen t.b.v. flexibele deel recreatieschappen voor een bedrag van € 1.184.000 (beleidsdoel 7.2)

De provincie ondersteunt het beheer van recreatiegebieden in beheer bij derden. Het beschikbare provinciale budget wordt ingezet voor het beheer van de recreatiegebieden in eigendom en beheer bij een aantal natuur- en recreatieschappen. Momenteel is er voor de recreatiegebieden in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer geen provinciaal budget beschikbaar voor beheer van deze gebieden. In 2016 heeft Provinciale Staten besloten uit de natuur- en recreatieschappen te treden waarbij afspraken zijn gemaakt over de inzet van de provinciale bijdrage aan het beheer van deze Schapsgebieden. Afgesproken is dat de Provincie de mogelijkheid heeft om de bijdragen aan de natuur en recreatieschappen over de periode 2022 tot en met 2025 ook in te gaan zetten voor andere gebieden dan de Schapsgebieden. Het gaat om jaarlijks een bedrag van € 591.000,- euro dat de Provincie flexibel kan inzetten ('flexibele deel').

In navolging van de startnotitie Sport en Recreatie is de beleidskeuze gemaakt om de provinciale middelen in de toekomst in te zetten op die plekken waar de recreatiedruk het hoogste is en de beschikbare financiële middelen onvoldoende zijn om die druk te kunnen opvangen.

Ten aanzien van het flexibele deel voor de periode 2022 tot en met 2025 blijft de helft hiervan beschikbaar voor de Schapsgebieden en de andere helft voor de gebieden in eigendom en beheer van Staatsbosbeheer. De subsidie wordt op basis van het Mandaat en Volmachtsbesluit Gemeenschappelijk Regeling en het Volmachtsbesluit aangevraagd door Staatsbosbeheer namens de Recreatieschappen. De subsidie wordt financieel gedekt uit bestaande exploitatiemiddelen voor recreatiebeheer in Beleidsdoel 7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving, beleidsprestatie 7-2-1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.

De maatschappelijke baten zijn: bijdrage aan de gezondheid van mensen, door ze via o.a. voldoende groen te stimuleren 'om de hoek' te bewegen, te sporten of juist lekker te ontspannen.

Beleidsprestatie 7.2.1 Recreatie, Sport, kennisontwikkeling en Innovatie.

Als alternatief voor het instrument subsidie is opdrachtverstrekking overwogen. Omdat de provincie geen eigenaar is, is subsidie de enige optie.
Gevraagd wordt aan provinciale staten om de begrotingssubsidie vast te stellen op € 1.184.000 en deze op te nemen in de begroting.

Boekjaar- en projectsubsidies 2022 in vergelijking met 2021 (in €)

Beleids-doel	Subsidie-regeling-nummer	Titel van regeling	Maximaal te subsidiëren 2021	Kadernota 2022	Begroting 2022	Maximaal te subsidiëren 2022
7.1	1.6.96	Subsidieregeling Opruiming drugsafval Zuid-Holland 2021	104.899		104.899	104.899
7.2	1.6.109	Subsidieregeling beheer recreatiegebieden Zuid-Holland		2.364.000		2.364.000
Totaal			104.899	2.364.000	104.899	2.468.899

Toelichting boekjaar- en projectsubsidies 2022

Niet van toepassing.

Paragraaf Verbonden Partijen

Opzet paragraaf

De paragraaf Verbonden Partijen bevat:
- de visie en de beleidsvoornemens over verbonden partijen;
- de lijst van verbonden partijen, uitgesplitst naar type.

Daarnaast wordt Provinciale Staten (PS), volgens afspraak, als volgt geïnformeerd:
- Eens per jaar in september wordt het onderwerp verbonden partijen in al zijn facetten in de Statencommissie Bestuur en Middelen geagendeerd. De leden van de Statencommissies worden hiervoor uitgenodigd.
- Eens per jaar in juni biedt GS een analyse van de jaarrekening en begroting van alle verbonden partijen aan volgens een afgesproken format.

Visie en beleidsvoornemens

De visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen zijn uitgewerkt in Paragraaf 4.6 van de Financiële verordening provincie Zuid-Holland 2021. Deze paragraaf bevat het kader dat PS aan GS meegeven voor het aangaan, beheren, wijzigen en beëindigen van een deelneming in een andere publieke of private rechtspersoon. Het betreft:
- de beleidsuitgangspunten;
- de besluitvorming;
- de provinciale vertegenwoordiging in verbonden partijen;
- het beheer van verbonden partijen;
- de opdracht aan GS om de kaders uit te werken in beleidsregels.

Paragraaf 4.6 van de Financiële verordening provincie Zuid-Holland 2021 wordt in oktober 2021 voor vaststelling aan PS aangeboden. De beleidsregels van GS zullen nadien in werking treden.

Tabel verbonden partijen

De tabel van de verbonden partijen is onderverdeeld naar de volgende categorieën:
- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen;
- overige verbonden partijen.

Deze laatste categorie is opgenomen naar aanleiding van een aanbeveling door de commissie BBV. In de aanbeveling is aangegeven dat formeel juridisch geen sprake is van een verbonden partij door:
- het ontbreken van een financieel belang zoals gedefinieerd in het BBV, maar er wel sprake is van een structurele bekostiging in overwegende mate van (de activiteiten van) een organisatie via één of meer provinciale geldstromen (begrotingsfinanciering, subsidie en overeenkomst van opdracht); én
- een bestuurlijk belang.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Financieel belang 2020	Financieel belang 2021	Financieel belang 2022	Structurele bijdrage 2022	Incidentele bijdrage 2022	Verwacht resultaat 2022	Eigen vermogen 01-01-2022	Eigen vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 01-01-2022	Vreemd vermogen 31-12-2022	PZH% stemaandeel 2022	Vertegenwoordiging
Gemeenschappelijke regeling												
DCMR Milieudienst Rijnmond	30.723.184	31.248.831	31.092.209	28.792.209	2.300.000	n.n.b.	3.200.000	4.134.000	10.000.000	10.700.000	37.5%	Meervoudig
Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	9.433.613	8.109.816	6.385.768	6.385.768	n.n.b.	n.n.b.	1.760.000	1.896.109	7.691.658	7.689.956	34%	Meervoudig
Omgevingsdienst West-Holland	3.721.822	3.022.000	3.080.000	2.530.000	550.000	327.000	406.000	1.318.000	7.500.000	7.500.000	14%	Meervoudig
Omgevingsdienst Midden-Holland	3.484.949	3.234.228	3.394.979	3.334.979	60.000	n.n.b.	2.207.000	2.220.000	8.804.000	8.457.000	18%	Meervoudig
Omgevingsdienst Haaglanden	9.752.049	7.706.940	9.309.594	8.562.321	747.273	n.n.b.	1.071.400	1.071.400	17.872.800	18.512.000	29	Meervoudig
Wegschap Dordtse Kil	200.000	25.000	25.000	25.000	n.n.b.	3.663.000	11.361.000	14.177.000	46.182.000	42.326.000	42%	Meervoudig
GR Grondbank RZG Zuidplas	902.000	760.000	0	n.n.b.	n.n.b.	11.000.000	-7.000.000	n.n.b.	91.000.000	91.000.000	40%	Meervoudig
Randstedelijke Rekenkamer	410.804	n.n.b.	n.n.b.	505.714	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	31%	Meervoudig
Centrumregeling Limessamenwerking UNESCO Werelderfgoed	180.000	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	Enkelvoudig
Totaal	58.808.421	54.106.815	53.287.550	50.135.991	3.657.273	14.990.000	13.005.400	24.816.509	189.050.458	186.184.956		

Vennootschappen en coöperaties

Naam	Nominale waarde PZH aandelen 2019	Nominale waarde PZH aandelen 2020	Intrinsieke waarde aandelen 2019	Intrinsieke waarde aandelen 2020	Verwacht resultaat 2020	Eigen vermogen 01-01-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 01-01-2020	Vreemd vermogen 31-12-2019	PZH% stemaandeel 2020	Vertegenwoordiging
Vennootschappen en cooperaties											
ROM-D Holding NV	3.857	3.857	3.452	3.484	38.370	4.218.424	4.156.794	2.162.381	2.150.993	PZH: 0,1% Dordrecht: 69% Zwijndrecht: 20,5% Papendrecht: 3,3% Sliedrecht: 2,8% Hendrik Ido Ambacht: 2,4% Alblassrdam: 2%	Enkelvoudig
ROM-D Capital BV	10.000.000	10.000.000	8.868.011	8.948.358	166.628	18.391.061	18.557.689	1.048	3.408	PZH: 48,2% ROM-D Holding NV: 22,1% Gemeente Dordrecht: 29,7%	Enkelvoudig
InnovationQuarter (IQ)	25.000.000	25.000.000	20.946.185	19.952.209	-2.475.000	52.156.000	49.681.000	10.143.000	18.196.000		Enkelvoudig
Proav NV	n.n.b.	n.n.b.	3.576.081	3.199.144	-376.937	3.576.081	3.199.144	698.556	746.010	Provincie is enig aandeelhouder	Meervoudig
Warmtebedrijf Holding	1.800.000	1.800.000	1.115.864	719.045	-13.426.000	30.535.000	21.384.000	110.976	125.570.000		Enkelvoudig

Naam	Nominale waarde PZH aandelen 2019	Nominale waarde PZH aandelen 2020	Intrinsieke waarde aandelen 2019	Intrinsieke waarde aandelen 2020	Verwacht resultaat 2020	Eigen vermogen 01-01-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 01-01-2020	Vreemd vermogen 31-12-2019	PZH% stemaandeel 2020	Vertegenwoordiging
B.V.										PZH: 2,5% Gemeente Rotterdam: 97,5%	
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	141.806	141.806	45.526.007	47.837.026	221.000.000	4.153.970.805	4.364.000.000	145.535.000.000	155.262.000.000		Enkelvoudig
Nederlandsche Waterschaps Bank (NWB) N.V.	4.538	4.538	2.188.306	2.239.955	81.000.000	1.740.448.226	1.782.000.000	94.464.000.000	105.100.000.000		Enkelvoudig
PZEM N.V.	n.n.b.	n.n.b.	705.037	720.937	-21.841.000	1.346.621.000	1.398.831.000	940.039.000	850.880.000		Enkelvoudig
Houdstermaatschappij Zuid-Holland B.V.	9.795.000	16.749.000	5.365.011	10.971.926	-1.347.085	5.365.011	10.971.926	103.852	99.631	PZH is 100% aandeelhouder	Meervoudig
Cooperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-282.341	923.980	641.640	n.n.b.	n.n.b.		Enkelvoudig
EnergiiQ	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.		Enkelvoudig
Warmteparticipatiefonds	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.		Enkelvoudig
Totaal	46.745.201	53.699.201	88.293.954	94.592.084	262.456.635	7.356.205.588	7.653.423.193	240.952.258.813	261.359.646.042		

Overige verbonden partijen

Naam	Nominale waarde PZH aandelen 2019	Nominale waarde PZH aandelen 2020	Intrinsieke waarde aandelen 2019	Intrinsieke waarde aandelen 2020	Verwacht resultaat 2020	Eigen vermogen 01-01-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 01-01-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	PZH% stemaandeel 2020	Vertegenwoordiging
Overige verbonden partijen											
Commanditaire Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V.	1.354.534	1.354.534	601.279	631.674	445	8.803.000	9.248.000	32.697.000	29.316.000	PZH: 6,83% Gemeente Westland: 38,4% HHR Delfland: 4,5% Bankpartijen: 49,75%	Enkelvoudig
ROM-Drechtsteden Kil III C.V.	561.326	561.326	549.024	574.950	446.565	9.456.907	9.903.472	8.921.914	8.802.577	PZH: 5,8% Gemeente Dordrecht: 7,4% Zwijndrecht: 2,7% Papendrecht: 1,8% Sliedrecht: 1,5% Hendrik Ido Ambacht: 1,3% Alblasserdam: 1,1% Rotterdam: 5,2% ROM-D Beheer NV: 0,4%	Enkelvoudig

Naam	Nominale waarde PZH aandelen 2019	Nominale waarde PZH aandelen 2020	Intrinsieke waarde aandelen 2019	Intrinsieke waarde aandelen 2020	Verwacht resultaat 2020	Eigen vermogen 01-01-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 01-01-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	PZH% stemaandeel 2020	Vertegenwoordiging
										ROM-D Capital BV: 62,9%	
Fonds Nazorg	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	240.000	2.739.000	2.979.000	47.724.000	49.996.000	N.v.t.	Enkelvoudig
Totaal	1.915.860	1.915.860	1.150.303	1.206.624	687.010	20.998.907	22.130.472	89.342.914	88.114.577		

Stichtingen en verenigingen

Naam	Nominale waarde PZH aandelen 2019	Nominale waarde PZH aandelen 2020	Intrinsieke waarde aandelen 2019	Intrinsieke waarde aandelen 20209	Verwacht resultaat 2020	Eigen vermogen 01-01-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 01-01-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	PZH% stemaandeel 2020	Vertegenwoordiging
Stichtingen en verenigingen											
Vereniging Interprovinciaal	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	2.269.884	4.462.159	4.533.106	10.121.294	12.255.339		Enkelvoudig

Naam	Nominale waarde PZH aandelen 2019	Nominale waarde PZH aandelen 2020	Intrinsieke waarde aandelen 2019	Intrinsieke waarde aandelen 20209	Verwacht resultaat 2020	Eigen vermogen 01-01-2020	Eigen vermogen 31-12-2020	Vreemd vermogen 01-01-2020	Vreemd vermogen 31-12-2020	PZH% stemaandeel 2020	Vertegenwoordiging
Overleg & BIJ12											
Huis van de Nederlandse Provincies	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.		Enkelvoudig
Vanguard Initiative	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.		Enkelvoudig
Regio Randstad (P4)	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.		Enkelvoudig
Totaal			0	0	2.269.884	4.462.159	4.533.106	10.121.294	12.255.339		

Reserves, voorzieningen en risico's

In verband met de verslechterde financiële situatie of vooruitzichten zijn voor enkele verbonden partijen voorzieningen getroffen en/of reserves gevormd om de financiële gevolgen in de toekomst af te dekken.

In verband met de verslechterde financiële situatie of vooruitzichten zijn voor enkele verbonden partijen voorzieningen getroffen en/of reserves gevormd om de financiële gevolgen in de toekomst af te dekken.

Reserves (bedragen x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
InnovationQuarter	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7	0	3,0	3,0
Risicoreserve Energiefonds* (Houdstermaatschappij Zuid-Holland):	N.v.t.	3,0	9	18,1	41,2	50,8	50,8	5,3
Nazorg stortplaatsen	-	-	-	-	4,4	4,3	4,3	4,3
Totaal	4,7	7,7	13,7	22,8	50,3	55,1	58,1	12,6

*Vanaf 2020 bevat de risicoreserve Energiefonds tevens de risicoreservering voor het innovatiefonds Energiiq

Voorziening (bedragen x € 1 mln.)	2015	2016	2017	2018	2019	*2020	*2021	*2022
Warmtebedrijf Holding B.V.	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
ROM-D Capital B.V.	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,1	1,1	1,1
Houdstermaatschappij Zuid-Holland	0	0	0	0,6	0,6	5,8	5,8	5,8
Grondbank RZG Zuidplas	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6	6,9	0	0
Nazorg stortplaatsen	-	-	-	-	3,9	4,0	4,4	4,8
InnovationQuarter	0	0	0	0	0	5,0	5,0	5,0
Totaal	13,1	13,2	13,2	13,8	17,7	24,6	18,1	18,5

*Op basis van Jaarrekeningen 2020 van de verbonden partijen

Nr.	Beleidsmatige risico's		Ambitie
5	Deelnamerisico ROM-D Capital B.V.	i	4-1
6	Deelnamerisico InnovationQuarter	i	4-1
10	Risico gekoppeld aan de provinciale energietransitie	i	3-2

*In de jaarrekening 2020 zijn beleidsmatige risico's nr. 10 en 24 samengevoegd in 'Risico gekoppeld aan de provinciale energietransitie'

Nr.	Financiële risico's (geprioriteerd op netto effect) (bedragen x € 1 mln)		Max. schade	Kans van optreden	Effect netto (i)	Effect netto (s)	Ambitie
14	Waardeontwikkeling grondaandeel Zuidplas	i	22,2	0-25%	2,8		6-3
16	BRZO / RIE-bedrijven kunnen niet meer aan vergunningplicht voldoen	s	15	0-25%		1,9	7-1
18	Omgevingsrisico's vergunningverlening, toezicht en handhaving	s	5	25-50%		1,9	7-1
	Totaal				6,2	3,8	

* Voor nadere toelichting zie paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

In de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing gaat het om de vraag in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de financiële omvang van deze risico's, afgezet tegen de weerstandscapaciteit. Dit zijn de financiële middelen die de provincie beschikbaar heeft of beschikbaar kan maken om zo nodig de financiële gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen en de overige financiële kengetallen geven een zo betrouwbaar en verantwoord mogelijk inzicht in de financiële positie van de provincie.
Deze paragraaf is als volgt opgebouwd:

- Een toelichting op het huidige beleid en de doelstellingen voor 2023
- Het weerstandsvermogen van de provincie:
  - Een inventarisatie van de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit
  - De berekening van het structurele en incidentele weerstandsvermogen
  - Overzicht van bufferreserves en omvang risicoreservering in PZI
- De financiële kengetallen met duiding van de financiële positie
- De risico's

In de bijlage bij deze paragraaf is een uitleg van de financiële kengetallen opgenomen.

Beleid

Het beleid voor weerstandsvermogen en risicobeheersing is wettelijk verankerd in het Besluit Begroten en Verantwoorden en in het eigen beleid van de provincie in de vorm van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de Financiële verordening:

- wettelijk kader, artikel 11 van Besluit Begroten en Verantwoorden;
- Financiële verordening provincie Zuid-Holland 2021, Paragraaf 4.4 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de financiële verordening is vastgelegd dat Gedeputeerde Staten zorg dragen voor een organisatiebreed systeem van risicomanagement dat leidt tot een integraal en transparant inzicht in risico's dat het proces van sturing, beheersing, besluitvorming en verantwoording op de verschillende niveaus in de organisatie ondersteunt. Dit alles om het beslag op beschikbare middelen meer in balans te brengen met voorziene risico's en de transparantie, wendbaarheid en flexibiliteit te vergroten.

Als een risico met financiële gevolgen zich voordoet, geldt de onderstaande volgorde van afdekking:

a. het risico wordt afgedekt door de middelen die beschikbaar zijn gesteld ter afdekking van risico's binnen het desbetreffende beleidsdoel;
b. voor zover de middelen als bedoeld onder a ontoereikend zijn, wordt het risico afgedekt door de vrije ruimte en niet-juridische beklemde middelen binnen de ambitie waaronder het beleidsdoel valt;
c. alleen voor zover de middelen als bedoeld onder a en b ontoereikend zijn, komt het risico ten laste van de algemene middelen.

Deze benadering impliceert dat risico's worden afgedekt op het niveau waarop dit risico kan worden beheerst. In praktijk betekent dit dat operationele projectrisico's binnen het opdrachtbudget worden afgedekt dan wel een bufferreserve wordt opgenomen binnen een ambitie. In de paragraaf Weerstandsvermogen worden slechts die risico's opgenomen die niet op een lager niveau worden afgedekt, oftewel de netto strategische risico's.

Het huidige beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen is behoedzaam: er wordt een weerstandsratio van minimaal 2 aangehouden voor de netto strategische risico's, zowel voor de incidentele als structurele risico's. Dat wil zeggen dat voor iedere euro die de provincie als risico loopt, er tenminste twee euro als weerstandscapaciteit tegenover staan. De weerstandscapaciteit bestaat uit de beschikbare en beschikbaar te maken middelen om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen.

Wat willen we bereiken in 2022?
In 2022 wordt ingezet op de doorontwikkeling en implementatie van het systeem van risicomanagement. In de eerste plaats betreft dit de systematiek voor risicoreserveringen, zodat op eenduidige wijze middelen worden gereserveerd ter afdekking van risico's. Dit vraagt ook om extra inzet op kwantitatieve risicoanalyses om de risicoprofielen van met name de investeringsprojecten en fondsen in kaart te brengen. Dit moet bijdragen aan efficiënte inzet van middelen en zodoende een bijdrage leveren aan een realistische begroting en realisatiekracht.
In de tweede plaats wordt de verbreding van het risicomanagement naar complexe opdrachten in de organisatie voortgezet. Hierbij gaat het niet primair om de financiële risico's, maar is met name aandacht voor beleidsinhoudelijke en politiek-bestuurlijke risico's. Een gestructureerde analyse van risico's moet bijdragen aan de beheersing van deze complexe en daarmee risicovolle opdracht en tevens ondersteuning bieden bij de besluitvorming over en eventuele prioritering van opdrachten.
In de derde plaats wordt ingezet op het vergroten van risicobewustzijn in de organisatie door communicatie over en trainingen in risicomanagement gericht op verschillende doelgroepen. Tevens wordt vanuit risicomanagement een bijdrage geleverd aan thema's als integriteit, informatieveiligheid, fraude en ondermijning met als doel om de weerbaarheid van de organisatie te bepalen en te vergroten.

Inventarisatie risico's en benodigde weerstandscapaciteit

In deze paragraaf worden de netto strategische risico's toegelicht die de benodigde weerstandscapaciteit bepalen. Vanaf begrotingsjaar 2019 wordt bij het inventariseren van risico's nadrukkelijk aandacht besteed aan de relatie tussen de risico's en de risicobuffers binnen de begrotingsprogramma's. Dit heeft ertoe geleid dat er een onderscheid is gemaakt tussen beleidsmatige risico's, die (nog) geen financiële afdekking behoeven vanuit de algemene reserve, en de financiële risico's, die worden meegenomen voor het bepalen van het weerstandsvermogen. De beleidsmatige risico's zijn opgenomen vanwege politiek/bestuurlijke importantie en/of om de ontwikkeling van deze risico's in relatie tot de aangehouden buffers op het niveau van de begrotingsprogramma's te kunnen blijven volgen.

Risico's in relatie tot de coronacrisis

Toelichting op de inventarisatie van de risico's
Dit zijn de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de laatste actualisatie van de risico's in Jaarrekening 2020:

- Waardeontwikkeling grondaandeel Zuidplas (#14): het risico (netto effect) is licht gestegen met € 0,2 mln vanwege actualisatie van de boek- en marktwaardes. Hier staat tegenover dat de provinciale verliesvoorziening van € 6,9 mln is vervallen naar aanleiding van de getekende Bestuursovereenkomst en de Koopovereenkomst.
- Natuuropgave realiseren binnen wettelijke verplichting (#15): dit risico is verbreed van de natuuropgave Natuurnetwerk Nederland naar ook de Natura 2000 opgave.
- De Europese Commissie kan subsidiabiliteit van uitgaven betwisten (programma periode 2014-2020) (#17): dit risico (netto effect) is gedaald met € 1,4 mln vanwege een afname van lopende subsidies en een kleinere kans van optreden door de gebleken werking van getroffen maatregelen.
- Doorlevering gronden TBO's (#21): dit risico is als PM opgenomen, aangezien de kans op het optreden als nihil wordt ingeschat; op het moment van optreden is het financiële gevolg niet eenduidige te kwantificeren.

- Claims op subsidieregeling bedrijventerreinen (#23): het risico (netto effect) is gestegen met € 0,3 mln door een herijking van kans en risico.
- Rijksbijdrage subsidieregeling MIT (#32): het risico (netto effect) is gedaald met € 0,4 mln door een neerwaartse bijstelling van de bijdrage van het Rijk.
- Procedures Bibob (#33): dit is een nieuw risico. Het betreft het risico dat derden juridische- en bezwaarprocedures aanspannen tegen de provincie naar aanleiding van de uitvoering van de Wet Bibob. Dit risico is gekwantificeerd op een kans van 0-25% en een maximale schade van € 8 mln.
- Geen aflossing van garantstellingen (#19): het risico is met € 0,7 mln gedaald vanwege een neerwaartse bijstelling van de garantstellingen van € 5,9 mln.

De totaal benodigde *incidentele* weerstandscapaciteit is gedaald van € 14,7 mln naar € 12,5 mln. De totaal benodigde *structurele* weerstandscapaciteit is ongewijzigd en bedraagt € 4,8 mln.

Nr.	Beleidsmatige risico's		Beleidsdoel
1	Schadeclaims vergunningverlening ontgrondingen	s	7.1
2	Renterisico	s	8
4	Risico's PMR	i	5.1
5	Deelnamerisico ROM-D Capital B.V.	i	4.1
6	Deelnamerisico InnovationQuarter	i	4.1
8	Meerkosten als gevolg van onverwachte incidenten bij projecten in uitvoering	i	2.1
9	Risico's informatieveiligheid	i	8.1
10	Risico gekoppeld aan de provinciale opgave Energietransitie	i	3.2
15	Financiële gevolgen NNN/UPG	s	5.1
21	Doorlevering gronden TBO's	i	5.1
27	Impact PAS-uitspraak	i	1
28	Opbrengstverliezen OV	i	2.1

Nr.	Financiële risico's (geprioriteerd op netto effect) (bedragen x € 1 mln)		Max. schade	Kans van optreden	Effect netto (i)	Effect netto (s)	Beleids-doel
22	Meerkosten a.g.v. onverwachte incidenten areaal	i	25	0-25%	3,1		2.2
14	Waardeontwikkeling grondaandeel Zuidplas	i	22,2	0-25%	2,8		6.3
16	BRZO / RIE-bedrijven kunnen niet meer aan vergunningplicht voldoen	s	15	0-25%		1,9	7.1
18	Omgevingsrisico's vergunningverlening, toezicht en handhaving	s	5	25-50%		1,9	7.1
19	Geen aflossing van garantstellingen	i	11,1	0-25%	1,4		8
25	Informatieverzoeken Wob	i	3	25-50%	1,1		1.1
33	Procedures Bibob	i	8	0-25%	1,0		1.1
31	Financiële afwikkeling herindeling Vijfheerenlanden	i	7,5	0-25%	0,9		1.1
32	Rijksbijdrage subsidieregeling MIT	i	6,5	0-25%	0,8		4.1
23	Claims op subsidieregeling bedrijventerreinen	i	5,25	0-25%	0,7		4.2
12	Lagere uitkering provinciefonds	s	5	0-25%		0,6	8
17	De Europese Commissie kan subsidiabiliteit van uitgaven betwisten (programma periode 2014-2020)	i	4,035	0-25%	0,5		4.1
13	Lagere opbrengst MRB	s	3	0-25%		0,4	8
7	Invoering Omgevingswet	i	1	0-25%	0,1		6.2

Nr.	Financiële risico's (geprioriteerd op netto effect) (bedragen x € 1 mln)		Max. schade	Kans van optreden	Effect netto (i)	Effect netto (s)	Beleids-doel
30	Deelnamerisico ONW	i	0,6	0-25%	0,1		6.3
20	Aansprakelijkheidsrisico ingeleend personeel	s	0,25	0-25%		0,03	8
	Totaal				12,5	4,8	

Beschikbare weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen drukt uit of de provincie voldoende weerbaar is voor het opvangen van risico's. Dit wordt berekend door de middelen die de provincie beschikbaar heeft c.q. kan maken (de zogenaamde weerstandscapaciteit) te delen door de omvang van de risico's. Hierbij maken we een onderscheid tussen structureel weerstandsvermogen en incidenteel weerstandsvermogen.

Structurele weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de zogenaamd onbenutte belastingcapaciteit. Dat is het verschil tussen de inkomsten uit de opcenten MRB tegen het voorgestelde tarief (91,8 opcenten) en wat de inkomsten zouden zijn als de provincie Zuid-Holland het wettelijke maximumtarief zou heffen (in 2022 is het wettelijk maximumtarief voor de opcenten 118,4).

De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt in 2022 € 101,7 mln. De omvang van de structurele risico's bedraagt € 4,8 mln.

structurele weerstandsvermogen = structurele weerstandscapaciteit / de omvang van de structurele risico's
21,3 = 101,7 / 4,8

Het structurele weerstandsvermogen bedraagt "21,3". Dit is ruim meer dan de waarde die de provincie Zuid-Holland nastreeft (namelijk een factor "2"). Het structurele weerstandsvermogen is nagenoeg gelijk aan de Jaarrekening 2020 ("21,2").

Incidentele weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve. Deze bedraagt € 151 mln. Daar staat € 12,5 mln aan risico's tegenover.

incidentele weerstandsvermogen = incidentele weerstandscapaciteit / de omvang van de incidentele risico's
12,6 = 157 / 12,5

Dat betekent dat het incidenteel weerstandsvermogen "12,6" bedraagt. Dat is ruim meer dan de streefwaarde van de provincie Zuid-Holland (namelijk een factor "2") en een stijging ten opzichte van Jaarrekening 2020 ("6,5"). Deze stijging is te verklaren door een daling van de risico's (van € 14,7 mln naar € 12,5 mln) en een toename van de algemene reserve (van € 95 mln naar € 157 mln).

Overzicht van bufferreserves en omvang risicoreservering in PZI

In deze paragraaf worden de risico's die worden gelopen bij de uitvoering van infrastructurele investeringsprojecten en de specifieke risico's waarvoor een bufferreserve is opgenomen gepresenteerd.

Omvang risicoreserveringen bij investeringsprojecten PZI

Momenteel bedraagt de totale risicoreservering binnen de projecten voor aanleg en verbetering circa € 122 mln. Daarnaast zijn twee risicoreserveringen op programmaniveau opgenomen in het PZI: het betreft € 99 mln voor de

Rijnlandroute en € 42,8 mln voor het HOV-net Zuid-Holland Noord (zie ook: Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur 2022-2039).

Overzicht bufferreserves

In de begroting zijn verschillende bufferreserves opgenomen. De bufferreserves > € 1 mln. staan in onderstaande tabel. Hierbij is zowel de omvang van de reserve als het bijbehorende risico weergegeven.

Reserve (bedragen x € 1.000)	Omvang bufferreserve	Omvang risico	'Weerstands-vermogen' per bufferreserve
Innovation Quarter	3.000	3.000	1,0
Risicoreserve Energiefonds	5.343	3.946	1,4
Risicoreserve Revolverend Verenfonds	5.000	900	5,6
Risicoreserve Waste 2 Chemistry	3.000	PM	PM
Risicoreservering Grevelingen	5.000	PM	PM
Overcommittering OP-West	3.300	3.300	1,0

Toelichting op de omvang van de risico's:

- Innovation Quarter: de reserve InnovationQuarter is bedoeld ter afdekking van de risico's gerelateerd aan dit fonds. Het risico is bepaald op 20% van de nieuwe (beoogde) kapitaalstorting van € 15 mln, te weten € 3 mln.
- Risicoreserve Energiefonds: de risicoreserve Energiefonds is bedoeld ter afdekking van de risico's gerelateerd aan de fondsen onder de HZH, namelijk het Warmteparticipatiefonds en Energiiq. Het risico bedraagt 25% van het aandelenkapitaal minus de getroffen voorziening voor HZH.
- Risicoreserve Revolverend Verenfonds: de risicoreserve dient ter afdekking van de leningen die worden verstrekt vanuit het Verenfonds. Op dit moment is het totaal aan openstaande leningen ca. € 0,9 mln.
- Risicoreserve Waste 2 Chemistry: de omvang van het risicoprofiel behorende bij de risicoreserve Waste 2 Chemistry dient nog te worden herijkt en is derhalve als PM opgenomen.
- Risicoreservering Grevelingen: de risicoreserve dient ter dekking van mitigerende maatregelen voor natuur en recreatie die nodig zijn bij het terugbrengen van getij op de Grevelingen. Op dit moment wordt de inzet en positie van de provincie heroverwogen. Het risico is derhalve als PM opgenomen.
- Overcommittering OP-West: het risico betreft de overtekening van de betrokken subsidieregeling die valt onder het programma Kansen voor West 2. Op dit moment is voor € 3,3 mln overgecommiteerd.

Financiële kengetallen

Hieronder wordt ingegaan op de financiële positie van de provincie. Dit gebeurt aan de hand van een aantal financiële kengetallen, die tezamen een weerspiegeling vormen van hoe de provincie er de komende jaren in financiële zin voorstaat. Dit betreft de zogenaamde financiële kengetallen zoals die door het BBV worden voorgeschreven. Het BBV schrijft voor dat de kengetallen opgenomen en toegelicht moeten worden in de begroting en jaarrekening, maar geeft geen normen. Gemeenten en Rijk hebben wel afspraken gemaakt over zogenaamde signaleringswaarden, maar die gelden dus niet specifiek voor provincies (zie bijlage).

In de Kadernota 2021 zijn voor vijf financiële indicatoren signaleringswaarden vastgesteld door PS. Dit betreft: schuldquote, solvabiliteit, weerstandsvermogen, structurele lasten investeringen, garant- en borgstellingen. Deze indicatoren worden in combinatie met de verplichte kengetallen vanuit het BBV tevens toegelicht in het onderdeel Indicatoren – Financiële indicatoren. De signaleringswaarde voor de verplichte indicatoren zijn:

- netto schuldquote: 200%
- solvabiliteit: 20%

	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 t/m NJN	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Netto schuldquote	85,8%	115,1%	147,1%	178,8%	208,5%	232,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	84,3%	113,4%	144,8%	176,1%	205,9%	229,5%
Solvabiliteitsratio	45,9%	39,5%	33,4%	27,5%	22,9%	19,0%
Structurele exploitatieruimte	20,6%	8,0%	5,2%	6,8%	5,0%	n.t.b.
Grondexploitatie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit (tarief PZH t.o.v. gemiddelde)	111,1%	109%	110%	110%	110%	110%

De komende jaren komt een aantal grotere investeringen op het gebied van infrastructuur en groen tot uitvoering. Voor het financieren van de uitvoering van deze investeringen zijn niet voldoende eigen financieringsmiddelen beschikbaar. Dat betekent dat de provincie de komende jaren meer moet gaan lenen, wat leidt tot een oplopende schuldquote, een afnemende solvabiliteit en een lagere vrij besteedbare exploitatieruimte. Met de toenemende kapitaallasten alsmede de stijgende onderhoudslasten is rekening gehouden in de begroting. De effecten zijn zichtbaar in de ontwikkeling van de structurele exploitatieruimte. Met name bij de schuldquote is sprake van planningsonzekerheden omtrent de uitgaven die kunnen leiden tot een bijstelling van de schuldquote. In 2024 wordt de signaleringswaarde voor de netto schuldquote bereikt; in 2025 wordt ook de signaleringswaarde voor de solvabiliteit bereikt. Het is noodzakelijk goed te monitoren hoe de indicatoren zich daadwerkelijk ontwikkelen om tijdig bij te kunnen sturen. Intensivering van investeringen is vooralsnog niet mogelijk.

Risico's

1.	Schadeclaims vergunningverlening voor ontgrondingen
Omschrijving	De provincie krijgt (een) claim(s) voor schade die belanghebbenden ondervinden als gevolg van een vergunde ontgronding.
Oorzaken	• In de Ontgrondingenwet is geregeld dat de provincie aan de aanvrager van de vergunning of aan andere belanghebbenden de schade moet vergoeden die deze lijden als gevolg van een ontgrondingsvergunning, als deze schade redelijkerwijs niet voor hun rekening hoort te blijven (nadeelcompensatie). • Schade aan de omgeving die is ontstaan als gevolg van een vergunde ontgronding kan worden geclaimd bij de provincie.
Gevolg(en)	Als de claim wordt gehonoreerd, dient de provincie de aanvrager van de vergunning of andere belanghebbenden financieel te compenseren voor de geleden schade.
Achtergrond informatie	In de Ontgrondingenwet is een regeling voor nadeelcompensatie opgenomen. Nadeelcompensatie houdt in dat de overheid aan belanghebbenden de schade vergoedt die zij ondervinden van een op zichzelf rechtmatig overheidsbesluit. Ook buiten het geval van nadeelcompensatie is het mogelijk dat schade ontstaat als gevolg van een fout in de ontgrondingsvergunning of gebrekkig toezicht/handhaving. Dan is sprake van onrechtmatig handelen. In het bijzonder bij grote actuele ontgrondingen, zoals zandwinningen, is het risico op schade aan de omgeving reëel aanwezig. Per geval kan de schadeclaim hoog zijn. Dit wordt beïnvloed door de aard en de omvang van de ontgronding en het karakter van de omgeving. De vergunningverlening is sinds 1 januari 2013 ondergebracht bij Omgevingsdienst Haaglanden; toezicht en handhaving gebeuren door de omgevingsdienst waarbinnen de ontgronding plaatsvindt. Schade door of in verband met onrechtmatig handelen van een omgevingsdienst in naam van de provincie is in beginsel gedekt onder de aansprakelijkheidsverzekering van hetzij de omgevingsdienst, hetzij de provincie.
Maatregelen	Adequaat toezicht op een zorgvuldige uitvoering van de vergunningverlening/toezicht/handhaving

1.	Schadeclaims vergunningverlening voor ontgrondingen
	door de omgevingsdienst.
Status risico	In 2017 is een beroep op nadeelcompensatie ingediend voor de zandwinning Zevenhuizerplas. De indienende partij heeft verzocht de behandeling van de vordering voorlopig op te schorten in afwachting van de uitkomsten van een andere civielrechtelijke procedure over dezelfde schade. De rechtbank heeft in deze zaak een tussenvonnis uitgesproken, waarna een schikking is getroffen. Sinds 2017 is geen contact meer geweest met indienende partij. Afgewacht moet worden of en wanneer de indienende partij op deze zaak terugkomt.

2.	Renterisico
Risico	De rentekosten voor leningen om in de financieringsbehoefte te voorzien zijn hoger dan de geprognosticeerde rentekosten.
Oorzaken	• Macro-economische ontwikkelingen leiden tot een hogere rentevoet. • De financieringsbehoefte neemt in de komende jaren sneller toe dan voorzien door onvoorziene toename van de voorgenomen uitgaven en/of een afname van de begrote inkomsten (zoals bijvoorbeeld de inkomsten uit het provinciefonds).
Gevolg(en)	De financiële ruimte neemt af.
Achtergrond informatie	De provincie trekt langlopende leningen aan om in de financieringsbehoefte te voorzien. De financieringsbehoefte zal de komende jaren toenemen door de afloop van bestaande leningen en de omvang van voorgenomen uitgaven. De jaarlijkse rentekosten van de financieringsbehoefte worden bepaald door de omvang en afloop van de bestaande leningenportefeuille, de financieringsbehoefte als gevolg van voorgenomen uitgaven en de van toepassing zijnde rentetarieven.
Maatregelen	In 2020 is voor een bedrag van € 300 mln aan langlopende leningen aangetrokken voor de jaren 2021, 2022 en 2023.
Status risico	Met het afsluiten van de forwardleningen in 2020 is een gedeelte van de begrote financieringsbehoefte tot en met het jaar 2023 gedekt. Dit, in combinatie met de structurele onderuitputting op investeringen en budgetten, zorgt ervoor dat het werkelijke renterisico op de middellange termijn verwaarloosbaar is. Op de lange termijn is het door de omvang van de nog aan te trekken geldleningen een reëel risico voor de begroting als de rente substantieel gaat stijgen. De inschatting is, op basis van de huidige rentevisies van de Nederlandse banken, dat de kans op een substantiële rentestijging in het komende jaar zeer laag is. Bovendien kan een beperkte stijging nog opgevangen worden binnen het huidige rentebeleid. Dit betekent dat voor het komende jaar dit risico niet nader is gekwantificeerd.

4.	Risico's PMR 'Buijtenland van Rhoon'
Risico	De uitvoering van de inrichtingsplannen voor en het beheer van het PMR-project 'Buijtenland van Rhoon' door de gebiedscoöperatie verlopen niet conform streefbeeld, planning en binnen budget.
Oorzaken	• Hogere vastgoedkosten vanwege planschadeclaims, schadeloosstellingen en/of prijspeilwijzigingen • Vertraging in de uitvoering door juridische (onteigenings)procedures of onvoldoende regie op gebiedscoöperatie • Excessieve stijging van de grondprijzen (marktontwikkelingen) • Tegenvallende inrichtingskosten • Renteontwikkeling in Groenfonds dekt de inflatie niet
Gevolg(en)	• Financieel: negatieve financiële gevolgen tijdens de uitvoering leiden tot lagere beschikbare beheerkosten: het budget komt ten gunste van revolverend beheer.

4.	Risico's PMR 'Buijtenland van Rhoon'
	• Politiek/bestuurlijk: imagoschade.
Achtergrond-informatie	De provincie voert het PMR-project 'Buijtenland van Rhoon' voor eigen rekening en risico uit. Hiervoor is een taakstellend budget beschikbaar. De financiering van het project is gedekt door de gezamenlijke PMR-partners en vastgelegd in de Uitwerkingsovereenkomst (UWO) PMR 750 ha. De bijdrage van Zuid-Holland bedraagt € 9 mln, de stadsregio Rotterdam draagt € 18 mln bij, de gemeente Rotterdam draagt € 9 mln bij en het Rijk € 112 mln (bedragen prijspeil 2006; in de business case zijn de bijdragen geïndexeerd). Deze bijdragen zijn gestort in het Groenfonds.
Maatregelen	• In geval van onvoorziene omstandigheden (zoals excessieve grondprijsstijgingen) kan de provincie in overleg treden met het Rijk (op grond van art.12 van de UWO). • Om de risico's goed te beheersen wordt risicomanagement toegepast. Met behulp van een (financiële) business case is inzichtelijk gemaakt wat mogelijke meerkosten zouden kunnen zijn als deze risico's zich voordoen. De verwachtingswaarde van mogelijke meerkosten, volgend uit het risicoprofiel, vormt de onderbouwing van deze post in de business case van het project (over de gehele looptijd). Periodiek worden risicoanalyses uitgevoerd met nadrukkelijk aandacht voor de invloed van tijdrisico's op de financiële planning.
Status risico	In het najaar van 2018 zijn een streefbeeld en een samenwerkingsovereenkomst met de gebiedscoöperatie opgesteld. Hierin zijn de doelen en budgetten voor de inrichting vastgelegd. Hiertoe moet het bestemmingsplan nog worden aangepast van moerasnatuur naar akkernatuur. Het financiële risico op hogere inrichtingskosten is beperkt en betreft vooral de grondaankopen. In 2020 heeft de provincie circa 38 ha grond aangekocht. In de business case van het PMR is voldoende buffer aanwezig voor de risico's met betrekking tot verwerving en inrichting. Er is op basis van de actuele inzichten dan ook geen aanleiding het risico vanuit de algemene middelen financieel af te dekken. Door de mogelijke aankoop van de meeste agrarische bedrijven in het gebied is minder weerstand te verwachten en is meer te sturen op de kosten van inrichting en beheer.

5.	Deelnamerisico ROM-D Capital BV
Risico	Het publiek investeringsfonds van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden weet haar bedrijfseconomische doelstellingen niet te behalen.
Oorzaken	Mogelijke regionaal strategische effecten die voor de ROM-D niet beïnvloedbaar zijn zoals veranderen of wegvallen van behoefte aan watergebonden gronden door macro-economische effecten. Of gronden waarin intrinsiek te hoge onrendabele toppen aanwezig zijn om weer te vermarkten.
Gevolg(en)	De intrinsieke waarde van het aandelenkapitaal in ROM-D bedraagt aan het eind van de looptijd minder dan de nominale waarde (minus getroffen voorzieningen). Het maximale risico voor de provincie is gelijk aan het gestorte aandelenkapitaal in ROM-D Capital BV minus de voorziening die al is getroffen.
Achtergrond-informatie	De provincie neemt met € 10 mln deel in ROM-D Capital BV, het publiek investeringsfonds van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden.
Maatregelen	• In analogie bij de overige verbonden partijen is blijvend aandacht voor de beheersing en ontwikkeling van bedrijfsvoeringskosten. • De ontwikkeling van de intrinsieke waarde monitoren in de relatie tot de hoogte van de getroffen voorziening.
Status risico	In Jaarrekening 2020 is de voorziening van € 1,8 mln verlaagd tot € 1,1 mln. Voor 2022 is het niet uit te sluiten dat een daling van de intrinsieke waarde optreedt. Daartegenover staan enkele projecten op het punt van oplevering en draagt de vraag naar watergebonden bedrijventerreinen bij aan een positieve kans dat het exploitatietekort teruggedrongen zal worden. Daarnaast is de huidige structurering van de ROM-D dusdanig ingericht dat eventuele voorbereidingskosten en

5.	Deelnamerisico ROM-D Capital BV
	onderzoekskosten (R&D-kosten) die niet tot een investering leiden, ten laste komen van Capital B.V. Gezien de onzekerheid omtrent de ontwikkeling van dit risico nemen we dit risico vooralsnog als PM op.

6.	Deelnamerisico InnovationQuarter
Risico	De ROM InnovationQuarter B.V. (IQ) weet haar jaarlijkse bedrijfseconomische doelstellingen niet te behalen.
Oorzaken	Mogelijk achterblijvende prestaties van de onderliggende investeringsportefeuille.
Gevolg(en)	Een waardedaling van het geïnvesteerde kapitaal in IQ (de intrinsieke waarde wordt lager dan de nominale waarde).
Achtergrond-informatie	De provincie neemt, samen met het ministerie van Economische Zaken, de gemeenten Rotterdam, Den Haag (o.a. via Stichting HEID), Delft, Leiden, Westland en de Zuid-Hollandse universiteiten en medische centra deel in InnovationQuarter. De provincie heeft voor € 25 mln aan kapitaal gestort (in twee tranches in 2013 en 2017). De provincie verkrijgt door haar kapitaalinbreng aandelen in de ROM InnovationQuarter B.V. De waarde van het aandelenkapitaal bedraagt € 25 mln nominaal. De provincie is voornemens een extra kapitaalstorting te doen van € 15 mln.
Maatregelen	• Monitoring ontwikkeling risicoprofiel op basis van de informatie uit de jaarrekening en tussenliggende AVA-behandelingen. • In 2022 zal aandacht worden besteed aan de optimale uitnutting van meerjarig toegekende subsidieverstrekking. Blijvende aandacht is er voor de beheersing en ontwikkeling van de apparaatskosten van InnovationQuarter B.V. • Naar verwachting komen in 2023 EFRO-gelden (€ 17,3 mln) in beklemde vrijval ten bate van IQ. Samen met IQ en overige aandeelhouders zullen bindende afspraken gemaakt worden waarmee een duurzaam waardebehoud voor de aandeelhouders gecreëerd kan worden.
Status risico	Ter afdekking van het verschil tussen de nominale en de intrinsieke waarde van € 5 mln op het gestorte aandelenkapitaal van € 25 mln is bij Jaarrekening 2020 een voorziening getroffen van € 5 mln. Voor de nieuwe (beoogde) kapitaalstorting van € 15 mln is bij Voorjaarsnota 2021 € 3 mln opgebouwd in de risicoreserve Innovation Quarter. De ontwikkelingen bij IQ wijzen er op dat het zgn. badkuipmodel, dat kenmerkend is voor een revolverend fonds, een langer verloop zal hebben dan in eerst instantie werd voorzien, met name vanwege het achterblijven van investeringen in de eerste jaren. Op basis van een nadere analyse zal worden bepaald wat de omvang is van het risico dat er een verdere waardedaling optreedt en niet meer zal herstellen, waardoor de getroffen voorziening en de opgebouwde risicoreserve ontoereikend zijn. Vooralsnog blijft dit risico als PM opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

7.	Invoering Omgevingswet
Risico	De provincie heeft onvoldoende (financiële) middelen en tijd om de invoering van de Omgevingswet inclusief het digitaal stelsel Omgevingswet per 1-7-2022 voor te bereiden.
Oorzaken	• De provincie is afhankelijk van voorbereiding door het Rijk (zoals landelijke digitale publicatievereisten kenbaar maken en samenwerking tussen KOOP en Kadaster). • Er is geen overgangsrecht voor de provinciale omgevingsvisie en omgevingsverordening in invoeringswet/-besluit Omgevingswet van kracht (gemeenten en waterschappen hebben wel overgangsrecht, voor gemeentelijk omgevingsplan is de einddatum 2029). • De invoeringsdatum van de wet is wederom uitgesteld en demissionair Minister moet terug naar Tweede en Eerste Kamer voor Koninklijk besluit waarin invoeringsdatum staat. • Gelet op recente uitspraken van de Raad van State rond o.a. de normstelling bij

7.	Invoering Omgevingswet
	windmolens is er onzekerheid ontstaan over de juridische houdbaarheid van normenstellingen in de Algemene maatregelen van bestuur. Het is aan het Rijk om de consequenties hiervan voor het stelsel van de Omgevingswet te onderzoeken. In IPO verband wordt hiervoor aandacht gevraagd bij de minister van BZK.
Gevolg(en)	• Extra benodigde middelen • Provincies kunnen niet voldoen aan de digitale publicatieverplichtingen van de Omgevingswet, waardoor gemeenten, waterschappen, initiatiefnemers geen rekening kunnen houden met provinciaal beleid en provinciale regels. Provinciale en Europese belangen kunnen geschaad worden (bijvoorbeeld Erfgoed, Werelderfgoed en Europese milieu en natuurregels). • Imagoschade.
Achtergrond-informatie	Op 22-3-2016 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel Omgevingswet. Beoogde invoeringsdatum van de wet is momenteel 1-7-2022. De omvangrijke stelselwijziging omgevingsrecht is nog niet afgerond. In het bestuursakkoord tussen Rijk, IPO, UvW en VNG d.d. 1 juli 2015 is afgesproken, vooruitlopend op de invoering van de wet te werken aan de implementatieopgave inclusief de digitaliseringsopgave, een impactanalyse uit te voeren en financiële onderzoeken te doen. De Omgevingswet vervangt 26 wetten geheel of gedeeltelijk (bijvoorbeeld Wabo, Wro, Tracéwet) en is te typeren als kaderwet. Vier aanvullingswetten worden ingevoegd in de wet, nadere regelgeving is vastgelegd in vier Algemene Maatregelen van Bestuur. De invoering loopt via de Invoeringswet, het Invoeringsbesluit en de Omgevingsregeling. De wet gaat uit van het 'decentraal tenzij' principe, bevat verbeterdoelen en is gericht op baten voor de maatschappij (initiatiefnemers; burgers, bedrijven). In bovenstaand bestuursakkoord is afgesproken dat decentrale overheden de transitiekosten zelf zullen dragen. Het Rijk financiert de invoeringskosten en de bouw van de landelijke voorziening digitaal stelsel Omgevingswet (DSO-LV). Om de implementatie te kunnen realiseren is een inschatting gemaakt van de transitiekosten en is een risicoanalyse voor de provincie Zuid-Holland uitgevoerd. De kosten zijn ingeschat op € 6 mln incidenteel in de implementatieperiode 2016-2019. In 2018 is daarnaast € 0,1 mln beschikbaar gesteld voor de vliegende brigade (ingezet voor leertraject). In 2020 is aanvullend € 0,5 mln beschikbaar gesteld voor het extra voorbereidingsjaar 2021 voor de implementatie Omgevingswet. Het betreft hierbij onder andere extra middelen om de transitie te begeleiden zowel intern als in relatie tot de externe partijen en de digitalisering van het omgevingsbeleid. De landelijke digitale voorziening wordt voorbereid en komt in het derde kwartaal 2021 (aangepaste deadline) als eerste versie beschikbaar. Vanaf 2020 worden beheerkosten van deze interbestuurlijke landelijke voorziening mede gefinancierd conform het ondertekende beheerakkoord (18-12-2018). De impact van de Omgevingswet inclusief financiële effecten zullen in de transitieperiode die loopt tot 2029 duidelijker worden, mede afhankelijk van bestuurlijke keuzes van gemeenten, provincie, Rijk en regionale partners.
Maatregelen	• Landelijk: bestuursakkoord tussen Rijk, IPO, VNG en UvW van 1 juli 2015 is leidend voor ambitie digitaal stelsel, deze ambities en voordelen voor burgers en bedrijven in beeld houden in bestuurlijk overleggen. • IPO: In IPO verband wordt aandacht gevraagd voor de consequenties van de recente uitspraak van de Raad van State op het stelsel van de Omgevingswet bij de minister van BZK. • Provincie: Op basis van het geactualiseerde Invoeringsplan Omgevingswet monitoren van voorbereidende acties per kwartaal vanaf Q2 2020. • Onderzoek naar de financiële gevolgen van de Omgevingswet wordt op landelijk niveau

7.	Invoering Omgevingswet
	gedaan naar verwachting eind 2021.
Status risico	Voorjaar 2021 heeft de minister besloten de invoering van de Omgevingswet uit te stellen naar 1-7-2022 met als redenen de effecten van de maatregelen in verband met het coronavirus, de digitaliseringsopgave en de complexiteit van het wetgevingsproces. Mocht de invoering wederom worden uitgesteld is er naar verwachting ruim € 1 mln per jaar nodig.

8.	Meerkosten als gevolg van bijzondere incidenten bij projecten in uitvoering
Risico	Er vindt een bijzonder incident plaats bij projecten in uitvoering (bijvoorbeeld ernstig bouwfalen, calamiteiten als gevolg van de werkzaamheden, faillissementen van uitvoerende partijen).
Oorzaken	• Onzorgvuldig handelen van (onder)aannemers • Onzorgvuldig toezicht • Innovatieve bouwmethode • Exogene factoren (economische ontwikkelingen, terrorisme/vandalisme)
Gevolg(en)	• Meerkosten voor zover deze niet op de veroorzaker zijn te verhalen • Imagoschade Na inventarisatie van de risico's op programmaniveau wordt de impact bepaald.
Achtergrond-informatie	Evenals bij het bestaande areaal (risico nr. 17: meerkosten als gevolg van bijzondere incidenten in het areaal) kunnen bij projecten in uitvoering incidenten optreden met een zeer kleine kans van optreden, maar met een zeer groot gevolg. Het is niet wenselijk om binnen elk individueel project financieel met deze bijzondere gebeurtenissen rekening te houden, om onnodig beslag op budgetten te voorkomen. Afhankelijk van de omvang van de gevolgschade dient dit risico op programma- of strategisch niveau te worden opgevangen.
Maatregelen	Risicoanalyses op programmaniveau, waarbij geïnventariseerd wordt: • in welke mate rekening is gehouden met dergelijke risico's bij lopende projecten; • in hoeverre de materiële gevolgen van deze risico's zijn gedekt door een verzekering; • wat mogelijke restgevolgen voor de provincie zijn en waar deze doelmatig kunnen worden afgedekt.
Status risico	In de afgelopen jaren hebben zich geen substantiële incidenten bij projecten in uitvoering voorgedaan. De aangehouden risicoreserves binnen de projectbudgetten en binnen het PZI zijn voldoende geweest om tegenvallers te kunnen opvangen. De totale risicoreservering binnen de projecten voor aanleg en verbetering bedraagt circa € 122 mln. Daarnaast zijn op verzoek van Provinciale Staten twee bijzondere risicoreserveringen op programmaniveau opgenomen in het PZI. Het betreft € 99 mln voor de Rijnlandroute en € 42,8 mln voor het HOV-net Zuid-Holland Noord (zie ook: PZI 2022-2039).

9.	Risico’s informatieveiligheid
Risico	De informatievoorziening kan de vertrouwelijkheid, beschikbaarheid en integriteit van informatie onvoldoende borgen. NB: De operationele techniek voor bediening en elektronische aansturing van mechanische en/of industriële objecten (zoals bruggen, pompen, gemalen, verkeersinstallaties) is op dit moment belegd bij DBI en maakt nog geen onderdeel uit van deze paragraaf.
Oorzaken	Mogelijke oorzaken voor risico’s in de informatievoorziening zijn: • Onvoldoende waarborgen in de processen (binnen en buiten de afdeling I&A) • Technische tekortkomingen in de ICT-infrastructuur en informatiesystemen • Kwetsbaarheid voor cybersecurity-incidenten • Onvoldoende aandacht van medewerkers
Gevolg(en)	De dienstverlening kan stilvallen, maar ook de bescherming van persoonsgegevens loopt gevaar. Gevolgen van het gebruik van onjuiste informatie kan leiden tot verkeerde besluitvorming.

9.	Risico's informatieveiligheid
	Onvoldoende informatiebescherming kan leiden tot financiële- en reputatieschade en schade aan bedrijfseconomisch belang. Datalekken of het niet voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens kan leiden tot een boete van de Autoriteit Persoonsgegevens tot een hoogte van ten hoogste € 20.000.000 en tot schadeclaims van betrokkenen.
Achtergrond-informatie	Binnen de provincie wordt steeds meer datagedreven gewerkt. Dit betekent dat besluiten op data worden gebaseerd en daarmee is betrouwbare informatie cruciaal voor het functioneren van onze organisatie. Onze bedrijfsvoering kan substantieel geschaad worden als knelpunten optreden in de informatievoorziening of informatiebescherming. GS en PS worden periodiek vertrouwelijk geïnformeerd over (optredende) risico's met betrekking tot informatieveiligheid.
Maatregelen	• Regelmatig onderzoeken uitvoeren en ethische hackers inzetten. • Risicomanagement binnen de operationele processen van de afdeling I&A. • Regelmatig risicoanalyses-uitvoeren op de bedrijfsprocessen, zowel op het gebied van informatieveiligheid als op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens. Risicobeheersing organiseren en uitvoeren. • Communicatie en bewustwording (ook een risicobeperkende maatregel) op het gebied van informatieveiligheid en privacy heeft inmiddels een continu karakter.
Status risico	Door de afdeling Informatisering en Automatisering worden vanuit technisch oogpunt al vele maatregelen getroffen om geconstateerde technische risico's te beheersen. Op het organisatorische -, bedrijfsproces en gebruikersvlak wordt nu een stap gezet om risico's vanuit deze benadering te beheersen. Deze maatregelen maken onderdeel uit van een integraal pakket aan maatregelen op het gebied van informatieveiligheid conform ISO27001 norm en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Recente gebeurtenissen bij andere publieke en private organisatie laten zien dat de kans op dit risico reëel is. De gevolgschade is sterk afhankelijk van het type informatie dat in het geding is en hoe deze informatie in handen van derden is gekomen. Kwantificering is derhalve zeer lastig. Op basis van een nadere analyse wordt bepaald wat de omvang is van dit risico; vooralsnog blijft het als PM opgenomen.

10.	Risico gekoppeld aan de provinciale opgave Energietransitie
Risico	De financiële en beleidsmatige instrumenten om de provinciale energie-/warmtetransitie te realiseren zijn ontoereikend.
Oorzaken	• De fondsen onder de Houdstermaatschappij Zuid-Holland (HZH), te weten EnergiiQ en Warmteparticipatiefonds, presteren niet conform verwachting met als resultaat waardeverlies op het geplaatst aandelenkapitaal. • Het Warmtebedrijf Holding B.V. (WbR) heeft onvoldoende toekomstperspectief, waardoor de verstrekte subsidies (in de vorm van een lening) niet worden terugbetaald en het aandelenkapitaal waardeverlies kent. • De bestuurlijke afspraken met externe partijen met als doel de warmtelevering Leidse Regio te verduurzamen brengen potentieel verplichtingen met zich mee.
Gevolg(en)	• Een overschrijding van de risicoreserve Energiefonds en reeds getroffen voorzieningen resulterend in een negatief effect op het financieel resultaat van de provincie. • Imagoschade.
Achtergrond-informatie	Voor de realisatie van de provinciale ambitie op het gebied van de energietransitie heeft de provincie in 2017 voor de uitvoering een toekomstbestendige en transparante structuur in de vorm van de Houdstermaatschappij Zuid-Holland B.V. (HZH) opgericht. Onder de HZH vallen twee investeringsfondsen, te weten Energie-Innovatiefonds Zuid-Holland B.V. (ENERGIIQ) met een geplaatst aandelenkapitaal van € 35 mln en Warmteparticipatiefonds Zuid-Holland B.V. (WPF)

10.	Risico gekoppeld aan de provinciale opgave Energietransitie
	met een geplaatst en voorwaardelijk toegezegd aandelenkapitaal van maximaal € 137,5 mln. In 2017 heeft de provincie haar aandelen in WbR-Infra overgedragen aan WbR-Holding. Dit vooruitlopend op de mogelijke participatie van WpF. In de periode 2018-2020 heeft de provincie vanwege de financiële situatie een bedrag van € 6,9 mln (excl. rente) aan subsidies (in de vorm van een lening) verstrekt en een voorziening getroffen ter grootte van het geplaatste aandelenkapitaal (€ 1,8 mln). Ten behoeve van de realisatie van de warmtelevering in de Leidse Regio heeft de provincie de afgelopen jaren bestuurlijke afspraken gemaakt in samenhang met participatie in HZH en WbR. In 2021 heeft de provincie besloten tot het verstrekken van een investeringssubsidie van in totaal €81 mln. voor de ontwikkeling en realisatie van de warmteleiding WLQ+ door de Gasunie ten behoeve van de warmtelevering in de Leidse Regio en het verstrekken van een garantie op de WLQ/WLQ+ van €22,5 mln. In samenhang met dit besluit zijn afspraken met de gemeente Rotterdam gemaakt over financiële kaders en kostenverdeling inzake het Warmtebedrijf Rotterdam en de realisatie WLQ+. Als gevolg van de keuze voor een investeringssubsidie heeft de provincie besloten het aandelenkapitaal in de HZH/WPF te verlagen tot het reeds gestorte aandelenkapitaal van €3,8 mln. Ter afdekking van de financiële risico's gekoppeld aan bovenstaande (energietransitie)opgaven wordt gebruik gemaakt van de risicoreserve Energiefonds. Naar aanleiding van het besluit in juni 2021 is de risicoreserve afgelaagd van € 50,8 mln naar € 5,3 mln. Daarnaast is bij jaarrekening 2020 een voorziening getroffen van € 5,8 mln ter afdekking van het negatieve resultaat van de HZH.
Maatregelen	• De ontwikkeling van het fondsbeheer van HZH wordt periodiek gemonitord op risicobeheersing. Daarbij zal onder meer gekeken worden naar de mate van risicospreiding van het geïnvesteerd vermogen. Indien noodzakelijk kan de opbouw van de risicoreserve en/of voorziening worden aangepast. • In de tweede helft van 2021 wordt een richtinggevende uitspraak verwacht over het herstructureringsplan WbR van de Europese Commissie. De provinciale inzet is dat in geval van positieve besluitvorming de door de provincie verstrekte subsidies worden terugbetaald. Hierover zijn afspraken gemaakt met onder meer de gemeente Rotterdam. • De risico's ten aanzien van de warmtelevering in de Leidse regio zijn beheerst door nieuwe bestuurlijke afspraken met partijen, als ook een overeenkomst met de Gasunie voor de ontwikkeling en realisatie van de WLQ+. De keuze voor een investeringssubsidie in plaats van een investering via WPF is ingegeven door het minimaliseren van risico's en de wens van de Staten maximale afstand te bewaren. De garantstelling op de volloop van de WLQ/WLQ+ is financieel volledig afgedekt. Tevens is een aantal voorwaarden opgenomen waaronder de overeenkomsten tot stand komen.
Status risico	Er liggen meerdere oorzaken ten grondslag aan dit risico die in aard en omvang verschillen. De risicoreserve Energiefonds van € 5,3 mln en de reeds getroffen voorziening van € 1,8 mln voor het WbR en de voorziening van € 5,8 mln voor HZH zijn voldoende om alle verplichtingen en risico's gekoppeld aan deze provinciale opgave te dekken, mits de voorwaarden gekoppeld aan de besluitvorming in juni 2021 worden vervuld. In het geval deze voorwaarden niet kunnen worden vervuld, ontstaat een nieuwe situatie en dient het risico opnieuw te worden beschouwd. Derhalve is in de paragraaf Weerstandsvermogen het risico niet financieel gewaardeerd.

12.	Lagere uitkering provinciefonds
Risico	De inkomsten uit het provinciefonds wijken af van wat in de meerjarenbegroting geraamd is.
Oorzaken	• Ontwikkelingen in het accres • Ontwikkelingen in de verdeelmaatstaven • Effecten van taakmutaties • Onderuitputting op de Rijksbegroting
Gevolg(en)	Incidenteel en/of structureel tekort op de begroting.
Achtergrond-informatie	Omdat de uitkering van het provinciefonds afhankelijk is van de totale uitgaven van het Rijk is onderuitputting van het Rijk een risico voor de provincie. Dit wordt ook wel geduid met de term 'trap-op-trap-af systematiek'. Elk jaar komen in mei, september en december circulaires uit van het Rijk met daarin de actuele prognose voor de wekelijkse uitkeringen van het provinciefonds. Hiermee verkrijgt de provincie periodiek inzicht in de ontwikkelingen.
Maatregelen	Op basis van de meest recente prognoses wordt in de begroting de uitkering uit het provinciefonds periodiek bijgesteld (op basis van mei, september en december-circulaires van het Rijk). Eventuele afwijkingen op de begroting worden bij de jaarrekening opgevangen in de algemene reserve.
Status risico	In de Septembercirculaire 2021 is de trap op trap af systematiek voor het jaar 2022 en verder weer ingesteld. Hierdoor worden de extra uitgaven van het Rijk in deze periode weer doorgerekend naar de algemene uitkeringen van het provinciefonds. In het najaar van 2021 loopt er een onderzoek dat als basis zal dienen voor de herijking van het provinciefonds. Deze herijking kan potentiële grote wijzigingen tot gevolg hebben voor de structurele inkomsten uit het provinciefonds na 2022, zowel nadelig als voordelig.

13.	Lagere opbrengsten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
Risico	Risico is dat de inkomsten uit de opcenten lager uitvallen dan geraamd.
Oorzaken	• Afspraken rond het klimaatakkoord en de daarbij behorende vrijstellingen voor elektrische auto's • Verplaatsing van een leasebedrijf
Gevolg(en)	Structureel tekort in de begroting.
Achtergrond-informatie	Niet van toepassing.
Maatregelen	• Lobbyen om minimaal het huidige niveau van de inkomsten uit de Motorrijtuigenbelasting te garanderen dan wel een alternatieve belastinggrondslag te hanteren; • Incidenteel reserveren via de Algemene reserve om een terugval in een lopend begrotingsjaar op te vangen, omdat op de lopende uitgaven wellicht niet meer kan worden bezuinigd; • In de begroting wordt geanticipeerd op de vrijstelling voor elektrische auto's; • Het opcententarief verhogen.
Status risico	De afgelopen jaren zijn de opbrengsten van de motorrijtuigenbelasting gestegen ondanks de fiscale maatregelen van de rijksoverheid om elektrisch rijden te bevorderen. Deze stijging wordt veroorzaakt door de autonome groei van het aantal voertuigen in Zuid-Holland die niet zijn vrijgesteld. Deze groei is in 2020 afgevlakt. Gezien de extra milieumaatregelen die het Rijk heeft aangekondigd in de rijksbegroting 2022, verwachten wij dat het aantal belaste voertuigen licht zal dalen in 2022 ten opzichte van het jaar 2021. Vanwege de anticipatie op vrijstelling van elektrische auto's in de begroting, en de discussie over de compensatie vanuit het Rijk, wordt het kanspercentage van het risico vastgesteld op 0-25%.

14.	Gevolgen waardeontwikkeling Grondbank Zuidplas
Risico	De ontwikkelingen in de Zuidplaspolder gaan niet door en de gronden van de Grondbank worden verkocht in de huidige staat zonder ontwikkelmogelijkheden.
Oorzaken	• De gemeenteraad van Zuidplas stemt op grond van haar budgetrecht niet in met het omgevingsplan voor het Ontwikkelgebied Zuidplaspolder. • Het Omgevingsplan voor het Ontwikkelgebied (in casu de bestemmingen wonen en werken) wordt definitief niet onherroepelijk met als gevolg dat de ontwikkeling van het Ontwikkelgebied niet financieel-economisch uitvoerbaar is. • PS stemmen niet in met de voorstellen voor wijzigingen van het provinciaal omgevingsbeleid (zoals vastgelegd in de Bestuurlijke Overeenkomst Ontwikkeling Middengebied Zuidplaspolder) waarna het omgevingsplan strijdig is met provinciaal omgevingsbeleid en/of de bestuurlijke overeenkomst komt te vervallen. • De betrokken partijen slagen er niet om overeenstemming te bereiken over de Deelovereenkomst Mobiliteit (zoals beschreven in de Bestuurlijke Overeenkomst Ontwikkeling Middengebied Zuidplaspolder) waarna de bestuurlijke overeenkomst komt te vervallen.
Gevolg(en)	Per 31-12-2026 (het moment dat “definitief” duidelijk is dat woningbouwontwikkeling wel/niet lukt) valt de grondwaarde terug naar veelal agrarische bestemming. Het verschil tussen de verwachte agrarische waarde en de boekwaarde per 31-12-2026 is ingeschat op € 55,6 mln (boekwaarde: € 94,4 mln en marktwaarde: € 38,8 mln). Het provinciale aandeel van 40% bedraagt € 22,2 mln.
Achtergrond-informatie	De provincie neemt voor 40% risicodragend deel aan de Gemeenschappelijke Regeling Grondbank RZG Zuidplas. Voor de ontwikkeling van woningen, bedrijventerreinen en glastuinbouw zijn gronden gekocht. De Grondbank bezit circa 300 ha grond met een boekwaarde van circa € 92,6 mln in totaal (ultimo 2021) / € 94,4 mln (ultimo 2026). Deze boekwaarde is tot stand gekomen door de verwervingskosten en toegevoegde rente- en organisatiekosten. Op dit moment ligt de boekwaarde hoger dan de verkoopwaarde zonder ontwikkelpotentie. De Grondbank blijft in ieder geval tot 1 januari 2025 bestaan met de optie, onder voorwaarden van evaluatie, te verlengen tot 2030.
Maatregelen	• Jaarlijks checkt de provincie of haar risico en/of voorziening nog in voldoende mate overeenkomt met haar aandeel in een eventueel negatief eigen vermogen van de Grondbank. • Het bestuur van de Grondbank stelt periodiek een Kader voor Uitnamestrategie vast. Hierin zijn onder andere het beleid voor gronduitgifte, het beheer en de stimulering van gebiedsontwikkeling vastgelegd. Gronden die op basis van het ruimtelijk beleid niet in aanmerking komen voor verdere ontwikkeling stoot de Grondbank af. • De provincie zet zich maximaal in voor en werkt nauw samen met de gemeente Zuidplas aan, de uitvoering van de afspraken uit de Bestuurlijke Overeenkomst Ontwikkeling Middengebied Zuidplaspolder, zoals de benodigde wijzigingen van het provinciale omgevingsbeleid en de totstandkoming van de Deelovereenkomst Mobiliteit.
Status risico	Na een langdurig traject heeft de gemeenteraad van Zuidplas, d.d. 19 mei 2021, het Masterplan Middengebied Zuidplaspolder vastgesteld. Dit masterplan vormt de inhoudelijke basis voor de Bestuurlijke Overeenkomst Ontwikkeling Middengebied Zuidplaspolder die op 1 juli 2021 is ondertekend. Op basis van dit afsprakenkader is besloten om alle gronden van de Grondbank over te dragen aan de gemeente Zuidplas voor de gebiedsontwikkeling. Hiertoe is op 1 juli 2021 de Koopovereenkomst tussen de Grondbank en de gemeente Zuidplas ondertekend. De Koopovereenkomst is gesloten onder de opschortende voorwaarden dat de gemeenteraad van Zuidplas op grond van haar budgetrecht instemt en dat de bestemmingen wonen en werken planologisch onherroepelijk worden. Met de verkoop van haar gronden aan de gemeente Zuidplas wordt voldaan aan de doelstellingen van de Grondbank zoals geformuleerd in haar Gemeenschappelijke Regeling en het Uitname Strategie Kader 2018. Een gevolg van de Koopovereenkomst is dat de deelnemersbijdragen, zoals vermeld in de

14.	Gevolgen waardeontwikkeling Grondbank Zuidplas
	begroting 2021 en meerjarenbegroting 2022-2024 vanaf 1 januari 2021 op de boekwaardeontwikkeling geactiveerd gaan worden en niet in rekening gebracht gaan worden bij de deelnemers. De kans op het risico blijft in de laagste kanscategorie van 0-25%; de maximale gevolgschade is ingeschat op € 22,4 mln. Dit resulteert in een risico van € 2,8 mln en is daarmee iets gestegen ten opzichte van Jaarrekening 2020 vanwege actualisatie van de boek- en marktwaarde. Hier staat tegenover dat de provinciale verliesvoorziening van € 6,9 mln is vervallen naar aanleiding van de getekende Bestuursovereenkomst en de Koopovereenkomst.

15	Natuuropgave realiseren binnen wettelijke verplichting
Risico	De provincie is niet in staat om binnen budget en binnen de met het Rijk afgesproken deadline de natuuropgave (Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000) te realiseren waarvoor zij wettelijk verantwoordelijk is.
Oorzaken	• Onvoldoende capaciteit (in- en extern) om aan de inhoudelijk en juridische complexe en grote natuuropgave te voldoen en op de juiste manier te sturen, communiceren en monitoren. • Onvoldoende duidelijkheid over de Zuid-Hollandse Natura 2000 opgave binnen de totale Nederlandse opgave. • Onvoldoende draagvlak vanuit de omgeving voor natuurrealisatie. • Exogene factoren (e.g. stikstof, woningbouwopgave, menselijke invloeden, etc.) belemmeren / vertragen de doelrealisatie.
Gevolg(en)	• De stikstofcrisis wordt niet (of pas later) opgelost en dat gaat ten koste van economische ontwikkelingsruimte. • Knelpunten in de vergunningverlening (vanwege stikstof) blijven bestaan, wat ten koste gaat van maatschappelijke en economische ontwikkelingsruimte. • De kwaliteit van de natuurgebieden loopt terug. • Politiek bestuurlijk imagoschade vanwege het niet voldoen aan wettelijke verplichtingen mbt de natuuropgave en het onvoldoende sturen op het oplossen van de stikstofcrisis. • Door het Rijk beschikbaar gestelde budgetten kunnen worden teruggevorderd, terwijl de provincie wel wettelijke verantwoordelijk blijft voor de natuuropgave.
Achtergrond-informatie	Zie: Natuurnetwerk Nederland (NNN) - Provincie Zuid-Holland (zuid-holland.nl) en Beleidsdoel 5-1 Gezonde Natuur en beleidsprestatie 5-1-1 Natuur
Maatregelen	• Medio 2021 is het Handelingskader NNN door PS vastgesteld. PS hebben aanvullende instrumenten beschikbaar gesteld, waarmee de realisatiekracht wordt vergroot. • Voor de Natura 2000 gebieden met stikstofgevoelige natuurdoelen worden natuurdoelanalyses opgesteld die duidelijkheid geven over de noodzakelijk te nemen maatregelen om bij te dragen aan het oplossen van de stikstofcrisis. • De provincie hanteert een actieve houding voor de (realisatie van de) natuuropgave, waarbij provincie Zuid-Holland het voortouw neemt om processen te starten en begeleiden voor diverse projecten om te voldoen aan de wettelijke verantwoordelijkheden. • Zorgvuldige bestuurlijke samenwerking/afstemming met collega overheden, terreinbeherende organisaties, waterschappen en andere belanghebbende partijen over een integrale aanpak. Waarbij actief omgevingsmanagement wordt ingezet om het draagvlak voor de natuuropgave te vergroten en meekoppelkansen te benutten. • In 2021 zijn in het kader van het landelijke Programma Natuur afspraken gemaakt tussen het Rijk en provincies. Vanuit Programma Natuur is de komende jaren extra Rijksgeld beschikbaar voor versterking, versnelling en verbetering van de natuuropgave. Tevens is budget beschikbaar voor extra personele capaciteit.
Status risico	De programmarisico's zijn financieel afgedekt door nieuwe afspraken met het Rijk in het kader van

	Programma Natuur. Het capaciteitsprobleem is een risico dat nu optreedt en waardoor N2000 onderdelen stil liggen.

16.	**Vergunningplicht Brzo en/of RIE-bedrijven**
Risico	Brzo en/of RIE-bedrijven kunnen niet meer aan vergunningplicht voldoen
Oorzaken	• Faillissement van Brzo/RIE bedrijf • Grootschalige calamiteit leidend tot faillissement van Brzo/RIE bedrijf • Striktere eisen door wijzigende wet- en regelgeving
Gevolg(en)	• Gevolgschade (zoals kosten van verwijdering van (afval)stoffen of sanering) waarvoor geen juridisch aan te spreken verantwoordelijke is • Politieke en maatschappelijke gevolgen
Achtergrond-informatie	De provincie is bevoegd gezag voor de vergunningverlening aan Besluit risico zware ongevallen (Brzo) en/of Richtlijn industriële emissies (RIE) bedrijven. De vijf omgevingsdiensten voeren het toezicht op de RIE-bedrijven uit en de omgevingsdienst DCMR voert het toezicht op de Brzo-bedrijven uit conform de nota VTH. Ingeval van een faillissement en/of calamiteiten (zoals brand) of wijzigende wet- en regelgeving kan de situatie ontstaan dat een bedrijf niet meer aan zijn vergunningplicht kan voldoen. Hierbij kan sprake zijn van gevolgschade. Bij gevolgschade kan gedacht worden aan de kosten van verwijdering van (afval)stoffen of sanering. Indien een bedrijf niet meer aan zijn vergunningplicht kan voldoen betekent dit niet automatisch dat de provincie verantwoordelijk is voor de ontstane schade. In eerste instantie zal gekeken worden naar de vergunninghouder en zijn verzekering. Indien de vergunninghouder failliet is en er onvoldoende middelen in de boedel aanwezig zijn, komen de eigenaren van de grond en opstallen in beeld. Indien er dan restkosten overblijven waarvoor geen juridisch aan te spreken verantwoordelijke is, kan de provincie er vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid voor kiezen (een deel) van deze kosten voor haar rekening te nemen. Een specifieke sector binnen de RIE-bedrijven is de afvalsector. Deze bedrijven hebben een verhoogd risicoprofiel vanwege de ketenafhankelijkheid binnen de sector en hoge frequentie van calamiteiten (afvalbranden). Er is een tendens dat verzekeraars premies verhogen of zelfs niet meer bereid zijn om deze bedrijven te verzekeren, waardoor gevolgschades eerder ten laste komen van bevoegd gezag. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, beoogd per 1-7-2022, is de financiële zekerheidsstelling voor Brzo-bedrijven geregeld (moet-bepaling). Voor afvalbedrijven (RIE-bedrijven) is dit geregeld met een kan-bepaling.
Maatregelen	• Door goed toezicht te houden en scherp te handhaven op naleving van de voorschriften voor omvang en soorten (afval)stoffen, wordt het risico beperkt tot de vergunde (afval)stoffen. • De Brzo / RIE-bedrijven worden periodiek gecontroleerd (onder andere op de wijze van opslag van de (gevaarlijke) stoffen). • De omgevingsdiensten voeren regelmatig overleg met de portefeuillehouders vergunningverlening en toezicht & handhaving over uitvoeringsdilemma's en beoogde handhavingsbesluiten. Op grond van de provinciale mandaatbesluiten moet de directeur van een omgevingsdienst informatie leveren aan en overleg voeren met de portefeuillehouder indien de uitoefening van een gemandateerde bevoegdheid naar verwachting politieke en maatschappelijke gevolgen kan hebben of indien een besluit tot consequentie kan hebben dat de provincie of Gedeputeerde Staten aansprakelijk worden gesteld.
Status risico	Het betreft een doorlopend risico. De kans dat dit risico zich voordoet wordt klein geacht (de laatste keer dat dit zich voor heeft gedaan is meer dan 10 jaar geleden). Als het zich voordoet kan de impact groot zijn (al kunnen de kosten per situatie sterk verschillen). Voor de berekening in de paragraaf Weerstandsvermogen wordt daarom uitgegaan van een kleine kans van optreden (0-25%) met een geschatte impact van € 15 mln (uitgaande van hooguit één incident per jaar).

	Het risico doet zich momenteel in potentie voor bij een Brzo-bedrijf en een RIE-bedrijf. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet, naar verwachting per 1-7-2022, zal de terminologie omtrent Brzo-bedrijven wijzigen; het risico blijft onveranderd bestaan.

17.	**De Europese Commissie kan subsidiabiliteit van uitgaven betwisten (programmaperiode 2014-2020)**
Risico	De provincie loopt bij deelname aan EU-projecten (voor de onderdelen waarvoor zij (eind)verantwoordelijk is) het risico dat gedane uitgaven als niet-subsidiabel worden aangemerkt.
Oorzaken	• Na indiening van een declaratie voor een gedane uitgave bij het betreffende programma blijkt dat niet is voldaan aan het door de Europese Commissie opgelegde subsidiabiliteitskader. • Naar aanleiding van een extra controle bij een reeds afgesloten EU-project blijkt dat bij een eerder aanvaarde uitgave toch niet is voldaan aan de door Europese Commissie opgelegde administratieve eisen, waardoor deze uitgave alsnog als niet-subsidiabel wordt aangemerkt .
Gevolgen	• De provincie krijgt (maximaal) het relatieve aandeel van de EU-subsidie in de gemaakte kosten niet vergoed. • EU-subsidies kunnen, zelfs tot vijf jaar na afsluiting van het betreffende project, worden teruggevorderd. Het teruggevorderde bedrag kan in theorie oplopen tot 100% van de ontvangen subsidie.
Achtergrond informatie	Niet van toepassing.
Maatregelen	• De subsidieadviseurs van team EU-IA dragen zorg voor een goede projectvoorbereiding door het belang van subsidiabiliteit van uitgaven al tijdens het aanvraagproces te benadrukken. • De subsidieadviseurs van team EU-IA adviseren op proactieve wijze de behandelend ambtenaar over het inrichten van de projectorganisatie bij deelname aan EU-subsidieprojecten. • De subsidiespecialist van het projectteam draagt zorg voor voortdurende bewaking van de subsidiabiliteit van uitgaven en de procedures voor indiening van tussentijdse declaraties. • De subsidiespecialist van het projectteam draagt zorg voor een goede archivering van reeds afgerekende projecten naar de maatstaven van de Europese Commissie.
Status risico	In de EU-programmaperiode 2014-2020 is de provincie financieel betrokken bij 13 projecten, in 7 verschillende programma's. Een overzicht van deze projecten is terug te vinden in de *paragraaf EU-subsidies*. Op dit moment is er in de periode 2014-2020 totaal € 11,05 mln aan EU-middelen aan de provincie toegekend. Per 31/12/2021 zijn er 6 projecten afgesloten, waarvoor het risico in mindere mate nu nog 5 jaar doorloopt. Er zijn nog 7 projecten in uitvoering, die een subsidiebedrag van € 8,07 mln vertegenwoordigen. Aangezien het risico verspreid is over meerdere projecten en programma's, wordt de impact van het risico geschat op 50% van het totale subsidiebedrag met een kans van 0-25%. De kans is verlaagd vanwege de getroffen maatregelen en de werking hiervan in de afgelopen twee jaren.

18.	**Omgevingsrisico's vergunningverlening, toezicht en handhaving**
Risico	Een besluit of maatregel genomen in het kader van de wettelijke taak van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) wordt succesvol aangevochten door vergunninghouder/verkrijger en/of burger.
Oorzaken	• De provincie heeft onevenredige eisen gesteld bij het verlenen van een vergunning. • De provincie heeft (onterecht) een bedrijf onder verscherpt toezicht gesteld en/of stilgelegd.

18.	Omgevingsrisico's vergunningverlening, toezicht en handhaving
Gevolg(en)	• Financieel: het terugbetalen van eventuele proceskosten, evenals schadeclaims alsmede onvoorziene kosten als gevolg van handhavingsbesluiten. De kosten voor bestuursdwang kunnen in principe verhaald worden op het bedrijf, het risico bestaat dat dit niet (meer) mogelijk is. • Imagoschade.
Achtergrond-informatie	Vergunningverlening, toezicht en handhaving kennen altijd omgevingsrisico's. Het is een politiek gevoelig beleidsveld. De betrokkenheid van burgers en externe partijen en daarmee de beïnvloeding van externen bij de uitvoering van de werkzaamheden is groot. In het kader van de besluitvorming lopen de omgevingsdiensten dan wel de provincie dan ook altijd juridische risico's. Regelmatig wordt tegen een besluit bezwaar dan wel beroep aangetekend. Verder kunnen claims als gevolg van economische, milieu- of gezondheidsschade leiden tot extra kosten voor de provincie. Daarnaast kunnen kosten ontstaan als gevolg van handhavingsbesluiten als bestuursdwang. Het nemen van bestuurlijk gecalculeerde risico's is een onderdeel van het vergunningverlenings- en toezicht- en handhavingsbeleid. De omgevingsdiensten voeren dit beleid uit namens de provincie. Binnen Zuid-Holland hebben we te maken met veel complexe bedrijven en complexe vergunningen. Het verlenen van dergelijke vergunningen alsook het toezicht houden op deze vergunningen vraagt om veel kennis en expertise. Nieuwe ontwikkelingen als Zeer Zorgwekkende Stoffen, PAS en de veranderende wet- en regelgeving vragen veel specifieke kennis en expertise van de omgevingsdiensten. Indien er niet geïnvesteerd wordt in het vergroten van kennis en expertise kan de situatie ontstaan dat de omgevingsdiensten niet meer aan de kwaliteitscriteria kunnen voldoen.
Maatregelen	• De vergunningverlening, toezicht en handhaving is ondergebracht bij de omgevingsdiensten. De provincie ziet erop toe dat de omgevingsdiensten de provinciale beleidskaders conform de Nota VTH uitvoeren en voldoen aan de vigerende kwaliteitscriteria. • De provincie investeert in het optimaliseren van het vergunningentraject (programma Altijd Actuele Digitale Vergunning). Het programma AADV wordt verbreed naar alle Zuid-Hollandse omgevingsdiensten. • Zorgvuldig inzetten van handhavingsinstrumenten, zoals verscherpt toezicht, stilleggen van een bedrijf en bestuursdwang. • Centraliseren van taken waarbij specifieke kennis en ervaring nodig is, beleggen bij één omgevingsdienst.
Status risico	Het betreft een doorlopend risico. Indien vergunningverlening, toezicht en handhaving niet meer op het vereiste niveau worden uitgevoerd kan dit leiden tot meer bezwaar- en beroepszaken en tot meer schadeclaims. De coronacrisis heeft geleid tot een verschuiving van activiteiten, maar heeft niet geleid tot een verhoging van dit risico. De huidige kansinschatting is 0-25% met een maximale schade van € 5 mln op jaarbasis.

19.	Geen aflossing van garantstellingen
Risico	Geldleners zijn niet in staat de rente en aflossing op afgesloten geldleningen, verstrekt door derden en waarvoor de provincie garant staat, te betalen.
Oorzaken	De financiële positie van de geldlener verslechterd door (dreigend) faillissement.
Gevolg(en)	• Derden spreken de provincie aan als borg op grond van de garantstelling.
Achtergrond-informatie	Het betreft garantstellingen op het terrein van: • Zorginstellingen • Verplichtingen van het Groenfonds
Maatregelen	• In sommige garantstellingsovereenkomsten zijn voor een deel van het bedrag van de gegarandeerde geldlening hypothecaire zekerheden bedongen, die kunnen worden

19.	Geen aflossing van garantstellingen
	uitgewonnen indien de provincie als borg wordt aangesproken. • De garantstelling voor het Groenfonds betreft een voorfinanciering voor natuurbeheer. Deze voorfinanciering dient via door de provincie te verstrekken subsidies te worden afgelost.
Status risico	Garantstellingen: • Door aflossingen daalt de garantstelling voor het Groenfonds. • De laatste garantstelling voor een zorginstelling eindigt eind 2024. De te lopen maximale schade is gedaald naar € 11,1 mln voor aflossingen. Eind 2021 vindt besluitvorming plaats over nieuwe garantstellingen. Dit kan het maximale schadebedrag beïnvloeden.

20.	Aansprakelijkheidsrisico ingeleend en ingezet personeel
Risico	• De provincie wordt op basis van de Invorderingswet door de Belastingdienst aansprakelijk gesteld voor het betalen van sociale premies, loon- en/of omzetbelasting die ten aanzien van het ingeleend personeel niet door de uitlener is afgedragen aan de Belastingdienst ; • De provincie wordt op basis van de Wet Aanpak Schijnconstructies (WAS) aansprakelijk gesteld voor het uitbetalen van loon aan ingezet personeel dat niet door de opdrachtnemer is uitbetaald (civiele ketenaansprakelijkheid).
Oorzaken	• Faillissement van een uitlener/opdrachtnemer • Wanbetaling van de uitlener/opdrachtnemer
Gevolg(en)	Het risico ligt bij onze leverancier maar als deze om diverse redenen failleert of weigert uit te betalen, bestaat er een risico voor de provincie. Voor de bepaling van het risico wordt uitgegaan van een maximale schade van 1% van de totale inleen per jaar (1% van gemiddeld € 25 mln per jaar is € 0,25 mln) en een zeer lage kans van optreden van 0-25%.
Achtergrond-informatie	• De inlenersaansprakelijkheid is gebaseerd op art. 34 van de Invorderingswet. Deze houdt in dat in sommige gevallen de inlener van personeel die onder zijn leiding en toezicht werkzaam is, aansprakelijk gesteld kan worden voor de sociale premies, loon- en omzetbelasting die door de uitlener (bijvoorbeeld een uitzendbureau) niet is afgedragen. Mocht bijvoorbeeld in geval van een faillissement het uitleenbedrijf nog een schuld hebben aan de Belastingdienst, dan kan de fiscus dat bedrag (gedeeltelijk) verhalen op bedrijven of instellingen waar het uitgeleend personeel heeft gewerkt. • Met ingang van 1 juli 2015 is de Wet Aanpak Schijnconstructies (WAS) in werking getreden. Deze wet regelt onder meer dat een werknemer, als hij niet betaald wordt volgens de wet, verhaal kan halen hogerop in de keten, in dit geval de provincie. Dat ook een opdrachtgever aansprakelijk gesteld kan worden staat in artikel 7:616a en b BW. De civielrechtelijke hoofdelijke of ketenaansprakelijkheid voor het loon op grond van de WAS kent geen algehele vrijwaring. Dit betekent dat er geen “afvinklijst” bestaat waaraan een opdrachtgever zich kan houden om gegarandeerd gevrijwaard te worden van aansprakelijkstelling. • De aansprakelijkstelling kan oplopen tot (maximaal) 108,3% van de niet afgedragen loonheffingen. Deze kosten komen bovenop de (reeds betaalde) facturen aan de inlener. • In de Aanbestedingswet 2012 is een beperking opgenomen voor eisen over financiële zekerheid. Door deze beperking kan sprake zijn van een licht verhoogd risico ten opzichte van eerdere omstandigheden. • De inlenende organisaties zijn verplicht een zogenoemde Waadi-check (Wet Allocatie Arbeidskrachten door Intermediairs) uit te voeren.

20.	Aansprakelijkheidsrisico ingeleend en ingezet personeel

Maatregelen	De aansprakelijkheid is niet (altijd) voor 100% af te dekken. Wel worden de volgende maatregelen genomen om het risico te beheersen:
	• Werken met erkende en/of gecertificeerde bedrijven;
	• Sluiten van goede raamcontracten waarbij bijvoorbeeld ook zover wettelijk mogelijk gekeken wordt naar de liquiditeitspositie van betreffende ondernemingen;
	• Bepalingen in overeenkomsten opnemen om aansprakelijkstelling wegens onderbetaling te voorkomen, zowel preventief als correctief;
	• Tools voor screening van bedrijven;
	• Waar van toepassing het gebruik van het Uniform Europees Aanbestedingsdocument met waar mogelijk:
	  o uitsluitingsgronden die verband houden met de betaling van belastingen of sociale premies;
	  o uitsluitingsgronden met betrekking tot insolventie, belangenconflicten of beroepsfouten.
	• Condities opstellen waaronder een G-rekening gehanteerd wordt.

Status risico	Tot op heden zijn bij de provincie geen claims opgelegd met betrekking tot de inlenersaansprakelijkheid of aansprakelijkheid op grond van de WAS. Gezien het feit dat de provincie zowel gebruik maakt van ingeleend personeel als van opdrachtnemers die werken met personeel is dit een doorlopend risico.

21.	Doorlevering gronden aan TBO's
Risico	De provincie moet de natuurgronden en het natuurbeheer dat eerder aan Terrein Beherende Organisaties (TBO's) is overgedaan weer in eigen hand nemen.
Oorzaken	• Particuliere grondeigenaren die zich misdeeld voelen hebben zich verenigd als Vereniging Gelijkberechting Grondbezitters (VGG) en procederen al een jaar of tien, tot nog toe onsuccesvol. • 3 september 2020 heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie ECLI:EU:C:2020:637 gewezen. Hieruit volgt dat de Europese Commissie een nieuw besluit moet nemen op basis van een formele onderzoeksprocedure. Uit het goedkeuringsbesluit van de Europese Commissie uit 2015 blijkt dat de Europese Commissie de subsidies aan de TBO's als verenigbare staatssteun beschouwt. • Toch blijft VGG proberen. Februari 2021 heeft ze weer alle provincies per brief verzocht onrechtmatigheidsrente over onrechtmatige staatssteun te gaan vorderen bij de TBO's.
Gevolg(en)	• De continuïteit van de TBO's wordt bedreigd door een terugvordering van gronden en/of onrechtmatigheidsrente. • Een overgang van natuur van TBO's naar de provincie heeft (tijdelijk) nadelige gevolgen voor de kwaliteit en de continuïteit van natuurbeheer.
Achtergrond-informatie	https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2020D41214
Maatregelen	Om toekomstige situaties van staatssteun te voorkomen: • Conform de vastgestelde Nota Beheer EHS (2013) verkoopt de provincie Zuid-Holland thans natuurgronden tegen een marktconforme prijs, voor zover de provincie deze zelf in eigendom heeft of krijgt. • De verwerving geschiedt direct door de terreinbeheerder zelf, met een latere subsidie voor afwaardering op basis van een door de Europese Commissie goedgekeurde subsidieregeling. Ter beheersing van de klacht VGG: • Te werk gaan in IPO-verband

Status risico	In mei 2021 is in IPO-verband gereageerd op de brief van de VGG. De Europese Commissie is aan zet om een nieuw besluit te nemen. Het Rijk, de provincie en de 12 provinciale Landschappen en de vereniging Natuurmonumenten vertrouwen erop dat een nieuwe onderzoeksprocedure door de Europese Commissie er opnieuw toe zal leiden dat de oude subsidieregeling wederom wordt goedgekeurd. Dit is dan ook reden om het risico als PM op te nemen.

22.	**Meerkosten als gevolg van bijzondere incidenten in het areaal**
Risico	Er vindt een bijzonder incident plaats in het areaal (wegen, vaarwegen) van de provincie Zuid-Holland.
Oorzaken	• Schade veroorzaakt door derden, bijvoorbeeld door aanvaringen, waarvan de kosten voor het herstel door wettelijke beperkingen niet volledig op de veroorzaker kunnen worden verhaald. • Bezwijken van het provinciale areaal, bijvoorbeeld oevers, waardoor schade aan eigendommen van derden ontstaat. • Schade/bezwijken door (natuur)rampen. • Digitale inbraak op operationele technologie (o.a. bediencentrales, VRI's).
Gevolg(en)	• (Dodelijke) ongevallen • Herstelkosten • Hinder, beperkte beschikbaarheid/doorstroming • Claims • Imagoschade
Achtergrond-informatie	Incidenten, zoals (eenzijdige) ongelukken of kleinschalige aanvaringen in het areaal, kunnen niet geheel worden voorkomen en worden veelal veroorzaakt door menselijk gedrag / onwettelijk gebruik van het areaal. Binnen het programmabudget wordt rekening gehouden met een beperkt aantal schades/ongelukken met beperkte financiële consequenties. Voor bijzondere incidenten, met grote financiële consequenties die niet op een veroorzaker kunnen worden verhaald, is binnen het programma geen rekening gehouden. Of in het reguliere onderhoudsbudget financiële ruimte beschikbaar is voor het herstel van de schade aan het provinciale areaal wordt onder andere bepaald door de tijd die verstreken is sinds het laatste groot onderhoud en eventuele verzekering van het betreffende object. De eventuele gevolgschade aan eigendommen van derden is niet verzekerd en maakt geen onderdeel uit van het reguliere onderhoudsbudget. Letselschade is wel verzekerd.
Maatregelen	• Goed en adequaat assetmanagement uitvoeren conform gecertificeerd systeem. • Uitvoeren Programma versterkingsaanpak beweegbare kunstwerken. • Door op risicovolle plaatsen de inrichting te veranderen, wordt beoogd de schade aan het provinciale areaal te minimaliseren. • Met de inzet van de wettelijke mogelijkheden, waaronder de provinciale (vaar)weg verordening, wordt de kans op incidenten op en aan het areaal beperkt. • Verzekeren van letselschade en schade aan objecten met een hoog risicoprofiel.
Status risico	Het betreft een doorlopend risico. In het programmabudget is voor bijzondere incidenten geen expliciete reservering opgenomen. Als bijzondere incidenten zich voordoen, dient afdekking vanuit de algemene middelen te worden geborgd. Uit een onderzoek bij soortgelijke organisaties, waaronder bij Rijkswaterstaat, blijkt dat er onvoldoende ervaringsgegevens ontsloten zijn om een gefundeerde kwantificering van kans op en impact voor bijzondere incidenten te bepalen. Op basis van eigen ervaringscijfers houden wij een maximale schade aan van € 25 mln en een kans van 0-25% voor bijzondere incidenten. Jaarlijks is wel sprake van een aantal kleine incidenten (aanvaringen) op provinciale vaarwegen. Deze incidenten hebben tot op heden geen financiële consequenties gehad voor de Algemene reserve.

23.	Claims subsidieregeling bedrijventerreinen
Risico	Op grond van de subsidieregeling voor de Uitvoeringssubsidie Herstructurering Bedrijventerreinen moet de provincie meer subsidie uitkeren.
Oorzaak	In de subsidieregeling voor de Uitvoeringssubsidie Herstructurering Bedrijventerreinen (UHB) is artikel 5, lid 8 opgenomen waarop in bepaalde situaties een beroep kan worden gedaan op de mogelijkheid het verleende bedrag te verhogen tot maximaal 10% van het oorspronkelijk verleende bedrag.
Gevolg(en)	Uitbetaling van een maximaal bedrag van 10% van het verleende bedrag dat op grond van de lopende dossiers kan worden geclaimd.
Achtergrond-informatie	Tot nu toe is van artikel 5, lid 8 in de subsidieregeling op beperkte schaal een beroep gedaan en slechts tweemaal is dit beroep gehonoreerd. De subsidieregeling is sinds 2013 gestopt. De impact is alleen van toepassing op nog openstaande subsidiedossiers binnen de aflopende regeling. Het ging per eind 2020 om nog 8 openstaande dossiers. Het laatste dossier zal naar verwachting in 2022 aflopen (dit is inclusief de maximale verlengingstermijn). Aanvullend op deze subsidieregeling bestaat deze 10%-mogelijkheid bij nog 7 projecten, met een maximale looptijd tot medio 2026.
Maatregelen	• Met de materiële gevolgen van het risico wordt rekening gehouden in de Algemene reserve om geen beslag te leggen op de programmamiddelen. • Permanent wordt gemonitord welke claims ingediend worden. • Verder wordt periodiek nagegaan of bij enkele andere projecten voor bedrijventerreinen, waaraan een incidentele of maatwerksubsidie is verleend, een soortgelijk risico bestaat.
Status risico	Het risico is in 2017 actueel geworden in verband met beroepen op artikel 5, lid 8 van de subsidieregeling. Er is in 2018 een claim van beperkte omvang gehonoreerd. Deze zal worden verrekend op het moment dat de subsidie wordt afgerond. De omvang valt binnen de thans aangehouden risicoreservering. In geheel 2019 en 2020 zijn geen nieuwe claims binnengekomen. Het risico is gekwantificeerd als lage kans (0-25%) maal het totaal aan openstaande subsidies waar deze 10%-mogelijkheid geldt (10% van € 52,5 mln.).

25.	Informatieverzoeken Wob
Risico	Er worden meer complexe en omvangrijke verzoeken om informatie gedaan op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) dan waar qua budget rekening mee is gehouden.
Oorzaken	• Maatschappelijke ontwikkelingen (mondigheid burger en onderzoeksjournalisten) • Informatie is niet goed toegankelijk • Informatie is niet openbaar gemaakt • Striktere AVG-wetgeving
Gevolg(en)	• Hogere kosten (beschikbaar budget en capaciteit zijn ontoereikend) • Imagoschade
Achtergrond-informatie	De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is altijd openbaar, tenzij de Wob of andere wetgeving bepaalt dat de gevraagde informatie niet geschikt is om openbaar te maken. De trend is, dat meer complexe en omvangrijke verzoeken om informatie worden ingediend, waardoor de ambtelijke organisatie voor extra kosten komt te staan en meer capaciteit nodig heeft. Per geval kan de claim hoog zijn. Dit wordt beïnvloed door de aard en omvang van de gevraagde informatie en het daaruit voortvloeiende aantal documenten die uit de provinciale systemen gehaald moeten worden. Het jaarverslag van de Wob signaleert deze trend, die zich lijkt voort te zetten. Per verzoek kan het benodigde budget vele malen hoger zijn dan het hiervoor uitgetrokken budget. De vraag van de buitenwereld om informatie is niet in te schatten. Het digitaal toegankelijk maken van provinciale stukken heeft al enige jaren prioriteit. De provincie moet hier voldoen aan de eisen zoals de centrale wetgeving die stelt en deze biedt geen mogelijkheid hieraan

	beperkingen op te leggen.
Maatregelen	• Publiceren van openbare documenten en goed vindbaar maken voor derden. • Zorgen dat archieven op orde zijn. • In collectief overheidsverband inzichtelijk maken wat de kosten zijn van een Wob-verzoek. • Anticiperen op nieuwe wetgeving, waaronder het voorstel Wet open overheid en het uitvoeren van de Wet digitale overheid, het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid en de Wet hergebruik overheidsinformatie.
Status risico	In 2020 zijn verschillende Wob-verzoeken gedaan die hebben geleid tot extra, niet begrote kosten voor inhuur en ICT. Deze trend zet zich voort. De kans wordt hoog (25-50%) ingeschat dat in de komende jaren opnieuw een of meerdere complexe en omvangrijke Wob-verzoeken worden ingediend, waarvoor maximaal begroot € 3 mln kosten nodig zijn, aanvullend op het al aanwezige budget.

27.	**Impact PAS-uitspraak**
Risico	Het pakket aan maatregelen om de stikstofemissies en -deposities te laten dalen komt onvoldoende (snel) tot uitvoering of levert niet de gewenste uitkomsten op en/of belemmert in te hoge mate economische en maatschappelijke ontwikkelingen (o.a. ontwikkeling en verduurzaming havenindustrieel complex, woningbouwopgave en bereikbaarheid).
Oorzaken	• Europese verplichting in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn om natuurinstandhoudingsdoelen te halen en daarmee natuur te beschermen. • Forse overbelasting stikstofdepositie in de Natura 2000-gebieden in Zuid-Holland, specifiek de twaalf stikstofgevoelige gebieden en het nog onvoldoende dalen van stikstofdeposities. • Te weinig (Rijks)middelen die in Zuid-Holland zorgen voor maatregelen om stikstofdeposities te reduceren.
Gevolg(en)	• De wettelijke omgevingswaarden (Wet stikstofreductie en natuurverbetering) worden niet gehaald en de Natura 2000 gebieden kunnen niet in goede staat van instandhouding worden gebracht. • De vergunningverlening en de houdbaarheid van vergunningen zijn kwetsbaar. • Voorgenomen plannen (waaronder woningbouw en economische projecten) gaan niet door, lopen vertraging op en/of projecten komen (tijdelijk) stil te liggen en/of worden aangevochten in juridische procedures. • Omgevingsdiensten: fluctuaties / (tijdelijke) stijging werklast / capaciteitsbehoefte t.b.v. uitvoering vergunningverlening en handhaving Wet Natuurbeheer.
Achtergrond-informatie	De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 29 mei 2019 het gebruik van de Programma Aanpak Stikstof (PAS) als kader voor 'toestemmingsbesluiten' verboden aangezien de PAS in strijd met de Habitatrichtlijn is vastgesteld. Dat heeft direct gevolgen voor het vaststellen van plannen, projecten én voor vergunningverlening als die kunnen leiden tot een toename van de uitstoot van stikstofoxiden of ammoniak. Die stoffen komen vrij bij alle verbrandingsprocessen en door ammoniakemissies in de landbouw. De voornaamste bronnen zijn verkeer, industrie, landbouw en bronnen uit zee (algen en scheepvaart). De uitspraak heeft betrekking op projecten van gemeenten, waterschappen, private partijen en de provincie in Zuid-Holland. Het merendeel van deze projecten betreft woningen; daarnaast betreft het bedrijventerreinen, industrie, landbouw en infrastructuur. Daarmee staan ook het realiseren van beleidsambities t.a.v. met name woningbouw, bereikbaarheid, economie, waterveiligheid en transitie landbouw onder druk. Inmiddels kunnen vergunningen op diverse manieren verleend worden, bijvoorbeeld via de ruimte in het Stikstofregistratiesysteem of via salderen.
Maatregelen	• Deelnemen in landelijke werkgroepen met de twaalf provincies én het Rijk om ontstane problematiek in kaart te brengen en te adviseren over oplossingen en de te nemen maatregelen in het kader van de Wet stikstofreductie en Natuurverbetering (2021), alsmede het opstellen van

27.	Impact PAS-uitspraak
	een gebiedsplan (definitief gereed 2023). • Gezamenlijk met de andere elf provincies en de ministeries van LNV en I&W het zorgdragen dat de stikstofbank gevuld wordt door private partijen dan wel overheden. • Werken aan stikstofemmissiereductie in actielijnen en gebiedsgerichte aanpak en natuurherstel om zo de overbelasting van stikstof op Natura 2000-gebieden te verminderen. • Treffen van benodigde (salderings-)maatregelen bij de aanleg en vernieuwing van infrastructuurprojecten om te voldoen aan de wettelijke drempelwaarde. • Analyseren van provinciale beleidsopgaven waarbij sprake is van stikstofbijvangst om mogelijk te gebruiken voor opgaven die stikstofruimte nodig hebben. • Opstellen en uitvoeren van stappenplan / lijst van te nemen maatregelen naar mate van effectiviteit gericht op de drie sporen in de gebiedsgerichte aanpak, namelijk van natuurdoelanalyses, bronnenaanpak en koppeling provinciale opgaven. • Natuurontwikkeling versnellen om te voldoen aan de internationale verplichtingen om de natuur te behouden. • Regievoeren op gebiedsgerichte aanpak met stakeholders gericht op stikstofreductie en natuurherstel.
Status risico	Het parlement heeft de Wet stikstofreductie en natuurherstel in januari 2021 aangenomen, waarmee afspraken zijn gemaakt voor vermindering van stikstofdepositie en extra financiële middelen voor bronmaatregelen en natuurherstel. In 2020 is het Stikstofregistratiesysteem (SSRS) vastgelegd waarmee, naast andere vormen van salderen, vergunningen voor woningbouw verleend zijn. In 2021 is de provinciale stikstofbank en de stikstofbank voor het Havenindustrieel complex opgericht. Tevens zijn beleidsregels salderen vastgesteld waarmee door middel van verleasen en extern salderen vergunningen verleend kunnen worden voor nieuwe projecten. Vanwege de forse overbelasting van stikstof op Natura 2000-gebieden zullen veel nieuwe activiteiten en projecten nog te maken krijgen met vertraging of kan het mogelijk zijn dat geen vergunning verleend kan worden. Vooralsnog zijn in de Begroting 2021 extra middelen opgenomen voor onderzoek en proceskosten ten behoeve van de uitvoering van de beheersmaatregelen. Eventuele gevolgschade in de vorm van cofinanciering met het Rijk van bronmaatregelen of natuurherstel of bijdragen van de provincie aan maatregelen om woningbouw mogelijk te maken is nog onzeker en voorstellen daarvoor zijn bij Voorjaarsnota 2021 in begroting opgenomen. Ook voor begroting 2022 wordt voorgesteld om middelen beschikbaar te stellen voor proceskosten, voor het uitvoeren (of laten uitvoeren) van stikstofreducerende maatregelen en voor eventuele cofinanciering voor projecten die zorgen voor stikstofreductie.

28.	Opbrengstverliezen openbaar vervoer
Risico	Concessiehouders voor het openbaar vervoer in Zuid-Holland lijden (opbrengst)verliezen bij handhaving van hun dienstverleningsniveau.
Oorzaken	• De reizigersaantallen zijn blijvend lager door de coronacrisis. Hierdoor komen minder inkomsten binnen van reizigers. • De tijdelijke compensatie vanuit het Rijk om opbrengstverliezen af te dekken wordt niet, of niet volledig gecontinueerd.
Gevolg(en)	• Als de provincie concessiehouders houdt aan de aanbiedingen die ze hebben gedaan, en niet met extra middelen over de brug komt, gaan zij failliet. Hierdoor kan de provincie haar wettelijke taak om regionaal vervoer aan te bieden niet nakomen.
Achtergrond-informatie	In 2020 heeft het Rijk een zogenaamde beschikbaarheidsvergoeding geïntroduceerd. Hiermee vult het Rijk het kostenniveau in concessies aan van 93% tot 95% van het kostenniveau in 2019. Hiermee heeft dit risico zich in 2020 en 2021 niet voorgedaan. Voor 2022 zijn afspraken gemaakt

28.	Opbrengstverliezen openbaar vervoer
	dat de beschikbaarheidsvergoeding in ieder geval tot 1 september wordt doorgezet. Hierbij bezuinigen vervoerders 5% tot 7% op hun kosten en mag er geen winst worden gemaakt.
Maatregelen	Voor de periode na 1 september 2022 is nog onzekerheid. Hiervoor is een Transitieplan opgesteld, waarin gekeken wordt naar een totaalpakket aan maatregelen. De volgende aspecten worden hierin onder meer bekeken en afgewogen: efficiëntere bedrijfsvoering, vervoerssysteem, campagnes om meer reizigers te trekken, verhogen reizigersbijdragen, investeringen in infrastructuur en verhogen van exploitatiebijdrage.
Status risico	Het meest waarschijnlijke scenario is dat de reizigersaantallen in 2022 nog niet op het niveau van voor de coronacrisis terugkomen. De compensatieregeling vanuit het Rijk voor de periode na 1 september 2022 is nog niet duidelijk.

30.	Deelnamerisico Commanditaire Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland C.V.
Risico	De Commanditaire Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland C.V. weet haar bedrijfseconomische doelstellingen niet te behalen.
Oorzaken	De grondexploitatie verslechtert door: • extra rentekosten vanwege vertraging in de oplevering • wijziging van het grondprijsniveau, waardoor gronden minder waard zijn • de stikstofproblematiek en extra kosten in het kader van PFAS
Gevolg(en)	Waardeverlies van de door de provincie verstrekte middelen aan Commanditaire Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland C.V.
Achtergrond-informatie	ONW B.V. en ONW C.V. zijn opgericht in mei 2002. ONW B.V. heeft tot doel de plannen van het voormalige Integraal Ontwikkelingsplan Westland N.V. te ontwikkelen en te realiseren. Hierbij treedt ONW B.V. op als beherend vennoot van ONW C.V. De drie overheidspartijen, te weten: de gemeente Westland, de provincie Zuid-Holland (PZH), en het Hoogheemraadschap Delfland (HHD) brengen 49,75% van het risicodragende vermogen in. BNG Gebiedsontwikkeling (BNGGO) voorziet in de andere 49,75%. De resterende 0,5% van het risicodragende vermogen wordt door ONW B.V. ingebracht. PZH heeft in 2016 haar belang in de holding Integraal Ontwikkelingsplan Westland N.V. afgestoten. Hiermee bleef voor PZH alleen het belang in de ONW C.V. bestaan voor 7%. PZH is hiermee stille vennoot en heeft dus geen zeggenschap. Dit betekent dat ONW in de beheerstand staat. In het verleden heeft de provincie voor haar deelname als vennoot € 1.354.534 ter beschikking gesteld.
Maatregelen	De ontwikkeling van de intrinsieke waarde jaarlijks monitoren en indien noodzakelijk een voorziening treffen voor het mogelijk waardeverlies.
Status risico	Vanwege de afwaardering van grondexploitatie in 2019 bedraagt de negatieve waarde van de grondexploitatie in 2019 € 11 mln. Als gevolg hiervan heeft ONW een extra voorziening incourantheid gevormd voor een bedrag van € 5 mln. De intrinsieke waarde van het provinciale aandeel ligt hierdoor € 722.860 lager dan de nominale waarde. Voor dit verschil is een voorziening getroffen. Het resterende risico bedraagt € 631.674 met een kans van 0-25% van optreden.

31.	Financiële afwikkeling herindeling Vijfheerenlanden
Risico	De claim van provincie Utrecht inzake het beheer en onderhoud Merwedekanaal wordt toegewezen.
Oorzaken	Een verschil van mening tussen de provincies Utrecht en Zuid-Holland over de toepassing van art. 51 van de Wet arhi inzake de financiële verrekening van de herindeling Vijfheerenlanden.
Gevolg(en)	Er moet een eenmalig bedrag van maximaal € 7,5 mln worden betaald.
Achtergrond-informatie	In het kader van Wet arhi (algemene regels herindeling) kan verrekening plaatsvinden inzake de financiële gevolgen van een herindeling. Op 1 januari 2019 heeft de herindeling Vijfheerenlanden

31.	Financiële afwikkeling herindeling Vijfheerenlanden
	plaatsgevonden met als gevolg een overgang van Leerdam en Zederik (waaronder het desbetreffende deel van het Merwedekanaal) naar de provincie Utrecht.
Maatregelen	Er vinden gesprekken plaats met provincie Utrecht en het ministerie van BZK over de noodzaak c.q. wenselijkheid van verrekenen op basis waarvan vervolgstappen worden bepaald.
Status risico	De huidige kansinschatting is laag (0-25%) dat de volledige claim van € 7,5 mln wordt toegewezen.

32.	Rijksbijdrage subsidieregeling MIT
Risico	Het Rijk komt zijn ambtelijke toezegging niet na om bij te dragen aan de subsidieregeling MIT voor 2022.
Oorzaken	• De verplichtingen die wij aangaan jegens de subsidieontvangers op het moment van publicatie van het subsidieplafond vallen enkele maanden eerder in de tijd dan de definitieve toezegging van het Rijk voor zijn aandeel (over het algemeen 50%) • Exogene factoren, zoals politieke wisselingen en maatschappelijke ontwikkelingen
Gevolg(en)	• Co-financiering van het Rijk vervalt terwijl het gepubliceerde subsidieplafond juridisch verplicht is. Maximale gevolgschade € 6,5 mln (2022)
Achtergrond-informatie	Sinds 2015 bestaat bij de provincie Zuid-Holland de subsidieregeling MIT (MKB Innovatiestimulering Topsectoren). Hiermee sluit de provincie net als de overige elf provincies aan op het initiatief voor deze regeling van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De regeling is vanaf het begin erg succesvol en wordt tot nu toe elk jaar ruim overtekend door de markt. Sinds enkele jaren gaat het bij onze provincie om een jaarlijks plafond van circa € 14 mln, waarvan 50% wordt ingelegd door het Rijk, 50% komt uit eigen middelen.
Maatregelen	• Op permanente basis in contact blijven met het ministerie van EZK en actief blijven verzoeken om formele bevestiging. • Aanpassen van subsidieplafond voor publicatiemoment
Status risico	Er is meer onzekerheid omtrent de toekenning en de hoogte van het toe te kennen bedrag door het Rijk vanwege het demissionaire kabinet en de nieuwe beleidsrichting van het nog te vormen kabinet. In de begroting wordt rekening gehouden met een lagere toezegging van het Rijk (€6,5 mln) ten opzichte van 2021 (€ 9,2 mln). De kans van optreden (0-25%) wordt ondanks de toegenomen onzekerheid niet verhoogd, aangezien het publicatiemoment pas in het voorjaar is.

33.	Procedures Bibob
Risico	Derden spannen juridische- en bezwaarprocedures aan tegen de provincie naar aanleiding van de uitvoering van de Wet Bibob.
Oorzaken	• Bibobonderzoeken leiden tot weigering, intrekking of terugvordering van subsidie of vergunning • Bibobonderzoeken leiden tot niet verstrekken of intrekken overheidsopdracht • Bibobonderzoeken leiden tot niet aankopen/verkopen, pacht/onderpacht of het intrekken van de overeenkomst • De wet Bibob is relatief nieuw en landelijke jurisprudentie ontbreekt
Gevolg(en)	• Hogere kosten voor juridische bijstand door lange procedures dan begroot • Imagoschade
Achtergrond-informatie	De Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob) is een belangrijk instrument in de strijd tegen ondermijning. Deze wet dient overheden te beschermen tegen het (onbewust) faciliteren van criminele activiteiten. De wet biedt de mogelijkheid om de aanvragers van of betrokkenen bij subsidies, contracten, vastgoedtransacties en vergunningen te toetsen op hun integriteit. De PZH heeft een risicogericht beleid maar Gedeputeerde Staten kunnen ook steekproefsgewijs onderzoeken.

33.	Procedures Bibob
Maatregelen	• Zorgvuldigheid bij toepassen Wet Bibob met het oog op proportionaliteit en evenredigheid • Zoveel mogelijk aan de voorkant van een subsidie-/aanbestedingstrajecten/vastgoedtransactie de Bibob-onderzoeken doorlopen om onrechtmatigheden te voorkomen en preventieve werking te realiseren.
Status risico	In 2020 en 2021 zijn verschillende gerechtelijke procedures tegen de provincie gestart of lopen door naar aanleiding van een Bibob-onderzoek. Deze trend zet zich voort door een toename van het aantal Bibobonderzoeken door PZH en omgevingsdiensten. Op basis van de lopende procedures wordt de kans ingeschat op 0-25% en het mogelijke financiële gevolg op € 8 mln.

Bijlage Uitleg financiële kengetallen

A. De zes kengetallen uit het Besluit Begroten en Verantwoorden en de signaleringswaarden

1. Netto Schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in de mate waarin de schuldenlast drukt op de exploitatie. Dit kengetal wordt berekend door het totaal van de geleende gelden te delen door de totale jaarlijkse baten. Dit saldo wordt uitgedrukt in een percentage van de totale jaarlijkse baten. Lagere baten of hogere investeringen zorgen voor een stijging van de netto schuldquote. Voor meer informatie over schulden zie de *paragraaf Financiering.*

2. Gecorrigeerde Netto Schuldquote

De hoogte van de netto schuldquote kan beïnvloed worden doordat er geld wordt geleend om uit te lenen aan derden. Om het effect hiervan te corrigeren wordt de gecorrigeerde netto schuldquote berekend. Dit kengetal wordt berekend door de geleende gelden te verminderen met de doorgeleende gelden en vervolgens dezelfde berekening te maken als bij de netto schuldquote.

3. Solvabiliteit

Het kengetal solvabiliteit gaat in op de mate waarin de provincie in staat is om in de toekomst aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteit des te beter de provincie in staat is om in de toekomst aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit kengetal wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het totale vermogen.

4. Structurele exploitatieruimte

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft inzicht in de ruimte die de provincie heeft om bijvoorbeeld structurele tegenvallers in de baten en/of lasten op te kunnen vangen. Dit kengetal wordt berekend door de structurele baten te verminderen met structurele lasten en dit saldo te delen door het totaal van de baten. Voor meer informatie over de structurele exploitatieruimte zie het *overzicht van baten en lasten.*

5. Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft aan hoe het opcententarief van de provincie zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde van alle provincies samen. Hierbij is een belastingcapaciteit van 100% precies gelijk aan het landelijk gemiddelde. De hoogte van het opcententarief is een politieke keuze. Het kengetal belastingcapaciteit is niet hetzelfde als de ‘onbenutte belastingcapaciteit’ die wordt gebruikt voor de bepaling van het structurele weerstandsvermogen. De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen het werkelijke opcententarief en het wettelijke maximumtarief. Het Rijk stelt dit maximumtarief jaarlijks vast. Voor meer informatie over belastingheffing zie de *paragraaf Lokale heffingen.*

6. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in de omvang van de grondposities die de provincie heeft in relatie tot de totale baten. Het gaat hier alleen om grondposities die het doel hebben om bebouwd en verkocht te worden. Bij veel gemeenten zijn grondexploitaties afgewaardeerd, wat heeft geleid tot extra lasten. Aan de hand van

voortschrijdend inzicht met betrekking tot de definitie van dit kengetal in het nieuwe BBV per 2016 zijn wij tot het inzicht gekomen dat de provincie geen bouwgronden op de balans heeft die voldoen aan deze definitie. Dit kengetal wordt daarom vanaf 2017 op nihil gesteld. Voor meer informatie over grondexploitaties zie de *paragraaf Grondbeleid.*

Signaleringswaarden
In overleg tussen provincies (als toezichthouders op de gemeentelijke begrotingen) en het ministerie van Binnenlandse Zaken zijn afspraken gemaakt over zogeheten 'signaleringswaarden' voor de zes financiële kengetallen. Deze signaleringswaarden betreffen geen normering maar dienen als hulpmiddel om de afzonderlijke uitkomsten beter in perspectief te plaatsen. Voor elk kengetal worden er drie categorieën onderscheiden: 'gezond' (in groen); 'neutraal' (in geel) en 'risicovol' (in oranje).

kengetal	gezond	neutraal	risicovol
Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote gecorrigeerd	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%

In de Kadernota 2021 zijn voor vijf financiële indicatoren signaleringswaarden vastgesteld door PS. Dit betreft: schuldquote, solvabiliteit, weerstandsvermogen, structurele lasten investeringen, garant- en borgstellingen. De signaleringswaarde voor de verplichte indicatoren vanuit het BBV zijn:

- netto schuldquote: > 200%
- solvabiliteit: < 20%
- weerstandsvermogen: < 2
- structurele lasten investeringen: > 20%
- garant- en borgstellingen: > 20%

B. Weerstandsvermogen en beoordelingskader

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is een ratio die de robuustheid aangeeft van de (meerjarige) begroting. Voldoende weerstandsvermogen is van belang wanneer zich onverhoopt een financiële tegenvaller manifesteert. De ratio wordt bepaald door de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit volgens de formule: weerstandscapaciteit : risico's = weerstandsvermogen.

De weerstandscapaciteit bestaat uit het samenstel van middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten als gevolg van opgetreden risico's te dekken. Onderscheid wordt gemaakt in:

- Incidentele weerstandscapaciteit.
  Dit is het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers (incidentele risico's) op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken.
- Structurele weerstandscapaciteit.
  Dit zijn de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie (structurele risico's) op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

Het samenstel van middelen van de weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

Structurele weerstandscapaciteit	Incidentele weerstandscapaciteit
Post onvoorzien als bedoeld in artikel 8, eerste lid, onder e, van het Bbv	Algemene reserve (met een minimale omvang van € 30 mln.
Begrotingssaldo	
Onbenutte belastingcapaciteit in combinatie met bezuinigingen	

Beoordelingskader
Er is in het Besluit Begroten en Verantwoorden geen algemene norm gesteld voor de relatie tussen weerstandscapaciteit en risico's. Het is aan de provincie zelf om een beleidslijn te formuleren over de in de organisatie noodzakelijk geachte weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's. In de Financiële Verordening 2021 is opgenomen dat voor zowel het incidentele als het structurele weerstandsvermogen de provincie een norm hanteert van minimaal twee

Voor de norm voor het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van een landelijke normeringstabel:

Beoordeling weerstandsvermogen		
A	>2,0	Uitstekend (signaleringswaarde PZH)
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Financiële begroting

1. Overzicht baten en lasten

1.1 Overzicht baten en lasten

In het overzicht van baten en lasten worden de lasten, de baten en het saldo van de begroting conform artikel 17 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gerecapituleerd. Dit overzicht sluit aan bij de overzichten van baten en lasten zoals die bij elke ambitie zijn opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020			Begroting 2021 t/m NJN			Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Samen werken aan Zuid-Holland	19.654	253	19.400	28.166	199	23.554	28.409	135	28.274	25.801	135	28.274	19.820	135	19.685	18.495	135	18.360
Bereikbaar Zuid-Holland	293.047	39.208	253.839	301.056	52.268	285.733	284.422	9.130	275.292	314.909	11.775	275.292	330.644	8.841	321.802	341.285	5.504	335.781
Schone energie voor iedereen	15.661	752	14.909	19.540	1.364	24.490	28.137	2.432	25.705	38.511	16.531	25.705	27.579	0	27.579	40.077	0	40.077
Een concurrerend Zuid-Holland	80.778	5.405	75.374	95.158	9.156	82.912	86.658	8.845	77.813	68.924	4.603	77.813	59.265	1.120	58.145	49.737	66	49.671
Versterken natuur in Zuid-Holland	87.782	28.771	59.012	107.674	35.160	70.645	132.217	38.324	93.892	125.377	30.189	93.892	110.810	33.392	77.418	97.370	31.406	65.964
Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	15.760	3.108	12.652	37.193	4.649	32.057	30.683	3.010	27.672	16.813	38	27.672	26.334	38	26.296	22.227	38	22.189
Gezond en veilig Zuid-Holland	85.294	3.337	81.957	101.909	5.180	90.946	89.463	3.899	85.564	75.454	4.724	85.564	71.659	4.553	67.106	72.294	4.466	67.828
Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	103.059	4.547	98.511	107.942	2.518	105.125	105.567	2.518	103.049	106.755	3.118	103.049	107.182	3.118	104.064	102.971	3.118	99.852
Overzicht Algemene middelen	4.943	634.110	-629.167	12.811	640.279	-638.617	16.030	644.608	-628.578	26.922	652.417	-628.578	36.938	663.333	-626.395	47.335	679.091	-631.756
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal exploitatie	705.979	719.492	-13.513	0	750.774	76.844	801.585	712.902	88.683	799.465	723.531	88.683	790.230	714.530	75.700	791.790	723.824	67.966
Samen werken aan Zuid-Holland	0	613	-613	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bereikbaar Zuid-Holland	50.698	29.112	21.586	28.096	49.352	-21.256	16.498	27.418	-10.920	6.958	16.356	-9.398	1.153	25.944	-24.791	1.392	20.117	-18.725
Schone energie voor iedereen	11.500	10.384	1.116	90.000	53.191	36.809	0	10.000	-10.000	0	10.700	-10.700	0	22.500	-22.500	0	35.000	-35.000
Een concurrerend Zuid-Holland	29.664	41.661	-11.997	17.763	29.119	-11.356	12.563	25.724	-13.161	14.922	19.330	-4.409	393	15.361	-14.968	393	7.073	-6.680

Versterken natuur in Zuid-Holland	19.054	24.456	-5.402	18.269	39.353	-21.084	8.951	50.673	-41.722	10.729	53.340	-42.612	16.195	43.784	-27.589	13.586	29.475	-15.889
Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	0	2.198	-2.198	61	2.124	-2.064	0	0	0	0	0	0	0	4.041	-4.041	0	0	0
Gezond en veilig Zuid-Holland	18.678	28.727	-10.049	8.764	16.533	-7.769	4.001	14.089	-10.089	3.840	1.670	2.170	3.833	0	3.833	3.838	1.000	2.838
Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	0	50	-50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overzicht Algemene middelen	109.448	129.109	-19.661	62.490	112.615	-50.125	154.537	157.328	-2.792	56.608	67.594	-10.986	17.713	3.358	14.355	20.181	14.691	5.490
Subtotaal reserves	239.042	266.310	-27.268	225.443	302.287	-76.844	196.549	285.233	-88.683	93.056	168.991	-75.935	39.288	114.988	-75.700	39.390	107.356	-67.966
Totaal	**945.020**	**985.801**	**-40.781**	**1.053.061**	**1.053.061**	**0**	**998.134**	**998.134**	**0**	**892.522**	**892.522**	**0**	**829.518**	**829.518**	**0**	**831.180**	**831.180**	**0**

1.2 Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 t/m VJN	Begroting 2021 t/m NJN	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Dividend	834	1.000	1.000	1.600	1.000	1.000	1.000
Lokale heffingen	344.810	348.800	348.800	351.953	355.880	360.158	366.289
Overige algemene dekkingsmiddelen	792	1.650	8.757	500	500	500	500
Provinciefonds	287.560	279.065	281.422	290.305	294.837	301.574	311.302
Saldo van de financieringsfunctie	115	300	300	250	200	100	0
Totaal	634.110	630.815	640.279	644.608	652.417	663.333	679.091

2. Toelichting baten en lasten

2.1 Basis voor de begroting

De basis voor de begroting en het meerjarenperspectief is het financieel perspectief tot en met de Kadernota 2022-2025. De Begroting 2025 en de meerjarenraming 2023-2025 zijn opgebouwd op basis van de mutaties zoals genoemd in het financieel beeld. (Structurele) effecten en mutaties uit de Najaarsnota 2021 zijn verwerkt in de financiële overzichten van deze begroting.
Voor de ontwikkeling van de financiële ruimte wordt verwezen naar het overzicht in het financieel beeld aan het begin van dit boekwerk. Bij het opstellen van de begroting is verder onder andere rekening gehouden met de onderstaande uitgangspunten.

2.2 Grondslagen

Algemene grondslagen

De P&C producten zijn opgesteld met inachtneming van de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening zoals door Provinciale Staten is vastgesteld.

Basis voor de ramingen in de Begroting 2022

De Begroting 2022 bestaat uit de jaarschijven 2022 tot en met 2025 en is een nadere uitwerking van de kadernota 2022 en de meerjarige effecten van de najaarsnota 2021

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten voor de provincie waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald en zijn daarmee vrij besteedbaar (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen). De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

Lokale heffingen

Lokale heffingen bestaan vrijwel volledig uit inkomsten voor de opcenten Motorrijtuigenbelasting. Binnen de paragraaf Lokale Heffingen wordt hier specifieker op ingegaan.

Provinciefonds

De raming van de inkomsten uit het provinciefonds zijn gebaseerd op de mei circulaire en september circulaire 2021. Het provinciefonds is via het zogeheten accres gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven.

Dividenduitkering

De provincie ontvangt dividend vanuit de deelnemingen waarin zij een aandeel heeft. De hoogte van de dividenduitkering wordt gebaseerd op berichtgeving vanuit de deelnemingen.

Algemene uitkering en decentralisatie-uitkeringen van het provinciefonds

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de September circulaire 2021 zoals verwerkt in de Begroting 2021.

Voor de jaren 2022 en verder is er sprake van een structurele opwaartse bijstelling omdat het accres vanaf 2022 niet langer bevroren is. De stijging van het accres komt voort uit zowel een hogere loon- en prijsontwikkeling als een hogere volume ontwikkeling van de rijksuitgaven.

In 2022 neemt het kabinet waarschijnlijk een beslissing over een nieuwe verdeel systematiek, in te gaan per 2023, waarbij onder andere de huidige maatstaven aangepast zullen worden. Daardoor zal de onzekerheid over de hoogte van de algemene uitkering voor de jaren 2023 en verder groter zijn dan in 2022.

Naast de algemene uitkering bestaat het provinciefonds uit zogenaamde decentralisatie-uitkeringen. Deze zijn bedoeld voor een specifiek doel en volgen niet de normale verdeelsystematiek van het provinciefonds. Er zijn geen mutaties voor deze decentralisatie uitkeringen voor Zuid-Holland.

De ontwikkelingen van de algemene uitkering worden altijd voor T+5 jaren gegeven. Dit wordt ook zo verwerkt in de begroting. Deze T+5 jaren is ook de grens die wordt gehanteerd voor het vullen van de stelpost indexatie omdat er anders sprake zou zijn van een disbalans tussen de ontwikkeling van de baten en lasten. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van de Motorrijtuigenbelasting.

Indexatie

Op dit moment wordt het indexatiebeleid herzien voor zowel exploitatie en investeringen. De presentatie zoals gehouden in GS vormt daarbij het uitgangspunt. Het concept beleidsvoorstel zal nog worden besproken met Provinciale Staten. Het onderwerp indexatiebeleid kan als onderdeel gezien worden van de lid GS brief financiële verordening ter bespreking in Commissie voor Onderzoek van de Rekening die op 15 september 2021 is besproken in de COR.

Om een realistische stelpost te vormen worden de volgende uitgangspunten voor het concpet beleid gehanteerd:

Basis uitgangspunt indexatie

- Indexatie van de baten en lasten lopen gelijk op, dekking van de stelpost komt uit het begrotingssaldo. We vullen een stelpost voor indexatie voor T+5. Elk jaar schuift de T+5 op en komt er op de stelpost dekking voor de volgende periode op de stelpost. Het lopende begrotingsjaar wordt structureel toegekend aan het betreffende onderwerp. Dat is in wezen normatief, afwijkingen zijn voor rekening en risico beleidsambitie.

Bij afwijking van uitgangspunt

- Indien er wordt besloten om af te wijken van het uitgangspunt, door (tijdelijk) niet te indexeren of een lager % te hanteren ontstaat op dat moment een taakstelling op de indexatielasten.
- De taakstelling is in de basis voor de betreffende ambitie tenzij anders besloten

Contracten langer dan T+5 jaar

- Contracten van langer dan T+5 jaar kunnen we aangaan.
- Indexatie voor het lopende begrotingsjaar T wordt vanuit de stelpost structureel naar de beleidsambitie geboekt
- Indexatie voor periode +5 blijft op de stelpost staan.
- Indexatie na T+5 wordt in de toekomst gedekt door indexatie op de baten. Zodat baten en lasten met betrekking tot indexatie in principe gelijk oplopen.
- Als GS/PS bijvoorbeeld besluit na 5 jaar geen indexatie meer toe te passen in de begroting zijn de resterende 5 indexatie jaren een taakstelling voor de ambitie geworden, tenzij ander besloten door GS/PS.

Exploitatie

Om te bepalen welk bedrag nodig is op de stelpost wordt niet meer alleen uitgegaan van de CPI index. De volgende indeling is nu gehanteerd;

- Voor Beheer & Onderhoud over alle beleidsvelden wordt de Grond-, weg- en waterbouw (GWW) index gehanteerd
- Voor OV concessies is sprake van een vastgestelde index LBI index **(**Landelijke Bijdrage-Index)
- Voor de loonontwikkeling wordt de Prijs overheidsconsumptie: beloning werknemers gehanteerd
- De kapitaallasten en (inzet van) bestemmingsreserves worden niet geïndexeerd
- De resterende lasten worden geïndexeerd met de Nationale consumentenprijsindex (cpi)

Investeringen

- Voor investeringskredieten wordt uitgegaan van indexatie van het krediet, dit heeft als gevolg dat de kapitaallasten stijgen of dalen afhankelijk van wat de index doet.
- Ook hier wordt de Grond-, weg- en waterbouw (GWW) toegepast, voor ICT moet nog onderzocht worden wat een geschikte index is
- In afwachting van de verdere uitwerking van het indexatiebeleid en het gesprek met Provinciale Staten zijn alleen de investeringskredieten tot en met 2025 geïndexeerd.

Welke indexen waarvoor en welke bron		Bron	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Exploitatie								
Openbaar vervoer	Landelijke Bijdrage-Index (LBI)*	DOVA	2,3%	2,3%	2,3%	2,3%	2,3%	2,3%
Beheer & Onderhoud	Grond-, weg- en waterbouw (GWW)**	CBS	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%
Loonontwikkeling	Prijs overheidsconsumptie: beloning werknemers	CPB maart 2021	1,9%	1,4%	1,9%	2,1%	2,3%	2,3%
Resterende budgetten	Nationale consumentenprijsindex (cpi)	CPB maart 2021	1,9%	1,5%	1,7%	1,7%	1,7%	1,7%
Investeringen								
Alle***	Grond-, weg- en waterbouw (GWW)	CBS*	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%

*LBI volgt onafhankelijk kostenontwikkeling van de sector uitgesplitst naar voertuig en brandstof type. De uitsplitsing Bussen - Diesel wordt het meeste toegepast in onze concessies (en wordt daarom gebruikt bij de prognose).

**GWW heef alleen een historische index, we gaan nu uit van het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar. Dan is de index waarmee gerekend wordt 1 jan 2016 = 96 / 1 jan 2021 = 114,4 is een stijging 19,2% gedeel door 5 (jaar) is 3,8%

***Voor ICT moet nog onderzocht worden wat een geschikte index is

Kapitaallasten

De kapitaallasten bestaan uit rente en afschrijvingslasten. Bij dit onderdeel wordt daar nader op ingegaan.
De ontwikkeling van de cijfers in de meerjarenbegroting zijn per ambitie in onderstaande tabellen weergegeven.

a. Afschrijvingen

Verdeling afschrijvingslasten naar de ambities

Programma (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 t/m NJN	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
2 Bereikbaar Zuid-Holland	44.049	43.463	44.486	48.019	53.999	69.616
4 Een concurrerend Zuid-Holland	0	0	147	147	147	147
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	83	83	83	83	83	83
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	72	72	129	254	254	254
- Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	11.917	11.393	12.051	14.336	16.591	14.180
- Overzicht Algemene middelen	10	10	10	9	9	8
Totale afschrijvingslasten	56.131	55.021	56.905	62.847	71.083	84.287

Het jaar nadat de activatie heeft plaats gevonden wordt begonnen met de afschrijving.

b. Rente

Betaalde rente

Programma (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 t/m NJN	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
- Overzicht Algemene middelen	16.288	15.246	14.840	14.872	15.659	17.674
Totaal betaalde rente	16.288	15.246	14.840	14.872	15.659	17.674

Verdeling rentelasten naar de ambities

(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 t/m NJN	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
2 Bereikbaar Zuid-Holland	15.307	13.182	12.552	12.606	13.462	15.492
4 Een concurrerend Zuid-Holland	47	44	46	42	40	41
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	30	23	20	18	17	17
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	16	13	45	62	58	60
- Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	1.486	1.160	1.243	1.229	1.222	1.210
- Overzicht Algemene middelen	688	523	684	715	761	854
Totale rente toegerekend aan programma's	17.574	14.946	14.589	14.672	15.560	17.674

De rente bestaat uit rente van reeds afgesloten leningen (rente is zeker) en nog niet afgesloten leningen (rente is onzeker). Naast de reeds afgesloten en gestorte leningen heeft Zuid-Holland in 2020 voor € 300 mln aan toekomstige leningen afgesloten die worden gestort in de jaren 2021, 2022 en 2023. Ook de rentelasten van deze leningen staan meerjarig vast.

Op basis van de begrote uitgaven en inkomsten uit deze begroting kan worden bepaald hoeveel geld er de komende jaren extra geleend moet worden bovenop de bestaande leningenportefeuille.
Op basis van deze cijfers en een inschatting van de dan geldende rentetarieven wordt een berekening gemaakt van de toekomstige, nieuwe rentekosten.
De onzekerheid van deze rentepost is groot vanwege 2 aspecten : Ervaring uit de afgelopen jaren leert dat de kans groot is dat de budgetten en investeringen in de meerjarenbegroting te positief worden geraamd en dat de benodigde leningen in die jaren in werkelijkheid ook lager zullen uitvallen.
Daarnaast is het zeer lastig om een juiste inschatting te geven van de toekomstige rentetarieven.

De omvang van het bedrag aan rentekosten dat aan vaste activa wordt toegerekend, wordt bepaald door middel van een zogenoemde omslagrente. De grondslag van toerekening is de boekwaarde van de vaste activa op 1 januari van het boekjaar en de te verwachten rentekosten. Dit leidt tot een omslagrentepercentage van 0,89% in 2022.

Motorrijtuigenbelasting

De opbrengsten van de opcenten wordt bepaald door het tarief maal de grondslag (de hoofdsom van de MRB).
De hoofdsom van de MRB wordt beïnvloed door autonome ontwikkelingen zoals bevolkingsgroei en mate van autobezit, maar ook door wettelijke maatregelen zoals vrijstellingen.

Opcententarief
Het opcententarief wordt door Provinciale Staten vastgesteld. Het tarief mag het wettelijk maximum, dat het ministerie van Financiën vaststelt, niet overschrijden. Dit maximum is voor het jaar 2022 vastgesteld op 118,4. In deze meerjarenbegroting wordt het tarief van de opcenten voor 5 jaar geïndexeerd met de CPI index ten opzichte van de huidige 90,4 opcenten. Het tarief stijgt van 91,8 opcenten in 2022 tot 98,2 opcenten in 2026. De stijging van het tarief zorgt voor een structurele opbrengststijging tot € 29,5 miljoen in 2026 ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting.

Hoofdsom van de MRB (Ontwikkeling wagenpark)
De afgelopen jaren is het geregistreerde autobezit in Zuid-Holland gestegen, maar diverse ontwikkelingen kunnen deze trend beïnvloeden. Het gaat hierbij om de ontwikkeling van leasecontracten, de vrijstellingen op basis van het klimaatakkoord en de eventuele gevolgen van de coronacrisis. Voor de berekening 2022 wordt de laatste opgave van het aantal geregistreerde voertuigen in Zuid-Holland door de belastingdienst als basis. Vanwege de vrijstelling op de motorrijtuigenbelasting voor elektrische auto's en het stijgende aandeel van deze voertuigen in het Zuid-Hollandse wagenpark wordt een daling van het volume begroot van 0,4% per jaar tot en met het jaar 2024.

Met deze verwachte systematiek wordt min of meer hetzelfde patroon gevolgd als in de jaren 2009 – 2013. In deze periode was er ook sprake van een vrijstellingsregime voor schone auto's, wat een daling van de opbrengsten MRB tot gevolg had.

In de jaren na 2024 zijn de begrote opbrengsten van de opcenten op de MRB constant gehouden. Reden hiervoor is de discussie rond het provinciaal belastinggebied en het advies wat de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft gegeven over de derving van de opcenten door de vrijstelling van elektrische auto's. Uitgangspunt voor de Raad is dat zonder nadrukkelijke politiek-bestuurlijke weging het in de rede ligt dat het Rijk de provincies compenseert voor de gederfde inkomsten.

Reserves
De stortingen en onttrekkingen aan de reserves dienen gebaseerd te zijn op de begrote stortingen en onttrekkingen. In de Financiële verordening 2021 is in artikel 4.8 geregeld dat Provinciale Staten jaarlijks in de kadernota bestemmingsreserves kunnen aanwijzen waarop mutaties per ultimo jaar kunnen plaatsvinden afhankelijk van de realisatie van lasten en baten voor het bijbehorende onderwerp. Bij kadernota 2022-2025 zijn conform artikel 4.8 de volgende reserves aangewezen : Groene ambities, Beheerplan Natura 2000 en PAS, UPG 40, Ontwikkelopgave natuur, Natuurnetwerk Nederland, IODS, Bereikbaarheid, Mobiliteit, Egalisatiereserve beheer en onderhoud, Nazorg stortplaatsen.

Subsidies
Lastneming subsidies. De Commissie BBV heeft op 15 mei 2020 nadere richting gegeven aan de notitie "Verantwoording van subsidies" uit januari 2019 met betrekking tot lastneming van subsidies. Kern is dat Provinciale Staten een grensbedrag mogen stellen voor meerjarige subsidies. Voor meerjarige subsidies onder de grens moeten de lasten in één keer genomen worden in het jaar waarin de subsidieactiviteiten starten. Voor subsidies boven de grens dienen (zoals bij de provincie Zuid Holland tot nu toe voor alle subsidies > € 25.000 gebruikelijk) de lasten toebedeeld te worden aan de jaren waarop zij, naar verwachting, betrekking hebben. Voor de lasten boven de grens gelden zwaardere administratieve eisen. Doel van de BBV aanpassing en het grensbedrag is om naar meer uniforme verantwoording te komen tussen provincies en gemeenten, de administratieve lasten te beperken en beter aan te sluiten bij het baten- en lastenstelsel (dat laatste was bij de provincie Zuid Holland al het geval). Provinciale Staten heeft bij Voorjaarsnota 2021 besloten om vanaf 1-1-2021 een grensbedrag van € 250.000 te hanteren voor meerjarige subsidies. Bij dit grensbedrag worden de administratieve lasten niet significant verhoogd terwijl het baten- en lastenstelsel voldoende wordt gevolgd. Gevolg van bovenstaande wijziging en het te stellen grensbedrag is dat, zodra daar zicht op is, budgetten die nu

in de toekomstige jaren geprognosticeerd zijn om subsidielasten mee te dekken naar voren worden gehaald. De wijziging heeft dus geen impact op de mogelijkheid om subsidies te verstrekken maar alleen op het moment dat de lasten genomen worden.

Financiële beleidsnota's

In de Financiële verordening 2021 van de provincie Zuid-Holland stelt Provinciale Staten de kaders voor het financieel beleid vast voor zover deze nog niet zijn geregeld in de geldende regelgeving, zoals de Provinciewet en het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.
Voor zover deze kaders niet zijn opgenomen in de financiële verordening stelt provinciale staten beleidsnota's vast. De provincie Zuid-Holland kent vier beleidsnota's, vermeld in de Financiële verordening provincie Zuid-Holland 2021, artikel 4.1 lid 2.

1. Kostprijsberekening en rentetoerekening;
2. Onderhoud kapitaalgoederen;
3. Verbonden partijen en overige deelnemingen;
4. Grondbeleid.

2.3 Incidentele baten en lasten

Op basis van onderstaand overzicht wordt aangetoond dat de Begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025, conform de uitgangspunten in het BBV, structureel en reëel in evenwicht zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Indien dit niet het geval is, is de kans aanwezig dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat. De huidige ramingen tonen aan dat dit risico op dit moment niet aan de orde is.

Het structureel en reëel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat over blijft moet op termijn positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten). In 2022 is dit saldo € 67,2 mln voordelig. Ook in de jaren 2023 tot en met 2025 is op basis van de ramingen sprake van een positief saldo.

Algemeen uitgangspunt is dat structurele lasten en baten betrekking hebben op posten of beleid met een structurele aard. De volgende zaken worden altijd aangemerkt als structurele lasten en baten:

- Kapitaallasten (exclusief eenmalige afschrijving van geactiveerde investeringen met maatschappelijk nut);
- Doorbelaste apparaatslasten, inclusief lonen;
- Inkomsten opcenten Motorrijtuigenbelasting;
- Algemene uitkering provinciefonds.

De volgende zaken worden altijd aangemerkt als incidentele lasten en baten:

- Eenmalige bijdragen aan derden (inclusief bijzondere subsidies);
- Bijzondere projecten en eenmalig beleid waarvan de eindigheid (onvoorwaardelijk) vastligt vanwege een Provinciale Staten besluit en/of een toekenningsbesluit;
- Lasten en baten met betrekking tot meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid (onvoorwaardelijk) vastligt vanwege een Provinciale Staten besluit en/of een toekenningsbesluit;
- Eenmalige afschrijving van geactiveerde investeringen met maatschappelijk nut.

Recapitulatie incidentele baten en lasten

Recapitulatie incidentele baten en lasten

Ambitie	Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Incidenteel												
1 Samen werken aan Zuid-Holland	9.710	0	9.710	7.453	0	7.453	1.511	0	1.511	250	0	250
2 Bereikbaar Zuid-Holland	27.679	261	27.418	19.262	2.905	16.357	27.898	154	27.744	18.774	457	18.317
3 Schone energie voor iedereen	27.457	2.432	25.025	37.831	16.531	21.300	26.900	0	26.900	39.400	0	39.400
4 Een concurrerend Zuid-Holland	54.372	8.775	45.597	36.517	4.533	31.984	26.875	1.050	25.825	17.368	-5	17.372
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	49.744	22.234	27.510	42.859	14.716	28.143	40.506	13.871	26.635	41.218	14.695	26.523
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	2.154	2.670	-516	273	0	273	3.914	0	3.914	-127	0	-127
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	19.593	344	19.249	5.816	1.169	4.647	1.733	998	735	2.546	911	1.635
- Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	4.566	0	4.566	3.646	0	3.646	2.061	0	2.061	500	0	500
- Overzicht Algemene middelen	-2.400	315	-2.715	-4.200	-285	-3.915	0	-285	285	0	0	0
Totaal incidenteel	192.875	37.032	155.844	149.458	39.570	109.888	131.398	15.788	115.610	119.929	16.058	103.870
Structureel												
1 Samen werken aan Zuid-Holland	18.699	135	18.564	18.347	135	18.212	18.309	135	18.173	18.245	135	18.110
2 Bereikbaar Zuid-Holland	256.743	8.870	247.873	295.647	8.870	286.777	302.746	8.687	294.059	322.511	5.047	317.464
3 Schone energie voor iedereen	680	0	680	680	0	680	679	0	679	677	0	677
4 Een concurrerend Zuid-Holland	32.287	70	32.217	32.406	70	32.336	32.390	70	32.320	32.369	70	32.299
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	82.472	16.090	66.382	82.518	15.472	67.045	70.304	19.521	50.783	56.152	16.712	39.440
6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	28.529	340	28.188	16.541	38	16.503	22.421	38	22.382	22.354	38	22.316
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	69.870	3.555	66.315	69.637	3.555	66.083	69.926	3.555	66.371	69.748	3.555	66.193
- Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	101.000	2.518	98.482	103.109	3.118	99.991	105.121	3.118	102.003	102.471	3.118	99.352
- Overzicht Algemene middelen	18.430	644.292	-625.863	31.122	652.702	-621.579	36.938	663.617	-626.680	47.335	679.091	-631.756
Totaal structureel	608.710	675.871	-67.161	650.008	683.960	-33.953	658.832	698.742	-39.910	671.861	707.765	-35.904

Recapitulatie reserves incidenteel en structureel

Recapitulatie reserves incidenteel en structureel

	Ambitie	Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	(bedragen x € 1.000)	Toevoeging	Onttrekking	Saldo	Toevoeging	Onttrekking	Saldo	Toevoeging	Onttrekking	Saldo	Toevoeging	Onttrekking	Saldo
	Incidenteel												
1	Samen werken aan Zuid-Holland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Bereikbaar Zuid-Holland	12.790	27.418	-14.628	5.840	16.357	-10.517	135	27.744	-27.609	374	18.317	-17.943
3	Schone energie voor iedereen	0	10.000	-10.000	0	10.700	-10.700	0	22.500	-22.500	0	35.000	-35.000
4	Een concurrerend Zuid-Holland	11.363	25.724	-14.361	13.722	19.330	-5.609	393	15.361	-14.968	393	7.073	-6.680
5	Versterken natuur in Zuid-Holland	8.951	50.673	-41.722	10.729	53.340	-42.612	16.195	43.784	-27.589	13.586	29.475	-15.889
6	Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland			0		4.041	-4.041			0			0
7	Gezond en veilig Zuid-Holland	229	14.089	-13.860	69	1.670	-1.601	62	0	62	67	1.000	-933
-	Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-	Overzicht Algemene middelen	151.287	152.476	-1.190	56.608	58.742	-2.134	17.713	-10.783	28.496	10.921	550	10.371
	Totaal incidenteel	184.620	280.380	-95.760	86.967	164.180	-77.214	34.498	98.606	-64.107	25.341	91.415	-66.074
	Structureel												
1	Samen werken aan Zuid-Holland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Bereikbaar Zuid-Holland	3.708	0	3.708	1.118	0	1.118	1.018	0	1.018	1.018	0	1.018
3	Schone energie voor iedereen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Een concurrerend Zuid-Holland	1.200	0	1.200	1.200	0	1.200	0	0	0	0	0	0
5	Versterken natuur in Zuid-Holland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Gezond en veilig Zuid-Holland	3.771	0	3.771	3.771	0	3.771	3.771	0	3.771	3.771	0	3.771
-	Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-	Overzicht Algemene middelen	3.250	4.852	-1.602	0	8.852	-8.852	0	14.141	-14.141	9.261	14.141	-4.881
	Totaal structureel	11.929	4.852	7.077	6.089	8.852	-2.763	4.789	14.141	-9.352	14.050	14.141	-92

Ambitie 1 Samen werken aan Zuid-Hollad

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1-1	Beter bestuur	9.378	7.121	1.511	250
1-2	Sterke samenleving	332	332	0	0
	Saldo	9.710	7.453	1.511	250

Recapitulatie incidentele baten

Niet van toepassing.

Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
2-1	Snel van A naar B	23.460	15.048	15.610	12.347
2-2	Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	3.052	3.707	12.181	6.427
2-3	Veilig en duurzaam	1.167	507	107	0
	Saldo	27.679	19.262	27.898	18.774

Recapitulatie incidentele baten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
2-1	Snel van A naar B	389	34	0	0
2-2	Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	-635	2.364	47	457
2-3	Veilig en duurzaam	507	507	107	0
	Saldo	261	2.905	154	457

Ambitie 3 Schone energie voor iedereen

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
3-1	Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening	6.535	4.935	3.739	3.739
3-2	Verduurzaming gebouwde omgeving	15.137	28.836	22.800	35.300
3-3	Duurzaam energie-en grondstoffensysteem in de industrie	5.785	4.060	361	361
	Saldo	27.457	37.831	26.900	39.400

Recapitulatie incidentele baten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
3-1	Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening	0	0	0	0
3-2	Verduurzaming gebouwde omgeving	2.432	16.531	0	0
3-3	Duurzaam energie-en grondstoffensysteem in de industrie	0	0	0	0
	Saldo	2.432	16.531	0	0

Ambitie 4 Een concurrerend Zuid-Holland

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
4-1	Innovatie: richting duurzaam en digitaal	38.595	28.249	22.005	14.047
4-2	Creëren van een rijk vestigingsklimaat	8.237	4.220	4.605	3.130
4-3	Erfgoed, cultuur en toerisme	7.540	4.048	265	191
	Saldo	54.372	36.517	26.875	17.368

Recapitulatie incidentele baten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
4-1	Innovatie: richting duurzaam en digitaal	8.775	4.533	1.050	0
4-2	Creëren van een rijk vestigingsklimaat	0	0	0	0
4-3	Erfgoed, cultuur en toerisme	0	0	0	-5
	Saldo	8.775	4.533	1.050	-5

Ambitie 5 Versterken natuur in Zuid-Holland

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
5-1	Gezonde natuur	29.562	27.842	30.065	32.180
5-2	Toekomstbestendige landbouw	19.376	14.311	10.007	8.730
5-3	Leven met water	806	706	433	309
	Saldo	49.744	42.859	40.506	41.218

Recapitulatie incidentele baten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
5-1	Gezonde natuur	7.822	5.963	7.463	9.195
5-2	Toekomstbestendige landbouw	14.017	8.359	6.355	5.500
5-3	Leven met water	395	395	53	0
	Saldo	22.234	14.716	13.871	14.695

Ambitie 6 Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
6-1	Voldoende juiste woningen op de juiste plek	3.001	831	431	431
6-2	Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving	500	0	0	0
6-3	Afspraken met regio's	-1.347	-558	3.483	-558
	Saldo	2.154	273	3.914	-127

Recapitulatie incidentele baten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
6-1	Voldoende juiste woningen op de juiste plek	2.670	0	0	0
6-2	Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving	0	0	0	0
6-3	Afspraken met regio's	0	0	0	0
	Saldo	2.670	0	0	0

Ambitie 7 Gezond en veilig Zuid-Holland

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
7-1	Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid	8.394	2.328	163	-24
7-2	Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	10.101	2.711	1.570	2.570
7-3	Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling	1.098	778	0	0
	Saldo	19.593	5.816	1.733	2.546

Recapitulatie incidentele baten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
7-1	Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid	344	1.169	998	911
7-2	Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	0	0	0	0
7-3	Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling	0	0	0	0
	Saldo	344	1.169	998	911

Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
-	Duurzame organisatie	4.566	3.646	2.061	500
	Saldo	4.566	3.646	2.061	500

Recapitulatie incidentele baten

Niet van toepassing.

Overzicht Algemene middelen

Recapitulatie incidentele lasten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
-	Algemene middelen	-2.400	-4.200	0	0
	Saldo	-2.400	-4.200	0	0

Recapitulatie incidentele baten

Doel	Toelichting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
-	Algemene middelen	-315	285	285	0
	Saldo	-315	285	285	0

3. Uiteenzetting financiële positie I

3.1 Actualisatie financieel beeld

Een raming voor het begrotingsjaar 2022 met de financiële gevolgen van het bestaande en nieuw beleid zoals in de ambities is opgenomen, is gepresenteerd bij het Financieel Beeld.

3.2 EMU-saldo

(bedragen x €1.000)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Activa						
Uitzetting met een rentetypische looptijd < 1 jaar						
Vordering op openbare lichamen	-9.074	0	0	0	0	0
Overige vorderingen	167	0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met looptijd < 1 jaar	-18.268	-49.125	0	0	0	0
Financiële vaste activa						
Deelnemingen	-2.507	23.404	5.000	5.450	5.000	0
Overige verbonden partijen	-723	0	0	0	0	0
Overige uitzettingen looptijd > = 1 jaar	2.024	2.809	2.920	3.175	-325	0
Liquide middelen						
Banksaldi	1.324	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Overlopende activa						
Vooruitbetaalde bedragen	-3.773	0	0	0	0	0
Nog te ontvangen bedragen op uitkering overheden met specifiek bestedingsdoel	7.272	0	0	0	0	0
Overige overlopende activa	-5.853	0	0	0	0	0
Passiva						
Vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar						
Overige schulden	48.801	0	0	0	0	0
Overlopende passiva						
Nog te betalen kosten	-23.367	0	0	0	0	0
Uitkeringen van overheden met specifiek bestedingsdoel	-34.899	-9.346	11.686	12.101	21.217	23.553
Overige vooruit ontvangen bedragen	-989	27.073	17.646	3.338	0	0
Vaste schulden, rentetypische looptijd van één jaar of langer						
Binnenlandse banken	-74.666	-205.699	-203.694	-250.342	-207.618	-203.701

EMU-Saldo	-114.531	-220.884	-176.442	-236.278	-191.725	-190.148

3.3 Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans 2022 activa

Activa (bedragen x € 1.000)	Realisatie Balans 31-12-2020	Begroot Balans 31-12-2021	Begroot Balans 31-12-2022	Begroot Balans 31-12-2023	Begroot Balans 31-12-2024	Begroot Balans 31-12-2025
Vaste activa						
Immateriële vaste activa						
Kosten onderzoek en ontwikkeling activa	17.268	16.579	15.321	18.131	20.285	22.091
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	98.051	105.153	121.981	144.501	148.818	150.885
Totaal Immateriële vaste activa	115.319	121.731	137.302	162.632	169.103	172.977
Materiële vaste activa						
Investeringen met economisch nut	109.394	111.389	162.529	165.977	162.028	155.482
Investeringen met maatschappelijk nut	1.206.433	1.344.971	1.371.251	1.502.111	1.615.936	1.741.162
Totaal Materiële vaste activa	1.315.827	1.456.360	1.533.780	1.668.088	1.777.965	1.896.644
Financiële vaste activa						
Deelnemingen	40.045	63.449	68.449	73.899	78.899	78.899
Overige verbonden partijen	1.193	1.193	1.193	1.193	1.193	1.193
Overige uitzettingen looptijd > = 1 jaar	10.418	13.227	16.147	19.322	18.997	18.997
Totaal Financiële vaste activa	51.656	77.869	85.789	94.414	99.089	99.089
Totaal Vaste activa	1.482.801	1.655.961	1.756.871	1.925.134	2.046.157	2.168.710
Vlottende activa						
Voorraden						
Onderhanden werk voorraden	19.832	9.685	4.686	6.213	6.213	6.213
Totaal Voorraden	19.832	9.685	4.686	6.213	6.213	6.213
Uitzetting met een rentetypische looptijd < 1 jaar						
Vordering op openbare lichamen	110.759	110.759	110.759	110.759	110.759	110.759
Overige vorderingen	2.866	2.866	2.866	2.866	2.866	2.866
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met looptijd < 1 jaar	49.125	0	0	0	0	0
Totaal Uitzetting met een rentetypische looptijd < 1 jaar	162.750	113.625	113.625	113.625	113.625	113.625
Liquide middelen						
Banksaldi	105.242	95.242	85.242	75.242	65.242	55.242
Totaal Liquide middelen	105.242	95.242	85.242	75.242	65.242	55.242
Overlopende activa						
Vooruitbetaalde bedragen	15.213	15.213	15.213	15.213	15.213	15.213

Nog te ontvangen bedragen op uitkering overheden met specifiek bestedingsdoel	13.158	13.158	13.158	13.158	13.158	13.158
Overige overlopende activa	42.579	42.579	42.579	42.579	42.579	42.579
Totaal Overlopende activa	70.950	70.950	70.950	70.950	70.950	70.950
Totaal Vlottende activa	358.774	289.502	274.503	266.030	256.030	246.030
Totaal activa	**1.841.575**	**1.945.463**	**2.031.374**	**2.191.163**	**2.302.187**	**2.414.740**

Geprognosticeerde balans 2022 passiva

Passiva (bedragen x € 1.000)	**Realisatie Balans 31-12-2020**	**Begroot Balans 31-12-2021**	**Begroot Balans 31-12-2022**	**Begroot Balans 31-12-2023**	**Begroot Balans 31-12-2024**	**Begroot Balans 31-12-2025**
Vaste passiva						
Eigen vermogen						
Algemene reserve	95.167	90.312	156.874	145.889	160.243	165.734
Bestemmingsreserve	708.920	677.711	522.465	457.517	367.462	294.006
Nog te bestemmen resultaat lopend jaar	40.781	0	0	0	0	0
Totaal Eigen vermogen	844.867	768.023	679.340	603.405	527.705	459.739
Voorzieningen (exclusief voorzieningen dubieuze debiteuren en financiele vaste activa)						
Voor egalisatie, risico, heffingen, verplichtingen en verliezen	40.511	33.271	33.504	34.321	34.647	35.019
Totaal Voorzieningen (exclusief voorzieningen dubieuze debiteuren en financiele vaste activa)	40.511	33.271	33.504	34.321	34.647	35.019
Vaste schulden, rentetypische looptijd van één jaar of langer						
Binnenlandse banken	558.394	764.093	967.786	1.218.128	1.425.746	1.629.447
Totaal Vaste schulden, rentetypische looptijd van één jaar of langer	558.394	764.093	967.786	1.218.128	1.425.746	1.629.447
Totaal Vaste passiva	1.443.772	1.565.387	1.680.630	1.855.854	1.988.098	2.124.205
Vlottende passiva						
Vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar						
Overige schulden	49.432	49.432	49.432	49.432	49.432	49.432
Totaal Vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	49.432	49.432	49.432	49.432	49.432	49.432
Overlopende passiva						
Nog te betalen kosten	181.350	181.350	181.350	181.350	181.350	181.350
Uitkeringen van overheden met specifiek bestedingsdoel	164.464	173.810	162.124	150.024	128.806	105.253
Overige vooruit ontvangen bedragen	2.557	-24.516	-42.162	-45.500	-45.500	-45.500
Totaal Overlopende passiva	348.371	330.644	301.312	285.873	264.656	241.102
Totaal Vlottende passiva	397.803	380.076	350.744	335.306	314.088	290.535
Totaal passiva	**1.841.575**	**1.945.463**	**2.031.374**	**2.191.160**	**2.302.187**	**2.414.740**

3.4 Verleende garanties en waarborgen

De garantstelling voor de lening van de Stichting Verpleeghuis Alblasserwaard-W Sliedrecht (RIVAS) is de laatst lopende garantie aan een zorginstelling, deze loopt af in het jaar 2024. Hiervoor zijn hypothecaire zekerheden bedongen, waardoor het risico als zeer laag kan worden beschouwd.

De provincie heeft een doorbetalingsverplichting van rente en aflossingsbedragen van leningen aan het Nationaal Groenfonds. Deze leningen zijn in 1999 tot stand gekomen door een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van natuurontwikkeling. Deze afspraken lopen door tot en met het jaar 2023. Aan het Groenfonds zijn garantstellingen afgegeven voor de voorfinanciering van de provinciale subsidieregeling particulier natuurbeheer. De garantstelling betreft de betalingsverplichtingen die voortvloeien uit de leningen die Groenfonds aantrekt.

Het risico van beide garantstellingen is bijzonder laag vanwege het feit dat het hier gaat om leningen waarvan de aflossing en renteverplichtingen via provinciale bijdragen en subsidies worden betaald.

Naast bovenstaande directe garantstellingen staat de provincie als deelnemer van gemeenschappelijke regelingen indirect garant voor eventuele schulden van deze GR's (dit op grond van bepalingen in de Provinciewet en Wet Gemeenschappelijke Regelingen).

Eind 2021 vindt besluitvorming plaats over eventuele nieuwe garantstellingen.

3.5 Staat van activa

Vaste activa (bedragen x €1.000)	Balans per 31-12-2020	Balans per 31-12- 2021	Investe-ringen 2022	Desinveste-ringen 2022	Bijdragen derden 2022	Afschrijvingen 2022	Geactiveerd 2022	Balans per 31-12-2022	Balans per 31-12-2023	Balans per 31-12-2024	Balans per 31-12-2025
Immateriële vaste activa											
Kosten onderzoek en ontwikkeling activa	17.268	16.579	1.392	0	130	2.520	0	15.321	17.743	19.897	21.704
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	98.051	105.153	18.562	0	500	1.233	0	121.981	144.442	148.760	150.827
Totaal Immateriële vaste activa	115.319	121.731	19.954	**0**	630	3.754	0	137.302	162.186	168.657	172.531
Materiële vaste activa											
Investeringen met economisch nut	109.394	111.389	63.472	0	0	12.333	0	162.529	157.438	153.490	146.944
Investeringen met maatschappelijk nut	1.206.433	1.344.971	168.373	0	101.274	40.819	0	1.371.251	1.488.080	1.601.905	1.727.131
Totaal Materiële vaste activa	1.315.827	1.456.360	231.845	**0**	101.274	53.152	0	1.533.780	1.645.518	1.755.395	1.874.075
Financiële vaste activa											
Deelnemingen	40.045	63.449	5.000	0	0	0	0	68.449	73.899	78.899	78.899
Overige verbonden partijen	1.193	1.193	0	0	0	0	0	1.193	1.193	1.193	1.193
Overige uitzettingen looptijd >=1jaar	10.418	13.227	2.920	0	0	0	0	16.147	19.322	18.997	18.997
Totaal Financiële vaste activa	51.656	77.869	7.920	**0**	0	0	0	85.789	94.414	99.089	99.089
Totaal	1.482.801	1.655.961	259.719	0	101.904	56.905	0	1.756.871	1.902.118	2.023.141	2.145.695

4. Uiteenzetting financiële positie II

4.1 Arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen

Dit overzicht geeft inzicht in de meerjarig gerelateerde verplichtingen t.b.v. UWV en APG voor uitvoering van de werkloosheidswet. De reden om dit overzicht op te nemen, is dat deze verplichtingen niet in de balans worden opgenomen. De verplichting is vanaf 2020 vooralsnog vastgesteld op € 0,7 mln per jaar.

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024
Werkloosheidsuitkeringen	700	700	700

4.2 Investeringskredieten

Ambitie (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 na NJN	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Uitgaven						
2 Bereikbaar Zuid-Holland	63.038	109.521	148.002	230.014	1.085.556	555.920
3 Schone energie voor iedereen	9.190	0	0	0	0	0
4 Een concurrerend Zuid-Holland	0	19.400	0	0	0	0
7 Gezond en veilig Zuid-Holland	0	2.266	5.000	0	0	0
- Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie	3.454	13.929	58.592	18.344	5.451	7.251
- Overzicht Algemene middelen	500	11.214	7.920	8.625	4.675	0
Subtotaal	76.183	156.330	219.514	256.984	1.095.682	563.170
Inkomsten						
2 Bereikbaar Zuid-Holland	10.412	30.329	6.348	16.018	595.471	233.583
5 Versterken natuur in Zuid-Holland	174	0	0	0	0	0
- Overzicht Algemene middelen	379	0	0	0	0	0
Subtotaal	10.965	30.329	6.348	16.018	595.471	233.583
Totaal investeringskredieten	65.218	126.001	213.167	240.965	500.211	329.587

Ambitie 2 Bereikbaar Zuid-Holland

Een volledig overzicht van de investeringskredieten voor infrastructurele projecten is te vinden in het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI) 2022-2039, dat tegelijkertijd met de begroting voorligt.

Ambitie 7 Gezond en veilig Zuid-Holland

Motie 867 Investeringsbudget Geluidswal Vlietland

Het investeringskrediet in 2022 is bedoeld voor het geluidscherm Vlietland.

Bedrijfsvoering - Financiën en organisatie

Projectnaam (bedragen x € 1 mln)	Fase V/U	Te activeren was € (2022)	Bijstelling (€) (2022)	Te activeren wordt € (2022)	Jaar activeren was	Jaar activeren wordt
I&A Portfolio 2022	U	3,0	1,8	4,8	2022	2022
I&A Hardware investeringen 2022	U	3,4	- 1,0	2,4	2022	2022
Totaal I&A		6,4	0,8	7,2		
Renovatie gebouw C uitvoeringsfase	U	47,2	-	47,2	2022	2022
MJOP Provinciehuis-Installaties	U	1,8	2,0	3,8	2022	2022
Brandveiligheid	U	6,5	-6,5	-	2022	2023
Duurzame productiemiddelen bij facilitaire dienstverlening	U	0,4		0,4	2022	2022
Totaal Huisvesting		55,9	-4,5	51,4		
Totaal Bedrijfsvoering		**62,3**	**-3,7**	**58,6**		

De investeringsuitgaven voor Bedrijfsvoering hebben betrekking op Informatisering & Automatisering (I&A) en Huisvesting. In bovenstaande tabel worden de Investeringskredieten en de bijstellingen weergegeven met betrekking tot jaarschijf 2022. Het totaal investeringskrediet 2022 na bijstelling is € 58,6 mln.

De investeringskredieten voor Bedrijfsvoering (Financiën en organisatie) bevatten in 2022 de volgende onderdelen:

- Uitvoeringsfase Renovatie gebouw C (€ 47,2 mln). De renovatie-werkzaamheden gebouw C worden in 2022 afgerond. De uitvoering ligt op schema.
- Huisvestingsplan (€ 3,8 mln). Dit heeft betrekking op de investeringskredieten rondom het Groot onderhoud MJOP gebouwen..
- Duurzame productiemiddelen bij facilitaire dienstverlening (€ 0,4 mln). Betreft vervangingsinvesteringen bij de Grafie-media, Loket, Catering en het Bedrijfsrestaurant.
- Investeringskredieten I&A (€ 7,2 mln). Het gaat hier om investeringsprojecten digitaal werken, Portfolio ICT en hardware investeringen.

Toelichting op de mutaties van de investeringskredieten I&A

Indexatie investeringskredieten I&A € 0,1 mln
Dit betreft een wijziging van budget. Het meerjarig investeringskrediet I&A voor Portfolio en I&A hardware vervanging wordt vanaf 2022 structureel met € 0,1 mln verhoogd voor prijscompensatie.

Bijstelling vervangingsplan ICT-hardware € -1 mln (verschuiving investeringsbudget van 2022 naar 2024
Betreft bijstelling van de planning. Als gevolg van bijstelling vervangingsplan ICT-hardware wordt € 1 mln investeringskrediet doorgeschoven van 2022 naar 2024.

Toelichting op de mutaties van de investeringskredieten Huisvesting

Brandveiligheid € -6,5 mln (verschuiving investeringsbudget van 2022 naar 2023)
Betreft bijstelling van de planning. Omdat delen van het provinciehuis en parkeergarage niet aan de (huidige) brandveiligheidseisen voldeden vinden er aanpassingen plaats. Daarvan zijn enkele urgente aanpassingen al doorgevoerd in 2020 en 2021 (=fase 1). In

2022 starten de vervolg werkzaamheden (=fase 2) en deze worden in 2023 afgerond. Voorgesteld wordt het totale investeringskrediet voor brandveiligheid (=fase 1+2) ad € 6,5 mln door te schuiven naar 2023.

MJOP Provinciehuis-Installaties € 2 mln (verschuiving investeringsbudget van 2021 naar 2022)

Betreft bijstelling van de planning.
De investeringen uit het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) hadden in 2021 vertraging opgelopen. Dit betekent dat € 2 mln aan investeringsbudget wordt doorgeschoven van 2021 naar 2022. Verandering van contractvorm leidt tot uitgaven op andere momenten.

Overzicht Algemene middelen

Projectnaam (bedragen x € 1 mln)	Fase V/U	Te activeren was € (2022)	Bijstelling (€) (2022)	Te activeren wordt € (2022)	Jaar activeren was	Jaar activeren wordt
Deelnemingen	U	15,0	-10,0	5,0	2022	2022
Overige uitzettingen >=1 jaar	U	5,0	-2,0	3,0	2022	2022
Totaal Algemene middelen		20,0	-12,0	8,0		

De investeringsuitgaven in bovenstaande tabel hebben betrekking op de financiële vaste activa. Deze bestaat uit deelnemingen in verbonden partijen en uitzetting van langlopende geldleningen (≥1 jaar).
In bovenstaande tabel worden de Investeringskredieten en de bijstellingen weergegeven met betrekking tot jaarschijf 2022. Het totaal investeringskrediet 2022 na bijstelling Begroting 2022 wordt € 8 mln.

Toelichting op de mutaties voor deelnemingen

Afboeken WLQ financiële vaste activa € -10 mln in 2022 (Totaal € -133,6 in de periode 2021 t/m 2027)

Bijstelling van budget.
Dit betreft een onderdeel van de financiële verwerking van het Provinciale Statenbesluit nummer 7365 van 16 juni 2021 over de warmtelevering Leidse Regio WLQ+. Zie verder toelichting Najaarsnota 2021 en bij Beleidsdoel 3.2.

Toelichting op de mutaties m.b.t. overige uitzettingen ≥ 1 jaar

Versnelde investering Verenfonds € -0,2 mln in 2022 (betreft budgetverschuiving van 2022-2025 naar 2021)

Bijstelling van planning.
Er zijn in 2021 twee aanvragen binnengekomen voor het verstrekken van leningen in het kader van het verenfonds. De aanvragen zijn nog in behandeling Wanneer deze aanvragen worden toegekend is het verenfonds volledig benut. In de huidige meerjarenbegroting is rekening gehouden met meer gelijkmatige benutting van het verenfonds verspreid over de komende jaren. De kasritmes voor deze jaren worden naar voren gehaald. Bij Najaarsnota 2021 is hiertoe de post langlopende uitzetting ≥ 1 jaar verhoogd met € 10 mln en bij Begroting 2022 wordt deze post verlaagd met € 2 mln per jaar voor 2022, 2023 en 2024 en in 2025 worden verlaagd met € 4 mln.
Zie verdere toelichting Najaarsnota 2021 en bij Ambitie 2.

4.3 Reserves

Inleiding

De totale reserveomvang van de provincie Zuid-Holland bestaat uit de som van de algemene reserve en de bestemmingsreserves. In dit hoofdstuk wordt een totaalbeeld van de algemene en bestemmingsreserves gegeven. Een nadere toelichting op de algemene reserve en een samenvattend beeld van het geheel aan reserves wordt gegeven in het financieel beeld.

In dit hoofdstuk wordt verder totaal inzicht gegeven in het saldo van alle reserves en de mutaties die van en naar de reserves plaatsvinden uitgesplitst naar beleidsdoel. Een zelfde overzicht wordt gegeven voor de mutaties ten opzichte van de Kadernota 2022. Tot slot wordt een totaalbeeld van beklemming van reserves gegeven. De detail- informatie per reserve over inhoud en doel, functie, voeding, instellingsjaar, looptijd, onttrekkingen en toevoegingen, beklemming en omvang is opgenomen in bijlage 1 van het bijlageboek. Voor de reserves is als peildatum uitgegaan van de stand van de reserves per einde jaar.

In het ambitieplan is bij elke ambitie een overzicht opgenomen waarin wordt aangegeven wat de totale inzet van specifieke reserves is binnen de ambitie. Dit overzicht staat bij instrumentarium. De reserves die binnen ambitie 2 worden ingezet staan bijvoorbeeld hier.

Staat van Reserves

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025
Algemene reserve	95.167	90.312	154.537	87.974	156.874	145.889	160.243	165.734
Bestemmingsreserves	708.920	677.711	42.012	197.258	522.465	457.517	367.462	294.006
Totaal	804.087	768.023	196.549	285.233	679.340	603.405	527.705	459.739

Saldo reserves

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025
Algemene reserve								
Algemene reserve	95.167	90.312	154.537	87.974	156.874	145.889	160.243	165.734
Bestemmingsreserves								
Alternatieve locatie Hoeksche Waard	450	0	0	0	0	0	0	0
Apparaatslasten DLG	170	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijventerreinen	4.989	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijventerreinen: IRP Oude Rijnzone	938	0	0	0	0	0	0	0
Duurzame exploitatie energiepotentieel in de Zuidplaspolder	113	0	0	0	0	0	0	0
Energietransitie gebouwde omgeving en glastuinbouw	1.011	0	0	0	0	0	0	0

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025
Frictiekosten RUD	105	0	0	0	0	0	0	0
Greendeal Zonnepanelen-asbest	112	0	0	0	0	0	0	0
Luchtkwaliteit (NSL)	1.941	0	0	0	0	0	0	0
Milieuaspecten omgevingsbeleid	107	3	0	0	3	3	3	3
Mitigratie / Energie	1.000	0	0	0	0	0	0	0
Verduurzaming industrie	800	0	0	0	0	0	0	0
Begrotingssaldo 2024-2031	69.354	69.354	0	69.354	0	0	0	0
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	10.528	9.543	0	866	8.676	7.810	6.310	4.810
Bereikbaarheid	39.156	45.530	7.700	15.984	37.245	30.922	17.999	17.279
Decentralisatieakkoord natuur	722	0	0	0	0	0	0	0
Egalisatiereserve beheer & onderhoud	65.934	70.938	7.650	1.713	76.876	81.349	78.446	71.189
Egalisatiereserve exploitatieprojecten PZI	7.990	0	0	0	0	0	0	0
Erfgoedlijnen	1.126	100	0	86	14	0	0	0
Groene ambities	30.076	31.072	4.001	17.173	17.900	11.487	8.768	6.076
Implementatie Omgevingswet	1.011	0	0	0	0	0	0	0
InnovationQuarter	0	3.000	0	0	3.000	3.000	3.000	3.000
Interreg-cofinanciering EFRO	4.803	2.323	2.000	1.670	2.653	3.000	1.000	0
IODS	4.617	4.617	0	0	4.617	1.617	1.617	1.617
Life Science & Health	2.625	1.625	1.200	200	2.625	3.625	3.625	3.625
MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren	14.223	12.280	4.500	5.125	11.655	11.582	3.732	232
Meerjarenplan Bodem, ondergrond en grondwater	32.173	27.569	0	5.033	22.536	21.896	21.896	21.896
Mobiliteit	125.398	101.655	1.148	9.721	93.082	85.533	76.569	65.821
Natuurcompensatie	259	0	0	0	0	0	0	0
NatuurNetwerk Nederland	90.195	70.098	1.367	25.686	45.779	29.133	18.941	11.722
Reserve Nazorg stortplaatsen	4.260	4.260	0	0	4.260	4.260	4.260	4.260
Ontwikkelingsperspectief Grevelingen en Volkerak-Zoom	10.000	10.000	0	0	10.000	10.000	10.000	10.000
Overcommittering OP-West	3.300	3.300	0	0	3.300	3.300	3.300	3.300
Regionale gebiedsgerichte	1.434	1.615	0	1.379	236	198	198	198

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025
projecten								
Regionale netwerken in Zuid-Holland (RNIZ)	2.281	2.891	1.500	1.068	3.323	3.663	2.163	1.113
Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	10.695	9.199	0	660	8.539	7.133	122	122
Reserve Ontwikkelopgave natuur	69.950	70.543	7.584	14.201	63.926	52.735	46.360	44.720
Reserve UPG 40	4.204	1.866	0	1.093	772	699	699	699
Restauratie & herbestemming monumenten	4.764	3.262	463	2.516	1.210	777	607	507
Risicoreservering Energiefonds	44.923	5.343	0	0	5.343	5.343	5.343	5.343
Risicoreserve Revolverend Verenfonds	5.000	5.000	0	0	5.000	5.000	5.000	5.000
Risicoreserve Waste to Chemistry	3.000	3.000	0	0	3.000	3.000	3.000	3.000
Risicoreservering Grevelingen	5.000	5.000	0	0	5.000	5.000	5.000	5.000
Versterking economie	26.773	23.251	2.900	13.680	12.471	6.727	3.279	2.250
Vlietland	5	0	0	0	0	0	0	0
Warmteleiding Warmteling	0	78.200	0	10.000	68.200	57.500	35.000	0
Zandmotor	1.214	1.276	0	50	1.226	1.226	1.226	1.226
Zuidelijke Randstad	188	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	804.087	768.023	196.549	285.233	679.340	603.405	527.705	459.739

Mutaties reserves per beleidsdoel

Omdat een reserve niet gekoppeld is aan een specifieke ambitie kan deze op meerdere ambities en doelen worden ingezet. Onderstaand overzicht geeft per reserve de totale inzet op de doelen weer.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo mutaties
Algemene reserve			
9-1 Algemene middelen	154.537	87.974	66.562
Begrotingssaldo 2024-2031			
9-1 Algemene middelen	0	69.354	-69.354
Beheerplannen Natura 2000 en PAS			
5-1 Gezonde natuur	0	866	-866
Bereikbaarheid			
2-1 Snel van A naar B	7.700	14.015	-6.315
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	0	1.969	-1.969
Egalisatiereserve beheer & onderhoud			

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo mutaties
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	7.650	1.713	5.937
Erfgoedlijnen			
4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme	0	86	-86
Groene ambities			
5-1 Gezonde natuur	0	4.847	-4.847
5-2 Toekomstbestendige landbouw	0	3.411	-3.411
5-3 Leven met water	0	75	-75
7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	4.001	8.839	-4.839
Interreg-cofinanciering EFRO			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	2.000	1.670	330
Life Science & Health			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	1.200	200	1.000
MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	4.500	5.125	-625
Meerjarenplan Bodem, ondergrond en grondwater			
7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid	0	5.033	-5.033
Mobiliteit			
2-1 Snel van A naar B	1.081	9.056	-7.974
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	0	5	-5
2-3 Veilig en duurzaam	66	660	-594
NatuurNetwerk Nederland			
5-1 Gezonde natuur	1.367	25.686	-24.319
Regionale gebiedsgerichte projecten			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	0	1.379	-1.379
Regionale netwerken in Zuid-Holland (RNIZ)			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	1.500	1.068	432
Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder			
5-1 Gezonde natuur	0	20	-20
5-3 Leven met water	0	640	-640
Reserve Ontwikkelopgave natuur			
5-1 Gezonde natuur	7.584	14.201	-6.617
Reserve UPG 40			
5-2 Toekomstbestendige landbouw	0	876	-876
7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	0	217	-217
Restauratie & herbestemming monumenten			

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo mutaties
4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme	463	2.516	-2.052
Versterking economie			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	1.625	10.488	-8.863
4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat	1.275	3.192	-1.917
Warmteleiding Warmtelinq			
3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving	0	10.000	-10.000
Zandmotor			
5-3 Leven met water	0	50	-50
Eindtotaal	196.549	285.233	-88.683

Mutaties reserves t.o.v. de kadernota per beleidsdoel

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo mutaties
Algemene reserve			
9-1 Algemene middelen	-23.140	0	-23.140
Beheerplannen Natura 2000 en PAS			
5-1 Gezonde natuur	0	-876	876
Bereikbaarheid			
2-1 Snel van A naar B	150	-1.183	1.333
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	0	-6.920	6.920
Egalisatiereserve beheer & onderhoud			
2-2 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam	6.176	-17.887	24.063
Erfgoedlijnen			
4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme	-1.050	-964	-86
Groene ambities			
7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving	163	7.927	-7.765
5-2 Toekomstbestendige landbouw	0	-40	40
5-1 Gezonde natuur	0	800	-800
IODS			
5-1 Gezonde natuur	0	-3.000	3.000
MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	-700	-72	-628
Meerjarenplan Bodem, ondergrond en grondwater			
7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid	0	4.123	-4.123
7-3 Klimaatbestendig Z-H,opgew.tegen effect.v.klimaatver.&bodemd	0	-150	150
Mobiliteit			

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo mutaties
2-1 Snel van A naar B	63	52	11
2-3 Veilig en duurzaam	66	300	-234
NatuurNetwerk Nederland			
5-1 Gezonde natuur	0	450	-450
Regionale gebiedsgerichte projecten			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	0	327	-327
Regionale netwerken in Zuid-Holland (RNIZ)			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	0	75	-75
Reserve Ontwikkelopgave natuur			
5-1 Gezonde natuur	2.134	-2.663	4.797
Reserve UPG 40			
5-2 Toekomstbestendige landbouw	0	436	-436
Restauratie & herbestemming monumenten			
4-3 Erfgoed, cultuur en toerisme	-660	1.320	-1.980
Versterking economie			
4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal	125	1.175	-1.050
4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat	0	650	-650
Warmteleiding Warmtelinq			
3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving	0	10.000	-10.000
Zandmotor			
5-3 Leven met water	0	50	-50
Eindtotaal	-16.673	-6.070	-10.604

Beklemming reserves

Onderwerp (bedragen x € 1.000 mln)	Saldo reserve 2022	Juridisch verplicht 2022	Bestuurlijk verplicht 2022	Niet verplicht 2022
Algemene reserve	156.874	0	30.000	126.874
Bestemmingsreserves	522.465	120.154	385.265	17.045
Totaal reserves	679.340	120.154	415.265	143.919

4.4 Voorzieningen

Inleiding

In onderstaande staat is het verloop van het totaal aan voorzieningen weergegeven. In bijlage 2 van het bijlageboek is een nadere toelichting gegeven per voorziening.

Staat van Voorzieningen

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025
Voorz.Groot onderhoud MJOP gebouwen	242	467	1.000	1.268	200	500	294	118
Voorziening Grondbank RZG Zuidplas	6.900	0	0	0	0	0	0	0
Voorziening Grondwaterheffing	2.390	2.338	0	0	2.338	2.338	2.338	2.338
Voorziening Nazorg stortplaatsen	4.006	4.377	386	0	4.763	5.164	5.581	6.015
Voorziening Pensioenen GS	13.626	13.741	115	0	13.856	13.971	14.086	14.201
Voorziening Personeelsopleidingsbudg	2.846	2.846	0	0	2.846	2.846	2.846	2.846
Voorziening PMR 750 HA	5.753	5.753	0	0	5.753	5.753	5.753	5.753
Voorziening Premieleningen	69	69	0	0	69	69	69	69
Voorziening Vijfheerenlanden	4.680	3.680	0	0	3.680	3.680	3.680	3.680
Totaal	40.511	33.271	1.501	1.268	33.504	34.321	34.647	35.019

Toelichting:
In bovenstaand overzicht zijn de voorzieningen opgenomen zoals weergegeven onder de post voorzieningen op de balans. Naast deze voorzieningen zijn er voorzieningen die rechtstreeks in mindering gebracht moeten worden op de bijbehorende balansposten. Dit betreft de voorziening dubieuze debiteuren die rechtstreeks in mindering gebracht is op de debiteuren. Daarnaast zijn de voorzieningen voor deelnemingen rechtstreeks in mindering gebracht op de deelnemingen. Zie hiervoor de paragraaf Verbonden Partijen voor een overzicht.